

**TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
HAYVANLARIN HAKLARININ
KORUNMASI İLE HAYVANLARA
EZİYET VE KÖTÜ MUAMELELERİN
ÖNLENMESİ İÇİN ALINMASI GEREKEN
TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ
AMACIYLA KURULAN MECLİS
ARAŞTIRMASI KOMİSYONU
(10 / 102, 461, 682, 977, 981, 982)
TUTANAK DERGİSİ**

6'ncı Toplantı
30 Mayıs 2019 Perşembe

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve turnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

İ Ç İ N D E K İ L E R

Sayfa

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

II.- SUNUMLAR

1.- Prof. Dr. Mehmet Hakan Türkçarpar'ın, saldırganlık ve hayvanlara dönük saldırganlığın psikolojik yönü hakkında sunumu

2.- Prof. Dr. Hazım Tamer Dodurka'nın, Hayvanları Koruma Kanunu, hayvan psikolojisi, hayvan kesimi yöntemleri ve yasaklı köpek ırkları hakkında sunumu

3.- Doç. Dr. Yasemin Salgırlı Demirbaş'ın,, köpeklerle mutlu bir yaşam sürmek için neler yapılması gerektiği hakkında sunumu

4.- Prof. Dr. Mahmut Koca'nın, hayvanlara yönelik hangi fiillerin ceza

hukuku bakımından suç olarak düzenlendiğine yönelik mukayeseli hukuk gözlemi ve ülkemizdeki hukuki durum hakkında sunumu

5.- *Dayanışma Hayvan Hakları Federasyonu Kurucu Onursal Başkanı Şebnem Aslan'ın, Hayvan Hakları Yasama İzleme Delegasyonu, Hayvanları Koruma Kanunu, belediyelerin uygulamaları ve yasak ırklar konularında karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri hakkında sunumu*

6.- *Dayanışma Hayvan Hakları Federasyonu Yönetim Kurulu Başkanı Timur Ugan'ın, mobil kısırlaştırma uygulaması ile avcılığın ve hayvan dövüşlerinin yasaklanması hakkında sunumu*

7.- *Hayvanlara Adalet Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Av. Hülya Yalçın'ın, bütün hayvanların yaşam haklarının hukuki yönü, karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri hakkında sunumu*

8.- *Hayvanlara Adalet Derneği Yönetim Kurulu Üyesi Av. Melike Özdemir Ballı'nın, hayvanlara karşı işlenen suçlarda cezalar hakkında sunumu*

9.- *Faytona Binme Atlar Ölüyor İnisiyatifi Temsilcisi Elif Narin'in, atlı faytonların kaldırılması gerektiği hakkında sunumu*

10.- *Deneye Hayır Platformu Temsilcisi Yağmur Özgür Güven'in, hayvan deneyleri, HADMEK ve HADYEK'in uygulamaları, vicdani ret hakkının tanınması gerekliliği hakkında sunumu*

11.- *Deneye Hayır Platformu Temsilcisi Dr. Oğuzcan Kınıkoğlu'nun, eğitimde hayvan kullanımı ve alternatif yöntemler hakkında sunumu*

12.- *Yunuslara Özgürlük Platformu Temsilcisi Öykü Yağcı Tonay'ın, yunus parklarının, hayvanlı sirklerin kapatılması ve yasaklanmasının gerekliliğinin etik, ahlaki ve bilimsel boyutları hakkında sunumu*

13.- *Hayvan Hakları ve Etiği Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Hamdi Burak Özgüner'in, vicdani ret hakkının tanınması gerekliliği, ülkemizdeki hayvanat bahçelerindeki mevcut durum ve yapay hayvanat bahçeleri ile mezbahanelerdeki uygulamalar hakkında sunumu*

14.- *Anadolu Hayvan Hakları Federasyonu Ankara Temsilcisi Tülay Danacıoğlu'nun, Hayvanları Koruma Kanunu ve sahipsiz hayvanlarla ilgili olarak belediyelerin uygulamaları hakkında sunumu*

15.- *Hayvanları Kurtarma Derneği Temsilcisi Zekiye Taş Köklü'nün, sahipsiz hayvanlar konusunda belediyelerle yaşanan sorunlar hakkında sunumu*

16.- *Simorg, Empati Dohaysa ve Potika Başkent Birlikteliği Temsilcisi Hatice Neslihan Şener'in, yeni yönetmelik önerisi, Hayvanları Koruma Kanunu, barınaklar ve yaşam alanları hakkında sunumu*

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

HAYVANLARIN HAKLARININ KORUNMASI İLE HAYVANLARA EZİYET VE KÖTÜ MUAMELELERİN ÖNLENMESİ İÇİN ALINMASI GEREKEN TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU

(10 / 102, 461, 682, 977, 981, 982)

6'ncı Toplantı

30 Mayıs 2019 Perşembe

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Hayvanların Haklarının Korunması ile Hayvanlara Eziyet ve Kötü Muamelelerin Önlenmesi İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu saat 10.02'de açılarak iki oturum yaptı.

Prof. Dr. Mehmet Hakan Türkçarp tarafından, saldırganlık ve hayvanlara dönük saldırganlığın psikolojik yönü,

Prof. Dr. Hazım Tamer Dodurka tarafından, Hayvanları Koruma Kanunu, hayvan psikolojisi, hayvan kesimi yöntemleri ve yasaklı köpek ırkları,

Doç. Dr. Yasemin Salgırlı Demirbaş tarafından, köpeklerle mutlu bir yaşam sürmek için neler yapılması gerektiği,

Prof. Dr. Mahmut Koca tarafından, hayvanlara yönelik hangi fiillerin ceza hukuku bakımından suç olarak düzenlendiğine yönelik mukayeseli hukuk gözlemi ve ülkemizdeki hukuki durum,

Dayanışma Hayvan Hakları Federasyonu Kurucu Onursal Başkanı Şebnem Aslan tarafından, Hayvan Hakları Yasama İzleme Delegasyonu, Hayvanları Koruma Kanunu, belediyelerin uygulamaları ve yasak ırklar konularında karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri,

Dayanışma Hayvan Hakları Federasyonu Yönetim Kurulu Başkanı Timur Ugan tarafından, mobil kısırlaştırma uygulaması ile avcılığın ve hayvan dövüşlerinin yasaklanması,

Hayvanlara Adalet Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Av. Hülya Yalçın tarafından, bütün hayvanların yaşam haklarının hukuki yönü, karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri,

Hayvanlara Adalet Derneği Yönetim Kurulu Üyesi Av. Melike Özdemir Ballı tarafından, hayvanlara karşı işlenen suçlarda cezalar,

Faytona Binme Atlar Ölüyor İnisiyatifi Temsilcisi Elif Narin tarafından, atlı faytonların kaldırılması gerektiği,

Deneye Hayır Platformu Temsilcisi Yağmur Özgür Güven tarafından, hayvan deneyleri, HADMEK ve HADYEK'in uygulamaları, vicdani ret hakkının tanınması gerekliliği,

Deneye Hayır Platformu Temsilcisi Dr. Oğuzcan Kınıkoğlu tarafından, eğitimde hayvan kullanımı ve alternatif yöntemler,

Yunuslara Özgürlük Platformu Temsilcisi Öykü Yağcı Tonay tarafından, yunus parklarının, hayvanlı sirklerin kapatılması ve yasaklanmasının gerekliliğinin etik, ahlaki ve bilimsel boyutları,

Hayvan Hakları ve Etiği Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Hamdi Burak Özgüner tarafından, vicdani ret hakkının tanınması gerekliliği, ülkemizdeki hayvanat bahçelerindeki mevcut durum ve yapay hayvanat bahçeleri ile mezbahanelerdeki uygulamalar,

Anadolu Hayvan Hakları Federasyonu Ankara Temsilcisi Tülay Danacıoğlu tarafından, Hayvanları Koruma Kanunu ve sahipsiz hayvanlarla ilgili olarak belediyelerin uygulamaları,

Hayvanları Kurtarma Derneği Temsilcisi Zekiye Taş Köklü tarafından, sahipsiz hayvanlar konusunda belediyelerle yaşanan sorunlar,

Simorg, Empati Dohaysa ve Potika Başkent Birlikteliği Temsilcisi Hatice Neslihan Şener tarafından, yeni yönetmelik önerisi, Hayvanları Koruma Kanunu, barınaklar ve yaşam alanları,

Hakkında birer sunum yapıldı.

Dayanışma Hayvan Hakları Federasyonu Kurucu Onursal Başkanı Şebnem Aslan tarafından, “Hayvana Şiddet Suçtur” diyen ve caydırıcı hapis cezaları talep eden 1 milyon 457 bin 612 imza Komisyon Başkanlığına teslim edildi.

Komisyon gündeminde görüşülecek başka konu bulunmadığından saat 18.20’de toplantıya son verildi.

30 Mayıs 2019 Perşembe

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 10.02

BAŞKAN : Mustafa YEL (Tekirdağ)

BAŞKAN VEKİLİ : Nevzat CEYLAN (Ankara)

SÖZCÜ : Jülide İSKENDEROĞLU (Çanakkale)

KÂTİP : Zeynep YILDIZ (Ankara)

BAŞKAN – Herkese “Hoş geldiniz.” diyorum.

Araştırma Komisyonumuzun bugünkü toplantısının da, inşallah, ben verimli geçeceğini düşünüyorum.

Çok değerli konuklarımız var bugün de: Sayın Profesör Doktor Mehmet Hakan Türkçapar, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Psikoloji Bölümü; Sayın Profesör Doktor Hazım Tamer Dodurka, İstanbul Rumeli Üniversitesi Rektör Vekilimiz; Sayın Profesör Doktor Mahmut Koca, İstanbul Şehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekan Vekili; Sayın Doçent Doktor Yasemin Salgırlı Demirbaş, Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi.

İlk olarak, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Psikoloji Bölümü Başkanı Profesör Doktor Mehmet Hakan Türkçapar.

Buyurun Hakan Hocam.

II.- SUNUMLAR

1.- Prof. Dr. Mehmet Hakan Türkçapar’ın, saldırganlık ve hayvanlara dönük saldırganlığın psikolojik yönü hakkında sunumu

PROF. DR. MEHMET HAKAN TÜRKÇARPAR – Teşekkür ederim beni davetiniz için.

Şimdi, öncelikle, ben çok kısa bir “Saldırganlık nedir?”i, “Özellikleri nedir?”i açıklayacağım; ardından, hayvanlara dönük saldırganlığın daha çok psikolojik yönü üstünde duracağım.

“Saldırganlık” dediğimizde başka bir canlıya, insan da diyebiliriz ama burada hayvanları da kapsadığı için canlıya zarar vermeye, acı çekirtmeye veya yaralamaya dönük herhangi bir tür davranış. “Şiddet” dediğimizdeyse güç kullanma, baskı uygulama, başka insanlara zarar verme, yaralamaya dönük hareketler; aynı zamanda saldırganlıkla da eş anlamlı.

Şimdi “Nasıl ortaya çıkar?” diye baktığımızda, bir saldırganlık dürtüsü var, bir de ona engel olan, onu engelleyen birtakım fren mekanizmaları var. Eğer bu saldırganlık dürtüsü o fren mekanizmalarını aşacak boyuttaysa ortaya saldırganlık ve şiddet çıkıyor diyoruz.

“Neden saldırganlık var?” dediğimizde, bir kısım görüş bunun yapısal olduğunu yani insanın yapısında var olduğunu, hayvanların yapısında var olduğunu -ki bu konuda iki tane görüş vardır- söylüyor. Mesela, Freud’un ortaya attığı psikanaliz var; işte, bütün insan psikolojisinin temelde saldırganlık ve cinsellik üstüne şekillendiğini söyler, bu ikisi de doğuştan biyolojiktir. Dolayısıyla bütün psikolojiyi bununla açıklar. Çünkü, baktığımızda, insanın hayatta düşündüğü şey, yapmaya çalıştığı şey nedir? Varlığını sürdürmek, neslini sürdürmek. İşte, varlığını sürdürmesi saldırganlıkla mümkündür, neslini sürdürmesi de cinsel aktiviteyle. Dolayısıyla bunların da biyolojik ve yapısal olduğunu söyler. Yani biraz insan tabiatıyla ilgili olumsuz ve karamsar bir bakış açısı var diyebiliriz.

Yine, Konrad Lorenz -ki hayvanlarla da çalışmaları vardır- biyolojik olarak bir kavga etme içgüdüğü olduğunu, buradan kaynaklandığını söyler.

Daha günümüze doğru geldiğimizde davranışçı kuramlar ki hem bilişsel hem davranışçı kuramlar daha çok öğrenmeyle ilişkilidir ve bir anlamda aslında modern psikoloji bilimi de davranışçılıkla başlamıştır. Hani, davranışçılığın özü ortamda ne oluyor bitiyor, organizma ne yapıyor, bu ikisi arasındaki ilişkiyi inceleyerek insan psikolojisini açıklama. Ortamda ne olup bittiği, aynı zamanda organizmanın ne yaptığı, her ikisi de gözlenebilir şeyler olduğu için bu ikisi arasındaki ilişki üstünden açıklar ve geçmiş yaşamdaki öğrenmelere bağlar.

Bu anlamda “Daha çok çevreseldir.” diyen görüşlere bakarsak -hani yapısaldan bahsettik- nasıl etkili olur? Çevre, şiddet göstererek model olur, kötü model olabilir. Eğer saldırgan davranışlar olumlu kişi açısından istediği sonuçları doğuruyorsa pekişir ve tekrarlanır. Bir diğer çevresel etken, özellikle, erken yaşta -bu, biyolojiyle de alakalı- kafa travmasına maruz kalan bireylerde daha fazla şiddet ve saldırganlık eğilimi olur. Yine, çocuk eğer saldırganlık örnekleri görüyorsa çevrenin tehlikeli olduğuna inanarak o tehlikeli ortamda kendisinin var kalabilmesi için şiddete başvurması gerektiğine inanarak olabilir. Bir de duyguları anlatarak sözle değil de davranışla ifade etmenin bir model olarak gösterildiği aile yapısında daha çok oluyor.

Sosyal Öğrenme Kuramı: Albert Bandura adında bir psikoloğun geliştirdiği kuram. İnsanlar buna göre geçmiş tecrübelerin neticesinde saldırgan davranışları kazanır. Bu türden tepkiler eğer takdir görürse, desteklenirse, ödüllendirilirse daha yerleşir. Özellikle, sosyal çevre çok teşvik ediciyse -ne bileyim- işte, bir çocuk gelip “Arkadaşım beni sıkıştı, beni dövdü.” dediğinde “Oğlum, sen de onu döveceksin, sen de ona karşılık ver.” diyorsa model olmuş oluyor. Çok adı geçtiği için, kısaca, bu filmlerdeki, televizyondaki, medyadaki, internetteki, bilgisayar oyunlarındaki şiddet örneklerinin de etkisi var. Bunun da üstünde daha çok Sosyal Öğrenme Kuramcısı Bandura durmuştur.

Peki, filmdeki, televizyondaki, internetteki, bilgisayar oyunundaki şiddet nasıl etkili oluyor? Birincisi, gözlemsel öğrenme; görüyor ve model alıyor. İkincisi, kontrolün kaybolması; özellikle, saldırgan davranış ve eylemleri izleyen saldırganlık ve şiddete karşı olan engelleyici kontrol mekanizmaları gevşiyor kişide. Üçüncü etken de, duyarsızlaşma; bu tür örnekleri kişi izledikçe, gördükçe duygusal tepkisi giderek azalıyor, küntleşmeye başlıyor, sıradanlaşıyor bu tür şeyler, kanıksıyor kişi ve duygusal tepki giderek daha az olmaya başlıyor, sanki onu bir gerçek değilmiş de, tersinden, sanki sanal bir şeymiş gibi algılayabiliyor.

En son da Bilişsel Kuram’dan bahsedeyim. Bu, daha modern bir gelişme, 1970’lerden sonra... Kişinin olayları ve dünyayı algılama biçiminin ruhsal tepkilerde, duygusal tepkilerde, davranışlarda önemli olduğunu söyleyen bir kuram. “Özellikle, birey, kendi haklarını saldırıya uğramış, engellenmiş ve bu engellenmenin de kasti ve özellikle yapıldığına, haksız ve yersiz olduğuna inanıyorsa saldırganlık yüksek oranda ortaya çıkar.” diyor. “İkinci bir etken de diğer insanlar veya dünyayla ilgili, çevreyle ilgili çok katı bir beklenti olup bu yerine gelmediğinde yine öfke, saldırganlık olur.” diyor ki işte, trafikte falan örneklerini gördüğümüz türdeki şeyler.

Şimdi, hayvanlara dönük şiddetin psikolojik nedenlerine girersek; birincisi: Buna “zoosadizm” deniyor yani hayvana eziyet etmekten zevk alma, şiddet uygulamaktan zevk alma. Bu, genelde antisosyal kişilik veya psikopati dediğimiz kişiliğin bir özelliği. Yani onunla çok yakından ilişkili.

İkinci durum: Bizim “parafili” dediğimiz böyle sıra dışı cinsel uyarılarla cinsel olarak uyarılan, tahrik olan kişiler var. İşte, bir de “zoofili” dediğimiz hayvanlara dönük cinsel eylemlerde bulunan insanlar var. Bu tür kişilerde, yine beraberinde hayvanlara şiddet uygulama da oluyor.

Üçüncüsü: Sadece hani bir tür oyun ya da diğer insanları şaşırtma, tehdit, korkutma amaçlı kişinin kullanması. Ne bileyim, işte, şiddete başvuran bir ebeveyn hayvana da şiddet uygulayarak evdeki diğer bireylerin gözünü korkutuyor.

Son olarak, bazı kültürlerde ritüel olarak yapılıyor, işte bazı kabilelerde, Afrika’da, şurada, burada hayvanlarla ilişkili törenler gibi ki bizi çok ilgilendirmiyor.

Özellikle bu hayvanlara şiddet seri katil ve tecavüzcülerde en sık görülen davranış, hani eşlik eden. Ki bunlarda dürtüsellik yani aklına eseni, istediğini hemen yapma, kontrol eksikliği, yaptıklarından dolayı pişmanlık yokluğu, bencillik -ki, bunlar yine psikopatinin özelliği- en çok yine antisosyal kişilik de görülüyor. Şimdi, şiddete başvuran veya cinayet işleyen herkes antisosyal kişilik değil fakat bu grupta tabii oran büyük. Yani bir hapishane popülasyonunda çalışma yapılsa antisosyal kişiliğe, özellikle şiddet suçu işleyen, cinayet işleyen bireylerde rastlanma olasılığı yüksektir.

Şimdi, “antisosyal kişilik” dediğimizde kurallara uymama, şiddete başvurma, çıkarıcılık, yalancılık, kendi çıkarları için diğer insanları kullanma, vicdan duygusu yokluğu, şiddet eğilimi, şiddete dönük davranışlarla giden bir kişilik problemi. Bir kişiye “antisosyal” diyebilmek için yalnız çocukluk döneminde de bunun bir kısım belirtisini göstermesi gerek ki buna çocukluk çağındaki öncülüğüne de “çocukluk çağı davranım bozukluğu” deniyor. Burada kriterleri var: İşte, evden kaçma, fiziksel kavga, kavgalarda silah, alet kullanma. Mesela, pek çok çocuk kavga edebilir ama kavgada taş kullanma, bıçak kullanma, bir aletle saldırmak... Cinsel saldırı yine 18 yaş öncesi, çocukken veya ergenlik döneminde cinsel saldırıda bulunma. Beşinci kriter burada gördüğünüz gibi hayvanlara eziyet etme. Çevreye zarar verme -bu da daha çok Vandalizm gibi- yangın çıkarma, yalancılık, çalma davranışı. Özellikle bu hayvanlara eziyet ve yangın çıkarma her nasılsa tipik, en çok görülen belirtilerden.

Ben aynı zamanda antropoloji doktoruyum. Antropolojide benim yüksek lisans tezim antisosyal kişilik bozukluğu olan bireylerde işledikleri suç ve şiddet eylemlerinin tipine göre psikolojik profilleri nedir? Böyle bir çalışma yapmıştım. 153 antisosyal kişilik bozukluğu olan -ki o dönemde büyük bir hastanede çalışıyordum ben ve daha çok askerlik muayenesi için gelen yani normalde antisosyal biri psikiyatriye zaten gelmez hani kolay kolay; ya çıkar temini için gelir ya işte madde bağımlısıdır, ilaç yazdırmak için gelir- askerlik dolayısıyla gelen kişilerdi. Onlardan antisosyal özellikler gösterenleri detaylı bir incelemeye aldım ve yaklaşık bir yıllık süreçte 153 antisosyal... Tamamı erkek tabii bu grubun.

Burada suç tipleri var: İşte, kavgaya karışma, yaralama, cinayet, hırsızlık, gasp, tehdit, sahtecilik, mal tahribi, uyuşturucu satıcılığı gibi çeşitli suçlar.

Şimdi, bu kişilerdeki pek çok parametreye bakıldı ama bir tanesi de hani bu 10 tane özellikten hangileri çocuklukta var diye baktığımızda, orada da hayvanlara eziyet en çok görülenlerdendi. En çok da cinayet suçu işleyenlerde var ki çalışmanın önemli bulgularından birisiydi bu. Cinayet suçu işleyenlerin yüzde 63 küsuru hayvanlara da eziyet ediyor, insanlara eziyet zaten yüzde 58. Kavgaya suçu işleyenler 2’nci sırada, gasp suçu işleyenler yüzde 55, hırsızlık suçu işleyenler yüzde 52 ve yaralama onlarda yüzde 36 oranında. Görüldüğü gibi oldukça yüksek oranlar.

Gruplar arası anlamlı farklara baktığımızda, mesela evden kaçma çocuklukta en çok gasp suçu işleyenlerde; fiziksel kavgaya girişme, kavgada silahlı alet kullanma, hayvanlara eziyet en sık cinayet suçunu işleyenlerde, hani istatistiki olarak anlamlı fark olanlar; insanlara eziyet en çok yaralama suçu işleyenlerde; evden kaçma ve yalan da en çok gasp suçu işleyenlerde görüldü.

Sonuçta, o araştırmanın sonucunu özetlersem, çocukluk döneminde aile içinde dayak ve kötü davranışa maruz kalma en çok görülen farklılık çünkü kontrol grubuyla da karşılaştırdım. Aile içi şiddet... Biliniyor ki bir kişi kendisi şiddete uğradıysa o da daha sonra yetişkin olduğunda aynı şekilde şiddet uyguluyor ve bir yandan da antisosyal kişiliğe de aslında zemin hazırlıyor denebilir çevresel anlamda. Tabii, antisosyal kişiliğin tek nedeni çevresel etkenler değil ama çevresel etkenlere baktığımızda şiddete uğrama önemli bir etken. Özellikle hırsızlık suçu mesela yüzde 94,7'sinde, cinayet suçu yüzde 89'unda neredeyse, gaspta yine yüzde 83'ünde hep çocukluk döneminde dayığa maruz kalma, şiddete maruz kalma var.

Özetlersek çocuklar, gerek antisosyal davranışları gerekse de hayvanlara eziyet etme davranışını çevreden öğrenir. Bu nedenle antisosyal davranışları ve gerekirse de hayvanlara eziyet davranışını önlemenin en iyi yolu ailenin örnek olması. İşte, nasıl olabilir? Aile eğer bir model oluştursa yani işte hayvanlara yardımcı olur, besler, sever, kurtarır, sanki ailenin bir üyesi gibi davranırsa bu da çocuğa model olur diye düşünüyorum.

Psikolojik açıdan benim söyleyebileceklerim bunlar. Eğer sorularınız varsa da cevaplamaya çalışırım.

Çok teşekkür ederim.

BAŞKAN – Biz teşekkür ederiz, sağ olun.

Şimdi, bunun önlenebilmesi için sadece ailenin örnek davranış sergilemesi mi gerekli bir insanın şiddete yönelmemesi için, başka faktörler de var mıdır?

PROF. DR. MEHMET HAKAN TÜRKÇARPAR – Muhakkak ama en önemliden gidersek erken çocukluk dönemi ailede geçtiği için ve anneyi ve babayı da temel ya da anne-baba yerinde tutan ve yetiştiren kişiyi temel model gördüğü için psikolojide ağırlıklı olarak biz o erken aile çevresinin önemli olduğunu söylüyoruz. Adolesan dönemden sonra arkadaş modelleri daha önem kazanıyor yani ebeveyn onayı değil de akran onayının önem kazandığı dönem. Orada da tabii bir yerde mesela antisosyal özellikleri olanlar birbirlerini bulduğu için o birbirinden de model alarak daha da pekişir. Ama hani erken dönemde bunun biyolojik olarak ya da aile şartları açısından yatkın yetişmeyen birinin adolesan dönemde birdenbire başka biri olması çok beklenmez diye düşünüyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

PROF. DR. MEHMET HAKAN TÜRKÇARPAR – Rica ederim.

BAŞKAN – Var mı sorusu olan?

YUNUS KILIÇ (Kars) – Sayın Başkan...

BAŞKAN – Buyurun.

YUNUS KILIÇ (Kars) – Teşekkür ediyorum. Sağ olun.

Tabii, bizim insanlardaki problemlerimiz bir tarafta toplumda çok medyatik olanlarla belki birtakım çıkarımlar yapıyoruz ama sizin anlatımınızdan şunu gördük: Yüzde 50'nin üzerinde çoğu rakamlar, özellikle ağır suçlarla şu anda cezaevinde olanların büyük bir kısmının ne yazık ki hayvanlara eziyet geçmişi de var, boyutları farklı, değişik olabilir.

Şimdi, bu, tabiri caizse bir aynı zamanda ailede öğrendikleriyle, örnek modellemelerle oluşan bir şey ama tabii burada demek ki çok küçük yaşlardan ailenin yapamadıklarının bir kısmının da çocukların aileden sonra ilk tanıştığı alanlar, eğitim yuvalarında biraz daha... Hani televizyonlarda, dizilerde

veyahut da sizlerin daha çok hâkim olduğu programlarda şöyle bir şey vardır ya: “Bir çocukluğuna dönelim, bir bakalım.” Yani o çocukluğuna çok dönmeyi gerektirmeyecek süreç... Demek ki biraz da eğitimin içerisine katılması lazım bu öğretilerin, en azından okulla buluşmuş olanlar....

PROF. DR. MEHMET HAKAN TÜRKÇARPAR – Tabii.

YUNUS KILIÇ (Kars) – Belki gene bir istatistiğiniz içerisinde olabilir, siz bunların eğitim seviyelerini de incelemişsinizdir muhakkak.

PROF. DR. MEHMET HAKAN TÜRKÇARPAR – Evet.

YUNUS KILIÇ (Kars) – Büyük bir ihtimalle bunların bir kısmı da, ağır bir kısmı da -öyle düşünüyorum- bu eğitim süreçlerine dâhil olmayanlar.

PROF. DR. MEHMET HAKAN TÜRKÇARPAR – Çok doğru.

YUNUS KILIÇ (Kars) – En azından olanları hiç olmazsa o eğitim süreçlerinde bir şekilde kurtarmak lazım yani aileden almış olduğu kötü örnekleri en azından kompanse edecek bir eğitim sürecinin yaşanması lazım.

Bir de tabii, şimdi, özellikle bizim bu Komisyon açısından da sahada ayrı bir görüntüsü var: Hayvan boyutu. Şimdi, hayvanlarda da aynı sıkıntılar var. Onu büyük bir ihtimalle hocam anlatacak, belki orada sormak daha doğru olacak ama bizim sahada, şu anda bu tavır ve davranışları gösteren insanlarla beraber çok sayıda da hayvan var yani sokak hayvanı, sahihsiz hayvan, kontrolsüz hayvan -herkes değişik isimlendirebiliyor ama- bunların da bu süreçlere dâhil edilmesiyle alakalı ne yazık ki bir teşkilatlanmamız, bir yapımız... Yani geçenki sunumlardan gördük, hatırlarsanız özellikle bu saldırgan köpek ırklarıyla alakalı veya bizim saldırganlaştırmaya zorladığımız hayvan ırklarıyla alakalı, bırakın bunlarla ilgili bir çalışmayı veya bir rehabilitasyonu, çoğunun ırkını bile tanımlamada zorluklarımız var. Yani her iki alanda da çok ciddi eğitim problemimiz olduğunu ben de katkı olarak sunmak istedim.

BAŞKAN – Teşekkür ederiz Başkanım, sağ olun.

Hocam, size de teşekkür ederiz. Başka söylemek istediğiniz bir şey varsa buyurun.

PROF. DR. MEHMET HAKAN TÜRKÇARPAR – Özet bir cümleyle şunu söylemek isterim: Hani ruhsal olarak sağlıklı bir insanın hayvanlara şiddet uygulaması çok mümkün değil yani ruhsal olarak sağlıklı ama bir yandan da hayvana eziyet ediyor; çok mümkün değil bu.

Sayın vekilimiz söylediği şeyde çok haklı, eğitim olarak zaten... Hani özellikle de cinayet grubunda mesela en eğitimsiz olanlar onlardı ve de genelde, işte, ne bileyim, ilkokul terk, ortaokul terk; zaten kreşti suydı buydu gibi daha erken döneme dair bir okul öncesi eğitim hiç birinde yoktu. Oralarda, o erken dönem eğitim kurumlarında da verilebilir bu tür mesajlar.

Sağ olun.

BAŞKAN – Teşekkür ederiz.

ZEKİ HAKAN SIDALI (Mersin) – Ben de bir şey sorabilir miyim?

BAŞKAN – Tabii, buyurun.

ZEKİ HAKAN SIDALI (Mersin) – Çok teşekkürler.

Ben de bir şey sormak istiyorum: Bu davranış bozukluklarının erken dönemde belirlenmesi ve rehabilite edilmesiyle ilgili bir yöntem var mı özellikle çocuklar için? Şimdi, biz suçlular üzerinden dönüp baktığımızda suç işlendikten sonra bu oransallığı görüyoruz ama bunu erkenden önlemek için, özellikle hayvanlarla beraber yapılacak bir çalışma var mı? Bunları erken tespit etmek mümkün mü? Toplumu bunlardan kurtarmak mümkün mü?

PROF. DR. MEHMET HAKAN TÜRKÇARPAR – Şimdi, bir düzeyde aslında bütün öğretmenlere -işte, anaokulu öğretmeni veya ilkokul öğretmeni- bir pedagojik nosyon veriliyor ama işte aileye de o nosyonu, eğitimi vermek lazım. Hani çocukla nasıl ilişki kurulur, nasıl yetiştirilir... Çünkü işte, ben bu mesleği öğrenmek için yirmi iki yıl eğitim gördüm falan ama hani bir çocuğu büyütmek de az sofistike bir şey değil fakat insanlar bunu nasıl yapıyor? İyi kötü kendi ailelerinden gördükleriyle, çevreden öğrendiğiyle, modellerle. Ama o modeller ya da aileden gördüğü şeyler çok sağlıklı olmayabiliyor. Eğer bir disiplin yöntemi olarak cezayı kullanıyorsa onun olumlu sonuç vermesi mümkün değil. İşte ailelerin o konuda bilinçlenmesi gerek bence, en iyi önleme yolu o çevresel etkeni azaltmak için çünkü bizim toplumumuzda... İnsan davranışını manipüle etmenin çeşitli yolları vardır. Mesela bir tanesi ceza uygulamaktır, diğeri de olumlu olanı pekiştirerek gitmektir. Olumlu olanı pekiştirmek zahmetlidir, zordur, sabır ister. Ceza çok daha kolaydır ama ceza, ceza veren ile ceza uygulananın ilişkisini bozar; artı, size ne yapacağınızı öğretmez, ne yapmayacağınızı öğretir. Ceza yöntemi aslında hiçbir açıdan çok uygun değil ama aile onu kullanıyorsa sıkıntılı tabii.

YUNUS KILIÇ (Kars) – Bir soru da ben sorabilir miyim?

BAŞKAN – Tabii, buyurun.

YUNUS KILIÇ (Kars) – Şimdi, konumuzla çok alakası yok Hocam ama muhakkak bilimsel çalışmalar yapılmıştır diye düşünüyorum, merak ettiğim de bir alan. Hani bu Freudsal bakış açısında insanın bütün gayesi sanki yeme, içme, ihtiyaçlarını karşılama ve cinsellik üzerine ya; eğitimde özellikle birlikte, cinsiyet ayrımı olmadan eğitim veren okullar ile ayrı ayrı eğitim veren okullar arasında bu davranış bozukluklarıyla veya bu tür suçlarla alakalı olarak oransal bir farklılık, anlamlı bir farklılık var mıdır?

PROF. DR. MEHMET HAKAN TÜRKÇARPAR – Şöyle: Şimdi hatırlamıyorum ama on beş yıl önce falan okullarda şiddet davranışı artınca benim de içinde bulunduğum bir grupta biz, Millî Eğitim Bakanlığına verilmek üzere, bir araştırma yapmıştık. Fakat sanırım orada buna bakmadık yani okullar hep karışık okullardı, hatta bir ölçek geliştirdik ama tekrar ona bir bakarım. Öyle bir veri var mı, öyle bir analiz yaptık mı, şimdi tam hatırlayamıyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz Hocam.

Buyurun Tamer Hocam.

2.- Prof. Dr. Hazım Tamer Dodurka'nın, Hayvanları Koruma Kanunu, hayvan psikolojisi, hayvan kesimi yöntemleri ve yasaklı köpek ırkları hakkında sunumu

PROF. DR. HAZIM TAMER DODURKA – Sayın Başkan, değerli Komisyon üyeleri; hepinize saygılar sunuyorum. Öncelikle, davetiniz için çok teşekkür ediyorum.

2000 yılı civarında yani kanun çıkmadan üç dört sene evvel gelmeye başladık Meclisinize bu konuyla alakalı. O dönemde, daha çıkmadan evvel birkaç kez kadük oldu biliyorsunuz. Çevre Komisyonu Başkanı Ediz Hun'du. Daha sonra 2004 yılında, Allah razı olsun sebep olanlardan, kanunumuz çıktı. Daha sonra revizyon çalışmalarına katıldık, gerek Komisyon Başkanı Erol Kaya gerek ilgisinden dolayı Ayşe Nur Bahçekapılı Hanım'la birlikte ve şimdi sizlerle birlikte bu imkâna kavuştuk. İnşallah ülkemiz için, canlarımız için hayırlı bir sonuç çıkar umudundayım.

Ben de meslek itibarıyla hem veteriner hekimim hem de psikoloji dalında yüksek lisans yaptım. Bu nedenle konuşmam da bu kapsamda olacaktır.

Öncelikle bu kanunun sıkıntılarından biraz genel olarak bahsetmek istiyorum. Şimdiye kadar hakikaten isteneni verememiş bir kanun, kesimleri mutlu etmemiş bir kanun. Çok önemli olmasına rağmen, çok doğru maddeleri olmasına rağmen hakikaten uygulamada yetersiz kaldığımız bir

kanundan bahsediyoruz. İşin uygulayıcılarında problemler yaşadık çünkü işi uygulayan özellikle belediye kesimindeki kişilerin, yetkililerin bu hayvanların problemlerini çözmekten ziyade bu hayvanları problem olarak görmeleri, onları temizlemek gerektiği gibi bir anlayışa sahip olmaları zaten işin başından bizi tıkadı. İtiraf etmek zorundayız, hâlâ çok üst düzeyde -isim vermeyeceğim- bu kanun konusunda hazırlık komisyonunda belki buraya gelen kişiler arasında da hayvanlara böyle temizlenmesi gereken, asalak gibi bakan kişiler olduğunu da söyleyebilirim; bunlar gerçek.

İkincisi: Yine bu hayvanın davranış yapısını, psikolojisini hiç bilmeden bu konuda karar alabilen yetkililer olduğunu gördük. Daha ömründe hiçbir zaman yasaklı bir ırkı görmeden o ırkı yasaklayan o genelgeye imzasını atanları gördük. Ayrıca, bu hayvanın ne kadar insana yakın olduğunu unutup, insana yakın yaşaması gerektiğini unutup onları ormanlara, büyük parklara atmayı çözüm olarak önerenleri gördük. Ben bu ormanlara, büyük parklara, devasa bakımevlerine atma fikrinden artık vazgeçelim diyorum çünkü bu, tamamen bu hayvanın doğasına, bu hayvanın genetiğine, her şeyine aykırı. Bu hayvan, malum, vahşi bir hayvanın torunuydu, bir kurdun torunuydu; zamanında köpek diye bir tür bile yoktu. Olduğunu iddia edenler de var ama genel kabul olarak kurttan türediği iddia edilir. Bu hayvan kurtluğunu unuttu, evcilleşirken davranış yapısı o kadar değişti ki bir kurda gerek olmayacak yeni davranışlar kazandı, birtakım davranışlarını unuttu ve insana mahkûm oldu. Ben çok basit bir örnek veririm her zaman, ortaya bir köpek yavrusu koyun, bir insanın giydiği bir hırkayı koyun bir de giymediği bir hırka koyun, gidecektir insan kokusunun olduğu hırkanın üzerine yatacaktır; bu kadar insana yakındır. Onun için, bu hayvanı böyle insandan uzak, ekolojik park denilen, orman denilen yerlere atmak hem ormana zarar verir hem de bu hayvana zarar verir, kesinlikle onun doğasına uygun bir davranış olmaz.

Ancak ben bu Komisyondan hakikaten çok umutluyum çünkü Komisyon Başkanımız işin mutfağından gelen çok deneyimli, bürokrat geçmişi olan bir vekilimiz, bir de meslektaşımız var; o yüzden gerçekten umutluyum, bizler de elimizden geleni yapmaya devam edeceğiz.

Bu kanunun içinde hem insanı koruyan hem de hayvanı koruyan maddeler aynı anda yer almıştır, bu da kanunu biraz amacından saptırmıştır.

Şimdi, yasaklı ırklarla ilgili bir madde bu kanunda olamaz. Deneylerin nasıl yapılacağına, hayvanın nasıl ötenazi edileceğine dair maddeler bir hayvan koruma kanununda olamaz; bunların yeri ya Avrupa'da olduğu gibi ev hayvanları kanunudur yahut da hayvan refahı kanunudur. Bu kanunları ayırmadan bu kanunun içerisinde yer vermek ciddi bir hata olmuştur. Onun için, ben, özellikle ev hayvanları kanununun veyahut da yönetmeliğinin gündeme getirilmesini hararetle savunuyorum.

Bir diğer konu: Bu kanunun uygulama ve denetim gibi mekanizmaları kurulamamıştır. Bunu yapacak bir mekanizma, yurt dışı örneklerinde gördüğümüz gibi hayvan koruma zabıtasıdır; bu zabitanın da yapı olarak, mutlak surette, şu an olmayan ama olması gereken veteriner işleri müdürlüklerine bağlanması gerekmektedir. Çünkü bu konuda en yetkin bilimsel altyapıya sahip olan meslek grubu veteriner hekimlik olduğuna göre, hayvan korumanın da yürütücüsü olan grup veteriner hekimlik olacağına göre, hayvan koruma zabıtası ve -otuz senedir de savunduğum bir şey var- müfettişler mutlaka bu meslek grubu içerisinde yer almalı veyahut da bu meslek grubuna bağlı olarak çalışmalıdır; aksi takdirde bu ihlalleri sorabileceğimiz hiçbir merci yoktur.

Kanunumuza göre hayvanlarda kuyruk kesmek yasaktır, çok doğru bir maddedir ama ortada kuyruğu kesik hayvan kaynıyor ve kimse bunları sormaya kalkışmıyor çünkü öyle bir görevi olan kimse yok.

Tabii ki bu hayvan koruma zabıtasının bir görevi de kayıt kimliktir. Biz kayıt kimliği zorunlu hâle getirmeyi savunuyoruz hep birlikte sanıyorum ama bunu uygulamak ve bunun kontrolünü yapmak için mutlaka bu zabıtaya, bu kolluğa ihtiyaç olacaktır.

Yine, sayın vekilim de söyledi “Yasak ırk diyoruz ama arkadaşlar tanımıyor.” denildi. İşte, bu kişiler bu konuda yetiştirildiği takdirde bu açık da kapanacaktır diye düşünüyorum.

Şimdi, bu genel girişten sonra, ben -tabii ki daha evvel çok yorulduunuz, bir yığın konuşmacı dinlediniz- eminim kentlerde yaşayan evsiz hayvanlar üzerine birçok şey söylenmiştir, benim de onlarla ilgili söyleyecek çok şeyim var ama vakit yeterse diye bunu sona ayıracam, öncelikle iki konudan özellikle derinlemesine bahsetmek istiyorum: Birincisi “sersemleterek kesim” dediğimiz, bazılarının “acısız kesim” dediği yöntemi anlatmak istiyorum, diğeri de yasaklı ırklar konusundaki görüşlerimi aktarmak istiyorum müsaadenizle.

Sersemleterek kesim konusunun, aslında, ben, yine bu kanunun içerisinde olmasını doğru bulmuyorum ancak bu Komisyon marifetiyle belki 5996 sayılı Kanun’un 9’uncu maddesine dayanarak, sersemleterek kesimin bir hayvan refahı yönetmeliğinde yer alabileceğine, bunun sağlanacağına inanıyorum.

9’uncu madde (2)’nci fıkra şöyle diyor: “(2) Hayvanların kesimi ve hastalık kontrolü amacıyla itlafı, hayvanlarda heyecan, acı ve ızdırıp oluşturmaktan, uygun araçlar kullanılarak yerine getirilir.” Çok güzel.

“(4) Hayvanların barınma, nakil, kesim öncesi ve kesimi sırasındaki hayvan refahı esasları Bakanlığın çıkardığı yönetmelikle belirlenir.” Çok doğru.

O hâlde, bu yönetmeliğin altını doldurmak ve acısız kesimin nasıl olacağını, ne yöntemle olacağını önermemiz gerekiyor; benim de bu Komisyondan istirhamım bu konuda destek olunmasıdır.

Şimdi, pratik olması için çok sorulan sorularla yola çıkmak istiyorum. Bir kere klasik kesim yöntemi onlara gerçekten acı veriyor mu vermiyor mu çünkü iddia şu: Usta bir kasap hemen keskin bıçakla keserse bu hayvan ya acı duymaz ya da birkaç saniye acı duyar diye bir iddia var. Tabii ki bu bilimsel bir iddia değil, gözlemlere dayalı bir iddia; hele ki acısız kesim imkânımız varken, modern cihazlar varken, dinimiz de kesimin acısız yapılmasını önermişken, din adamları da “Bu kesimde herhangi bir mahzur yok.” diye net söylemişken -ki onların da ne söylediklerini burada anlatmak isterim- biz, sırf ön yargılarla, kulaktan duyma laflarla bu kesilen yüz binlerce hayvanın acısına ortak olmamamız gerekiyor, onun vebaliyle yaşamamamız gerekiyor diye düşünüyorum.

Nasıl oluyor? Acı bir tablo ortaya koyayım ben: Koca hayvanı, tonluk hayvanı tek ayağından asıyorlar, ondan sonra boğazına bir bıçak, tabii ki derialtı ve deri zengin damarlarla ve sinirlerle dolu. Önce acı orada başlıyor, daha sonra derialtı dokuları, kaslar, gırtlak hepsinden müthiş bir acı; bu arada şok, şokun etkisiyle dokulara oksijen gitmiyor, bir boğulma acısı ve yine, o sırada hayvan bir solunum almayla kanı da yutuyor, kan akciğerleri yakıyor, öyle bir acı devam ediyor. Bu acı bilimsel olarak ortaya konulmuş, bu acıyı ölçen yöntemler var ve bu çalışmalara göre, bıçakla kestikten sonra acı duyusunun ortadan kalkışına kadar dakikalar geçebiliyor çünkü acı duyusunun ortadan kalkması için bilincin tamamen kaybolması, hayvanın beyin ölümünün gerçekleşmesi lazım. Beyin ölümünün ne zaman ve nasıl gerçekleştiğini dışarıdan göremeyiz, dışarıdan hayvan tamamen hareketsiz kalabilir, başı gövdeden ayrılmış olabilir fakat beyin ölümü henüz gerçekleşmemiştir, hayvan acı duymaya devam etmektedir. O ayrılan kafaya elektroensefalografi dediğimiz beyin dalgalarını ölçen cihazın elektrotlarını bağladığınız zaman hayvanın bilincinin hâlâ açık olduğunu görüyorsunuz hem de

dakikalar sonra. Hayvan ses bile duyuyor, o gövdeden ayrılmış kafa ses bile duyuyor çünkü ben bizzat yanımdaydım, kesimi izledim ve bağladım; şu hareketi yaptığınız zaman beyin dalgaları oynamaya başladı. Hayvan ses bile duyuyor ki o acıyı duymaması mümkün değil.

Diyanet İşleri Başkanlığının bir görüşü olduğunu daha evvel muhakkak ifade etmişlerdir. 14 Şubat 2000 tarihinde Diyanet İşleri Başkanlığı, İslam'ın istediği koşullar yerine getirildiği takdirde dinen sakıncası olmadığına dair görüş belirtmiştir ki İslam'ın istediği koşullar hayvanın kesilmeden evvel ölmemesi ve kanının tamamen akmasıdır. Tabii ki bir istediği koşulu da eklemek lazım: Hayvanın acı çekmemesi. Ve bu yöntem de kesinlikle bunları gayet iyi sağlıyor çünkü hayvan sersemlediği hâlde -ben sersemleme diyorum çünkü tam bir koma hâli yok, o nedenle sersemleme diyorum- kalbi gayet iyi çalışıyor, bütün atardamarlar çalışıyor ve kan fışkırmaya devam ediyor.

Şimdi, tabii ki şu ön yargıya kapılmamak lazım, bu keskin bıçak olayı halkımız tarafından çok savunuluyor, onun için tekrar altını çiziyorum: Dinimiz o zaman belki keskin bıçağı önermiş olabilir ama “İlle keskin bıçakla yapın.” diye bir iddiası yok, eskiden deveye binmek de caizdi ama şimdi Müslümanlar gayet güzel arabalara, Mercedeslere, BMW'lere biniyorlar -inşallah daha iyi arabalara binsinler- yani bu iş böyle, çağ geliştikçe bizim modern cihazları kullanmamızı dinimizin asla engel olacak hâli yok.

Bakın, bir röportajdan aldım, iki din adamımızın görüşünü burada kısaca aktarmak istiyorum konunun daha iyi anlaşılması için. Birisi, Din İşleri Yüksek Kurulu üyesi Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Yavuz Ünal diyor ki: “Dinen mahzuru yok, acısız kesim uygulanabilir. Kesmeden önce öldürmemek kaydıyla farklı kesim teknikleri uygulanması için bir engel yok.” Acısız kesimin iyi olduğunu düşünüyor Sayın Dekan. “Ancak bunun toplumda karşılık bulabilmesi için inanan insanların sorularını ve kuşkuları gidermek gerekiyor.” diyor. Çok haklı tabii ki. “Bu yöntemle kesilen hayvanın, kesimden önce ölmediği halka kanıtlanmalı.” Röportajı yapan gazeteci soruyor “Madem dine aykırı değil, neden uygulanmıyor?” diyor. O da diyor ki: “Bazı şeylerin topluma mal olması zaman alır. İnsanların ikna olması gerekiyor.” Ama insanlarımız ikna olana kadar da bu hayvanlar acı çekmeye devam ediyor.

Yine, Din İşleri Yüksek Kurulu uzmanı ve şu anda bir üniversitemizde rektör olan Profesör Doktor Nihat Hatipoğlu “İslam dini hayvana eziyet etmez. Eti yensin yenmesin, dinimiz hayvanların eziyet ve acıya maruz bırakılmalarını haram kabul ediyor, ‘zulüm’ olarak adlandırıyor. Burada esas olan, hayvanın eziyet çekmeden, uzun süre can çekişmeden ölmesini ve kanun vücuttan atılmasını sağlamak. İslam şoklamaya, bayıltmaya, elektroşoka müsaade eder. İslam diyor ki: ‘Hayvanın eziyet çekeceği en az hangi yöntem varsa onu kullanın.’ Bu nedenle, tabanca, elektroşok, karbondioksit gazı vermek gibi tekniklerin hepsine müsaade edilir çünkü bunlar az acı veren veya vermeyen yöntemlerdir.” diyor. “Niye uygulanmıyor?” diye soruyor gazeteci. Gazetecinin ismini de söyleyeyim, mahzuru yok, Ayşe Arman. Hoca “Diyanetteyken fetva komisyonundaydım. O dönem çok soruldu. Hayır, sakıncalı değil dedik ama uygulanmadı. Bakanlığın ve belediyelerin -çok önemli burası- gerekli kanun ve yönetmelikleri çıkarmaları ve böyle bir yöntem geliştirmeleri lazım. Fakat ölüm olayı bu saydığım tekniklerle olmayacak; hayvan sersemletilecek, duyularını kaybedecek, sonra normal şekilde kesilecek.” diyor. Evet, acısız kesim dediğimiz sersemletilerek kesimin de yöntemi budur. Hayvan sersemletilir, duyularını kaybeder, ondan sonra kesilir. “Din İşleri Yüksek Kurulu da bu yöntemin uygulanacağı kararını vermiş, bugün de aynı görüşte. Ben de o kurulun eski elamanlarından biriyim.” diyor.

Sayın Başkanım, tarihini hatırlamıyorum, yaklaşık on sene evvel, bir grup bilim adamı ve hayvansever insan Diyanet İşleri Başkanlığına başvurduk; bu konuda kurul üyelerine ve bölge müftülerine bir seminer verdik, sorularını cevapladık ve hepsi ortak olarak “Bunu bilmiyorduk ama kesinlikle bu, İslam’a aykırı bir yöntem değil.” diye bize fikirlerini beyan ettiler.

Hoca diyor ki: “Allah, kuluna ‘Hayvana eziyet et.’ der mi? Böyle bir şey olabilir mi? Hazreti Peygamber, adam, kestiği hayvanının yanında bıçağını biliyor diye, öteki hayvan da onu görüyor diye ‘Sen bu hayvanı iki kez mi öldürüyorsun? Eziyet etmeden hayvanı kes.’ diyor. Mümkün müdür dinin, hayvana az eziyet edecek bir şeye ‘Hayır’ demesi?”

Evet, halkımız yanlış inanışlardan dolayı bu kesim yöntemine kaygıyla bakıyor, bu doğru. Bu nedenle, bir yandan halkımıza bu anlatılırken bir yandan da acısız kesime adım atılması gerekiyor. Ben bu adımı pratik olarak şu şekilde önerebilirim: Mezbahalarımızda iki kesim de uygulanabilmeli, vatandaş istediği yöntemi seçmeli. Bir süre sonra zaten -ben kendim şahit olduğum için rahatlıkla söylüyorum- kasaplar, kesim yapan insanlar da buna şahit oluyorlar ve iki yöntem arasındaki farkı görünce “Biz yıllardır bu hayvanlara boş yere acı çektiğimiziz.” diye ifade ediyorlar. Hayvan debelenmeden, bir yeri kırılmadan, çıkmadan çok rahat kesiliyor. Kesen de rahat bir ortamda... Hatta hayvanın bu yöntemle acı çektiğini fark ettikten sonra kesen o kişi “Demek ki hayvanlar acı çekebiliyormuş, ben bunu gördüm -bunu bizzat duydum- bundan sonra bu hayvana daha şefkatli davranacağım.” diyor. Böyle eğitici bir yönü de var bunun.

BAŞKAN – Peki, Hocam, bu yöntemde, kesilmeden önce ölmesi riski var mı hayvanın? Böyle bir durumla karşılaşılıyor mu hiç?

PROF. DR. HAZIM TAMER DODURKA – Şimdi, şöyle Sayın Başkanım: Çok nadiren karşılaşıldığı olmuş. Avrupa’da da kesiliyor biliyorsunuz. Fakat bu da şuna benziyor: Bir pim girip çıkıyor, aynı bir kurşun girmesi gibi. Eğer ki İslam dini bir avda kurşun girmesiyle hayvanın yenmesine müsaade ediyorsa bunda da arada büyük bir fark olmasa gerek çünkü hayvanın kesim amacı belli. Bu bir leş hâline gelmiyor, av da bir leş değildir, yenilebilecek bir ettir; bu da sağlıklı bir hayvandır, önceden muayenesi yapılmıştır. O anda ölürse... Tabii ben bu konuda fetva verecek bir makamda değilim ama fikrimi beyan ediyorum. Gerekirse ölen hayvan da yenmeyebilir. Yani din adamlarımız bu konuda kesin görüş belirtirse yenmeyebilir ama bu çok nadir olduğu için, zaten hani, başa gelecek bir olay değil gibi geliyor bana.

Örneğin tavuklar elektrikle kesiliyor, gazla bayıltılıyor, öldürülüyor, kan da akıtılmıyor ama iş danaya, koyuna gelince bir fark ortaya koyuyoruz; onlar da hayvan, bakın onlara bunu yapmıyoruz. Gerçekten kimse de bu kesimin neden İslam’a aykırı olduğunu söyleyemedi şimdiye kadar. Ben onca insanla görüştüm “Bu aykırı.” diyemedi zaten tam anlatınca. Sadece önyargılarını gidermek gerekiyor bu toplumun. Onda da tabii ki bilim adamları, din adamları görev almalı diye düşünüyorum.

Çeşitli bilimsel araştırma sonuçları var ama soru olursa cevaplayacağım. Ben diğer konuya, yasaklı ırk konusuna müsaadenizle geçmek istiyorum.

Evet, bildiğiniz gibi, önce kanunda 2 köpek ırkı, daha sonra genelgeyle 2 ırk daha ilave edildi, 4 köpek ırkı şu an ülkemizde yasaklı. Bunlardan zaten 2 tanesinin Türkiye’de olmadığını herkes biliyor; Pitbull ve Dogo Argentino köpekleri var Türkiye’de. Dogo Argentino, dünya ölçeğinde bakıldığı zaman bir iki ölüm vakası olmuş, çok nadirdir ama buna bakarsanız diğer köpeklerin, bir Alman çoban köpeğinin, Rottweiler’in çok daha fazla ölüm vakası olmuş. Ancak onların yasaklanmadığını, Dogo Argentino’nun yasaklandığını şaşıarak izliyoruz. Bu kanun tabii ki İngiltere’den “copy paste” şeklinde aktarılmış. İngilizlerin bazı dinamikleri var bunları yasaklarken, onlardan da bahsedeceğim. Ama öncelikle, nerede olursa olsun dünyada yasaklanmış ırklar var ama hiçbirinden bir fayda görülmemiş,

yine bu hayvanlarda ölüm hadiseleri veyahut da yaralama hadiseleri görölmeye devam etmiş ve hatta aksine tepmiş, bu hayvanların sayıları artmış. Dünya Veteriner Hekimler Federasyonu bilimsel bir kuruluş ve kesinlikle ırk yasaklarına karşı çıkmakta ancak tehlikeli olabilecek her köpek için, bakın, ırk adını söylemeden, A ırkı, B ırkı demeden... Çünkü ben 50 tane tehlikeli ırk sayabilirim burada, hepsinin dünyada ölüm hadiseleri vardır, Kangal köpeğimiz dahildir buna. Hatta Kangal köpeğimizin vakaları Dogo Argentino'dan çok daha fazladır. Onun için ırk üzerinden gitmek çok sakıncalı diye düşünüyorum.

Bu nedenle, ırkı bir kenara bırakıp tehlikeli olabilecek köpekler için bizim sahibine yönelik bazı uygulamaları desteklememiz gerekiyor diye düşünüyorum. Tabii, devlet vatandaşın güvenliğini tehlikeye atacak uygulamaların önünü kesmek zorundadır, bunda şüphemiz yok. Bu nedenle, tehlikeli olabilecek köpeklerle ilgili birtakım sınırlama getirilmesi de doğaldır ancak 4 tanesini yasaklayıp da 46 tanesini bırakmak hiçbir mantığa uymamaktadır. Bunun mutlaka bilimsel bir temele oturtulması lazım. Onun için, bu ırkların dünyadaki vakaları, hangi nedenle bu vakaların oluştuğu, bunlar ortaya konulup ona göre seçimin yapılması lazım ama yine de diyorum ki ırk bazında kesinlikle uygulanmamalı, tehlikeli olabilecek köpekler kavramıyla... Çünkü bu köpeklerin tehlikeli olması kuvvetlerinden gelmektedir, güçlerinden gelmektedir; yoksa onların diğerlerinden kesinlikle farkı yoktur, kesinlikle hiçbir köpek doğuştan agresif değildir, doğuştan saldırgan değildir, böyle bir ırk yapısı yoktur, daha sonra insan eliyle bunlar agresifleşirler. O nedenle, köpek ırkına yönelik herhangi bir tedbir almak hiçbir şekilde bilimsel bir yaklaşım değildir.

İlginç olan, İngiltere bu ırkları yasaklarken kendi tehlikeli ırklarına dokunmamıştır. Almanya bazı ırkları yasaklarken kendi tehlikeli ırklarına dokunmamıştır. Yani burada bile dinamiklere baktığınız zaman seçicilik vardır, bilimsel bir temel yoktur. O yüzden, bu ülkelerden bu yasaları örnek almanın kesinlikle hiçbir anlamı, bilimsel tarafı yoktur. Zaten memnuniyetsiz sonuçlar alan ülkelerin başında İngiltere gelmektedir. Hollanda, bu yanıştan dönmüştür, yasak ırk olayını bırakmıştır.

Yasamızda adı geçen bu ırkların değişik ülkelerde terapi köpeği olarak da kullanıldığını görüyoruz. Yani bu hayvanlar, aslında son derece insana yakın, mülayim hayvanlardır yeter ki bilinçli ellerde olsunlar. Onun için, tüm ırkı suçlayacak genellemeler kanaatimizce doğru değildir. Yani kesin olarak biliyoruz ki bu hayvanlar mükemmel hayvanlardır, eğer ki bu hayvanlar çok güçlü diye endişelerimiz varsa, bir testle onaylayarak kesinlikle bu köpeği yasaklamanın tüm gerekçelerini ortadan kaldırabiliriz. Amaç, ısırma sonucunda insan ölümlerine engel olmaksız köpeğin, her köpeğin fiziksel özelliklerini ve mizaç özelliklerine bakmamız gerekir ırk ayrımı yapmadan.

Yine, Dünya Veteriner Hekimler Teşkilatı diyor ki: "Bir köpek ırkının agresif olduğunu gösterecek hiçbir bilimsel kanıt olmadığı gibi, böyle bir kanıtı düşünmek davranış bilimi ve genetik bilimi ilkelerine uygun düşmemektedir." Hatta ufak bir köpek ırkı olan Pomeryan'ı düşünün, onun bile ölüm vakası vardır. Tabii ki sahibi tarafından saldırganlaştırılmakta, yanlış eğitimlerle bu köpekler tehlikeli olabilmektedir. Bizde yasaklanan bu köpek ırklarının hakikaten güçlü ırklar olduğunu düşünürsek tehlikeli olmasının da zaten bu potansiyelden kaynaklandığını anlayabiliriz. Eğer bilinçsiz ve kötü niyetli kişiler bu ırkları beslerse hakikaten tehlikenin boyutu artar bu hayvanların fiziksel gücü nedeniyle. Ama biz yasakladığımız zaman ne oluyor, ben size söyleyeyim: Bu kötü niyetli ve bilinçsiz kişiler bu ırklar yasak diye başka ırklara yöneliyor ve bu sefer onlarla aynı şeyi yapıyorlar; yine bu hayvanları bir silah gibi üretebilip kullanabiliyorlar. Bu yüzden yani ırk yasaklamakla değil doğrudan hayvanın özelliklerine yönelmek çok daha doğru bir yaklaşım olacaktır.

Yine ülkemizde hangi köpek ırklarının saldırgan ve tehlikeli olduklarına dair herhangi bir bilimsel çalışma yok. Bu nedenle, bu ırkları seçerken de elimizde kanıt olmayacak. Bu bakımdan, zaten bu mevcut yasadaki ırk seçimi kesinlikle bilimsel açıdan doğru bir yaklaşım değildir. Eğer objektif bir liste yapılırsa bunun içerisine maalesef Kangal ırkımız da girebilir ki Avrupa’da kangal ırkının yasaklandığı ülkeler vardır tehlikeli diye aynı şekilde. Ama biz biliyoruz ki Kangal ırkımız doğru ellerde dünyanın en mükemmel hayvanıdır. Tabii, Türkiye’de de Pitbull yasaklanınca Kangal dövüşleri artmıştır; bu sefer Kangallar için tehlike çanları çalmaya devam etmektedir.

Şu örneği çok veriyorum: Şimdi, trafik kazaları yapıyor diye biz arabayı yasaklamıyoruz, şoförüne ceza veriyoruz veyahut da bıçak örneğini veriyorum; bıçak, yararlı bir alettir ama yanlış kullanılırsa elimizi kesebilir. Şimdi, bu ırkları yasaklamak mutfaklardan bıçakları toplamaya -abartıyorum belki biraz ama- sanki eşdeğer gibi geliyor bana.

Basının da burada büyük hatası olmuştur; bu köpeklerin çok büyük reklamını yapmıştır. Hâlbuki yasamıza göre zaten bunun reklamının yapılması yasaktır ama en ufak köpek hadisesinde hatta bazen hiç Pitbull’la alakası olmayan köpek ısırma hadiselerinde dahi basın fotoğrafik olarak -ki çok tanık oldum- aynı fotoğrafları kullanıyor, “Pitbull dehşeti” diye yansıtıyor. Bu, insanların ilgisini çekiyor. Kimlerin? İşte, kötü niyetli insanların ilgisini çekiyor. “Ha, bu köpekten korkuluyor; o hâlde ben bu köpeklerle gezersem insanlar benden korkar.” diye tatmin oluyor; hocam daha iyi bilir.

Evet, böylece yasaklama sayesinde bu köpeklerin sayısı gerçekten azalmadı, merdiven altı üretimlerle çoğaldı ve tehlikenin boyutu tabii ki arttı. Tabii, insanlar masum Pitbull’lardan korktu, bilinçli insanlar Pitbull’ları terk etmeye başladı ve bu kesimin elinde Pitbull’lar çoğalmaya devam ediyor.

İnsanlar tarafından gerçekten en fazla haksızlığa uğramış köpek ırkıdır Pitbull. Çenesi 1 ton kuvvetindeymiş, laboratuvarda üretilmiş, insanlara karşı saldırganlığı doğuştanmış, genetiğinde varmış, çenesi kilitleniyormuş gibi efsanelerle bilgi kirliliği yayımlandı; oysa bu ırkı üreten ve davranış standartlarını belirleyen Amerika’daki United Kennel Club, bu ırkın insanlara dostluğu nedeniyle iyi bir bekçi köpeği olamayacağını belirtir, ırk özelliklerinde sayar. Ama böyle bir köpeği isterseniz tabii ki yanlış ellerde bir katil hâline getirebiliyorsunuz ama sadece bu köpek için konuşmuyorum, tüm tehlikeli ırklar için konuşuyorum.

Ne yapmalı sorusuna cevap verecek olursam; bir kere, merdiven altı üretimin engellenmesi, fiziksel yapısı nedeniyle tehlike arz edebilecek tüm köpeklerin sadece kurallara uyan bilinçli vatandaşlar tarafından beslenmesini sağlamak için önce kanundaki 14’üncü maddenin (I) bendi ve Geçici Madde 1’in kaldırılmalı, fiziksel yapı nedeniyle tehlike oluşturabilecek köpek ırkları listesi oluşturulmalı, bunlardan bir gruba sadece özel izinle bakılabilmeli; diğer gruba ise sahipler için sertifika, köpekler için eğitim ve mizaç testi zorunluluğu getirilmeli. Ve mizaç testi sonuçlarına göre üç yol belirleniyor; dünyadaki uygulamalardan bahsediyorum aslında ben, yeni bir şey üretmiş değilim: Ya hiçbir şekilde bakılamaz, el konulur bu test sonuçlarına göre ya ancak sahibinin özel koşullarda bakabileceği bir ortamda izin verilir yahut da kontrollü şekilde çıkartılmasına izin verilebilir; yani üç tane yöntemi var. Bunun için de çeşitli şartları, kuralları vardır; bunlar da arzu edildiği takdirde Komisyonunuza sunulabilir.

Ben teşekkür ediyorum sabırla dinlediğiniz için, saygılar sunuyorum.

BAŞKAN – Sağ olun Hocam.

Peki, bu köpeklerin psikolojik olarak saldırgan yapıya sahip olup olmadıklarını anlamak için aynı kişi tarafından hem Pitbull hem de farklı cins köpekler aynı anda bakılsa ve davranış şekilleri gözlenirse; böyle bir ayırt edicilik sağlamak mümkün olabilir mi?

PROF. DR. HAZIM TAMER DODURKA – Şimdi, buradaki ayrım sadece bu tehlikeli dediğimiz köpeğin gücünden, kuvvetinden kaynaklanır yoksa o kişi o Pomeryan dediğim o ufak köpek örneğinde verdiğim gibi o köpeği de gayet tehlikeli bir hâle getirebilir ama Pomeryan bir insanı ısırırsa canını acıtır ama Pitbull gibi 50 tane o tehlikeli köpek ırkı ısırırsa ölüme yol açabilir. O yüzden, bu 50 ırk üzerinde bizim bu yöntemi uygulamamız gerekiyor diye düşünüyorum.

BAŞKAN – Var mı sorusu olan arkadaşımız? Yok.

Evet, çok teşekkür ederiz.

Yasemin Hanım, sizi dinleyelim şimdi; buyurun.

3.- Doç. Dr. Yasemin Salgırlı Demirbaş'ın,, köpeklerle mutlu bir yaşam sürmek için neler yapılması gerektiği hakkında sunumu

DOÇ. DR. YASEMİN SALGIRLI DEMİRBAŞ – Sayın Başkanım, sayın vekiller, sayın hocalarım; ben öncelikle, davetiniz için ve böyle önemli, hassas bir konuda bana söz hakkı tanıdığınız için çok teşekkür ediyorum.

Ben bugün genel olarak, köpeklerle mutlu bir yaşam sürmek için ne yapmamız gerektiği konusuna değinmeye çalışacağım ülkemizi temel alarak tabii ki.

Öncelikle, Tamer Hocam bir çok noktaya değindi ama ben de şöyle kısa bir özet geçmek istiyorum. Köpek hakkında birtakım bilgilere sahip olmamız gerekiyor bence bu konuları tartışmadan önce. Köpek, insan eliyle değiştirilmiş ve çok uzun, ortak evrimsel geçmişe sahip tek hayvan türü. Tamamen değiştirilmiş bir hayvan türü; bu konuda tek. Dolayısıyla, insan eliyle insana bağımlı hâle getirilmiş ve atasından -atasının şu anda Taimyr kurdu olduğu söyleniyor, şu anda var olmayan bir tür- davranış ve fizyolojik özellikler açısından tamamen farklılaşmış. Nasıl farklılaşmış? Örneğin, atası avcılık yaparken ve avcılıkla hayatını sürdürürken köpeğin bu yetisi elinden alınmış. İş zaten çöpçülükle başlamış, daha sonradan insan eliyle bu durum pekiştirilmiş yani beslenme açısından insana bağımlı hâle getirilmiş. Hiçbir köpek ırkı ya da işte sokakta yaşayan hiçbir köpek, avlanarak besin temin edemez, normal davranış özellikleri arasında yer almaz, patolojik bir davranıştır aynı insanlarda olduğu gibi. Kendine barınak yapamaz, bu konuda da insana bağımlıdır. İnsan sosyal hayatına tamamıyla uyum sağlayan ve iletişim kurma özelliği de olan tek tür. Yani biz her türlü sosyal alanda yardımcı olarak köpektan faydalanabiliyoruz aslında. İlk başta sadece fonksiyonel amaçlı kullanmışız; şu anda, terapilere yardımcı köpekler var, ziyaretçi köpek, arama kurtarma köpeği, tekerlekli sandalyedeki insanlara yardımcı köpek gibi, birçok alanda köpek bize yardımcı ve yapılan bütün bilimsel araştırmalar şunu gösteriyor: Köpek bizi dört dörtlük okuyor, bizim duygusal durumumuzu sadece yüzümüze bakarak, sadece yüzümüzün yarısına bakarak ya da sadece sesimizi duyarak çok güzel değerlendiriyor. Aksi yönde yapılan çalışmalar “İnsanlar köpekleri ne kadar iyi okuyabiliyorlar ve anlayabiliyorlar?”ı değerlendiren çalışmalar insanların gerçekten bu konuda çok başarısız olduğunu gösteriyor. Yani köpek bu evrimsel süreçte üzerine bütün düşen sorumlulukları aslında yerine getirmiş ama insanlar bu konuda neredeyse hiçbir çaba sarf etmemişler.

Sokak köpekleri ayrı bir ırkmış ya da vahşileşmiş köpeklermiş gibi düşünülüyor birtakım insanlar tarafından. Hâlbuki, yine yapılan bilimsel araştırmalar -ki bunlardan 2 tanesi bize ait ve bunun en güzel örneği aslında Tarkan Özvardar'ın köpeği Kömür, Türkiye'nin uluslararası arama kurtarma sınavlarında başarı gösteren ilk ve tek köpeği, bir buçuk yılı barınak ve sokaklarda geçmiş bir hayvan Kömür- yapılan

bütün çalışmalar eğitime çok yatkın olduklarını ve tamamen insan odaklı olduklarını gösteriyor sokak köpeklerinin. Biz, örneğin, Çankaya Belediyesiyle bir protokol çerçevesinde bir uygulama yaptık. Projeye 8 sokak köpeğini dâhil ettik, barınaktaki köpeklerdi bunlar. Bu nasıl başladı? Barınak ekibine eğitim vermeye gittiğimizde bize dediler ki: “Hocam, bir köpeğin kafesine giremiyoruz, beslemek için bile giremiyoruz. Bu konuda yardımcı olur musunuz?” Ve biz -“Çapkın” köpeğimizin adı- Çapkın’la çalışmaya başladık, çok çabuk sonuç alınca dedik ki: Biz böyle, hani sorunlu görünen köpekler ile sorunlu görünmeyen köpekleri bir alalım, ev ortamına nasıl uyum sağlıyorlar, bir değerlendirelim; eğitime ne kadar adapte oluyorlar, değerlendirelim. Biz bile şaşırıdık aldığımız sonuçlara. Yaklaşık bir aylık süreçte tamamen tüm eğitimi başarıyla tamamladılar ve dediğim gibi, ev adaptasyonunu da içeren bir eğitimdi yani ev ortamına alışmayı da içeren bir eğitimde başarı gösterdiler. Tamer Hocam çok güzel vurguladı “Kötü veya iyi köpek ırk yoktur.” diye, bu, aynı, işte “Türklerin tamamı katildir.” “Almanlardır şöyledir.” demeye benziyor.

Köpeklerle -zaten o evrimsel geçmişin özelliği o- bilişsel süreçlerimiz aslında çok benziyor, bizimle aynı davranış bozukluklarını gösteriyorlar. İnsan nörobilim çalışmalarında köpek genellikle onun için model olarak kullanılıyor, köpek davranışları gözlemleniyor. Dolayısıyla eğer bir köpek kötü olduysa bunun altında yatan süreçler Hakan Hocamın anlattığı süreçlere çok benziyor aslında ve burada da en önemli etken -yine Tamer Hocamın vurguladığı gibi- köpeğin sahibi.

Bizim ülkemizde, özellikle Ankara’da gerçekten ciddi anlamda bir sokak köpeği popülasyonu var ve biliyoruz ki -zaten bütün uzmanlar vurguluyor- kısırlaştırma anahtar nokta. Kısırlaştırma anahtar nokta ama sadece sokak köpeklerine odaklanmamalı, ev köpekleri için de anahtar nokta aslında. Bu sorunun çözülmesi için her köpek sahibi olanın köpeğini çoğaltma ya da damızlık olarak kullanma özgürlüğü de olmamalı aslında. Bunu nereden biliyoruz? Bununla ilgili bilimsel araştırmalar var. Örneğin, Finlandiyalı bir ekip Kuo’nun çalışması. Bir simülasyon programı geliştiriyorlar -internetten siz de ulaşabilirsiniz- bu simülasyon programında, böyle yoğun sokak köpeği popülasyonu olan ülkelerde, Güney Kore’yi örneğin model alıyorlar. Aynı bizim, “CNVR” denen “catch-neuter-vaccinate-release” yani “yakala-kısırlaştır-rehabilite et-bırak” programı uygulanırsa biz bu problemi ne kadar zamanda çözeriz? Ve iyi uygulanırsa bu sistem, popülasyon onuncu yılın sonunda azalmaya başlıyor. Yani bu, ne demek? Şu anda işe başlarsak ve sistemli bir şekilde, bütün merkezî ve lokal otoriteler sistemli bir şekilde bunu uygularlarsa biz onuncu yılın sonunda o azalmayı görmeye başlayacağız ama burada bir diğer anahtar nokta, sokağa akışın engellenmesi gerekiyor. Eğer insanların köpeği terk etmesi, köpekten bu kadar kolay vazgeçmeleri engellenmezse bu metot çok iyi uygulanırsa bile çözüm oluşturmuyor.

Dolayısıyla burada o sokağa akışın engellenmesinde önemli olan nokta, yine Tamer Hocanın vurguladığı nokta, sorumlu köpek sahipliği, sorumlu köpek sahibi olmayla ilgili düzenlemeler. Örneğin, İsviçre’yi örnek alırsak, eğer barınaktan bir köpek sahiplenmek istiyorsanız size öncelikle ev ortamınızı soruyorlar, size çalışma koşullarınızı soruyorlar. Sizin, daha önceden köpek bakmış olsanız bile köpeğinizle katılmanız gereken bir kurs var ve uygulamalı bir kurs bu, ki bu kurslar çok büyük önem taşıyor çünkü köpek de insan hayatına o kurslar sayesinde adapte oluyor, sosyal hayata uyum sağlıyor, sahibiyile iletişimini pekiştiriyor. İlk kez köpek sahiplenecekler için iki saat daha fazla teorik kurs veriliyor. Tabii ki ulusal veri tabanına kaydettirmek zorundasınız, eğer ettirmezseniz ve yakalanırsanız ciddi cezai yaptırımları var. Verginizi ödemek zorundasınız aynı çöp vergisi gibi, yurt dışında. Bunun dışında, köpeğiniz üzerinde herhangi bir, bizim “pozitif ceza” dediğimiz, aslında aversif yöntemin uygulanmasıdır pozitif ceza yani caydırıcı metodun, havlama engelleyici tasmaların, elektronik tasmaların, çivili tasmaların kullanımı kesinlikle yasak. Bir köpeği havladığı için şikâyet etmek de yasak örneğin. Tabii ki köpek dövüşü, toplu alanlarda tasmasız gezdirme, damızlık olarak kullanmayla ilgili de ciddi cezai yaptırımlar var.

Şimdi, bizim ülkemizde bu kadar yoğun bir popülasyon var ve bir köpek ırkının diğer köpek ırkından aslında baktığınızda hiçbir farkı yok. Sadece ne açıdan farkı olabilir? İş köpeği olarak düşünüyorsanız iş yatkınlıkları açısından farkları olabilir. Dolayısıyla bizim gibi bu kadar yoğun sokak köpeği popülasyonu olan bir ülkede ırk köpeğe ulaşımın çok kolay olmaması gerekiyor, özel durumlar dışında bence hiç olmaması gerekiyor çünkü köpek isteyen biri herhangi bir köpeği, evine uygun, şartlarına uygun herhangi bir köpeği barınaktan gidip sahiplenebilir.

İrk yasaklarının kaldırılması şu açıdan önemli: Bir köpeğin fenotipine bakarak, bu köpeğe bakarak “Bu köpek, tamam, Pitbull değil, o zaman sahiplenebiliriz.” diyemiyoruz çünkü genetik araştırmalar gösteriyor ki ya da genetik testler gösteriyor ki o kadar saf ırka ulaşmak zaten çok zor. Ben, bir konferansta bir sunum dinlemiştim ve çok etkilenmiştim, İngiliz bir davranışçı tarafından. Bu bir davranış kongresiydi. Davranışçı hocalara bir sürü köpek fotoğrafı gösterdi ve dedi ki: “Sizce bunlardan hangisi en çok Pitbull kanı taşıyor?” Gerçekten fenotip olarak, görüntü olarak Pitbull’a çok benzeyen köpekler de vardı ve küçük bir Maltese Terrier çıktı sonuçta, genetik testlerin sonucunda. Pitbull’a benzeyen köpekte yüksek oranda Labrador kanı çıktı örneğin, Labrador Retriever; ne kadar zararsız bir ırk. Dolayısıyla sadece uzman gözler bile olsa, bakarak o köpeğe “Pitbull” “Staffordshire” ya da “Dogo Argentino” diyemez. Zaten irksal olarak -Tamer Hoca çok detaylı anlattığı için girmiyorum ama- öyle bir problemleri de yok bu köpeklerin, önemli olan insan faktörü.

Zaten Avrupa da yavaş yavaş bu hatadan dönmek için birtakım eğitimler başlattı çünkü şunu fark ettiler: Olay gerçekten bıçak değil, olay araba değil; olay, insan. Dolayısıyla ısırma vakalarının çoğu insanın köpeği yanlış okumasından ve yanlış tepkiler vermesinden kaynaklanıyor. “Dog bite prevention” diye, dünyanın her yerinde köpek ısırıklarını engellemek üzerine eğitim programları başlatıldı. Biz geçen yıl fakültemizde bu işin çalıştayını düzenledik ve bence Türkiye’de Millî Eğitim Bakanlığının müfredatına alması gereken bir konu. Öğretmenlerin çocuklara bu eğitimi vermeleri gerekiyor. Sanılıyor ki bu köpek ısırma vakalarının engellenmesi için yapılan eğitimler “Herkes köpeğini alsın, sınıfa götürsün, çocuklar köpek sevsin...” Kesinlik amaç bu değil; amaç, çocuğun sokakta köpeklerle karşılaştığında doğru tepkileri vermesi, bir köpek sevmek isteğinde doğru şekilde yaklaşması ve köpeği doğru okuyabilmesi, hatta yetişkin eğitimleri de olması gerekiyor.

Neleri kapsıyor bu eğitimler, ben çok kısa olarak özetleyeceğim: Altın kurallarımız var, ben burada çocukların öğrenmesi gereken sadece üç tanesini vereceğim. Tanışırken köpek sahibinden izin isteniyor. Çocuklara anlatırken hep şunu söylüyoruz: Bir köpek yalnızsa, yanında sahibi yoksa zaten ona yaklaşmayın; eğer sahibi yanıdaysa lütfen sahibinden izin isteyin, sahibi izin verse bile köpekten izin istemeniz gerekiyor çünkü sizinle de birisi tanışacak olsa anne, babanızın yanınızda olması gerekiyor ve sizden de izin istemesi gerekiyor. Köpekten nasıl izin istersiniz? Nasıl başkalarıyla tanıyoruz? Elimizi uzatarak, “Merhaba.” diyerek; aniden üstüne atlayıp sarılıp kucaklaşmıyoruz. Dolayısıyla köpeğe de öncelikle arkadaşlık teklifi sunmamız gerekiyor. Köpek eğer kendisi yaklaşırsa, bizim teklifimize “Evet.” derse o zaman uygun şekilde sevmemiz gerekiyor. Bizler genel olarak çok sıcakkanlıyız, köpek sevdiğimiz zaman direkt önden yaklaşırsız, baştan, tepeden sevmeye çalışırsız; köpek için müthiş bir tehdit, direkt göz teması kuruyor, yabancı bir insan var karşısında. Hele ki çocuk çok ani davranışlar sergileyen, değişik sesler çıkaran bir canlı onun gözünde, tam karşıdan yaklaşıyor, bir de “Köpekler görünmez şapkalar takıyorlar.” deriz biz çocuklara, o el de böyle, yukarıdan geldiği zaman zaten şu açıya gelene kadar eli de göremiyor, onun için ani tepki verebiliyor. Ve köpek siz arkadaşlık teklif ettiğinizde sizi geri çevirebilir, bunu da anlatıyoruz çocuklara. Eğer canı sıkınsa, hastaysa sizinle tanışmak istemiyor olabilir, o gün oynamak istemiyor olabilir; o zaman da nasıl bir davranış sergilediğini anlatıyoruz; işte, göz temasını kaçırıyorsa, arkasını dönüyorsa size net olarak “‘Ben bunu istemiyorum.’ diyor.” diyoruz.

Stres işaretlerini öğretiyoruz. Bunu, tabii, çocuklara farklı anlatıyoruz. Bu konunun uzmanları o kısmını geliştirdiler zaten. Ama bizim de öğrenmemiz çok önemli çünkü yapılan çalışmalar, insanların işte bu, köpeğe ait stres işaretlerini okumada çok zorlandığını gösteriyor. Bir köpek karşı tarafa “Bu işi bitirelim.” mesajını çok net veriyor aslında vücut diliyle ama biz anlamadığımız için ya ısrarcı oluyoruz -zaten ısırma vakalarının çoğu tanıdık köpekle ve ev ortamında gerçekleşiyor- ya da “Nasıl da bir şey yapmıyor.” diye düşünüyoruz aslında fark ettiğimiz hâlde ama her köpeğin bir “Dur.” noktası var, aynı bizde olduğu gibi. Bizim de bir noktamız var, benim belki daha yüksek bir noktada “Dur.” diyesim gelir, siz çok daha erken dersiniz; bunu hiçbir zaman köpekte bilemeyiz.

Çocuklarca ve yetişkinlerce özellikle şu soruluyor: “Peki, bir köpek bana koşarak geliyorsa ya da bir sürü benim üstüme doğru koşuyorsa ne yapmam gerekiyor? Taş mı alacağım, çömelecek miyim?” “Ağaç olmanız gerekiyor.” diyoruz. Çocuklara öyle anlatıyoruz, “Çünkü köpekler ağaçlarla ilgilenmiyorlar.” diyoruz. Bunu yaparken de aynı fotoğraftaki gibi önce sınıf ortamında, tabii, bunu öğretmenleriyle uygulamalı olarak yapmaları gerekiyor, kesinlikle köpeksiz. Ağaç olmayı öğrenmeleri için öncelikle ellerini bağlamaları gerekiyor. Diyoruz ki: “Ellerinizi sizin dallarınız, dallarınızı bağlayın. Ayaklarınız sizin köklerin, köklerinize bakın ve köklerinizi sayın.” Böylelikle ne yapmaya çalışıyoruz aslında? Çocuğun elini kolunu oynatarak ani tepkiler vermesini engelliyoruz, göz temasını kesiyoruz. Köpek açısından direkt yatıştırıcı vücut dili, karşı taraf köpeğe net olarak “Ben seninle ilgilenmiyorum.” mesajı veriyor; çocuk açısından da güvenli vücut dili çünkü çocuk o sırada kökleri saydığı için ve kolları bağladığı için tamamen başka bir şeyi düşünüyor ve hareket etmediği için köpek için bir tehdit oluşturmuyor; iki tarafı da korumaya yönelik bir program bu. Zaten “be a tree” olarak geçer yurt dışında birçok yerde. Bu işi sınıfta öğrendikten sonra uzman kişiler tarafından dışarıda belki köpek varlığında yaptırılması gerekiyor. “Belki” diyorum çünkü dediğim gibi, her köpeğini alan sınıf ortamına sokmaya çalışıyor; hem çocuklar için hem köpekler için ciddi sıkıntılar yaratabilecek durumlar oluşturuluyor. Sadece bu konseptte tanışıyorlar, çevrelerinde köpek dolaşırken hareket etmemeyi öğreniyorlar; bu çok önemli çünkü normalde ilk o geldiğinde böyle bir kırıldaşmalar, kıkırdaşmalar oluyor ama düzgün durmayı öğrendikleri anda bunu gerçekten uygulamaya geçiriyorlar ve biz okul öğretmenlerinden de bu şekilde dönüş alıyoruz. Daha sonra tanışmak isterlerse de uygun şekilde tanışmaları ve teke tek tanışmaları gerekiyor.

Şimdi, sokaklar tabii ki köpeklerin doğal ortamı değil, ormanlar değil; köpeğin doğal ortamı insanın yanı. Bizim yüzümüzden sokakta yaşamak durumunda kalmışlar ve kalıyorlar ama şu anda da sokakta ciddi bir popülasyon var. Önemli olan, o köpeklerin sokakta mümkün olduğunca mutlu bir yaşam sürmeleri. Bu bizim için de çok önemli çünkü biz özellikle o, Maslow’un ihtiyaçlarına baktığımız zaman, en alta fizyolojik temel ihtiyaçlar vardır; uyku, barınma, yeme içme gibi; bunları yerine getiremezsek biz de -köpekler için de geçerli- birtakım patolojik davranışlar gösterebiliriz. Strese girdiğimiz anda kendimizi korumak için, ailemizi korumak için, güvenliğimizi sağlamak için sıkıntılı davranışlar sergileyebiliriz. Onun için, sokaktaki köpeklerin güvenli alanlarda beslenmeleri, yaşam alanları oluşturulması ve bu alanların insanlarla iç içe ama kalabalıktan uzak olması çok önemli. Şimdi, çok stratejik hatalar yapılıyor; çocuk oyun alanlarında köpekler için mesela barınma yeri kuruluyor ya da işte, orada besleme yapılıyor; durak yakınında, otobüs durağı yakınında besleme yapılıyor ya da böyle, belli parkların girişi çıkışında yapılıyor. Şimdi, köpek için orası güvenli alanı, rahat bir şekilde beslenip yatabileceği bir alanken oranın trafiği onu tehdit etmeye başlayabiliyor ve insan faktörü zaten çok önemli, her insan köpeğe düzgün yaklaşmadığı için orada yaşanan bir sıkıntı farklı davranış özelliklerine yani davranış stratejisinin değişmesine sebep oluyor, işte, kaçmadan saldırıya geçiş olabiliyor. O nedenle, sokakta güvenli ortamda stressiz köpeklerin olması önemli.

Bir de barınaklarımız bence çok ciddi sıkıntılar içeriyor. Bir kere, biz eğer bir kurgu yapacaksak bütün canlılar için beş temel özgürlüğü göz önünde bulundurmamız gerekiyor. İşte, açlık, susuzluk olmayacak; yaşam konforu sağlanacak; ağrı, yaralanma, hastalık olmayacak; normal davranışları sergileyebilecek; korku, distres yaşamayacak. Barınak köpeklerinin ihtiyaçlarına baktığımız zaman da aslında ev köpeklerinin ihtiyaçlarından hiçbir farkı yok ama biz öyle düşünmüyoruz. Biz onlara sadece bir kafes ortamı sunduğumuz anda, hani, bizim açımızdan güvenli, onlar da orada yaşayabilirlermiş gibi geliyor. Hâlbuki barınak ortamı da bizim için çok önemli çünkü barınaklar Türkiye’de kalıcı yuvalar değiller ve olmamalılar zaten. Sokağa geri bırakacaksak biz eğer o köpeği normal bir psikolojiyle bırakmamız gerekiyor. Biz sokaktan sağlıklı, mutlu bir köpeği apar topar, uygun olmayan yakalama yöntemleriyle yakalıyoruz, bir travma yaşıtıyoruz, barınak ortamına alıyoruz, belki tamamen insandan izole ediyoruz, o sırada onun psikolojisine ve refahına uygun davranışlarda bulunmuyoruz, geri bıraktığımız zaman bozuk olarak bırakıyoruz, sonra bu çemberin içinde dönüp duruyoruz.

Artı, barınak ortamı o kadar stresli ki veteriner hekimler sürekli bir sürü hastalıkla mücadele etmek zorunda kalıyorlar, çok büyük bir ekonomik yük getiriyor. Burası bizim için bir fırsat ortamı olmalı, burası köpeklerin insanla bir arada yaşamayı öğrendiği ortamlar olmalı, burası insanlar geldiği zaman kafesinde oynayan, insanlarla güzel temasta bulunan köpeklerin olduğu yerler olmalı ki buradan sahiplenme oranını artıralım. Kafesinde başka köpeklerle kavgaya eden, insana saldıran, kendi etrafında dönen bir köpeğin sahiplenilme ihtimali çok düşüktür ama kendi kafesinde mutlu görünen, oyuncuyla oynayan, insanla düzgün temas eden bir köpeğin sahiplenilme ihtimali çok daha yüksektir. Artı, barınak çalışanlarının motivasyonu da bu açıdan büyük önem taşıyor.

Türkiye’de barınaklar aslında barınak standartlarına hiç uymuyorlar, toplama kampları gibiler. Normalde bir barınak ortamına gidildiği zaman, ailecek gidilip ziyaret edilebilip oradan zevkle köpek sahiplenilebilir ortamlar olmalı. Çok daha butik olmalı aslında, ülkemizdeki gibi toplama kamplarına dönüştürülmemelidir. Belki semt bazlı rehabilitasyon alanları... Bana telefon geliyor, diyorlar ki: “Hocam, bir mahallede saldırı olayı yaşandı, bir gelip bakabilir misiniz?” Şimdi, ben o köpeği mahallede değerlendiremem. Benim o köpeği mutlaka özel bir ortamda değerlendirmem gerekiyor, oradan çıkarmam gerekiyor çünkü o köpek eğer sıkıntılıysa orada kaldığı sürece yine o sıkıntı yaşanacaktır. Alıp barınağa koysam, barınakta bu kalabalığın arasında ben o köpeği nasıl değerlendireceğim, nasıl rehabilite edeceğim, davranışını gözlemleyeceğim ve sokağa geri bırakılma kararı veya sahiplendirilme kararı neye göre verilecek? Çünkü bazı köpeklerde yerleşmiş davranış özellikleri olabiliyor spesifik bir şeye, sokağa geri bıraktığımız anda uyaran kontrolünü yapamadığınız için o riske girmek istemiyorsunuz. Ama sahiplendirme yapabilirsiniz, o köpek sahiplendirme açısından bir risk oluşturmuyor, orada uyaran kontrolü var, bilinçli bir sahibi o köpeği sahiplendirebilirsiniz ama böyle bir ortamımız yok.

İkincisi: Dediğim gibi, bir kafes verdiğiniz anda orası köpek için güvenli, iyi, huzurlu bir ortam olmuyor. Palet bulan köpek şanslı köpek barınaklarda. Hâlbuki onların da uyumaya, uykuya ihtiyaçları var. Uyku çok önemli bir drenaj davranışıdır. Duygusal durumun dengelenmesi için bu köpeklerin uyuması gerekiyor. Barınak gürültüsü yaklaşık olarak sürekli bir matkap gürültüsüne eş değer. Sürekli o gürültüye maruz kalıyorlar, görsel bariyerler yok, sürekli uyarana maruz kalıyorlar, müthiş bir kaygı olayı söz konusu ve hiçbir mental ve fiziksel aktivite sunulmuyor. Oradan çıkmış köpeklerin normal davranış özellikleri gösteren köpekler olması bu koşullarda ne yazık ki beklenemez. Var olan barınaklar da aslında çok ufak düzenlemelerle köpek refahına uygun hâle getirilebilir. Bu konuyla ilgili çok fazla çalışma var, barınak köpeklerinin refahı ve sahiplendirilme oranlarının -zenginleştirme deniliyor ama biz optimizasyon diyoruz, biz fazla bir şey vermek istemiyoruz, sadece ortamlarını optimize etmek istiyoruz- bu protokollerle geliştirilebileceğine dair. İnsan teması çok önemli. Dediğim gibi, barınak çok güzel bir fırsat, çok kısa sürede insanla doğru iletişimi öğreniyorlar. “İnsan gördüğüm anda bir şey

istiyorsam oturmam gerekiyor.” O kadar kolay ve isteyerek öğreniyorlar ki bunu her barınak personeli uygulayabilir ve geri bırakıldıkları zaman bir problemin çözümünde o stratejiyi kullanmaya başlıyorlar çünkü öğrendikleri çözüm stratejisi o. Ama barınak personelinin eğitimi çok önemli, onların köpeğe düzgün davranması ve köpeklerle birlikte vakit geçirmeleri çok önemli, sosyal temasları çok önemli.

2 tane kısa videom var.

(Video gösterimi yapıldı)

DOÇ. DR. YASEMİN SALGIRLI DEMİRBAŞ – Bunlar bizim Çankaya Belediyesiindeki projemize ait görüntüler, daha da eğitimin tamamlanmadığı zamanlar aslında. “İlk iki haftasının sonunda biz yavaş yavaş bu köpeklerin tanıtımına başlayalım sahiplendirmek için.” düşüncesiyle çekilmiş bir video. Beklentilerimiz, tasmada düzgün yürümesi, koltuktan istediğimiz zaman inmesi, birlikte uyumlu vakit geçirmektir. Veteriner fakültelerinde Türkiye’de bu işi gönüllü olarak yapabilecek, yapacak, yapmak isteyen çok fazla eğitmen ve öğrenci var. Uzman denetiminde çok rahat uygulanabilir programlar aslında.

Bunu çok uzatmadan bir diğer video daha izletmek istiyorum. Bu da İngiltere’deki bir derneğin videosu, köpeklerin insanlara yardım amaçlı kullanılmasıyla ilgili bir video. Ben İngiltere’de “Hearing Dogs”’a, işitme engellilere yardımcı köpeklerin eğitimini veren merkeze konuk olmuştum bir hafta süreyle ve onlar da bana, işe barınak köpeklerinden başladıklarını, tabii, onlarda da “mongrel” dedikleri, bu karma ırklar varmış, onlarla başladıklarını anlattılar. Aslında çok rahat yapılabilir eğitimler bunlar. Bu köpekleri problem olarak değil, belki potansiyel olarak görerek bazı konularda, toplum yararına da kullanabiliriz birtakım üniteler kurgulayarak.

(Video gösterimi yapıldı)

DOÇ. DR. YASEMİN SALGIRLI DEMİRBAŞ – Bu, çocukların ve yetişkinlerin sosyalleşmeleri açısından da çok önemli, engelli insanların topluma adaptasyonları açısından. Fizyoterapi köpekleri örneğin, fizyoterapide aktif olarak kullanılan köpekler. Yani fizyoterapist eşle terapiye giren ve çocuğun ince motor yeteneklerinin gelişmesi için, örneğin, o köpeğe top atması gerekiyor ya da dokunması gerekiyor ve özellikle ağır travmalı çocuklarda kullanıyorlar. Çünkü o kadar ağır fiziksel ve psikolojik travmadan sonra çocuğu fizyoterapiye adapte etmekte zorlanabiliyorlar, özellikle trafik kazalarından sonra. Mesela, bu vakalardan biri, 8 yaşında “Caleb vakası” diye geçer, sosyal medyada büyük yankı uyandıran bir vakadır. Caleb’in babası diyor ki “Ne zaman köpek hastaneye girdi, o zaman hastane, hastane olmaktan çıktı ve bir oyun ortamı hâline geldi.” Ki Caleb de trafik kazasında 3 kız kardeşini ve annesini kaybetmiş, ağır bir komadan uyanmış bir çocukken fizyoterapi köpekleriyle, terapi köpekleriyle yeniden sağlığına kavuşuyor.

Beni dinlediğiniz için çok teşekkür ediyorum, daha da fazla uzatmak istemiyorum.

BAŞKAN – Biz de çok teşekkür ediyoruz Hocam, sağ olun.

Var mı sorusu olan arkadaşımız?

Buyurun Sayın Kılıç.

YUNUS KILIÇ (Kars) – Teşekkür ediyoruz, sağ olasınız, çok ufuk açıcı bir anlatımdı.

Ben size de Hocam, Tamer Hocama da fikirlerinizi de öğrenmek istediğimiz için... Siz anlattınız gerçi kısırlaştırmayı, demek ki yöntem olarak uygun gördüğünüzü anlıyoruz. Fakat sürecin de hakikaten uzun olduğunun farkındayız. Tamer Hocamın da kısırlaştırmaya, bunun dışında, hayvan ticaretine, “pet shop”lara özellikle, bakışını da ben öğrenmek isterim.

PROF. DR. HAZIM TAMER DODURKA – Tabii ki yüz senedir, daha fazla hatta, Fatih'in İstanbul'a girmesiyle köpekler Bizans'a girmiş ve bugüne kadar da hep sorun olarak da karşımıza çıkmış, sokakta birlikte yaşamayı öğrenememiştir. Bunun önemli sebeplerinden bir tanesi de bizim kabul edeceğimiz sayıların üzerine çıkmış sokaklarda. Her sokağın yapısı farklı, İstanbul'a baktığımız zaman, Kadıköy'de bir sokakta 10 tane köpek gayet mutlu olabilirken farklı bir ilçesinde, varoş diye tabir ettiğimiz bir yerde 1 tane köpek o sokağa fazla gelebiliyor, her sokağın yapısı farklı. Ama insanla beraber yaşayabilmeleri için temel bir şart var, bunların sayılarının az olması. Dünya Sağlık Teşkilatının, Yasemin Hoca'nın da bahsettiği gibi "kısırlaştır, aşılat, yerine bırak" konusu, bu, vazgeçilmez, yapılması gereken bir uygulama ama bunu yapabilmek için bizim kısırlaştırmayı çok başarılı şekilde yapmamız gerekiyor. Eğer ki kısırlaştırmada yavaş kalırsak yani köpeklerin çoğalma hızının gerisinde kalırsak bu kısırlaştırma hiçbir işe yaramaz ki yüz seneden fazladır zaten -dediğim gibi- bu sorunla uğraşıyoruz, yaramamıştır. Yapılan masraf, trilyonlarca lira çöpe gitmiştir çünkü bu, dipsiz bir kuyu gibidir. Komple bunu yapıp da yanında diğer tedbirleri almazsak yani kaynakları da kapatmazsak, kaçak hayvan girişi "pet shop"larda, o yanlış ortamlarda, bir yandan satıp arka odada köpek üretimi gibi kayıtsız, kimliksiz satışlara da müsaade edersek, evden de atılmaları seyirci kalırsak biz bunu başaramayız.

Yasemin Hoca çok güzel ifade etti, sadece sokak köpeklerini değil ev köpeklerini de kısırlaştırmayı mutlaka önermemiz gerekiyor. Böylece insanları da bakımevindeki köpekleri almaya da teşvik etmemiz gerekiyor köpek sayısını azaltıp. Bunun için kayıt, kimliklendirmenin çok önemli olduğunu biliyoruz. Eğer ki kayıt, kimliklendirmeyi iyi yaparsak, zaten evdeki köpeklerin de üremesine engel olursak, yasaklarsak insanlar hakikaten bakımevinden köpek almaya daha mecbur hâle gelecekler. Dedğim gibi, bir rakam da vereyim, abartılı olabilir ama teorik olarak bir rakam var önümüzde, deniliyor ki: "Kedi yedi yıl sonra, her şey yolunda giderse, hiçbir ölüm olmazsa 427 bin toruna sahip olur, köpek ise altı yılda 67 bin toruna sahip olur." Yani her şey matematik olarak doğru giderse, abartılı, ancak teorik olarak, pratikte mümkün değil ama abartılı da olsa köpeklerin çoğalma hızı, bizim kısırlaştırma hızımızdan çok fazla. O yüzden kısırlaştırmayı biz yapacaksak -ki yapıyoruz ama eksik yapıyoruz- tüm Türkiye çapında -kısırsal da dâhil ederek yani sadece kentlerde yaparsak kırsalda yapmazsak hiçbir işe yaramaz- bir kampanyayla bunu yaparsak, bu konuda yönetimini de iyi belirlersek, bu olayın, hem kısırlaştırma faaliyetinin hem kısırlaştırma sonu yapılacakların yönetimini de iyi düzenlersek gerçekten biz ancak bu şekilde başarılı olabiliriz.

"Pet shop" konusu gerçekten ülkemizin bir yarasıdır. Hayvanları ticari bir mal gibi görüp hakikaten hiç hayvan sevmeyen ama sadece ticaret yapma amacıyla yapan esnaflar ki bunlardan tenzih de edeceğim esnaflar da var mutlaka işini çok iyi yapan ama bunu onların inisiyatifine bırakamayız, mutlaka "pet shop"larda hayvan satışının yasaklanmasını ben savunurum. O zaman diyeceksiniz ki "Diğer şekilde nerede bu hayvanlar üretilecek, nerede bulacak insanlar?" Bugün Avrupa'da yapılan uygulamayı görüyoruz. Irk dernekleri var. Irk dernekleri ancak kendileri müsaade ettiği ortamlarda kendilerine bağlı olan üreticilere sertifikayı kendileri veriyorlar, oradaki doğan her hayvanı kontrol ediyorlar ve belge veriyorlar, belgesiz hayvan zaten çıkmıyor oradan dolayısıyla oradaki hayvan hem sağlıklı fiziksel olarak hem de genetik olarak karışmış olmuyor ve pahalı oluyor, ücreti de yüksek oluyor. Bence de yüksek olsun çünkü o zaman parayla olan hayvan daha değerli olur, kolay kolay sokağa atılamaz ve daha iyi bakılır, bir de parasıyla alamayanlar gider bakımevinden alır, böyle de bir faydası var. Onun için Türkiye'de ırk derneklerinin geliştirilmesi lazım, desteklenmesi lazım. Eğer ki bu süreç içerisinde birdenbire bu olamayacağı için biz bir düzenleme yapmaya kalkarsak muhakkak zorlukla... Koşullara uyma şartıyla yapılacak üretimhanelere -üretimhane diyorum, hoş bir tabir değil ama gerçek bu, üretiliyor çünkü köpek üretiliyor, çiftlik diye düzeltelim- o çiftliklere Bakanlığın lisans

vermesiyle ve çok iyi denetimle bu geçiş aşamasında başarılı olabiliriz. İnternette satış kesinlikle yasaklamamız lazım, sadece “pet shop”ı değil. Onun için doğru yerde doğru köpekler olduktan sonra bence daha doğru yol alabiliriz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Evet, sizin sunuşunuz tamamlandı herhâlde, söz almak istiyor musunuz Yasemin Hocam?

DOÇ. DR. YASEMİN SALGIRLI DEMİRBAŞ - Hayır, yok, teşekkür ederim.

BAŞKAN - Şimdi Profesör Doktor Sayın Mahmut Koca, İstanbul Şehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekan Vekilimiz, buyurun.

4.- Prof. Dr. Mahmut Koca'nın, hayvanlara yönelik hangi fiillerin ceza hukuku bakımından suç olarak düzenlendiğine yönelik mukayeseli hukuk gözlemi ve ülkemizdeki hukuki durum hakkında sunumu

PROF.DR. MAHMUT KOCA – Teşekkür ediyorum.

Komisyonu saygıyla selamlıyorum.

Ben, tabii, bir ceza hukuku uzmanı olarak burada bulunuyorum ve hayvanlara yönelik hangi fiillerin ceza hukuku bakımından suç olarak düzenlendiğine yönelik bir mukayeseli hukuk gözleminde bulunacağım ilk önce -anlatım biçimini size ifade edeyim- sonra da ülkemizdeki hukuki durumu bir değerlendirmek istiyorum, sizin takdirlerinize sunmak istiyorum.

Şimdi, tabii, ceza hukuku, hukuka aykırı fiillerin önlenmesinde son araç olarak başvuru bir hukuk disiplini. Yani bir hukuk devletinde bir haksızlığı önlemek için ilk akla gelen bilim disiplini ceza hukuku olmamalıdır. Çünkü ceza hukukunun yaptırımları çok ağır olduğu için, kişilerin hak ve özgürlüklerini çok derinden etkilediği için bir hukuk devletinde başka hukuk dallarının yaptırımlarıyla eğer bu haksızlığın önlenmesi mümkünse ilk önce onlarla işe başlanılmalı. Eğer bu fiiller çok ağır haksızlıklar oluşturuyorsa bu takdirde ceza hukuku daha etkin bir şekilde devreye girerek bu haksızlıkları önlemede kullanılabilir. Yani genel strateji, ceza hukukunun bir hukuk devletinde kullanılmasına yönelik temel ilke, ceza hukukunun son araç, son çare olarak kullanılması ilkesidir, bunu bir defa aklımızda tutmamız gerekiyor.

Mukayeseli hukuka da baktığımızda, daha çok hayvanlara yönelik her türlü fiillerin değil de hayvanın yaşamını ortadan kaldıran, onun öldürülmesine yol açan, ona yönelik kötü muamele, işkence gibi sonuçlara yol açan, hatta birtakım cinsel kötü muamele kapsamına giren fiillere yol açan, işkence sayılan fiillerin daha çok ceza hukuku kapsamına alınarak suç olarak düzenlendiğini görüyoruz. Mesela, Fransa Ceza Kanunu, 521 ve 521/2'nci maddelerinde aynen bu saydığım fiilleri suç hâline getiriyor yani hayvanın öldürülmesini, ciddi kötü muameleye tabi tutulmasını, buna cinsel kötü muamele de dâhil, işkenceye tabi tutulmasını suç hâline getiriyor ve iki yıla kadar hapis ve 30 bin euroya kadar para cezasıyla cezalandırıyor bu fiili. Hatta “Mahkeme o kişinin sürekli ya da kısmen bir hayvan sahibi olmasını da yasaklayabilir.” diyor, bir ferî ceza olarak veyahut da bir tedbir olarak o kişiye böyle bir ceza da öngörebiliyor Fransız Ceza Kanunu. Fransız Ceza Kanunu'nda ilginç bir hüküm şu: Mesela, bu hükümlerin -boğa güreşleri diye çevirebiliriz- boğa güreşleri ve geleneksel olarak sürekli toplumda tekrarlanarak kabul edilen bu tür fiillerde, yine horoz dövüşlerinde yine gerek geleneksel olarak bu kabul ediliyorsa uygulanmayacağı da ifade edilmiş bulunuyor.

Yine, mesela, Fransız Ceza Kanunu, bu cezaların keza bir hayvanın terk edilmesi hâlinde de verilebileceğini ifade ediyor. Bu da enteresan bir hüküm yani bir hayvanı, sahipli bir hayvanı sahibinin kendi hâline terk etmesi de Fransız Ceza Kanunu'nda suç olarak tanımlanmış gözüküyor.

Sayın milletvekillerimiz, Almanlara baktığımızda, Almanlarda “Tierschutzgesetz” denilen bir Hayvanları Koruma Kanunu var, ayrı bir kanun ve bu kanun aynen bizdeki Hayvanları Koruma Kanunu'na çok benziyor yani 2004 tarihli 5199 sayılı Kanun'a çok benziyor, belki mehz oradan da alınmış olabilir, etkilenilmiş olunabilir 2004 yılında hazırlanırken. Almanların Hayvanları Koruma Kanunu'nda -72 tarihli bu kanun- şu fiiller suç olarak düzenleniyor: Omurgalı bir hayvanı haklı bir sebep olmaksızın öldürmek veya önemli bir şekilde ağır ve acı bir verecek bir davranışta bulunmak, hayvana karşı acı, ızdırap veren bir davranışta bulunmak veyahut uzun süre devam eden ya da tekrarlanan önemli acı ve ızdırap verici davranışları ika etmek, hayvana karşı bu fiiller... Yani kısaca şunu söyleyebiliriz: Alman Kanunu bir hayvanın haklı bir sebep olmaksızın öldürülmesini ve o hayvana ağır acı ve ızdırap veren davranışlarda bulunulmasını suç olarak düzenliyor ve üç yıla kadar hapis cezası veya para cezası öngörüyor yani seçenek bir yaptırım öngörüyor sadece hapis değil, bir hâkimin takdirine bırakıyor hapis veya para cezasının verilmesini.

Şimdi Kara Avrupası'nda hayvanlara yönelik fiillerin suç olarak düzenlenmesini en geniş kapsamlı İtalya'da görüyoruz; hakikaten, hayvanlara karşı işlenen fiillerin en ciddiye alındığı ülkeler arasında yer alıyor. 2004 yılında İtalyanlar ceza kanunlarına 544'üncü madde ilave ediyorlar ve hayvana karşı işlenen birçok fiili burada düzenliyorlar ve üç aydan üç yıla kadar değişen hapis cezaları ve 3 bin eurodan 160 bin euroya kadar da değişen para cezaları öngörüyorlar. Mesela hangi fiilleri İtalyanlar suç olarak düzenliyor? Kanunlarına baktığımızda, gene haklı bir sebep olmadan bir hayvanın ölümüne neden olan kişi mesela üç aydan on sekiz aya kadar hapis cezasına çarptırılıyor İtalya'da. Gene, bir zorunluluk olmadan bir hayvanın yaralanmasına neden olmak, hayvana işkence yapmak, kötü davranışa maruz bırakmak, bir hayvanı dayanılmaz işlere maruz bırakmak üç aydan bir yıla kadar hapis ve 15 bin euroya kadar para cezasıyla karşılanıyor, böyle bir fiil olarak düzenleniyor.

Gene, bir kimsenin hayvana işkence veya işkence içeren şovlar ve gösteriler düzenlemesi yani hayvanın acı çekmesine, ızdırap çekmesine yönelik şovlarda hayvanların kullanılması da İtalya'da suç olarak düzenleniyor, hatta insanları bu tür fiillere teşvik etmek de ayrı bir suç olarak düzenleniyor, dört aydan iki yıla kadar hapis cezası var.

Gene, gizli bahislerde hayvanların kullanılması, İtalyan Ceza Kanunu'nda keza suç olarak düzenleniyor. Çok değişik böyle fiilleri İtalyanların suç olarak düzenlediğini görüyoruz.

Gene, hayvanların fiziksel bütünlüğünü tehlikeye sokacak şekilde hayvanlar arasındaki dövüşler veya yetkisiz olarak bu tür yarışmaları teşvik etmek, organize etmek, yönlendirmek mesela bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile 50 ila 160 bin avroluk da para cezasıyla karşılanıyor. Bu suçların işlenmesinde belli hâllerde cezaları daha da arttırıcı sebeplerin kanunda gene ayrıntılı bir şekilde düzenlendiğini görüyoruz.

Gene, mesela bu tür hayvanların kullanıldığının görülmesi hâlinde kanun bunlara el konulmasını da emrediyor yani bu hayvanlara el konulmasını ve bunların suça karışmamış bir kişiye ait olmadığını sürece muhafaza altına alınmasını ve başka bir şekilde sahiplendirilmesini öngörüyor İtalyan Ceza Kanunu, dediğim gibi, ayrıntılı bir düzenlemenin olduğunu görüyoruz.

İtalyanların dikkat çekici başka bir düzenlemesi de “Evcil hayvanı terk eden –gene, biraz önce Fransa’da olduğu gibi- veya ona esarete alma alışkanlığı kazandıran...” ifadesi var yani o hayvanı bir şekilde kendisinin yanından ayrılmaması için çeşitli yöntemlerle tutan kişiyi de cezalandırıyor İtalyanlar bir yıla kadar hapisle. Gene mesela aynı ceza, hayvanların kendi doğasıyla uyumlu olmayan koşullarda tutan ve ciddi ızdırap çektiren kişilere de uygulanacağı belirtiliyor.

Gene, köpeklerin ve kedilerin -tabii tür olarak köpek ve kedi kastediliyor- tamamen veya kısmen derilerinden giysilerin, eşyaların yapılmasını, üretilmesini, paketlenmesini yasaklıyor, bunların pazarlanmasını yasaklıyor ve bunlara da gene üç aydan bir yıla kadar hapis ve 5 bin ila 100 bin avruluk bir para cezası öngörüyor.

Kara Avrupası’ndaki ana temel ülkelerin konuya yaklaşımı bu yani İtalya çok ayrıntılı bir düzenleme getiriyor ama Almanlar ile Fransızlar daha steril, daha böyle hayvana yönelik her fiil, suç olarak düzenlemiyorlar ama onun öldürülmesini, onun ağır acı ve ızdıraba yönelik fiillere maruz kalmasını suç olarak düzenliyorlar.

Bir de Anglosaksonlara bakalım. Amerika Birleşik Devletleri’nde tabii, biliyorsunuz, çokça eyalet var, 50 eyalet var, her bir eyaletin de kendi ceza kanunu var, dolayısıyla tüm bu eyaletlerin hayvanların korunmasına ilişkin hukukuna hâkim olmak çok zor ama şu tespitleri yapmak mümkün: Tüm Amerikan eyaletlerinde hayvanları öldürmek, onları yaralamak, işkence yapmak mesela, hapis cezasını ve ayrıca para cezasını gerektiren bir suç olarak düzenleniyor. Yani alt sınır otuz gün hapis cezasından başlıyor, bu ceza beş yıla kadar çıkıyor. Bazı eyaletlerin mesela suçun ilk defa işlenmesini daha hafif cezalandırırken fiilin tekrarlanması hâlinde daha ağır bir şekilde cezalandırdıklarını görüyoruz.

Birleşik Krallık’a baktığımızda, bunlarda da değişik bölgelerde değişik düzenlemelerin yer aldığı görülüyor ama burada da gene, hayvana yönelik öldürme ve ağır ızdırap veren fiillerin yapılması “Hayvan Refahı Kanunu” diye ayrı bir kanun var, üst sınırı altı ay olmak üzere bir hapis cezasıyla da karşılanıyor hayvanlara karşı işlenen fiiller. Tabii, Birleşik Krallık’ta da toplumun büyük bir kesiminde bu cezanın az olduğu ve artmasına yönelik de bir tartışmanın olduğunu ifade edebiliriz.

Japonlara bakıldığında da Japonların da gene, 2005 yılında değiştirdikleri hayvanların refahına ilişkin bir kanunları var. Haklı bir sebep olmaksızın bu milletlerde de bir hayvanı öldürmek, yaralamak, acı ve ızdırap vermek suç sayılıyor. Gene, bir hayvanın bakımını ihmal etmek suç olarak düzenleniyor burada da.

Şimdi, tabii, Amerika’da, biraz önce hocalarımızdan biri bahsetti, enteresan bir araştırma var. Tabii kriminolojinin çok geliştiği bir ülke Amerika Birleşik Devletleri biliyorsunuz. Hayvana yönelik şiddet fiilleri bir indikatör olarak kabul ediliyor o kişi bakımından yani o kişinin şiddete meylini gösteren ve daha önce öyküsünde bir suçu işleme öyküsü de bulunan bir kişi olduğunu ortaya koyuyor yapılan araştırmalar. Mesela hayvana yönelik kötü muamelede bulunan kişilerin insanlara karşı şiddet içeren bir eylemde bulunma olasılığının 5 katı fazla olduğu yapılan araştırmalarda ortaya çıkıyor; böyle bir kriminolojik yönü de var meselenin. Dolayısıyla hayvana yönelik kötü muamele, işkence fiilleri bir gösterge suçu olarak nitelendiriliyor orada. Mesela bir hayvana yönelik kötü muamele öyküsünün mahkûm olan, suç işleyen çocukların yüzde 30’unda, aile içi şiddet suçlarının da yüzde 36’sında bulunduğu görülüyor, söyleniyor; böyle bir öyküyle karşılaşıyor.

Bir başka araştırma, gene, mahkûm olmuş tecavüzcülerin yüzde 48’inin çocukluklarının da hayvanlara karşı zalimce davranışlar yaptığını kabul ettiklerini ortaya koyuyor. Amerikalıların böyle enteresan yani bu konuya başka şekilde de yaklaşılan çeşitli görüşleri var.

Sonuç olarak şöyle ifade edelim: Bu araştırmalar hayvana yönelik kötü muamelede bulunan kişilerin yüzde 70'inin en çok insanlara yönelik şiddet içeren bir sabıka kaydının olduğunu gösteriyor. Yani hayvana yönelik kötü bir muamelede bulunan kişilerin yüzde 70'inin geçmişinde insana yönelik bir şiddet davranışının varlığı tespit edilmiş durumdadır, bir gösterge. Bu, belki, hukuk devleti bakımından, hayvanlara yönelik öldürmeler, işkence, yaralama gibi kötü muameleye tabi tutma şeklindeki davranışlar, o fail profilinin araştırılmasını ve insanlara yönelik şiddetin de faili olabileceğini ve bu kişiye karşı tedbir alınmasına yönelik bir gösterge olarak da karşımıza çıkıyor yapılan bu araştırmalarda.

Bu kısa mukayeseli hukuk değerlendirmesinden sonra bizim hukukumuzu bir değerlendirelim. Yani nerede yer alıyoruz, bizde bu konuda neye ihtiyaç var? Şöyle ifade edelim: Şimdi, biliyorsunuz, hayvanların korunmasına yönelik bizdeki ana kanun 24/6/2004 tarihli ve 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu. Gene, konuya ilişkin 3285 sayılı Hayvan Sağlığı ve Zabıtası Kanunu da var, hangi koşullarda hayvanların öldürüleceğini düzenleyen bir kanun. Aslında şunu ifade edelim: Bizim 5199 sayılı Kanun, konuşmacılardan birisi de bahsetti, aslında tam olarak uygulamaya taşıyamadığımız bir kanun. Yani Normalde, Almanların Hayvanları Koruma Kanunu'ndan çok eksiği yok bu kanunun. Mesela, ben Alman kanununun 17'nci paragrafına bakıyorum, hangi davranışların hayvanlara karşı yapılmasını yasaklamış; bizim kanunun 14'üncü maddesine bakıyorum, hemen hemen aynı davranışlar yasaklanıyor. Fakat işte bu yasaklanan davranışların gerçekleştirilmesi hâlinde, bu davranışları gerçekleştiren kişilere gene 5199 sayılı Kanun'un öngördüğü idari para cezalarının uygulanıp uygulanmadığını bilmiyoruz. Mesela, bu kanun çok enteresan bir şekilde valinin başkanlığında bir hayvanları koruma il kurulu öngörüyor, böyle bir düzenleme öngörüyor; bir denetim yetkisi veriyor, bir politika geliştirme yetkisi veriyor. Yani fena bir kanunumuz yok aslında bizim. Birçok şeyi düzenliyor, yani bir trafik kazasında hayvana çarpan kişinin ne yapması gerektiğini de düzenliyor, "Onu götüreceksin." diyor, yükümlü tutuyor onu. Hayvanlara hangi davranışların yapılmaması gerektiğini vesaire yasaklıyor.

Yani şunu ifade edebiliriz: Eğer aktüel olarak hayvanlara yönelik bu kötü davranmalar bir sorun olarak kabul edilecekse bunun önlenmesinin yolu bu fiilleri suç hâline getirmek değil. Yani bunu suç hâline getirdiğimiz zaman şunu ortaya koyuyoruz: 5199 sayılı Kanun'u ve bu kanunda birtakım belediyelere, kurumlara verilen yetkileri rafa kaldırıyorsunuz; hayvanların korunmasının yükünü de adliyenin sırtına bindiriyorsunuz, "Savcı, hâkim uğraşsın." diyorsunuz. Şimdi, bu bir kolaycılık olabilir ama sorunu çözümüyor yani bunun şöyle bir zararı da oluyor: Mesela, bizim Ceza Kanunu'muzun aslında, 151'inci maddesinin (2)'nci fıkrasında, haklı bir sebep olmaksızın sahipli bir hayvanın öldürülmesi, işe yaramaz hâle getirilmesi, örneğin, değerinin düşürülmesi dört aydan üç yıla kadar hapis cezasını gerektiren bir suç olarak zaten var. Mesela, Adalet Bakanlığına şunu bir sorabilirsiniz: "Bu madde kapsamında kaç kişi cezalandırılmış şimdiye kadar?" Size verecekleri cevap zannedersem, herhâlde "Yok." olacaktır.

Şimdi, başka ülkelerde de okudum ben bunu, yani "Suç hâline getirdiğinizde hâkimler bir hayvana yönelik fiilden dolayı insanları hapse zor gönderiyor." diyorlar. O yüzden, o ülkeler bakımından da... Suç olarak düzenleyen, ki bizim Ceza Kanunu'muzda da kapsam aşağı yukarı aynı, Almanların suç saydığı fiilleri, neredeyse bizim Ceza Kanunu da kapsıyor. Ona yönelik bir eleştiri var: "Sadece sahipli hayvanlar orada var, sahipsiz hayvanlar yok." diye ama oraya bir müdahale yapılabilir, örneğin bir fıkra daha ilave edilerek, bunun kapsamı genişletilebilir. "Değerinden yoksun hâle getirme" kavramı biraz daha açılabilir örneğin, hayvanlara yönelik olarak bunlar açıkça tanımlanabilir; öldüren, işkence eden, kötü muamelede bulunan vesaire gibi biraz daha seçimlik hareketler artırılabilir ama tüm bunlar aslında mevcut Ceza Kanunu'muzdaki o ifadelerin içerisine hâkimlerin yorumlarıyla sokulabilecek kavramlardır. Çok affedersiniz, mesela, basına yansıyan birtakım olaylar, hayvanlara cinsel tecavüz olayları, bunlar hakikaten hayvanın değerini düşürmeye yönelik. Mesela, bir çiftçi "İneğime tecavüz

etti. Ben bunu satamam, edemem, eti yenmez.” falan diye şikâyetçi oluyor. Mesela, bu cezalandırılabilir aslında, 151’inci maddenin (2)’nci fıkrası kapsamına pekâlâ sokulabilir. Fakat şöyle bir durum ortaya çıkıyor Sayın Başkan: Birtakım fiilleri suç hâline getiriyoruz biz; ondan sonra, bilahare, bunlar adliye’yi o kadar çok meşgul ediyor ki daha sonra bunları nasıl sistemin dışına çıkaracağımızla uğraşıyoruz. Acaba “Bunları uzlaşma kapsamına mı alalım? Ön ödemelik suç hâline mi getirelim? Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kapsamına mı alalım?” diye... Ben Adalet Bakanlığı’nda –aşağıda- kanun taslaklarında falan çok çalıştığım için, bu sefer bunlarla şey yapıyoruz. Adliyenin içinden bunu nasıl şey yapacağız? Böyle bir yük bekler adliye’yi, eğer bunları suç hâline getirdiğimizde.

İkincisi, birçok tartışma gündeme gelir. Hayvana yönelik bir cinsel saldırıda ya da öldürmede bunun otopsi’si mi yapılacak, hayvan nasıl öldü, nasıl öldürüldü, tecavüz oldu mu, olmadı mı, bunun tespiti gibi birçok konu devreye girecek ve adliyenin hakikaten iş yükünü fazlaca artıracak bir durum ortaya çıkacak. Kaldı ki mukayeseli hukukta zaten ülkelerin birçoğunun suç olarak düzenlediği fiiller, öldürme gibi, kötü muamele gibi, işe yaramaz hâle getirme gibi fiiller bizim Ceza Kanunu’muzda sahipli hayvanlar bakımından zaten var yani büyük bir kısmını kapsıyor ama dediğim gibi, bunun da uygulanması çok zor. Yani tüm ülkelerin kültüründe belki bu var, bir hayvana yönelik fiilden dolayı bir insanı hapse atmıyor hâkimler yani adliyenin alt kültüründe böyle bir davranış var. Yani bu nereden kaynaklanıyor, bilmiyorum ama başka müesseselerimiz var çünkü. Şimdi, böyle bir suçun işlenmesi hâlinde hâkimin o kişiyi hapse atmak yerine, tam aksine kanunun öngördüğü başka müesseseler var, diyor ki: “Uzlaşmaya tabi bu suç şu an kanunumuza göre.” Uzlaşmaya tabi bir suç 151’e (2)’nci fıkra. Hadi, oradan çıktınız diyelim ki kamu davasının açılmasının ertelenmesi; hadi, oradan çıktınız, hükmün açıklanmasının geri bırakılması; oradan çıktınız, para cezasına veya tedbire çevrilmesi; oradan çıktınız -en kötü ihtimal- hapis cezasının ertelenmesi müessesini mutlaka uygulayacak hâkim bu tür fiillerle ilgili olarak. O yüzden, benim bir ceza hukukçusu olarak önerim, etkin bir idari yaptırım sistemi kurmak lazım. İdari yaptırım şöyle: Yani şak diye adama “Şu cezayı öde.” diyorsun, öyle iki yıla yayılacak bir adli sürecin sonucunu beklemiyorsun. Adli süreç daha lehe olur. Yani, ne olur ne olmaz, iki yıl sürer dava, bir yerde bozulur, şuradan döner, buradan döner ama para acıtıcı bir şey. Yani bir insanın parasını bir idari mercinin kararıyla hemen alıyorsunuz orada; daha etkili olabilir, fiilin karşılığı daha çabuk olabilir. Şunu kabul ediyorum: Bizim 5199 sayılı Kanun’daki idari para cezalarının miktarı düşük, onları artırmak lazım; 300 lira falan hayvan başına bu yasak fiillerin işlenmesi hâlinde. Mesela o, 500’e çıkarılabilir, 1.000’e çıkarılabilir, 3 bine çıkarılabilir -o sizin, yasa koyucunun takdirinde- nasıl caydırılacaksa caydırılabilir. Bir insanı iki yıl boyunca sonucu nasıl ortaya çıkacağı bilinmeyen bir adli sürecin içerisine sokmak yerine, adamın 3 bin ya da 5 bin lirasının alınmasını ben daha etkili bir yaptırım olarak değerlendiriyorum. Benim şahsî görüşüm bu.

Dediğim gibi, şu anki Ceza Kanunu’muzda da zaten hayvanın öldürülmesi vesaire gibi biraz önce bahsettiğim diğer fiiller suç olarak düzenleniyor. Hakikaten, bir sormak gerekir, bu ne kadar uygulanıyor diye.

Kısaca böyle ifade edeyim. Yani sonuç itibarıyla Ceza Kanunu -tekrar başa dönecek olursak- son çare olmalı, diğer tüm idari yaptırımlarla vesaire başa çıkamıyorsak ve gerekiyorsa tabii ki Ceza Kanunu devreye girmeli. Çünkü Ceza Kanunu da sonuç itibarıyla toplumdaki huzuru, güvenliği, sağlığı vesaireyi etkin korumak için elimizdeki en güçlü enstrümanlardan biri.

BAŞKAN – Teşekkür ediyoruz efendim.

Bu saydığınız ülkelerde hayvanlara karşı suç işlenmesini önlemek adına veya işlendikten sonra tespitini yapabilmek adına -önleyici ve sonrasındaki olay yeri inceleme konularıyla ilgili olarak soruyorum- zabıta tedbirlerini kim almakta? Kolluk kuvvetini kim teşekkül ettirmekte? Mesela, Almanya’da, İtalya’da veya diğer ülkelerde bir hayvan polisi var mıdır? Bu konularla ilgili bir bilginiz var mı Hocam?

PROF. DR. MAHMUT KOCA– Onlarla ilgili çok sağlıklı bir bilğim yok çünkü o bir uygulama meselesi. Uygulamada hakikaten bu konular nasıl icra ediliyor yani bir hayvana yönelik bu tür fiil işlendiğinde Almanya’da... Bu bir suç olduğuna göre kesinlikle savcılık kanalıyla polis harekete geçiyordur, onda bir şüphe yok ama...

BAŞKAN – Polisin ayrı bir birimi var mı bu konuyu inceleyen? Diyelim bir hayvan öldürüldü, cinayet bürosu mu gidip bu işe bakıyor yoksa bir hayvan polisi var mı ayrıca? Onun için sordum ben.

PROF. DR. MAHMUT KOCA– Onu bilmiyorum. Yani, polis böyle bir teşkilatın içerisinde mi ama hayvanları koruma kanununda böyle bir düzenleme yok yani bu suçun işlenmesi hâlinde nasıl bir adli sürecin ayrıca yürütüleceğine ilişkin bir hüküm gözüme çarpmadı açıkçası.

BAŞKAN – Peki, “İdari olarak bu işlerde daha güçlü bir tavır alalım.” diyorsunuz ancak insan psikolojisi açısından baktığımız zaman, bir işin ceza kanunuyla cezalandırılması konusunda bir fark var mıdır sizce? Yani Şimdi, bir işin idari cezayla cezalandırılması farklı, Ceza Kanunu’na göre cezalandırılması farklı bir konu diye ben zannediyorum. Bu konuyla ilgili sizin düşünceniz nedir?

PROF. DR. MAHMUT KOCA– Sayın Başkanım, şu an zaten 1 Temmuz 2016’dan önce işlenen dört yıla kadar hapis cezalarının bir gün bile infazı yok ülkemizde.

BAŞKAN – Şöyle: Biz tabii, ideali bulmaya çalışıyoruz. Yani kötü örnekler bize örneklik teşkil etmemeli. Yani bir gerçeklikten bahsediyorsunuz siz, ben anlıyorum.

PROF. DR. MAHMUT KOCA– Evet, ben gerçekçiyim biraz.

BAŞKAN – Ama biz de var olan durumdan rahatsızlık duyulan bir husus üzerinde duruyoruz şu anda. Hayvanlara karşı işlenen herhangi bir suç olduğu zaman bunun cezasız kaldığıyla ilgili kamuoyunda böyle tepkisel davranışlar var ve bizim de vicdanlarımız sızlıyor, biz de bundan rahatsızız açıkçası. Bunu önlemeye çalışıyoruz. Mevcut durumda idari para cezalarında belki para cezalarının yetersizliği de buna etkindir, o ayrı konu, artırıldığı zaman bu işte ne kadar başarılı oluruz, o da tartışılmalı ama bir yandan da benim kendi kişisel görüşüm, bu mutlaka Ceza Kanunu’na göre bir suç niteliği olabilecek bir hususa sokulmalı diye zannediyorum, öyle düşünüyorum ben ve bunun daha da caydırıcı olabileceğini zannediyorum. Şöyle ki: İnsanlar “Ben iki yıl mahkemelerde uğraşmayayım.” da diyebilirler, iki yıl sonra sonuçlanacak bir husus ama mahkemelere gidip uğraşmak da insanları caydırıcı bir nitelik kazanabiliyor bazen. Bu böyle düşünüldüğü zaman Ceza Kanunu içerisinde değerlendirilmesinin daha uygun olacağı sizce de düşünülmez mi?

PROF. DR. MAHMUT KOCA– Şimdi, Aydınlanma Dönemi’nin “Beccaria” isminde bir düşünürü vardır, onun bir tespiti vardır ta o zamandan, der ki: “Mühim olan, cezaların çok olması değil, az da olsa uygulanabilir olmasıdır ve tüm toplumda o cezanın uygulandığına yönelik inançtır fiili önleyen, suç önleyen.” Yani eğer biz az da olsa öngördüğümüz cezayı o fiili işleyen kişiye uygulamayı başarabilirsek kuşkusuz o her türlü yaptırım caydırıcı olacaktır. Yani idari yaptırımın ülkemiz gerçekleriyle düşünüldüğünde... Yani biraz önce size onun için önerdim yani 151 (2)’yi bir soralım mesela. Suç, hâlen suç şu an. Sahipli bir hayvanı öldürmek, değerini düşürmek, kötü muamelede bulunmak dört aydan üç yıla kadar hapis cezasını gerektiren bir suç şu anki Ceza Kanunu’muzda.

SERAP YAŞAR (İstanbul) – Ama mala karşı işlenen suçlar kapsamında Hocam.

PROF. DR. MAHMUT KOCA – Hiç fark etmez ki efendim, o da hayvan sonuçta yani. O bir bakış açısı. “Hayvan mal mıdır?” falan, o ayrı bir şey, ayrı bir tartışma konusu ama bir suç Ceza Kanunu’muzda. Şimdi bu mesela ne kadar caydırıcı olmuştur bu fiillerin işlenmesinde? Yani sanki kamuoyunda şöyle bir durum var: Bizim ülkemizde tamamen alan boş, hayvana işkence yapmak, kötü muamele yapmak, öldürmek hiç böyle kanunlarımızda... Hayır, değil. Bakın, Fransa’daki gibi, Almanya’daki gibi Türkiye’de de aynı filler aşağı yukarı suç olarak düzenlenmiştir. Almanya’da da tüm fiiller suç değil. Bakın, Almanya’da sadece, öldürmek, acı ve ıstırap vermek, işkence etmek, bunun dışındaki tüm diğer davranışların hepsi aynen bizde olduğu gibi idari para cezasını gerektiren filler olarak düzenleniyor. Yani dolayısıyla en ağırlarını suç olarak düzenliyor, bizdeki de –demin söylediğim gibi- 151 (2)’ye belki müdahale edilebilir ama bu tür rahatsızlık veren fillerin yüzde 90’ını kapsıyor kanaatindeyim ben zaten fakat uygulama nasıl cereyan ediyor veya neden toplum sanki böyle bir madde yokmuş gibi davranıyor? İşte bu bir uygulama sorunu Sayın Başkan. Yani bir düzenleme sorununun çok acil bir ihtiyaç olduğunu zannetmiyorum ama bu hükümlerimizin uygulamaya taşınmasında sıkıntılarımız olduğu kanaatindeyim her durumda olduğu gibi.

BAŞKAN – Buyurun Serap Hanım.

SERAP YAŞAR (İstanbul) – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Ben de sunumlar için çok teşekkür ediyorum.

Hocam, ben de avukatım, hukukçuyum.

Şimdi iki şey sormak istiyorum size, birincisi: Mukayeseli hukuk bakımından örnek verdiğiniz ülkelerin tamamında yasanın ismi “Hayvanları Koruma Kanunu” mu yoksa “Hayvan Hakları Kanunu” mu?

PROF. DR. MAHMUT KOCA– Hayır. Ben tabii, suç boyutuyla baktım olaya. Dolayısıyla mesela İtalyanlar bunu kendi İtalyan Ceza Kanunu’nda düzenlemişler, bizdeki gibi.

SERAP YAŞAR (İstanbul) – Ayrı kanunları yok mu?

PROF. DR. MAHMUT KOCA– Var, hayvanların korunmasına ilişkin bazı kanunları var.

SERAP YAŞAR (İstanbul) – Koruma kanunu mu, hayvan hakları kanunu mu Hocam?

PROF. DR. MAHMUT KOCA– Almanlarınkini en azından biliyorum, o Hayvanları Koruma Kanunu.

SERAP YAŞAR (İstanbul) – Bizimki gibi.

PROF. DR. MAHMUT KOCA– Bizimki gibi, evet.

Keza, Fransızlar bizdeki gibi fiilleri suç olarak düzenliyor. Bakın, Japonlar da aynı filleri suç olarak düzenliyor. Dediğim gibi, Kara Avrupası’nda sadece İtalya çok ayrıntılı bir düzenleme getiriyor, o da Ceza Kanunu’nda getiriyor. Yani ben hep böyle hayvanlara yönelik hangi fiillerin suç olarak düzenlendiğine yönelik konuya odaklandığım için ceza kanunlarına ve koruma kanunlarındaki fillere bakarak bu çalışmayı yaptım.

SERAP YAŞAR (İstanbul) – Bir şey daha sormak istiyorum Hocam: Peki, bu bizim Türk Ceza Kanunu 151’e (2)’yi örnek verdiniz. Bu 151’e (2) mala karşı işlenen suçlar kapsamında ve sizin düşüncenize göre aslında yasada bir sorun yok, uygulanabilirlikte bir sorun var. Peki, bu yasanın lafzının uygulanabilirliğine bir etkisi yok mu sizce? Yani mala karşı işlenen suçlar kapsamında düzenlerseniz hâkim de mala zarar vermiş birisine, kuşkusuz bir insana hapis cezası vermek istemeyebilir. Dolayısıyla lafzıyla, ruhuyla yasanın bu yapılan fiile uygun olması gerekmez mi? Yani burada bir uyumsuzluk yok mu? Siz ne düşünüyorsunuz bu konuda?

PROF. DR. MAHMUT KOCA– Yani Ceza Kanunu şöyle bakıyor: “Sahipli bir hayvan” dediği için dolayısıyla onun sahibi olan kişinin mal varlığına dâhil bir unsurdur sonuçta hayvan. Yani bir inek, bir at, bir eşek –affedersiniz- bir köpek vesaire yani o kişinin mamelekine, mal varlığına dâhil unsurlardan birisidir, sahibidir çünkü onun.

SERAP YAŞAR (İstanbul) – Biz buna da karşı çıkıyoruz.

BAŞKAN – İnsan gözüyle bir bakış açısıyla meseleye yaklaşıncı bu hâle geliyor ama hayvanın da bir canlı olduğunu kabul edersek o zaman farklı bir boyuta geçiyor iş. Onu söylüyor Serap Hanım. Yani orada psikolojiyi bizim yönetmemiz lazım, hâkimin psikolojisini yönlendirmemiz gerekiyor, canlı olduğuna dair bir vurgu yapmamız gerekiyor diyor yeni çalışmamızda.

SERAP YAŞAR (İstanbul) – Nitekim, hayvanseverlerin de bu konuda zaten itirazları var. Şimdi, yeni bir yasa yapacağız, bu bir araştırma komisyonu ama bu bilgiler ışığında bir yasa yapılacaktır. Dolayısıyla bu yeni yasada bütün tabii, bu hususları da düşünerek birtakım maddelerin girmesi gerekiyor. O yüzden, mala karşı suçlar kapsamında değil de normalde Türk Ceza Kanunu kapsamında bir düzenleme yapılması gerektiğini düşünüyorum.

PROF. DR. MAHMUT KOCA– Sayın Vekilim, şöyle: Zaten, Türk Ceza Kanunu’nda kişilere karşı suçlar kısmının mal varlığına karşı suçlar bölümünde yer alıyor yani kişiye ait bir değer olarak kabul ediliyor hayvan.

BAŞKAN – Ama ruhu olmayan bir şey yani sandalyeye karşı yapılan, masaya karşı yapılan bir durum gibi oluyor.

SERAP YAŞAR (İstanbul) – Almanya’da da bu biçimde mi düzenlenmiş yine alt başlık Hocam?

PROF. DR. MAHMUT KOCA– Hayır, Almanya’da Hayvanları Koruma Kanunu’nda bir suç olarak düzenliyor, ceza kanununda düzenlenmiyor bu madde.

SERAP YAŞAR (İstanbul) – Yok mu orada herhangi bir hüküm? Alman Ceza Kanunu’nda buna ilişkin bir hüküm yok mu?

PROF. DR. MAHMUT KOCA– Hayır, Alman Ceza Kanunu’nda düzenlenmiyor, Hayvanları Koruma Kanunu’na almışlar bu filleri hem ceza boyutunu hem idari yaptırım boyutunu, “Şunlar suç, şunlar idari yaptırımı gerektiren filleri.” demişler.

Şöyle ifade edelim o zaman, hukukçuyuz: Hukukta hak süjesi kimdir, bir hakkın süjesi kimdir? Hayvan bir hakkın süjesi olabilir mi?

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Yaşam hakkıysa olabilir Hocam?

PROF. DR. MAHMUT KOCA– Olabilir mi?

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Taraf olduğumuz hayvan hakları anlaşması, uluslararası anlaşmalar...

PROF. DR. MAHMUT KOCA– Bizim kanunumuzda da var.

BAŞKAN – Buyurun.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Gecikme için hem sayın vekillerimden hem Sayın Başkandan hem değerli katılımcılardan çok özür diliyorum. Uçağın azizliğine uğradım.

Hocam, konuşmanızı dikkatle ve ilgiyle izledim. On yıl önce yaptığımız tartışmalardan...

Ben de avukatım, aynı zamanda İstanbul Milletvekiliyim.

Konuşmanızda şöyle bir şey söylediniz: “Mal mı, can mı?” Zaten temel ayrım, bizim yıllardır tartıştığımız ayrım bu. Bu konuda devam eden bir tartışma var gibi, ceza hukukçusu olarak böyle bir yorum yaptınız ama hayvan hakları hukuku açısından baktığınızda böyle bir tartışma yok. Geldiğimiz noktada, verdiğiniz tüm örneklerde, modern dünyanın ceza hukukunda hayvan artık can. “Hakkın süjesi kimdir?” sorusunun cevabı da: Eğer ki o hak bir canlıysa hayvan gibi, yaşam hakkının sahibi de hayvandır. Yani bir insanın “sahibi bulunduğu” demeyeyim, “evlat edindiği” diyeyim, “yanında barındırdığı” diyeyim hayvanın canı üzerinde tasarruf yetkisi yoktur. Elbette, beslenme, gıda vesaire gibi şeyleri, insanın temel ihtiyacına yönelik ihtiyaçları ve bazı hayvan hakları savunucularının gözünde ihlalleri bir kenara koyarak konuşuyorum.

Diğer bir sorum şu olacak Hocam size: Ceza hukukçusunuz. Sizin de çok yerinde tespit ettiğiniz gibi birçok ülkede insana yönelik şiddetin temelinde hayvana yönelik şiddet bulunur. Yine, hakeza hayvana yönelik şiddetin de geçmişinde insana, özellikle çocuğa yönelik şiddetle karşılaşıyoruz. Benden çok daha iyi bilirsiniz, ceza hukukunun bir amacı caydırmaksa, insanları engellemekse bir diğer amacı rehabilitasyondur. Az önce saydığım uluslararası bazı geçiyorum, hayvanın can olduğu gerçeğini ülkemizin içinde bulunduğu maddi şartlar uyarınca göz ardı etmek durumunda kaldığımızı düşünmenizi de bir kenara bırakıyorum, bu rehabilitasyon amacına biz nasıl ulaşacağız? Hadi diyelim idari para cezalarını 2 bin lira, 3 bin lira şeklinde, 5 bin lira, 10 bin lira düzenledik Hocam -ödü kopuyor insanların- Kadıköy’de mesela düzenli olarak Mercedes’iyle gelip sokak köpeklerine cinsel taciz ve tecavüzde bulunan zenginlerimiz oluyor, hayvanseverler gidip müdahale etmek zorunda kalıyor. Parayla bunu engellemeye kalkarsak parası olanın hayvana yönelik şiddetinin önünü nasıl kesmemiz mümkün olacak? Ve bunların hepsinden ötesi, sizden rica ediyorum Hocam, bu konuda bir tartışma yok, ne olursunuz ceza hukukçularımızdan, idari hukukçularımızdan hayvanlarımızı can olarak... Dinî boyuttan bakarsanız “Onlar benim sessiz kullarımdır.” der, candır. Hukuki bakımdan bakarsanız uluslararası mevzuatlar bunu böyle düzenlemiştir, candır ve biz dünyada belki en çok bu konuda, hayvan barındıran, hayvanlarla yaşayan bir kültürden geliyoruz. Evet, Adalet Bakanlığımızın, yargı sistemimizin durumu iyi değil, ben de farkındayım. Laf olsun diye bir yasa çıkarıp uygulayamamak belki daha kötü olacak, bunun da farkındayım. Bu nedenle, asla kötü niyetle böyle bir öneri yapmadığınız da kanaatindeyim. Ama dediğim gibi “Biz hukuk sistemimizde, adalet sistemimizde bize emanet, bizimle yaşayan bu canları korumayı yargı eliyle beceremiyoruz, o hâlde para cezası keselim.” demeyi de ben bu milletin bir vekili olarak kendime yakıştıramam. O yüzden de adalet sistemimizi nasıl kalkındırıp hakkıyla koruruz? Belki bu konuda da görüşlerinizi duymak isterim.

Teşekkür ediyorum.

PROF. DR. MAHMUT KOCA – Sayın Vekilim, teşekkür ediyorum bu soru için ve aynen katılıyorum size, hayvanın can olduğunda hiç tereddüt yok yani bunu inkâr edemeyiz zaten. Can olmasa zaten hukuk korumaz onu, değersiz bir duruma gelir. Onda hiç tereddüt yok, aynı fikirdeyiz.

Yani benim muradım şu: Yani takdir şüphesiz sizlerin yani yasa yapıcı olan sizlersiniz ama bir bilim adamı olarak ben bazı bildiğim hakikatleri burada söylemem gerekir ki bu gerçekler üzerinden yaparsanız şeyleri yapın yani bunu gizleyemem ben yani bu hukuk dünyasının içerisinde yaşıyoruz, sorunlarımız hepimizce malum. Şimdi şu soruyu kendinize sorun: Çok güzel idealize ediyorsunuz, hiç şüphe yok. Bir hayvanın yaralanması fiilini, şu anki adli sistemimizde bir savcı ne kadar zaman ayırabilir ve bunu aydınlatmak için ne kadar mesaisini verebilir?

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Orada bir dursun Hocam, daha sonra savcılarımızı bunun için...

PROF. DR. MAHMUT KOCA – Çok özür diliyorum, ben bir fakültenin dekanıyım. Bir sene önce bana, internet üzerinden rektöre, bana, fakültemizin başka öğretim üyelerine ağza alınmayacak küfürler edildi, Twitter’den şeyden. Ya bir buçuk sene geçti, hâlâ polis çözemedi. Ama ne yapayım yani ben yaşıyorum bunu. Yani insanlara karşı işlenen fiillerin aydınlatılması konusundaki zafiyetimiz ortadayken çok güzel, hayvanlara karşı tüm bu fiilleri suç hâline getirdiğimizde ne olacağı sormamız gerekir, ne olacak? Çok güzel Başkanım, algı çok güzel, kamuoyuna bunu sunmamız çok güzel fakat gene şunu size temin ederim ki uygulanmayan bir kanun olarak kalacak orada yani bu böyle olacak. Yani ideal olarak çok harika söyledikleriniz, tabii ki hayvan bir candır yani ben de çok severim yani köyden yetişen bir insanım ve hayvanlarla iç içe büyüdük, onların en ufak bir şekilde zarar görmesi insanı incitir.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Hocam, bizim elimize şu silahı vereceksiniz, katılıyorum dediklerinize: Hayvan Hakları Komisyonunun yönetiminde bir avukat olarak görev yaptım, hiçbir şey olmasa bile dediğiniz doğru, yine savcılarımızın bazıları, belki bu kadar aşına olmayanlar bizi kapıdan kovmaya devam edecek ama bu bahsettiğiniz 151 (2)’ye sokuşturmak için şiddet mağduru hayvanlarımızı gidip veteriner hekimlerimizin ruhsatını iptal ettirebilecek mahiyette sahteciliklerle uğraşmak zorunda kalıyor hayvan hakları savunucuları. Ve bir insanın karşısına gittiğimizde biliyorlar, başına hiçbir şey gelmeyeceğini biliyor, köpeği öldürürken yakaladığımız adam biliyor. En azından bizim elimize şu silahı vermiş olacaksınız: “Seni savcıya veririm, seni polise veririm, seni mahkemelerde süründürürüm.” Bunun tekrerrüt hükümlerini düzenleriz. Dediğiniz doğru, ben de öyle düşüneyorum, ilkinde yine hiçbir şey olmaz ama öyle bir tekrerrüt koyarız ki hakikaten vicdansız bir psikopatın da toplumdan bu vesileyle ayrışmasını görürüz, ikinci, üçüncü cinayetinde, tecavüzünde sayın savcılar, hâkimler de gereğini yapacaktır, onlar da vicdan sahibi insanlar diye düşünüyorum. Bu konuda bize destek olmanızı o yüzden çok istiyoruz Hocam.

PROF. DR. MAHMUT KOCA – Şüphesiz istiyorum. Sayın Vekilim, şunu son olarak –çok zamanınızı aldım belki- bildirmem lazım.

BAŞKAN – Estağfurullah, buyurun.

PROF. DR. MAHMUT KOCA – Yani inanın ceza hukuku suçun işlenmesini önlemede tek başına asla yeterli bir enstrüman değildir. Öyle olsaydı hiç kimsenin bir diğerini öldürmemesi lazımdı çünkü kasten öldürmeleri en ağır şekilde cezalandırıyor Ceza Kanunu ama akşama kadar bir sürü insan ölüyor, bir sürü insan tecavüze uğruyor. En ağır şekilde cezalandırdığımız fiiller bakın. Bilinçtir yani bu biraz zahmetlidir, biraz birkaç nesil gidecek bir konudur ama bakın bu hayvanlara ilişkin saygıyı, sevgiyi, merhameti daha anaokulundan itibaren çocukların suuruna yerleştirmede Batılılar bunu yapıyor, o yüzden başarıyorlar- bunlarla ceza hukuku mücadele edemez yani tek başına. Yani mutlaka o tarafını, işin eğitim tarafını, hayvanların da insanların gibi bu hayatı birlikte paylaştığı duygusunu insanlara öğretmek gerekiyor Sayın Başkanım. Yoksa tek başına “Suç hâline getirdim, şu kadar da ceza öngördüm, haydi bekleyelim fiiller bıçak gibi kesilsin.” Bu, bir hayal yani bunu birçok suç tipinde gördük.

Mesela –vaktinizi alıyorum ama konu konuyu açıyor- çocuklara -değil mi, basında ortaya çıkıyor- cinsel istismar fiilleri, hepimizi zıplatan fiiller bir çocuğun cinsel istismara uğraması. Yani neredeyse kanun koyucu müebbet hapis cezasına kadar geldi yani çalıştık biz de bunun için ama yine oluyor. Yani insanın olduğu her yerde olur bunlar, bunları ortadan kaldırmak mümkün değil. 82 milyonda 10 kişi 100 tane hayvana bu tür zalimce muamelede bulunan psikolojisi bozuk insan tipi çıkar. Bu her toplumda... Biz de gene iyi yani Batı toplumlarında falan daha vahşice fiiller işleniyor. Anlatabiliyor muyum?

Yani dolayısıyla tüm bunlardan hareketle hukuk sistemimizi bir bütün olarak tıkayacak bir yola girilmemesi gerektiği konusunda kaygılarım var. O yüzden sizlere bunu söylüyorum. İdari yaptırımın... O da bir yaptırımdır, bakın. Trafikte kırmızı ışıktaki geçeni biz hapse atmıyoruz, ne yapıyoruz? Ona para cezası veriyoruz bir daha geçmesin diye.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Can Hocam, can...

PROF. DR. MAHMUT KOCA – Hayır, ayrı bir şey.

BAŞKAN – Ama bu olay biraz da şunu göstermiyor mi? Toplumların hangi konuları önemsedığının yazılı hâle getirilmesidir aslında yani kanunlardaki durum. Bizim bir şekilde bir tık sonra daha neler yapabileceğimizi gösteren, toplum olarak hangi konulara duyarlı olduğumuzu da gösteren yazılı metinler sonuçta kanunlar. Yani toplum olarak sorun olarak daha önce görmediğimiz konuların sorun hâlinde görülmesidir. Kültür de böyle bir şey. Yani bizim kültürümüzün ilerlediğini, medeniyetimizin geliştiğini gösteren metinlerdir kanunlar. İllaki şu iddiayı kimse savunamaz: Dedığınız gibi, cinayet, tarih boyunca en ağır cezalar verildi ama hiç önlenmedi, o ayrı bir tartışma konusu ama cinayet o gün, ilk dönemden beri toplumun dikkat ettiği bir konuydu ama hayvanlara eziyet o dönemde belki çok dikkat edilmiyordu ama 21'inci yüzyılda insanın geldiği noktada ve 20'nci yüzyılda başlayan bir süreçte insanoğlu bu konuları da önemser hâle geldiğini bundan sonraki nesillere gösteriyor. Yani tarih boyunca incelediğimiz zaman, hiçbir zaman için sorun hanesinde görünmeyen konuların artık sorun olarak görüldüğü ve insanların çözmek zorunda olduğu bir alan olduğunu... Ve biz gelecek nesillere yazılı bir metin olarak miras bırakıyoruz aslında. Bizim de biraz yapmak istediğimiz, yaptığımız iş tam da bu aslında. Yani bizim şöyle bir iddiamız yok: “Biz bunu Ceza Kanunu’na koyarsak yüzde yüz bu işi çözeriz.” diye bir iddiamız yok ama “Bunu biz artık önemsiyoruz.” diye tarihe bir not düşüyoruz aslında.

PROF. DR. MAHMUT KOCA – Yani var zaten Ceza Kanunu’nda dediğim gibi ama bunu daha...

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Yok Hocam, yok. Kaleminizi kırmam gibi, yani sizin köpeğinizi öldürmem ve sizin arabanızı çizmem arasında bir fark olmalı yani bu kadar az.

BAŞKAN – Ama canlı olarak tanımlanmıyor zaten yani onun ruhu yokmuş gibi davranıyoruz şu anda.

SERAP YAŞAR (İstanbul) – Sayın Başkan, bir şey söyleyebilir miyim?

BAŞKAN – Buyurun.

SERAP YAŞAR (İstanbul) – Hocam, tabii, doğal olarak hukukçu olduğunuz için siz yargının işleyişini de dert ediniyorsunuz, biz de öyle bakıyoruz ama bu masanın konusu ve bu araştırma komisyonunun kuruluş amacı yargının sorunları değil, o başka bir komisyonun konusu, o bizi ilgilendirmiyor şimdi. Burada biz hayvan hakları konusunda bir araştırma Komisyonuyuz ve hayvan hakları bakımından bu hak konusunu ne kadar ileriye taşıyabiliriz, onu tartışıyoruz. Dolayısıyla adli yargının sorunlarını Adalet Komisyonu veya diğer komisyonlar tartışsın. Ben bunu söylemek istiyorum.

BAŞKAN – Doğru, o farklı bir alan.

SERAP YAŞAR (İstanbul) – Biz ne kadar hayvan hakları konusunda ileri bir düzenleme yaparsak bu Komisyon o kadar başarılı olmuş kabul edilecek.

PROF. DR. MAHMUT KOCA – Sayın Vekilim, şöyle: Tabii, çok haklısınız, Komisyonun derdi o fakat diyelim ki buradan böyle bir kanun çıktı, aşağıda biz bunu tekrar “Nasıl sistemin dışına çıkarırız?”a uğraşıyoruz.

SERAP YAŞAR (İstanbul) – Zorlayacağız.

PROF. DR. MAHMUT KOCA – Neden? Çünkü şöyle: Efendim, Yargıtayın önünde 3 milyon dosya var. Bakın, istinaf kurduk, gene çaresiz; ilk derece mahkemelerinin önündeki bir dava iki yıldan önce bitmiyor. “Bu bizim Komisyonun derdi değil.” dersiniz ayrı bir şey ama ülkemizin genel derdi tabii ki.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Ama Hocam buna bir çözüm... Yani bu mantıkla yaklaşırsak mesela hakareti çıkaralım düzenlemeden.

PROF. DR. MAHMUT KOCA – Çok harika, çok güzel.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – İdari para... Hani başka araçlarla çözebiliriz ama bize emanet edilmiş canları muhafaza görevimize bir bahane olamaz bu. Kendimize yönelen suçlardan hafifletelim. Yani yüzdük yüzdük kuyruğuna geldik. Biz insanız, konuşabiliyoruz, dilimiz var, hakkımızı... Bize yönelen suçlardan hafifletelim yargının yükünü. Ağzsız, dilsiz garibanlar zaten, anlatabiliyor muyum bizim de çabamızı Hocam?

PROF. DR. MAHMUT KOCA – Sizin derdinizi anlıyorum ama...

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Yani iyi niyetinizden şüphemiz yok ama bakış açısı konusunda yardım istiyoruz Hocam sizden.

PROF. DR. MAHMUT KOCA – Ondan lütfen şüphe etmeyin, benim hayvanlarla ilgili, onların korunmasıyla ilgili, haklarıyla ilgili hiçbir tereddüdüm yok yani inanın aynen sizin gibi düşünüyorum, hiçbir problem yok fakat bir ceza hukuku uzmanı olarak, tüm dünyada “dekriminalizasyon” dediğimiz suç olmaktan çıkarma eğiliminin yoğunlaştığı... Birçok hakaret de buna dâhil, tartışılıyor “Suç olmaktan çıkaralım, kabahat hâline getirelim.” diye birçok fiil için. Niye? Çünkü artık başa çıkamıyor adli sistemler bu tür fiillerle, dosyalar yığılıyor. Bunun tartışıldığı bir dönemde hayvanlara yönelik fiillerin... Yani ben şu kanaattem Sayın Başkan: 151’in ikinci fıkrası oradan alınır, başka bir yerde düzenlenir, ayrı bir şey; o hassasiyetiniz... Hukuk normatif bir bilimdir ve aynı zamanda hangi değerlerin önemli olduğu konusunda topluma bir bilinç de aşılar, o konudaki görüşlerinize de katılıyorum. Bu konu bir başka yerde düzenlenebilir fakat bunu sınırlı tutmak gerekir yani öldürmek ile yaralamak ve acı ile ızdırap veren davranışlarla sınırlı tutmak gerekir kapsamı itibarıyla.

BAŞKAN – O tartışılacak zaten.

PROF. DR. MAHMUT KOCA – Çünkü demin söylediğim gibi, Fransa, Almanya -hadi İtalya’yı bir tarafa bırakalım- Japonya, Amerika dâhil, hayvanlara yönelik her fiili suç hâline getirmiyor, çok ağır olanları sadece suç hâline getiriyor ki benim demin söylediğim gibi, zaten yüzde 90’ı (151/2)’de var zaten, o kanaattem. Bu itibarla biz kabahatleri de zaten bir haksızlık olarak tanımlıyoruz yani kabahat ile suç arasında bir nitelik farkı yok, bir nicelik farkı var. Suçlar daha ağır haksızlıklar, kabahatler onlara göre daha hafif haksızlıklar yani bu şekilde görüyoruz biz ceza hukuku olarak. Kabahat de bir haksızlıktır, suç da bir haksızlıktır ama suç kabahate göre daha ağır haksızlıktır kemiyet itibarıyla, nicelik itibarıyla.

BAŞKAN – Başkanım, buyurun.

YUNUS KILIÇ (Kars) – Teşekkür ederim Hocam, sağ olasınız.

Şimdi, tabii, ben de aynı zamanda sizler gibi akademisyen olduğum için eğitim tarafı da önemli. Sizin bugünkü anlatımınızdan en fazla benim yararlandığım kısım şu: Daha önceki sunumlarda hep insanlara karşı suç işleyenlerin geçmişinde hayvanlara karşı birtakım suçlarla başladığıyla alakalıydı ama sizinkinde bugün farklı bir açı daha geldi; hayvanlara suç işleyen insanların aslında yüzde 70’inin daha önce insanlara karşı suç işlediği.

PROF. DR. MAHMUT KOCA – Şiddetle ilgili evet.

YUNUS KILIÇ (Kars) – Demek ki aslında suç eğilimli bir insan grubundan bahsediyoruz, öncesinde hayvanlara veya öncesinde insanlara. Yani temelde yine eğitimin düzenlenmesi gerektiği ortaya çıkıyor. Bu araştırma komisyonunun yapacağı iş -biz burada kanun yapmıyoruz- tavsiyeler çıkarmaktır. Dolayısıyla sizin söyledikleriniz tavsiye mahiyetinde olacak bizim için.

Bunun dışında, tabii, bu kadar hukukçunun içerisinde haddimizi de aşmayalım ama siz hep dersiniz ki: “Cezalar ölçülü ve kademeli olmalı.” İşte bizim bu ölçüyü kaçıracağımızla alakalı kaygılarımız var, hukukun da sonra yürümeceğiyle alakalı, tıkayacağıyla alakalı; olabilir tabii, o açıdan bakmıyoruz ama gene benim bir önerim olabilir mi burada? Bu ölçüyü kaçırmadan ama verdiğiniz cezanın da uygulanmasına yönelik... Hani siz birkaç kademede saydınız “Vele ki şu cezayı verdik ama şuradan kurtaracak; şunu verdik, ertelenecek, sonraya bırakılacak; şunu verdik, şartlı tahliye.” falan... Ben de aslında o manada biraz sizin gibi düşünüyorum, en azından -idari para cezasıyla kalsın istemiyorum, yanlış anlaşılmasın ama- idari para cezasının da anında bir karşılığı var. Fakat suç olarak tanımladığımız zaman bu yöntemlerle bir şekilde, hiçbir şey ortada olmadan çıkacaksa adamın o idari para cezası sıkıntısını da ortadan kaldıracamız yani o da kalmayacak artık; ertelenme, beş yıl sonra bir daha yapmayacak falan. Dolayısıyla burada şöyle bir öneri olabilir mi? Hayvanlara karşı bu tür, en azından bu en ağır saydığımız birkaç maddenin bunlardan muaf tutulması, para cezasına da çevrilememesi gibi bir şey konulabilir mi?

SERAP YAŞAR (İstanbul) – Bir de siciline işleniyor ceza olarak düzenlenirse.

YUNUS KILIÇ (Kars) – Bütün cezalarda, evet.

BAŞKAN – Tabii, tabii. İşe girerken mesela giremiyor o zaman.

YUNUS KILIÇ (Kars) – Ne dersiniz?

PROF. DR. MAHMUT KOCA – Ben karşıyım buna yani sadece hayvanlarla ilgili değil, ben ceza hukukunun genel prensiplerinin belli suçlar için istisna tutulmasına çok sıcak bakmayan bir akademisyenim çünkü benim için suç suçtur yani her suç haksızlıktır. Dolayısıyla bunların arasında tabii ki derece farkı olabilir. Öldürme de bir haksızlıktır, yaralama da ama ikisinin arasında bir derece farkı var, biri daha ağır bir haksızlık ama ikisi de suçtur. Dolayısıyla her bir suç bireyin bir hukuki değerini ihlal eder. Onların arasından bazılarını daha böyle korunaklı hâle getirmek de ileride soruna yol açıyor Sayın Vekilim. Yani öyle yaptığımız fiiller oldu, mesela “Askeri suçlar ertelenemez.” dedik, bu sefer sorunlar ortaya çıktı. Yani kişinin işlediği fiiller ertelenemiyor, paraya çevrilemiyor, illa hapis yatacak. Sonra bir olay ortaya çıkıyor mesela, o ertelenebiliyor, daha hafif bir fiil olduğu ortaya çıkıyor. Bu da bu sefer vicdanlara ters gelmeye başlıyor. Onu da düşünmek lazım yani kategorik olarak karşı değilim ama bunun artısını, eksisini; ne getirir, ne götürürünü...

BAŞKAN – Buyurun.

YUNUS KILIÇ (Kars) – Efendim, burada genel dağınıklığımızla beraber, toparlanma sürecinde bütün hukuki sıkıntılarda bununkini de yine biz -şahsi kanaatim- ne gerekirse gerçekten ortaya koyalım ama ülkedeki genel toparlanmayla birlikte bu da yürüsün yani diğer alanlardaki hukuksal süreçler, cezalar, cezaların engel olmaması, uygulanamaması falan süreçleri insanlarda da diğer alanlarda da toparlanırken bu arada bunun da toparlanmasını bekleysek, bizler layık olanı yapsak ama onunla birlikte ülkedeki genel düzelmeye beraber bunu da bekleysek...

PROF. DR. MAHMUT KOCA – Bu düzenlemenin en öğretici tarafı, hayvanların korunmasına yönelik bir şuurun, topluma böyle bir değer varlığının ceza hukuku yoluyla sert bir şekilde mesaj olarak verilmesi olabilir. Bu çok da önemli bir husus.

BAŞKAN – Zeynep Hanım, buyurun.

ZEYNEP YILDIZ (Ankara) – Evet, ben de kayıtlara düşülmesi açısından... Aslında, zaten pek çok şeyi meslektaşlarım ifade ettiler. Bu arada, ben de avukatım. Şimdi, baktığımızda, mesela bu (151/2)’de “sahipli hayvanı öldüren” ifadesi geçiyor yani doğrudan doğruya sahipli hayvanı konu alan bir düzenleme aslında. Bizim buradaki en temel problemlerimizden birisi zaten sokaklardaki sahipsiz hayvanlar. Dolayısıyla bunu karşılamaktan çok uzak. Bunun ötesinde de tahdiden orada bir sınır var. Siz de az evvel ifade ettiniz “Sokuşturmaya çalışıyorduk.” kanunun içine diye. Çünkü “öldüren, işe yaramayacak hâle getiren, değerinin azalmasına neden olan.” diyor. Dolayısıyla, bunların her biri de aslında tahdiden sayılmış vaziyette ve bunları da karşılamayacak durumlarla karşılaşılıyor sahada. Burada pek çok uzmanı dinledik. Kaygınız çok önemli, hakikaten uygulanabilir olması caydırıcılık açısından da fevkalade önemli ama son kertede ciddi bir niyet beyanı olarak bunu ortaya koymamız hakikaten önemli. Cezaı yaptırımı var bunun; evet, belki bir insanın malı o an çok daha icrai kabiliyeti haiz olduğu için ondan o parayı almak belki hakikaten dokunur ama dediğiniz gibi ertelemesiydi, şuyuydu, buyuydu; belki caydırıcılık opsiyonunu bir miktar düşürüyor olabilir ama en nihayetinde “Burada gerçekten bunun bir cezası var.” diyebilmek önemli. Çünkü şu an baktığımızda pek çok kişinin ilgisini çeken başlıklardan biri, çok ciddi anlamda takip ediliyor hayvana şiddet olayları. Dolayısıyla, burada alınacak bir karar da kamuoyunda ciddi anlamda tartışılacak ve bunun tartışılması bile esas itibarıyla, cezaya dönüştüğü takdirde bazı fiiller caydırıcılığı o an doğurmuş olacak kanaatindeyim. Bunu da ayrıca belirtmek istedim.

BAŞKAN – Buyurun Tamer Hocam.

PROF. DR. HAZIM TAMER DODURKA – Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Ben de hukukçu olmadığım için sıradan bir vatandaş gözüyle bakacağım meseleye. Sayın Dekan çok güzel ifade etti, hayvana karşı işlenen suçların insana karşı işlenen suçların indikatörü olduğunu söylediniz, ben de çok doğru buldum bu tabiri.

Şimdi, ben vatandaş olarak bu indikatörden nasıl faydalanabilirim, çocuğuma çocuğuma dokunulmasına nasıl engel olabilirim? Mesela çocuğumu bir servise teslim ettiğim zaman veyahut da evime bir bahçıvan aldığım zaman, bu indikatör bana ancak o kişi bu suçu işlediği zaman siciline bir şey işlenirse bana faydası olur, ben o adamı almam işime, çocuğumu ona teslim etmem. O yüzden, madem hayvana işlenen suçlarda insani yönden öyle bir tehlike görüyoruz, muhakkak bu sicil kaydına geçmeli ki ben ondan faydalanabileyim diye düşünüyorum.

Bir de “Adliye yük oluyor.” dediniz. Ben de şöyle bir matematik yaptım: Eğer ki biz, bu insanları daha bu aşamada yakalayabiliyorsak ve cezalandırabiliyorsak, gelecek suçları belki engelleyeceğiz için aslında adliyenin yükünü öyle daha fazla engelleyeceğiz, öyle de bakabiliyorum.

Bir de dediniz ki: “Hâkimde hayvana karşı suça ceza vermeme alt kültürü var, nedenini de bilmiyorum.” Ama belli ki hayvanı mal olarak görme kültürü var ve adliye mekanizmasında eğer hayvana hâlâ mal olarak bakıyorsak benim gerçekten moralim bozuluyor, biz vatandaşa onun mal olmadığını nasıl anlatacağız? Burada hakikaten moralim bozuldu.

Bir de idari cezaların daha böyle etkili olduğunu söylediniz ama şimdiye kadar idari cezalar çok kesildi, hayvanları korumadığını gördük. Adam “Paramı öderim, suçumu işlerim.” mantığıyla buna devam ediyor. O yüzden, ben vatandaş olarak cezalandırılması tarafındayım Sayın Dekanım.

Teşekkür ederim Sayın Başkan.

PROF. DR. MAHMUT KOCA – İtalyanlar gibi 160 bin euro koyun, bakalım bir daha işliyorlar mı onu?

PROF. DR. HAZIM TAMER DODURKA – Ona da karşı çıkarlar Sayın Dekan.

SERAP YAŞAR (İstanbul) – Yapanların 160 bin eurosu yoksa zaten Hocam...

PROF. DR. MAHMUT KOCA – Ya, o çok uçuk bir rakam. Tabii, biz, euro değil ama yani onun dengi takdirinizdedir yani 10 bin olur, 15 bin olur, vesaire ayrı bir husus ama...

YUNUS KILIÇ (Kars) – Önce özür dilerim, sadece bir şey söyleyeceğim.

BAŞKAN – Buyurun.

YUNUS KILIÇ (Kars) – Savcı ve hâkimlerin, buradaki erk makamındakilerin de toplumla beraber bu duyarlılığa gelmesini beklemek de lazım. Cezası olursa bu duyarlılığı göstermeye başlayanlar bunu uygular ama bunun bir yaptırımı yoksa, o duyarlılığa gelse de adamın önünde yapacağı bir şey olmaz, da bir süreç.

PROF. DR. MAHMUT KOCA – Sayın Vekilim, tekrar ediyorum belki ama, suç zaten kanunda, yüzde 90'ını cezalandırıyor zaten ceza kanunu, bakın.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Hocam, şöyle: Dediğiniz doğru, bir suç var. Eğer ki yoldaki bir köpeği öldürürsem ben hapis cezası alabilirim. Ne şartla? Bu köpeğin bir insan sahibi olacak, bu insan sahibi benim bu eyleminin haksız olduğunu düşünecek, gidecek beni şikâyet edecek; bu şekilde alabilirim. Yoksa sokaktan geçen bir kuşu -kuşu geçiyorum- sahipsiz herhangi bir hayvanı öldürmek suç değil. Bir insanın malına zarar vermek suç şu anda, bir hayvanın canına zarar vermek suç değil.

PROF. DR. MAHMUT KOCA – Haksızlık ama...

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Nasıl haksızlık?

İnsana haksızlık yine hocam.

PROF. DR. MAHMUT KOCA – Özür diliyorum, hayır, ama bakın, hukuk düzenini bir bütün hâlinde düşünmeniz lazım. Sahipli hayvanı öldürmeyi TCK suç olarak düzenliyor, sahipsiz hayvanı öldürmeyi, yaralamayı, Hayvanları Koruma Kanunu kabahat olarak düzenliyor. O yaptırımsız değil.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Şöyle ama Hocam, TCK'de düzenlediğimiz...

PROF. DR. MAHMUT KOCA – Ama sorunumuz ne Sayın Vekilim? Takip edemiyoruz biz bunları.

Bakın, Sayın Başkanım, 5199 sayılı Kanun hakkıyla uygulanmış olsaydı buraya gelmezdik biz zaten.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Bu konuda herkes mutabık zaten.

PROF. DR. MAHMUT KOCA – Şimdi ne yapıyoruz biz? Suç hâline getirdiğimizde, hakikaten o kanunu şöyle bir kenara bırakıp, hâkime, savcıya, polise diyoruz ki “Bu iş de senin sırtında, hadi bunu sen önle.” diyoruz.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Hocam, acaba siz şöyle bir şey mi düşündünüz?

PROF. DR. MAHMUT KOCA – Çok özür diliyorum Sayın Vekilim, biz orayı işletemezsek yani belediye görevini yapmazsa, valilik görevini yapmazsa, denetim, koruma görevini yapmazsa, bu sahipsiz hayvanların bakımını ve sair gibi kanundan kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirmedeği takdirde, bu hayvanlar niye o sokağa çıkıyor? Niye “sokak hayvanı” diye bir kavram var? Çünkü orası işlemediği içi orası var.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Hocam şöyle, bunlar yüzyıllardır var. Bu hayvanlar bizim yüzümüzden var. Biz aldık bunları, kedileri de biz aldık, böcekleri yesin diye biz evcilleştirdik, köpekleri de biz aldık, bizi korusunlar diye. Biz bunları yanımıza aldık. Bu hayvanlar bizimle evrildi,

bu hayvanlar bizsiz var olamıyorlar ve insanoğlu şu kadar nankör olabilir mi, şimdi dönüp bu hayvanlar neden sokakta var? Ya da ancak insana bağlı bir şekilde bu hayvana yönelen şiddeti cezalandırmayı biz vicdanımıza nasıl kabul ettireceğiz Hocam? Ya da her şeyi geçiyorum, yine sadece insan odaklı bakalım, Sayın Hocamın ifade ettiği gibi, adam belki 30 tane köpeğe tecavüz etmiş, kesmiş olacak, ben o adamı alıp çocuğuma servis şoförü yapacağım parası varsa çünkü idari para cezası, sabıka kaydı olmayacak bu insanın. Anlatabiliyor muyuz? Dediklerinize katılıyoruz, hayalci, idealist bakmıyoruz. Sanmıyoruz ki Ceza Kanunu’na iki cümle ekleyeceğiz ve bunlar bıçak gibi kesilecek ya da sanmıyoruz ki bundan sonra her öldürülen kedinin failini “CSI New York” gibi arayıp bulacağız, hapse koyacağız. Sanmıyoruz bunları Hocam ama buraya gidecek bir yol açmak, çocuklarımıza karşı bizim görevimiz. Yapamayacağımız kısımları olabilir ama biz bunu beceremeyiz diye yola çıkmayı da yakıştırmamamız lazım kendimize. Ben böyle düşünüyorum Hocam.

PROF. DR. MAHMUT KOCA – Yanlış anlaşılmasın diye tekrar ediyorum Sayın Vekilim, sizin gibi düşünüyorum ben de. Hayvanları korumamız gerekir mutlaka, etkin bir şekilde korumamız gerekir ama bunun tek yolu suç hâline getirmek değil diyorum, idari yaptırımlar çok daha etkili uygulandığında daha etkili sonuç alabiliriz kanaatindeyim.

Bir insan hayvana tekme attı, yaraladı; iki yıl boyunca sürececek adli süreç yerine, ona “5 bin lira ver bakalım.” dediğin zaman bir daha o tekmeyi atmaz kanaatindeyim yani bu benim öngörüm. Dolayısıyla, hakikaten iyi düşünmek gerekiyor çünkü bu konuda attığımız adımı geri alma şansınız yok, aksaklık olduğu takdirde de alamıyorsunuz kamuoyu baskısı nedeniyle. O yüzden, hakikaten çok kapsamlı; artılarını eksilerini, sistemin bütünü içerisinde yaptığımız işin önemini bir bütün olarak düşünmek gerekir kanaatindeyim.

Evet, sahipsiz hayvanı biz yaptırıma bağlıyoruz ama suç olarak düzenlemiyoruz. Sahipliği suç olarak düzenlemişiz, onu kabahat olarak bırakmışız. Şunu söyleyebiliriz: Onu da suç hâline getirelim. Bu çok basit. 151/2’deki “sahipli” kavramını çıkardığınızda, “Bir hayvanı haklı bir sebep olmaksızın öldüren, işkence eden” dediğinizde sorun biter yani çok basit bir değişikliklikle bu sorun halledilebilir aslında.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Hocam, sizin kafanızda şöyle bir şey mi var: Türk Ceza Kanunu’na hayvan terk etmekten bir sürü madde eklenecek gibi bir tartışma mı yürüdü sabah?

PROF. DR. MAHMUT KOCA – Benim şeyim şu...

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Hani, zaten bu kadar detaylı bir hayvan hakları düzenlemesinin TCK kapsamına alınması yönünde bir irade hiç kimsede yok yani düşündüğünüz kadar değiliz.

PROF. DR. MAHMUT KOCA – Yok mu Başkanım?

BAŞKAN – Yok.

PROF. DR. MAHMUT KOCA – Ama Adalet Bakanlığındaki tasarıda çalıştım ben, Bakan da vardı orada, Sayın Abdulhamit Gül Bey. Yani orada inanılmaz, tüm fiiller neredeyse suç hâline getiriliyordu. Biraz evvel sanki o tasarı sizin önünüzde varmış gibi konuşuyorsunuz.

BAŞKAN – Yok, biz o tasarıdan bağımsız çalışıyoruz şu anda, farklı bir konu.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Evet, ayrı bir çalışma.

PROF. DR. MAHMUT KOCA – O zaman, sizi daha çok seviyorum ben.

BAŞKAN – Sayın Hocam, ileride hâkim filan mı olmak istiyorsunuz? Yani böyle sorunlarla karşılaşmak istemiyorsunuz herhâlde.

PROF. DR. MAHMUT KOCA – Yok efendim, benim tek şeyim şu: Yani idari mekanizmaları işletemiyoruz.

BAŞKAN – Anlıyoruz, evet.

PROF. DR. MAHMUT KOCA – İşlemediği için de biz tutup bu sorunu ceza hukukuna çözdürmeye kalkıyoruz, tüm sorunlarımıza böyle bakıyoruz.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Hocam, aslında, yok. Biz tam ne istiyoruz, biliyor musunuz? Hayvanları korumak istemiyoruz. Hayvanların can olduğu ve bu cana saygı duyulması gerektiği gerçeğini hem hâkimlerimize hem insanlarımıza hem hukuk sistemimize oturtmak istiyoruz yani sanıyorum bunu istiyoruz.

PROF. DR. MAHMUT KOCA – Sayın Vekilim, bakın, Hayvanları Koruma Kanunu, Türkiye Büyük Millet Meclisinin çıkardığı bir kanundur, o kanunun 1’inci maddesinde söylediğiniz amaç çok açık ve net yazar, hayvanın yaşama hakkından bahseder, özgürlüğünden bahseder, temel ilkelerin hepsi kanunda var zaten, hukuk sistemimiz boş değil bu konuda.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) - Siz dediniz “Uygulanmıyor.” diye Hocam.

PROF. DR. MAHMUT KOCA – Hayır, ilkelerimiz var uygulayamıyoruz yani şöyle bakın: Eğer siz valinin başkanlığında Hayvanları Koruma Kurulunu çalıştıramıyorsanız, onun yapması gerekenler il bazında yapılamıyorsa, belediye sokak hayvanlarını toplayıp, rehabilite edip sahiplendiremiyorsa bu sorunlar çok çıkar karşımıza.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Ben de şunu diyorum: Bunlar yapılabilir olsa dahi...

PROF. DR. MAHMUT KOCA – Ben şunu söylüyorum sizlere: Yasa koyucu olarak o tarafı bir işletin veyahut da...

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Hocam, bunlar işlese bile bu gelmesi gerekir diyoruz biz de.

PROF. DR. MAHMUT KOCA – Ayrı bir husus, sizin takdirinizde.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – İşledi, belediyelerimiz çatır çatır çalışıyor, hepsini kısırlaştırıyorlar, aldığı yere bırakıyorlar, 5199 gündemde, bunların hepsi olsa dahi hayvanların can olduğu gerçeğini biz yine koymak zorundayız bu mevzuatımıza.

PROF. DR. MAHMUT KOCA – Onda hiç tereddüt yok Sayın Vekilim.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Yani cana yönelen bir suç olarak...

Neyse çok zamanınızı aldım.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Biz sizi anladık Hocam.

Buyurun.

YUNUS KILIÇ (Kars) – Şimdi, tekrar teşekkür ediyoruz hocam.

Şöyle: Bazen haklı olarak kendi düşüncelerimizi, iyi niyetlerimizi Komisyonun raporuna yansıtmak istediğimiz için bazen Komisyonun çalışmasında tabiri caizse bazı konuları ileriye mi götürüyoruz acaba diye düşünüyorum. Bizim buradaki amacımız daha çok, gelen insanların ve bu konuda bilgi sahibi, donanım sahibi ve Komisyona katkı sunacağını düşündüğümüz insanların görüşlerini almak ya, hani biz tabii buraya gelmişken de hazır...

BAŞKAN – Hocamızı ikna edelim.

YUNUS KILIÇ (Kars) – ...ikna etmeye çalışır gibi bir duruma geliyoruz. Aslında bundan sakınmamız gerektiğini düşünüyorum ben. Alalım fikirlerini çünkü farklı fikirler gelecek ve biz bunlardan yararlanmak istiyoruz, gayemiz o.

BAŞKAN – Doğru.

YUNUS KILIÇ (Kars) – O yüzden bence hocamı çok sıkıştırmamak diye düşünüyorum.

BAŞKAN – Yo, yo, zaten karşılıklı bir görüş alışverişinde bulunuyoruz, eleştirmek anlamında da değil.

PROF. DR. MAHMUT KOCA – Ben de çok istifade ettim sizin görüşlerinizden.

BAŞKAN – Çok teşekkür ederiz, güzel bir tartışma oldu, sağ olun.

SERAP YAŞAR (İstanbul) – Ama şunu gördüm burada, veterinerlerde sorun yok, hukukçularda var; en büyük tartışma hukukçular arasında yaşandığına göre.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) - Hocam bir de hayvana kıymet verdiğiniz için, hani cezaların bir an önce uygulanması iradesiyle böyle konuştuğunuzu anlamasak zaten bu kadar tartışmayız, lütfen yanlış anlamayın yani.

PROF. DR. MAHMUT KOCA – Estağfurullah Sayın Vekilim.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Çok teşekkür ediyoruz tekrar tüm katkılarınız için.

BAŞKAN – Ben tüm katılımcılara teşekkür ediyorum.

Öğleden sonra saat 14.00’de tekrar aynı salondayız.

Kapanma Saati: 12.44

İKİNCİ OTURUM**Açılma Saati: 14.02****BAŞKAN : Mustafa YEL (Tekirdağ)****BAŞKAN VEKİLİ : Nevzat CEYLAN (Ankara)****SÖZCÜ : Jülide İSKENDEROĞLU (Çanakkale)****KÂTİP : Zeynep YILDIZ (Ankara)**

BAŞKAN – Hoş geldiniz.

Sabahki oturumda akademi çevresini dinlemiştik, şimdi de derneklerimizle beraberiz.

Araştırma Komisyonumuzda, inşallah, başarılı sonuçlar alacağımızı düşündüğümüz, hayvan haklarıyla ilgili çok merak edilen hususlar, değiştirilmesi gereken ve uygulamada meydana gelen aksaklıklar konusundaki görüş ve önerilerinizle birlikte inşallah, çalışmalarımızı üç ay içerisinde tamamlayıp daha sonra, yasa değişikliği konusunda Meclisimizde alt yapıyı oluşturacak olan önemli bir çalışma içerisindeyiz. Sizler de bu konuyu önemseydiğiniz için buradasınız. Ben hepinize ayrı ayrı, tekrar teşekkür ediyorum Komisyonumuz adına.

Buyurun Şebnem Hanım, söz sizde.

5.- Dayanışma Hayvan Hakları Federasyonu Kurucu Onursal Başkanı Şebnem Aslan'ın, Hayvan Hakları Yasama İzleme Delegasyonu, Hayvanları Koruma Kanunu, belediyelerin uygulamaları ve yasak ırklar konularında karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri hakkında sunumu

DAYANIŞMA HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU KURUCU ONURSAL BAŞKANI ŞEBNEM ASLAN – Biz buraya 12 kişi olarak Hayvan Hakları Yasama İzleme Delegasyonu olarak geldik. Ben sunumunda, delegasyonu bir iki slaytla tanıtacağım.

Öncelikle çok teşekkür ediyoruz. Biz senelerden beri hayvan haklarıyla ilgili bir araştırma komisyonu kurulmasını istiyorduk zaten. Sayın Binali Yıldırım'la da görüştük pazar günü. Kendisi Meclisten ayrılmadan önce, bu dönem bunu onayladığını bize söyledi. Bunu mutlulukla karşılıyoruz. Emekleriniz, çabalarınız için, iyi niyetiniz için çok teşekkür ederiz.

(Katılımcılar tanıtıldı)

DAYANIŞMA HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU KURUCU ONURSAL BAŞKANI ŞEBNEM ASLAN – Hepimiz 357 bileşeni olan ve Türkiye’de ilk defa kurulan Hayvan Hakları Yasama İzleme Delegasyonunun üyeleriiz ve aynı zamanda kurucu üyeleriiz.

Yağmur Özgür Güven, Deneye Hayır Platformunda ama aynı zamanda benim bu camiaya ilk girdiğimde ilk tanıdığım insanlardan biri; yirmi, otuz senedir herhâlde, bu işle ilgileniyor ve “change.org”da bir imza kampanyası başlattı “Hayvana Şiddet Suçtur.” hapis cezasıyla yargılanmalı ve faili hapis yatmalı diye. Bu kampanya 1 milyon 457 bin 612 imza topladı ve bu kadar insan hayvana şiddetin suç sayılmasını ve hapis cezası istiyor bunun için.

Şimdi, eğer siz de müsaade ederseniz bu imza kampanyasını biz size teslim etmek istiyoruz burada.

BAŞKAN – Sizi tebrik ediyoruz, böyle bir kampanyaya imza attığınız için.

Bu arada, Hayvan Hakları Yasama İzleme Delegasyonu, biz Sayın Jülide İskenderoğlu vekilimizle Çanakkale Lâpseki’de ilk defa tanışma fırsatı bulduk ve kendilerinin gerçekten, çok önemli, güzel çalışmaları olduğuna şahitlik ettik. Ben bir kez daha tebrik ediyorum bu arada sizleri.

DAYANIŞMA HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU KURUCU ONURSAL BAŞKANI
ŞEBNEM ASLAN – Teşekkür ederiz.

Yasama İzleme Delegasyonu Eylül 2018’de sadece yasama, izlemeyle ilgili Mecliste yapılan çalışmaları izlemek, bunlara bilfiil müdahil olmak amacıyla 357 sivil toplum kuruluşu bileşeniyle birlikte kuruldu.

Ben çok hızlı bir şekilde bunu geçmek istiyorum.

Bu kadar oluşum, dernekler, çalışma grupları, platformlar, çok hızlı bir şekilde geçiyorum. Bafra’dan, Burdur’dan Adana’ya, Çatalca’dan Çanakkale’ye, Datça’dan Denizli’ye, Esenyurt, İstanbul’un bütün ilçelerinden gördüğünüz gibi hayvan haklarıyla uğraşan dernekler, platformlar, oluşumlar, gruplar -birkaç dernek dışında- hepimiz birleştik çünkü şimdiye kadar yapılan çalışmalarda, Meclis çalışmalarında her dernek ayrı gelmek istiyordu. Bu, kanun yapımcıların aklını karıştırıyordu. Dolayısıyla böyle bir oluşuma gittik.

Bugün delegasyonun ana talebiyle başlayacağız, daha sonra ilk sunumu ben yapacağım. Sokak hayvanları, belediyeler, sahipli hayvanlar, yasak ırklar. Mobil kısırlaştırmayı Timur Bey yapacak. Daha sonra, hukuk ve cezalar konusunda Hayvanlara Adalet Derneğinden avukat arkadaşlarımız konuşacak. Daha sonra, Timur Bey yine yaban hayat, avcılık, hayvan dövüşleri ve kürkle ilgili konuşacak. Daha sonra, Elif Narin, atlı faytonlar ve yük hayvanlarıyla ilgili konuşacak. Hayvanlı deneyleri Yağmur Hanım ile Oğuz Bey konuşacaklar. Gösteri hayvanlarını yine Öykü Yağcı Hanım sunacak. En son da hayvanat bahçelerini ve birazcık da mezbahaları göstermek istiyoruz, onu da Burak Özgüner sunacak.

Sayın vekillerim, Sayın Başkanım; 5199 sayılı Kanun sokak hayvanları açısından kötü bir kanun değil, çok güzel maddeleri olan bir kanun fakat esas hükmün, kısırlaştırma hükmünün belediyelere yerine getirilmemesi ve belediyelere caydırıcı cezalar olmadığı için uygulanmadığı için şu anda bugünkü duruma hepimiz geldik. Dolayısıyla biz tamamen bu kanun değiştirilmesin ama sokak hayvanlarıyla ilgili belediyelere caydırıcı cezalar gelsin ve bu kanun uygulanılsın istiyoruz.

Niçin popülasyon kontrol altına alınmıyor? Şimdiye kadar eminim ki birçok kere başka derneklerden bunu da duydunuz, hepimiz hemfikiriz bu konuda çünkü belediyeler görevlerini yapmıyor çünkü cezalar yok çünkü onlara hiçbir yaptırım uygulatamıyoruz. Kısırlaştırılmamış sahipli hayvanlar sokağa atılıyor, sokaklarda ürüyor, popülasyonu çoğaltıyor. Burada 2 tane kısırlaştırıyorsunuz, orada 1 tane sahipli atılmış hayvan 12 tane doğuruyor. Üretim çiftliklerinde, merdiven altında üretim ve satış devam ediyor sürekli. Merdiven altında internette satışlar devam ediyor, çiftleştirmeler devam ediyor ve ayan beyan yani hiçbir şekilde bu gizlenmiyor. Biz bunu şikâyet ediyoruz fakat hiçbir yaptırımı yok ve bu üretim devam ediyor. Yurt dışından kaçak girişler hâlâ devam ediyor “bavul ticareti” dediğimiz. Gerektiği kadar mahalle bazında, okul bazında hayvan hakları eğitimi ne yazık ki yapılmıyor, kanunda olmasına rağmen, yapılmıyor.

Ben bunları açacaktım ama çok hızlı geçiyorum.

Hep dedik ki: “6’ncı madde değiştirilmemeli, asla virgülüne, noktasına dokunulmamalı.” Şu anda 6’ncı madde “Sokak hayvanları kısırlaştırılmak üzere bulundukları yerden alınır, kısırlaştırılır, işaretlenir, sahiplendirilemiyorsa alındığı yere geri bırakılır.” hükmü olduğu hâlde belediyeler fütursuzca, istedikleri gibi, gönüllülere haber vermeden, yerel hayvan koruma gönüllüleriyle görüşmeden, onlara haber vermeden âdetâ hırsız gibi bu hayvanları alıyorlar sabaha karşı, gece yarısı ve bunları yok ediyorlar. En ufak bir değişiklik... Alındığı yere bırakılır ama bir parantez açıp da mesela “veteriner hekimin oluru dışındakiler” diye bir madde eklendiği vakit, bir parantez eklendiği vakit şu anda bile kanunda geri bırakması gereken veteriner bırakmıyorsa o zaman inanın, işte hep

senelerden beri konuşulan bu hayvanların nasıl öldürüldüğü, nasıl işte kırsala, çöplüğe, sağa sola atıldığı o zaman bunu kanunen yapmaya başlayacaklar. Şu anda kanunda olmadığı üzere yapıyorlar, o zaman kanunen yapmaya başlayacaklar. Dolayısıyla, 6'ncı maddenin noktasına, virgülüne bile çok rica ediyoruz, dokunmayalım.

Bu 6'ncı maddenin ana hükmü kısırlaştırma. Bütün dünyada artık bu kabul edildi, Dünya Sağlık Örgütü, kuruluşlar, en etkili yöntem kısırlaştırma. Popülasyonu kontrol altına almak istiyorsak etkili bir biçimde kısırlaştıracamız ama bunu yaparken Türkiye'de olduğu gibi değil yani deney tahtası gibi kesip biçip ormana atıp da iki gün sonra çünkü biz, hayvanların iç organlarını dışarıda buluyoruz. Enfekte oluyorlar, doğru düzgün dikiş yapılmıyor, deney tahtası gibi kullanılıyor bu hayvanlar. Bu kısırlaştırma işleminin mutlaka ehil veterinerler eliyle hayvan sağlığına, cerrahi prosedürlere ve etik kurallara uygun bir şekilde belediyelere yaptırılmasını istiyoruz.

2012'den beri şimdiye kadar... Sayın Cumhurbaşkanıyla Dolmabahçe'de bir görüşme yapılmıştı, o zaman Başbakanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan, sanatçılar da gelmişti, o zaman düğmeye basıldı 2011 senesinde ve "Yeni kanun çıksın, kanun iyileştirilsin." dendi. Önce işte doğal parklar bir tasarı sunuldu, daha sonra işte "Besleme odakları olsun." dendi, sonra "Bütün hayvanlar alınsın ya da sadece parklardaki, okul çevresindeki, hastaneler etrafındaki hayvanlar alınsın." dendi ama biz biliyoruz ki bunların hepsi hem hayvanların ölümüne neden olacak hem de sorun olarak görülen olayı çözmeyecek. Şöyle ki: Besleme odakları –Mecliste o zaman Çevre Komisyonu görüşmelerine biz de girdik- dediler ki: "200 metre, 300 metre ileride besleme odağı yapacağız, okulun yakınına gitmeyecek." Böyle bir şey yok. Yani sokak hayvanları levha okuyamıyor. Sokak hayvanları insanlarla, çocuklarla birlikte olmak istiyor. Dolayısıyla insanlar neredeyse oraya gidecek. Oradan hayvanlar alınsa alınıp yok etseniz bile diğer ilçelerden, başka mahallelerden hayvanlar hemen orayı dolduracak. Bu sefer, bu hayvanlar kısırmı, aşılmı, agresif mi onu bilmeyeceğiz. Dolayısıyla biz diyoruz ki: "Her mahallenin hayvanını oranın halkı tanır, kısırlaştırır, aşılatır ve kısır bir şekilde o mahallede yaşatır, dışarıdan girişleri de engeller."

Doğal parkların sakinçaları şudur sayın vekillerim, 2012'de gelen doğal parklar tasarısında şöyle dediler, 2 milyona yakın sokak hayvanı var biliyoruz Türkiye'de: "Belediyeler çok büyük, hektarlarca alanlarda bu hayvanları toplayacak." Dedik ki: "Peki, nasıl bakacaksınız?" Dediler ki: "'Mehmet, gel oğlum –işçi- sana 2 bin tane zimmetledim, 1.000 tane sana Ahmet, 3 bin tane de sana Hasan.' diyeceğiz." Şimdi düşünün, hektarlarca alan, orada hangisi hasta, hangisinin tedaviye ihtiyacı var, hangisi ölüyor, hangisi yedi, hangisi yemek yemedi, hangisi yaralandı, hangisi ölüyor. Bunu kontrol etmenin imkânı yok.

Barınaklara gelirsek: Çünkü en son 23 Ekimdeki bakanlık toplantımızda Tarım ve Orman Bakanlığı yetkilileri dediler ki: "Bütün hayvanları toplayıp biz barınaklara koyacağız, belediyeler büyük barınaklar yapacak." Hep aynı şeyi söylüyoruz, birçok belediye barınağında 100, 200, 50, 300 tane köpek var ve bu barınaklar ölüm kampı. Bunlara bile bakamayan belediyeler çünkü zihniyet öyle işliyor. O bir canlı, onu yaşatalım, ne gerekiyorsa onun ekolojik ihtiyaçlarına göre her şeyini ayarlayalım, bunu yaşatalım zihniyetinde olan bir belediyeler yapısı ne yazık ki bir elin on parmağını geçmez Türkiye'de. Dolayısıyla barınaklarda mesela kafes yaptınız, 5 tane köpeği, 10 tane köpeği bir kafese koydunuz, iki hafta, üç hafta sonra orada salgın hastalık başlayacak. Doğru mu Elif Hanım?

FAYTONA BİNME ATLAR ÖLÜYOR İNİSİYATİFİ TEMSİLCİSİ ELİF NARİN – Aynen öyle. Ben barınak çalışıyorum.

DAYANIŞMA HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU KURUCU ONURSAL BAŞKANI ŞEBNEM ASLAN – Kadıköy barınağında kendisi.

BAŞKAN – Buyurun.

FAYTONA BİNME ATLAR ÖLÜYOR İNİSİYATİFİ TEMSİLCİSİ ELİF NARİN – Beş yıldan beridir Kadıköy Belediyesi hayvan barınağında çalışıyorum ben.

BAŞKAN – Gönüllü olarak mı çalışıyorsunuz?

FAYTONA BİNME ATLAR ÖLÜYOR İNİSİYATİFİ TEMSİLCİSİ ELİF NARİN – Hayır, çalışamım.

Şebnem Hanım'ın söylediği gibi, aslında, Türkiye'de sayılı iyi barınaklardan biri. İki elin parmağını toptasanız “iyi barınak” diyebileceğimiz on tane barınak çıkmaz ama bizim belediyemiz gönüllülerle birlikte çalışıyor, yıllardır barınağın içerisinde gönüllülerimiz var, hayvansever insan çok fazla gelip gidiyor. Buna rağmen o kafeslerde o hayvanların yaşamaması gerekiyor aslında yani engelli, dışarıda yaşamını sürdüremeyecek hayvanlar dışarıda yaşayamıyorsa barınakta sahiplendirilene kadar güvenli bir şekilde barındırılabilir ama sokaktan alınan hayvan kısırlaştırılıp, aşılanıp mutlaka yerine geri bırakılmalı. Ben beş seneden beri bunu gözlemliyorum, 30 tane köpek bir arada ne kadar karınları tok olsa da yemekleri her zaman düzenli verilse de mutlaka güçlü güçsüzü eziyor, orada kavgalar yaşanıyor, ölümler yaşanıyor, yaralanmalar yaşanıyor, geriye döndüremediğimiz çok şeyler oluyor. Bunu her gün üzüterek izliyoruz. Onun için, barınaklar, hayvanların yaşam alanları kesinlikle değildir, sadece geçici olarak bakımlarının yapıldığı, tedavilerinin yapıldığı, kısırlaştırmalarının yapıldığı bir yer olarak kalmalıdır. Tüm hayvan hakları savunucuları olarak da barınaklara karşıyız.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

Buyurun.

DAYANIŞMA HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU KURUCU ONURSAL BAŞKANI ŞEBNEM ASLAN – Evet, efendim, belediyeler görevini yapmadı, sahipli hayvanlar atıldı, üredi, “pet shop”lardan üretim devam etti, satış devam etti, yurda kaçak giriş oldu, internetten satış devam etti, eğitim verilmedi insanlara ve bugünkü duruma geldik.

Şimdi, bunun için hayvanları cezalandırıp hepsini alalım, bir yerlere tıkalım, ya doğal parklar ya barınaklar. Bizim böyle bir şey yapmaya hakkımız yok çünkü her halükârda ölecekler, toplu soykırım olacak. Bu hayvanları toplarken bile, 5 hayvanı toplarken belki bir tanesi “overdose”dan ölüyor. Düşünebiliyor musunuz, 2 milyon hayvanı toplarken bunun yarısı zaten ölecek ve infial yaratacak yani o kadar bu konuya gönül vermiş bizim gibi hayvanseverler var ki biz de susup oturmayacağız, tam bir kaos olacak o toplamalar yapılırken. Tek çözüm, sokak hayvanlarının kısır olarak mahallelerinde hayvanseverler ile gönüllü kuruluşlar tarafından belediyeye eş güdümlü olarak yaşatılması. Zaten bizim önerilerimiz yapıldığı zaman göreceksiniz popülasyon kontrol altına alınacak.

Şimdiye kadar hep geçici bakımevlerinden konuştuk, mevcut kanunda da geçici bakımevi var ya, biz diyoruz ki artık bunu kaldıralım, barınak ve bakımevi olmasın. Ne olsun? İlçelerde kısırlaştırma ve küçük tedavi merkezleri olsun yani her ilçe kendi kısırlaştırmasını yapsın ama büyük hayvan hastaneleri ya da engelli mağdurların yaşam alanlarını büyükşehir belediyeleri yapsın.

Bunu birçok arkadaşımız size söylemiştir, 1.389 belediye var Türkiye’de, 234’ünde sadece bakımevi kurulmuş ve bunların neredeyse hiçbirinde hayvan sağlığı ya da cerrahi prosedürler göz önüne alınarak kısırlaştırılma yapılmamaktadır. Bu ilçe belediyeler, özellikle Anadolu’daki ilçe belediyeler “bakımevi” lafı altında, stresi altında hayvanları sürekli toplamaktadır ve oradan yok etmektedir, ya öldürmektedir ya da toplayıp toplayıp kırsala atmaktadır. Orada farklı tabii problemler olmaktadır, hepimiz biliyoruz.

Anadolu'daki bakımevlerinin, bu 234'ünün birçoğunda veteriner bile yok, veteriner de istihdam etmiyor çünkü başkan kuruyor "Toplayın atın, şikâyet mi var -oy kaygısıyla- toplayın atın, sonra yok edin." Tam bir soykırım merkezleri hâlinde. Bu bakımevlerinde biz özellikle, daha doğrusu söyleyeceğimiz kısırlaştırma ve tedavi merkezlerinde gönüllü personelin çalıştırılmasını da çok istiyoruz.

Gelelim devasa büyükşehir toplama merkezlerine. Bu da sorunu çözmiyor. Bizim için sorun değil yani biz bu konuda çok problem olarak görmüyoruz, biz sokak hayvanlarının problem olduğunu düşünüyoruz. Büyükşehir belediyesinin İstanbul'daki Kısırkaya, işte Trabzon, Kocaeli, Samsun gibi yerler de ne yazık ki ölüm kampı hâlinde çalışıyor. Kısırlaştırma oranlarına baktığımız vakit, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, mesela 2018'de 13 bin küsur hayvan kısırlaştırmış ve bunlar protokoller yapıyorlar ilçelerle. Diyor ki: "Ben büyük ağabeyim, gelin protokol yapalım, ben sizin hayvanlarınızı toplayayım, kısırlaştıralım." 2018'e bakıyoruz ne yapmış? 79 veterineri var, 29 toplama aracı, 39 ilçeye böldüğünüz vakit günde 40 tane kısırlaştırma yapmış, ilçe başına 1 tane. 1 tane kısırlaştırıyor, orada 3 tanesi 30 tane türüyor yani bu devasa bakımevleri sorunu çözmiyor, popülasyonu kontrol altına almıyor ve bu protokoller sonucunda şu anda İstanbul'da ve diğer bütün şehirlerde, biliyorsunuz Anadolu'da da şehir dışlarında birçok hayvan var. Artık şehirlerde hayvan kalmadı, ormanlık alanlar, çöplükler, dağlar taşlar hayvan dolu. Bunu da ilçe belediyeleri ya gönderdikleri hayvanı gidip alırken yolda atıyorlar, başka ilçeye atıyorlar, ormanlara atıyorlar yani bir şekilde geri getirmiyorlar. Bu protokollerin derhâl feshedilmesi bu yüzden çok önemli.

Büyükşehirlerde tam teşekküllü hastaneler olsun istiyoruz. Küçük ilçelerde minör tedaviler ama kırık ameliyatı, işte farklı ameliyatlar ya da tedaviler gerektiği zaman bunlar büyükşehirlerdeki hayvan hastanelerinde olmalı. Mesela, İstanbul'da 3 tane hayvan hastanesi Anadolu Yakası'nda, 3 tane Avrupa Yakası'nda olmalı ve büyükşehir belediyesi engelli ve mağdur hayvanlar için sığınmaevleri açmalı çünkü ilçe belediyelerde yer sıkıntısı oluyor sayın vekillerim, yer sıkıntısı olduğu için bu hayvanları koyacakları yer olmuyor.

Hayvan mezarlıkları çok önemli, her ilçede hayvan mezarlığı olması gerekiyor. Bu hayvanları nereye gömeceğini bilemiyor insanlar.

DAYANIŞMA HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU YÖNETİM KURULU BAŞKANI TİMUR UGAN – Kayıtlı olarak gömü yapılmıyor.

DAYANIŞMA HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU KURUCU ONURSAL BAŞKANI ŞEBNEM ASLAN – Kayıtlı olarak yapılmıyor, nereyi bulurlarsa gömüyorlar hayvanseverler.

Sahipli hayvanlara bakınca ise mevcut sahipli hayvanların hepsinin kısırlaştırılması gerektiğine inanıyoruz. Maddi olanağı olmayan hayvan sahipleri için de bir kısırlaştırma desteği verilmeli diye düşünüyoruz. Bütün sahipli hayvanlar çiplenerek kayıt altına alınmalı. Sokağa terk etmelere de 500, 700, 2.000 değil, en az 10 bin lira idari para cezası verilmeli ve bir daha da hayvan edinmesi menedilmeli diye düşünüyoruz.

Türkiye'deki kedi, köpek, evcil hayvan üretiminin durmasını istiyoruz. Böyle bir lüksümüz yok bu ülkede ne yazık ki. Sokak ve barınaklarda o kadar çok cins hayvan da var ya da melez hayvan da var. Bu hayvanların sahiplendirilmesi teşvik edilmeli ama "pet shop"tan alınınca ne oluyor? Zaten tekrar atılıyor, o hayvanlar sokakta, barınakta kalıyor, popülasyon kontrol altına alınamıyor.

Evcil hayvan ithalatı da durdurulmalı. "Pet shop"larda sadece evcil hayvan aksesuarları ve yemleri satılmalı diye düşünüyoruz. İnternetteki çiftleştirme ve hayvan satışı da engellenmelidir.

Şimdi “pet shop” sektörünün kaç milyon dolar senelik cirosu var bilmiyorum. Tabii, biz hayvan hakkı diyoruz, sokağa atılıyor diyoruz, ölüyor diyoruz, yaralanıyor diyoruz fakat insanlar para kazanıyor bundan ve çok büyük paralar var. Fakat biz ülke olarak şu anda, biliyorsunuz, geldiğimiz durumda herkesin vicdanı sızlıyor o hayvanların hâlini gördükçe. Ben artık bu noktaya geldiğimizi düşünüyorum ve bir şekilde bu üretim ve satışın topyekûn durması gerektiğine inanıyorum.

Biraz da yasaklı ırklardan bahsedelim. “Yasaklı ırklar” deyince aklımıza “pitbull”lar geliyor. “Pitbull”lar dadı köpek aslında “nanny dog” diye İngiltere’de yüz yıllarca çocuklarla birlikte yaşadılar fakat çene yapıları güçlü biliyorsunuz ve ülkemizde ve bazı diğer ülkelerde de birçok ülkede de oluyor bu. Ne yapıyorlar? İşte karanlığa hapsediyorlar, yemek vermiyorlar, aç bırakıyorlar, kanlı et veriyorlar, aynı yerde tuvaletini yapıp yemek yemesini sağlıyorlar -ki bu da hayvanın psikolojisini bozuyor- ve hayvanları bir silah gibi kullanıyorlar ya da dövüşlerde kullanıyorlar.

Hep diyoruz ki tehlikeli köpek yoktur, tehlikeli sahip vardır. Her köpek tehlikeli sahip tarafından saldırganlaştırılabilir. Hatta ufak köpek ırklarının bile insan ölümlerine neden olduğu kayıtlara geçmiştir. “Pomeranian” tarzında çok küçük köpekler...

BAŞKAN – Sabah da bu söylendi bir kez daha, evet, doğru “Pomeranian.”

DAYANIŞMA HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU KURUCU ONURSAL BAŞKANI
ŞEBNEM ASLAN - Söylendi biliyorsunuz.

Şöyle bir şey yapmamız lazım: Yasaklı ırkların sahiplerinin sorumluluklarını artırmamız lazım efendim, bütün dünya da bu böyle zaten. İngiltere’de bir dönem yasaklanmıştı, yasaklı ırklar vardı -ve biz de bu yasaklı ırklarla ilgili yasayı İngiltere’den aldık biliyorsunuz- ama artık baktılar ki yasakladık ama hâlâ sorun devam ediyor, hiçbir şey değişmedi. Şu anda serbest bırakıldı ama sahiplerine çok büyük sorumluluk verildi ve bu insanlar, sahipler mutlaka sertifika almalı, sertifika programlarına gitmeli. Bu hayvanlar için güvenli alanlar oluşturmalı, tasma ve ağızlık mutlaka kullanmalı ve bu köpekler belli aralıklarla mizaç kontrolünden geçmeli diye düşünüyoruz. Mesela İngiltere’de mahkemelerde mizaç kontrolüne gidiyor. Başvuruyorsunuz mahkemeye, orada köpeği mizaç kontrolüne gönderiyor, hâkim geçerse beslenmesine izin veriliyor ve belli aralıklarla bu tekrarlanıyor.

Şu anda Türkiye’deki belediye barınakları ne yazık ki belki, yüzlerce, binlerce tehlikeli dediğimiz, daha doğrusu yasaklı değil ama yasaklanmış ırklarla dolu ve bunların yüzde 90’ı insanın agresif değil. Bunlar genellikle çocuklarla yaşayan, ailelerle yaşayan, hiç kimseye zararı olmayan ama birisi

-genellikle bu da komşu oluyor- komşu tarafından şikâyet edilmiş belediyeye ve el konulmuş, hayvanlar hapis hayatı yaşıyorlar. Bu hayvanların geri verilmesini istiyoruz, kısırlaştırılıp kontrol altına alınıp geri verilmeli ama üretim ve dövüşlerde kullanılan köpeklere mutlaka el konulmalı diye düşünüyoruz. Rehabilit edilebilir, edilebilenler tehlikeli olmayan kişilere yuvalandırılabilir. Daha önce sizinle de konuşmuştuk, kolluk güçlerine köpek dövüşlerini haber verdiğimiz vakit gelmiyorlar. “Gelemem abla, sen mi benim can güvenliğini sağlayacaksın, ben giremem oraya.” diyor. Şimdi böyle bir duruma geldik, onun için topyekûn bu sorunun bu şekilde çözülmesi gerektiğini düşünüyorum.

Çok teşekkür ederim.

BAŞKAN – Şimdi, temel problem burada yalnız, bu bahsetmiş olduğumuz barınaklardan sonra yine yaşam alanlarına bırakılmasıyla ilgili Komisyonumuzdaki herkes de aynı fikirde ancak toplumda şöyle bir sorunla karşılaşıyoruz zaman zaman, bazı katılımcılar da bunu söylediler, dün belediye yetkililerimiz de ifade ettiler özellikle: Bunlar kalabalık sürüler hâlinde olduğu zaman bazen saldırganlık

gösterebiliyor, göstermeseler de insanlar korkup kaçabiliyor. Mesela Yenimahalle’de böyle bir olay anlatıldı, bir çocuk kaçarken arabanın altında kalıp ölmüş. Şimdi, toplumsal olarak bu uzlaşmayı nasıl sağlayacağız? Esas problem burada. Bununla ilgili düşünceleriniz nedir?

DAYANIŞMA HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU KURUCU ONURSAL BAŞKANI ŞEBNEM ASLAN – Şöyle efendim, arkadaşlarım izin verirse hemen ben cevap vereyim, sizler de isterseniz konuşun.

Öncelikle mahalle bazında eğitim verilmeli. Belediyeler gönüllü kuruluşlarla birlikte mahalle mahalle gezerek hayvana nasıl yaklaşılır, köpeğin ihtiyaçları nedir? Hayvan sevgisi, hayvan hakları bunlara ilgili eğitim vermeli ve yapmadı şimdiye kadar, bunu yapmalı. Çeteleşme olduğu zaman zaten hayvanseverler belediyeyle eş güdüm içinde oradaki alfa köpeği alıp -yani bunlar münferit olaylar çünkü her yerde olan değil- farklı bir eve koyabiliyor ya da alıyor sahipleniyor. Yani o alfa köpek o çeteleşme olayını şey yapıyorsa. Dolayısıyla, bu şekilde çözüme ulaşılır diye düşünüyorum. Başka arkadaşların önerileri var mı?

BAŞKAN – Buyurun.

HAYVANLARA ADALET DERNEĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI AV. HÜLYA YALÇIN – Ayrıca İstanbul Barosu Hayvan Hakları Komisyonu bünyesinde çok uzun zaman mücadele ettik.

Bu konuda sadece şunu söylemek istiyorum. Bu toplumu köpeklerle barıştırmak sorumluluğumuz var çünkü köpeklerle korkutulan, kudurmuş köpek filmleriyle ürkütülen ve köpeği bir canavar gibi gösteren bir kesim var. Köpek ile toplumu barıştırdığımızda hayvan haklarında çok büyük bir adım atarız diye düşünüyorum, ayrıca sunumumuzda da bahsedeceğiz zaten. Köpeklerden daha önce korktuğu hâlde eğitmenler vasıtasıyla barışarak çok güzel bir beraberlik sağlamış insanlardan birisi de benim. Çok güzel örnekendirilebilir çünkü sevginin olmadığı yerde korku var, korkunun yoğun olduğu yere de sevgi giremiyor. Biz sürekli eğitim çalışmaları yapıyoruz, fareden de korkan çocuklar var “Neden korkuyorsun, şu kadcarcık, seversen korkmazsın?” diyoruz. Yani bu ikisini bir arada götürebilsek bu köpekler ile toplum barıştığı anda bu sorunlardan eser kalmayacağını düşünüyoruz.

BAŞKAN – Başka söz almak isteyen.

FAYTONA BİNME ATLAR ÖLÜYOR İNİSİYATİFİ TEMSİLCİSİ ELİF NARİN – Ben bu konuya bir şey ekleyebilir miyim?

BAŞKAN – Buyurun.

FAYTONA BİNME ATLAR ÖLÜYOR İNİSİYATİFİ TEMSİLCİSİ ELİF NARİN – Söylenenlere ek olarak, bazen alfa köpekler evet çıkabiliyor mahallelerde, diğer köpeklerle bir çeteleşme sağlayabiliyorlar, çok fazla yaşanan bir durum değil bu. Ama barınaklarda bu köpeklerin rehabilite edilmesi için uzman bir kadrosunun olması gerekiyor aslında. Yani telefon ediliyor, bu köpek barınağa yollanıyor, hayatını kafes arkasında maalesef çürütüyor bu hayvanlar. Bunun böyle olmaması lazım, mutlaka -bu bahsettiğimiz- alfa olan köpeklerin de psikolojik açıdan rehabilite edilmesi lazım. Ben bunu yaşadım ve gördüm, sonrasında gerçekten hiçbir sorunları kalmıyor bu hayvanların.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Kim sunum yapacak şimdi?

Timur Bey, buyurun.

6.- Dayanışma Hayvan Hakları Federasyonu Yönetim Kurulu Başkanı Timur Ugan’ın, mobil kısırlaştırma uygulaması ile avcılığın ve hayvan dövüşlerinin yasaklanması hakkında sunumu

DAYANIŞMA HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU YÖNETİM KURULU BAŞKANI
TİMUR UGAN – Şebnem arkadaşımın söylediklerine bir iki ekleme yaptıktan sonra mobil klinikler meselesine geçeceğim.

Şimdi sokak hayvanlarının sorunlarını da, sokak hayvanlarıyla sorunu olan insanların sorunlarını da köpekler ve hayvan hakları savunucuları yaratmadı. Köpekler gökten zembille gelmedi. Bu ülkenin insanları aldılar, sokağa attılar, köpekler üredi. Şimdi, şikâyet etmeye kimsenin hakkı yok, çözüme ortak olmaya herkes mecbur. Çözüm de şu: Popülasyon kontrolü. Bakın eğer söylediklerimiz yapılırsa popülasyon kontrolü bir yıl içerisinde tamamlanabilir. Son derece basit -Şebnem arkadaşımın söylediği gibi- yerinde çözümlerle, ilçelerde yapılacak küçük kısırlaştırma merkezleriyle ki bu küçük kısırlaştırma merkezlerinin maliyeti yaklaşık 400 bin lira ile 300 bin lira arasında değişebilir. Bir dönüm arazide veteriner hekimin bütün malzemeleri içerisinde -ultrasonu, röntgeni içerisinde- olmak üzere rahat rahat kısırlaştırma merkezleri yapılabilir. Bunu yaptırdığımız yerlerde başarılı olduk. Başarılı olmamızın nedeni de o belediyenin bir tek vicdanlı veteriner hekim alması, genç veteriner, cerrahiyi bilen veteriner hekim alması. Bunu yaptığımız her yerde başarılı olduk ve popülasyonu kontrol altına aldık. Bütün sokak hayvanlardan şikâyet edenler bir buçuk yıl sabretsinler, bir buçuk yıl sonra bizim söylediklerimiz yapılsın, popülasyon kontrol altına alınsın hiçbir şikâyet kalmayacağı gibi yavru köpek aramaya başlayacaklar. Ama devletin taşın altına elini koyup üretim çiftliklerini kapatması gerekiyor, “pet shop”larda satışı yasaklaması gerekiyor, internette satışı yasaklaması gerekiyor, kaç girişi engellemesi gerekiyor. Çok basit rakamlarla -ben bakanlıkta da aynı şeyi söyledim- bugün var olan tüm sokak hayvanlarını bir gecede yok edin, bir tane hayvan yok; bugün 2.500 tane vergi dairesine kayıtlı “pet shop” var. 2.500 tane “pet shop”tan ayda satın alınan hayvanlardan bir tanesinin sokağa atıldığını düşünelim, 2.500 tane hayvan sokağa atıldı demektir. İnternet üzerindeki satışlardan da 2.500 satıldığını düşünelim 5 bin hayvan. 5 bin hayvanın altı ay sonraki sokak popülasyonu 30 bin, 30 bin hayvanın altı ay sonraki sokak popülasyonu 180 bin, bir buçuk sene içerisinde barınakları kapattığımız ya da yok ettiğimiz hayvan sayısı kadar yani 1 milyon 200 bin hayvan yine sokaklarda olacak. Bu yapılmazsa popülasyon kontrolü mümkün değil. Devlet üretim çiftliklerini kapatacak, o rezillikleri ortadan kaldıracak, orada hayvanlar canı çıkartılana kadar doğurtuluyor, ayrıca kaçak getirilen hayvanların birçoğu üretim çiftlikleri üzerinden “pet shop”lara kaynak sağlıyor. Katalog üzerinde satış demeye başladılar. “Pet shop”larda satılmasın katalog üzerinden satılsın.” diye. Katalog üzerindeki satışlarda üretim çiftliklerinin her biri kaçakçılık merkezleri olacak, bavul ticaretleri oraya kayacak. Üretim çiftlikleri kapatılmadan, internet üzerinde satış yasaklanmadan, “pet shop”larda kendi köpek satışı yasaklamadan popülasyon kontrolü mümkün değildir, hiç kimse rüya görmesin. Bu yapılmazsa, devlet bunları yasaklamazsa hayvanseverlerden de, hayvanlardan da şikâyetçi olmaya hiç kimsenin ama hiç kimsenin hakkı yoktur. Yerinde çözülecek sorun son derece basit. Bakın, Tarım ve Orman Bakanlığının bütçesi 24 milyar lira, biz Bakanlık “Bütün hayvanları toplayacağız.” dediklerinde “Nereye toplayacaksınız?” dedik. “Devasa bakımevi yapacağız.” dediler. Bakanlık toplantısından ayrıldık, arkamızdan basına demec verdiler, “5 milyar TL bakımevi yapımına ayırdık.” dediler. 5 milyar TL’yi çeliğe, betona gömecekler. 5 milyar TL’nin 300 milyon lirasıyla yani tanesi 300 liradan 1 milyon hayvan kısırlaştırırız biz. Özel veterinerler de bu işin altına girer, Orman ve Su İşleri Bakanlığının denetiminde bakımevi veterinerleri de girer. 1 milyon hayvan tanesi 300 liradan kısırlaştırılırsa 300 milyon lira. Bugün bakımevi olmayan ilçe var yani kısırlaştırma ünitesi olmayan ilçe var, her ilçeye birer tane küçük bakımevi yapılmazsa, küçük kısırlaştırma merkezi yapılsa tanesi 400 bin liradan 400 milyon yapar, 4 milyon 200 bin lira da Bakanlığın cebinde kalır. Bunu yapmıyorlar, devasa kamplara toplayacaklar, hayvanlar toplanınca da her şey bitecek zannediyorlar. İşte söyledim, popülasyon rakamları ortada. Bir buçuk yılda topladıkları, öldürdükleri, yok ettikleri hayvan sayısı kadar sokakta yine olacak. Oysa son derece basit, rakamlar

da küçük, büyük değil, son derece küçük rakamlarla, kararlı bir tutumla, kararlı bir yasayla, sizin emsal teşkil edecek komisyon raporunuzla, siyasi partilerin oluşturacağı bir yasa teklifiyle bu iş son derece rahat çözülür yeter ki bizlere kulak verin, danışmanlığımızdan faydalanın. Biz hiçbir şey talep etmeden hepinizin, her komisyonun, yasa hazırlayacak siyasi partilerin de her zaman yanındayız, bu görüşlerimizi, bu bildiklerimizi anlatacağız. İnanın bana bunun maliyeti yok, sorunun çözümü son derece basit, abartılıyor, şikâyetler olmadık zamanlarda göklere çıkarılıyor ama gerçekler görülüyor çünkü ne bakanlıkta bu işi bilen danışman var ne siyasi partilerin bu konuyu bilen danışmanı var ne yazık ki böyle.

Bakın, seçim döneminde benim oturup ağlamadığım kaldı. Seçim beyannamelerini okuyorum, hayvan hakları bölümlerinde siyasi partilerin... İnanın bana böyle şeyi yazan adamı, bizim kendi genel kurul raporumuzu yazsalar, derneğin genel kurul raporunu yazsa o danışman ya da yönetim kurulu üyesi kovarız. AK PARTİ'nin seçim bildirgesinde "Av turizmini geliştireceğiz." yazdılar ya bakanlık mensupları onlar. Av turizmine karşı 65 ilde eş zamanlı eylem yapılıyor, tam seçim üstü seçim bildirgesine bunu yazıyorlar. Biz bakımevleri istemiyoruz kardeşim, küçük kısırlaştırma merkezleri istiyoruz, hayvanları toplamayın diyoruz, CHP'nin parti programında "Bakımevleri kuracağız." yazıyor. MHP'nin parti programında ne yazıyor biliyor musunuz? Hayvan hakları diye tek kelime yok, "Büyükbaş hayvan sayısını artıracacağız." yazıyor. Şimdi, siyasi partilere biz ücretsiz danışmanlık teklif ediyoruz, faydalanın bizden.

BAŞKAN – Şimdi, Timur Bey burada gireceğim de o kadar da karamsar olmayın, bakın burada tüm siyasi partilerin temsilcileri var. Hepimiz gönüllü olarak, bu işi az buçuk da bilen insanlarınız hiç merak etmeyin ve sizin sesinize kulak verebilmek, sizlerin dediğini dinleyebilmek ve raporumuzda da bunlara yer verebilmek adına buradayız, bunu da güvenin, hiç merak etmeyin.

DAYANIŞMA HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU YÖNETİM KURULU BAŞKANI
TİMUR UGAN - O yüzden de sizin raporunuza olağanüstü önem veriyoruz çünkü emsal teşkil edecek.

BAŞKAN – Buyurun.

DAYANIŞMA HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU KURUCU ONURSAL BAŞKANI
ŞEBNEM ASLAN – Sağ olun.

Şimdi, ben belediyeler konusu burada olduğu için, bir de çok önemli yani 6'ncı madde ve belediyeler. Son bir şeyler söyleyip sonra bir video gösterip kapatmak istiyorum. Belediyelerin uygulamalarında çok büyük problemler var. Mesela, belediye toplama araçlarında bildiğiniz şoförler, işçiler ellerinde narkotik üfleme aletleriyle -ki bunlar öldürücü olabilir, bunlar çoluğa çocuğa gelebilir- bunları hayvanlarda uyguluyorlar. Hayvanın boyunu, kilosunu, genel sağlık durumunu hiç gözetmeden her köpeğe aynı doz, altı aylık yavruya da aynı doz veriyor, 2 ya da 3 cc veriyor galiba, işte 40, 50 kiloluk hayvana da. Ne oluyor bunun sonucunda? Ölümmler oluyor çok fazla sayıda. Uygun olmayan nakil araçları kullanılıyor efendim. Kafes sistemi çoğunda yok, havalandırma yok, sıcakta zaten bayılmış hayvan, 50 derecede, bütün gün de dolaştırıyorlar içinde hayvanı oradan oraya, bu şekilde ölümmler oluyor, gereğinden fazla hayvanlar yükleniyor bu arabalara. Ambulans ve acil müdahale ekipleri yok, büyükşehir belediyelerinde bile yok. İstanbul'un mesela bir ambulansı yok. Vetbüs diye bir şey yaptılar, tıngır tıngır işte haftanın belli günleri belli bir yere gidiyorlar, aşı yapıyorlar, gözüne damla. Hâlbuki İstanbul'da yarım saatte bir bir hayvana çarpılıyor, sokak hayvanına çarpılıyor. Biz gönüllüler, dernekler seferber hâldeyiz, herkesin banka borçları, krediler alınıyor, onlar ödenmeye çalışılıyor vesaire. Bir de bu toplama araçlarının arkaları çok yüksek, onu da söylemek istiyoruz. Hayvanların boyunları kırılıyor, dişleri kırılıyor çünkü aparatla çıkarmaya çalışıyorlar.

Bunun dışında yeterli kadar ilaçları yok, barınaklarda ilaç yok hiçbir şekilde. Çoğunda müşahade yeri yok, karantina yok. Hayvanlarla nasıl iletişim kurulması gerektiğini öğretecek ekipler yok, mahalle bazında eğitimler yok. Eğitim derken İstanbul Büyükşehir Belediyesi -baktım sitelerine- haftada bir kere eğitim veriyor, 20-30 bazen 40 çocuğa o da barınağa gelirse. Hayvanlara Adalet Derneği Yönetim Kurulu burada, hem çalışıyorlar, avukat kendileri hem de günde 2 tane okula gidiyorlar bakın. Bir dernek günde 2 okula gidiyor, yüzlerce çocuğu eğitiyor, koca İstanbul Büyükşehir Belediyesi haftada bir kere 20-30 çocuğa eğitim veriyor.

Travmatik hayvanlar için, agresyon gösteren hayvanlar için psikolojik rehabilitasyon gerekiyor dedik. Kısırlaştırma, tedavi ve yerinde bırakmalarda gönüllüyle eş güdümlü çalışılmıyor, “Ben sizi aramak zorunda değilim. İstedğim zaman bırakırım.” diyor veteriner işleri müdürü. Hâlbuki yasanın 7 yerinde diyor ki: “Belediyeler gönüllü kuruluşlar ve hayvanseverlerle birlikte eş güdümlü çalışmalı.” Bunu da belediyeler uygulamıyorlar ne yazık ki.

Biz şimdi adı bakımevi olan -daha sonra umarız ki tedavi ve kısırlaştırma merkezleri olacak buralarda 7/24 kamera sistemi istiyoruz ve bu kameranın canlı yayın olarak dışarıda halka açık olmasını ve bizler de o barınakta neler oluyor onları görmek istiyoruz. Bütün kısırlaştırma, tedavi ve operasyonların mutlaka cerrahi ve klinik deneyimi olan sağlık personeliyle yapılmasını istiyoruz. Barınaklar şu anda personelin sürgün yeri ya da işte sabıkası olan arkadaşlar geliyor, psikolojik problemleri olanlar geliyor ve bütün hırslarını bu hayvanlardan ne yazık ki çıkarıyorlar.

Yuvalandırma programları yapmıyor belediyeler, göstermelik, bununla ilgili özel bir ekibi ya da bir sitesi yok, gelip birisi yuvalamak isterse, almak isterse hasbelkader veriyorlar.

Şimdi, çok ufak bir şey daha göstereceğim, benim sunumum bitecek.

Bu videoyu 23 Ekim sonrası Tarım ve Orman Bakanlığı “Bütün hayvanları toplayacağız.” dedikten sonra hazırladık dolayısıyla Tarım ve Orman Bakanlığına ithafen hazırlanmış bir video.

Bunu izlerseniz çok memnun olacağız.

Türkiye’deki belediyelerin sokak hayvanı rehabilitasyonu budur.

(Video gösterimi yapıldı)

DAYANIŞMA HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU KURUCU ONURSAL BAŞKANI ŞEBNEM ASLAN – Özür diliyoruz, sizlerin de moralini bozduk ama biz hayvan hakları savunucuları her gün bu şekilde onlarca vakayla karşılaşıyoruz.

Şimdi, Timur Ugan mobil kısırlaştırmayla ilgili bir sunum yapacak.

BAŞKAN – Buyurun.

DAYANIŞMA HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU YÖNETİM KURULU BAŞKANI TİMUR UGAN – Sayın Başkanım, değerli vekiller, değerli arkadaşlar; mobil kısırlaştırma 5199 sayılı Kanun’la izin verilen ve ülkenin başına bela olan bir nitelikli dolandırıcılık eylemidir. Bu işi yapan 2 tane şirket vardır. 2 şirket de köpekleri öldürürler, gömerler belediyelerle beraber, küçük ilçelerde özellikle seçerler. Bütün küçük ilçelerin zabıta müdürlerinde, temizlik işleri müdürlerinde bunların kartları vardır, köpeklerden kurtulmak isteyen belediyeler bunları çağırır, hep birlikte, 50-60 liraya köpekleri öldürürler ve kısırlaştırma faturası keserler. Kısırlaştırma faturası da çoğunlukla orman su müdürlüklerine gelen, bakanlık yardımları olan 30 bin liralardan ödenir. Bu adamların defalarca eylemlerini ifşa ettik.

Arkamdaki Marmaracık Sayın Başkanım, Çorlu'ya bağlıydı, şimdi Ergene'ye bağlı olan yer. Marmaracık'ta 70 köpeği gömdüklerini ihbar aldık. Aynı gün içerisinde faturayı kesmişler ve kaçmışlar “70 köpeği kısırlaştırdık.” diye. Gittik çıkardık arkadaşlarımızla, kepçeyle. 2014 yılı olması lazım, 2013 ya da 2014'tür. Gömülen köpeklerin hepsi uyuşturularak gömülmüş, öldürülerek değil. Hepsinin -bakın, şurada göreceksiniz, şu resimde- ağızları açık ve toprak doludur. Yöntemleri budur, uyuşturucu iğneyi atarlar, belediye gelir bir çukur açar, o çukura köpekleri doldururlar, arkasından kısırlaştırma faturalarını keserler ve giderler, bir günde, tek veteriner ve tek arabanın içerisinde. 70 köpeğin kısırlaştırılması zaten mümkün değildir.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Kiralık katiller bayağı, para alıyorlar.

DAYANIŞMA HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU YÖNETİM KURULU BAŞKANI TİMUR UGAN – Kiralık katiller. Anadolu'daki bütün küçük ilçelerde bunların katliamları meşhurdur. Tosya'dan Taşköprü'den tutun da işte Van Çaldıran'a kadar –biraz sonra videosunu göreceksiniz- Tunceli'nin ilçelerine kadar, Hakkâri'nin ilçelerine kadar giderler, bir iki gün içerisinde köpekleri yok ederler ve kısırlaştırma faturasını keser, belediyeyi nitelikli olarak dolandırır ve giderler. Tabii, belediyelerin de özel talepleriyle “Köpekleri öldürün, gömün.” talepleriyle de gittikleri yerler vardır, bir tanesi de Van Çaldıran'dır.

(Video gösterimi yapıldı)

DAYANIŞMA HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU YÖNETİM KURULU BAŞKANI TİMUR UGAN – Bakın, Van Çaldıran videosunu şu plakanın sahibi olan D Veterinerlik yanında çalışan mülteci bir çocuktan bizzat ben aldım. Çocuğa da bir hayvan gibi davrandıkları için, günde 30 lira yevmiyesini bile vermedikleri için Suriyeli bir çocuğun bu videoyu çekti, bana gönderdi ve arkasından oradan kaçtı, İstanbul'da izini kaybettirdi. Bu video olay yarattı, mahkemelere verildi ancak nasıl olduysa örtbas edildi. Çaldıran'da yapılan... Kısırlaştırma bunun adı. Çöplükte köpekleri gömüyorlar ve canlı canlı gömüyorlar. Yavruyu anneye beraber gömüyorlar. Uyuşukluk derecesi geçen köpeğe bir iğne daha yapıp öyle gömüyorlar. Burası Çaldıran çöplüğü.

Aynı mobil klinikler yasa dışı olarak bütün küçük ilçe belediyelerine uyuşturucu iğneleri, uyuşturucu ilaçları satmakla da suçludurlar. Biliyorsunuz, ancak ruhsatlı bakımevi olan belediyelere Sağlık Bakanlığı ve Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı izniyle narkotik ilaçlar verilir, anestezi ilaçları verilir. Bunlar el altından, üfleme borusunda, havalı tüfeklerde kullanılan bütün uyuşturucuları da Anadolu'daki bakımevi olmayan ilçe belediyelerine satan şirketlerdir. Bu nedenle kesinlikle yasaklanmalarını istiyoruz. Artık yaptıkları katliamların haddi hesabı yok. En son Edremit'te 700 köpeği gömdüler, parasını da Orman Su ödedi. Bakanlığın gönderdiği, belediyeyle iş birliği hâlinde 700 köpeğin kısırlaştırılmasında gönüllüler yanlarındayken gönüllüleri ayakta uyuttular, 700 köpeği yok ettiler.

SERAP YAŞAR (İstanbul) – Ne oldu bununla ilgili?

DAYANIŞMA HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU YÖNETİM KURULU BAŞKANI TİMUR UGAN – Defalarca yakalanmalarına rağmen haklarında bir soruşturma açılmadı ve yaptıkları tüm uygulama yasa dışıdır. Bir mobil kısırlaştırma yapmak için bir ile gittiğinizde dışarıdan veteriner hekim getiremezsiniz, o ilin veteriner hekim odasına kayıtlı bir veteriner hekim kullanmanız gerekir. Bunların öyle bir derterleri de yoktur, ne Orman Su'ya haber verirler, ne veteriner hekim odasına haber verirler, dışarıdan korsan, veteriner olduğu bile belli olmayan insanları getirirler. Çok çeşitli yöntemleri var. “Kısırlaştırma yaptık.” diye yalnızca çizerek, üç dikiş atarak, bir küpe takarak bir günde 100 köpeğe küpe takıp bıraktıkları yerler de var, belediyeleri kandırdıkları, belediyeyle iş birliği yapıp gömdükleri yerler de var, yalnızca hayvanları yarıp çöplüklere attıkları yerler de var, çizik atarak attıkları yerler

de var, o hayvanlar da çöplüklerde enfeksiyondan ölüyor. Yani en iyi koşullarda bile yaptıkları şudur: Varsayın ki ben bir hastanenin önünden geçiyorum, beni yakaladılar, zorla soktular içeri “Senin apandisin var kardeşim, gel senin apandisini alıyoruz.” dediler, arka kapıdan da beni ameliyattan sonra bahçeye attılar. En iyi niyetle yaptıkları bile budur kısırlaştırmayı yapsalar bile. Yine ölümlere neden olurlar enfeksiyondan. Bu yüzden kesinlikle mobil şirketlerin yasaklanması, bu iki şirketin zaten...

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Şirketlerin isimleri nelerdir, var mı?

DAYANIŞMA HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU YÖNETİM KURULU BAŞKANI TİMUR UGAN – Var. Yani ben mahkemelik olmak istemiyorum şimdi, orada plakaları da var, mahkemelerde isimleri de var. İki tane var zaten. Bir üçüncüsü var, sırf toplama ve yok etme yapıyor, onun veterinerlik hizmeti yok. Biz bunların hepsini Bakanlığa da bildirdik ama ne yazık ki gerekli tedbir alınmadı. Tedbir alınmasını istiyoruz Sayın Vekilim raporunuzda.

BAŞKAN – Diğer arkadaşlarımızla da başlayabiliriz isterseniz bir an evvel.

DAYANIŞMA HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU KURUCU ONURSAL BAŞKANI ŞEBNEM ASLAN – Evet, şimdi devam edelim.

Hukuk ve cezalarla ilgili Hayvanlara Adalet Derneğinden Avukat Hülya Yalçın.

BAŞKAN – Buyurun.

7.- Hayvanlara Adalet Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Av. Hülya Yalçın'ın, bütün hayvanların yaşam haklarının hukuki yönü, karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri hakkında sunumu

HAYVANLARA ADALET DERNEĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI AV. HÜLYA YALÇIN – Merhabalar. Delegasyonun bir bileşeni olarak da burada bulunuyoruz.

Sunumumuz aslında bütün hayvan ve yaşam hakkı koruyucusu arkadaşların taleplerinin ve sunumlarının ortak bir noktası ama hukuk zemininde dillendirilmesi anlamında olacak.

Öncelikle konuşmamız gereken şey ve tespit etmemiz gereken şey, çağdaş, gerçekten adil ve kapsayıcı bir hayvan tanımı yapmak. Ne yazık ki buraya her gelişimde –senelerdir geliyoruz- köpekler ve kediler noktasında kalıyoruz. Düzgün, adil, gerçekçi bir hayvan tanımı yapılmalıdır. Bu nedenle de Hayvanları Koruma Kanunu gibi üstenci bir yaklaşım ve tanımlama yerine Hayvan hakları kanunu diyerek yaşam haklarını teslim etmek durumundayız diye düşünüyorum, eminim herkes bizimle aynı fikirde bu konuda. Hayvan tanımı tabii ki bilimsel destek alınarak da yapılabilir.

Hak ve koruma kavramlarını da elbette yeniden gözden geçirmemiz gerekiyor. Hak -eğer hukuk düzleminde tanımlarsak- hukuk sisteminin kişilere tanıdığı olanaklardır diyoruz. Buradan biraz dolaşarak da şunu diyebiliriz: Hayvanların yaşam haklarını korumak da hukuk sisteminin insanlara tanıdığı “insan hakları” içinde değerlendirilebilir. Bu anlamda, hayvan ve insan arasında bir çatışma yok, sürekli basına yansıdığı gibi hayvan ve insan çatışması yok; insanlar arasında hayvan nedeniyle çatışmalar var ve hukuk sistemi bunu çözmek zorunda. Birisi hayvan seviyor ve istiyor, diğeri istemiyor ve sevmiyor; hukukun burada uzlaşma yolunu bulacak zemini oluşturması gerekiyor ama bu zeminler hep hayvan aleyhine sonuçlanacak şekilde değerlendiriliyor. O yüzden de “koruma” kavramını insan olarak, sorumluluk sahibi, vicdan sahibi, hukukçu veya bütün mesleklerden kişiler olarak dosdoğru, uygulanabilir ve samimiyetle oluşturmamız gerektiğini düşünüyoruz.

Öncelikle, sokaklardaki ihlallerin veya basına yansıyan ihlallerin dışında, doğrudan yasalar yoluyla hayvanların yaşam haklarının ihlal edildiğini hepimiz biliyoruz. Av bir yaşam hakkı ihlalidir, deney bir yaşam hakkı ihlalidir, endüstriyel bütün uygulamalar yaşam hakkı ihlalidir; öncelikle bunları tespit edip kabul edelim ki kediler ve köpekler yani bize en yakın yaşam formları üzerinde vardığımız çözümlerden sonra bir adım daha öteye gidebilelim diye.

Hayvan deneylerine arkadaşlarımız çok geniş olarak girecekler. Hayvan deneyleri ciddi anlamda yaşam hakkı ihlalidir ama yine hayvan-insan çatışması değildir; sosyal anlamda insan faydasına ve insan merkezci bakış açısına dayandığı için söz konusu bile olmuyor, tartışması bile yapılmıyor. Bundan on sene kadar önce mezbahalardan bahsedilmezdi, avdan bahsedilmezdi, deneylerden bahsedilmezdi, âdeta tabu gibiydi ama biz insanız, vicdanlarımız yaralanıyor ve birileri diyor ki: “Evet, biz bu hayvanların haklarını korumalıyız sosyal alanda, siyasal alanda, hukuki alanda, adliyelerde, ormanda ve her yerde.” İşte, bu kararlılıkta olan insanların, doğru yolu sistemle birlikte çizebilmesi için hukuk zemininin çok doğru olması lazım.

Hayvanat bahçesi, yunus parkı, hayvanlı sirk, şimdilerde moda olduğu üzere -bugün 2 ihbar daha geldi- camlı, aslanlı, kaplanlı sirklerden bahsediliyor; bunlar legalize edilmiş yaşam hakkı ihlalleridir. Özellikle bu camlı, parklı, aslanlı, kaplanlı yerlere bugün duyduğumuz, yeryüzünde 30 tane kalmış olan beyaz kaplanlardan 4’ü Türkiye’de bir işletme tarafından alınmış ve camlarda sergileniyor. Amaç nedir? Ekonomiyi anlayabiliyorum ama bunun sosyal altyapısında esir edilmiş, yaşam hakkı çalınmış ve ölene kadar esir edilerek sömürülecek olan bir hayvanın para karşılığı insanlara gösterilmesi var; hayvanat bahçeleri de aynı şey. Bu nedenle, legalize edilmiş bu tür ihlallerin hukuk zemininde bir an önce sona erdirilmesi gerekir ki son taleplerimizde bu var.

Hayvan üretim ve satış yerleri konusunda Şebnem Hanım ve Timur Bey detaylı açıklama yaptı; kesinlikle bu konuda hemfikiriz. Üretim ve satış devam ettiği sürece -ki bu vahşi bir süreç aynı zamanda; ölenleri çöp gibi kırmızı atık torbalarıyla gönderiyorlar- bizim alacağımız her türlü önlem, yapacağımız her türlü yasal çalışma maalesef havada kalacak çünkü altı boş olacak. Üretim ve satışın zamanla veya hemen durdurulması gerekiyor.

Bu da yine legalize edilmiş bir yaşam hakkı ihlali: Kazların tüyleri, bazı hayvanların kürkleri, ipek, deri, benzeri ürünler, hepsini -örnekleri çoğaltabiliriz- hayvanların vücut bütünlüğünü bozarak ve yaşamlarına son vererek -üstelik de gerekliliği tartışılır alanlardan birisidir bu- tamamen yaşam hakkı ihlali olan bu eylemlere devam ederek böyle bir yasa yaptığımızda gene altı boş kalacaktır.

Kedi, köpeklerden başlayalım -tekraren söylüyorum, en yakın ihlal alanı olduğu için- ama bütün hayvanları kapsayacak şekilde bir yol görünsün önümüzde, yani yolumuz açılsın çünkü biz insan olarak, hukukçu olarak vicdanlarımızla sorumluyuz buna. Yani, gece yattığında çok rahat uyuyabilir mi buradaki arkadaşların hiçbirisi? Sanmıyorum.

Bir de, hak mücadeleleri için de yirmi dört saat aralıksız süren bir mücadele. Çevre eylemi yapar, eve döneriz; “kadın hakları”, “çocuk hakları” der, eve döneriz; biliriz ki toplumun büyük bir çoğunluğu bizimle ama hayvan haklarıyla ilgili herhangi bir eylemden sonra veya bir çalışmadan sonra eve döndüğümüzde mücadele bitmiyor. Yan taraftan canhıraş bir köpek sesi geldiğinde “Polisi mi arasam, arkadaşları mı arasam, direkt mi müdahale etsem, ne yapayım? Bir yerde bir hayvan mı kilitli kaldı, araba mı çarptı, tecavüz mü var?”, bunları düşünmek insanın gerçekten sinirlerini yıpratıyor ve ruhunu hasta ediyor, çok kolay bir şey değil. Yirmi dört saat aralıksız, bitmeyen bir mücadele. Bu yüzden, biz hukuka güvenmek istiyoruz. Yan dairede veya sokakta bir hayvana kötülük yapılıyorsa “Alo, polis!” diyebilmeliyim ve bu polis, altı dolu bir uygulamayla yardıma gelebilmeli, köpektan veya başka bir hayvandan korkuyorsa buna gönüllü olan insanlardan gelmeli ki zamanında denenmişti ama olmadı.

Hayvanlarla ilgili yasal olarak her ulaştığımız yerde, her başvurduğumuz yerde geri dönüş almak istiyoruz. Mesela, bakın, yasal ihlallerden birisi çatışma. Bir evde veya bir mağazada bir hayvan kilitli kaldı, açlıktan ölmek üzere veya bir arabanın içinde kilitli kaldı, alışveriş merkezlerinin orada; hayvanseverler çıldırıyor, arıyorlar: “Ne yapacağız? Hayvan ölmek üzere, nefes alamıyor.” Diyoruz ki: “Kır camı, hayvanı çıkar.” Önce yaşama hakkı. Diyor ki: “Sahibi beni dava eder.” Evet, edecek. Hasarsız zafer olmaz; dava da edileceğiz, mahkemelik de olacağız ama istiyoruz ki iş bu aşamalara gelmeden kanuni güvencemiz olsun. “Hayvanın yaşam hakkını korumak için mala zarar verdim; tamam, onu tazmin edeyim ama hayvanı kurtarayım ve hapisle tazyik edilmeyim.”, böyle bir süreç istiyoruz.

Hayvanları yarıştırmak, dövüştürmek, boğuşturmak; bunun da yasal ve yasal olmayan bölümleri var. Köpek dövüştürmek, horoz dövüştürmek yasal değil ama geleneksel olarak son derece yerleşik. Yasal olan ihlaller de -hepimizin bildiği gibi- at yarışları ve gelenek hâline gelmiş -ben Karadenizliyim- öndül yarışları, boğa yarışları, işte, koyunları sudan geçirmek gibi. Hiçbir hayvanın insanları eğlendirmek için böyle talepleri olduğunu iddia edemeyiz; bütün canlılar özgür yaşamak ister ve kendi doğal sürecine uygun bir yerde yaşamak ister. Bunların çoğu sevimli görünüyör olabilir ama 4 tane öküzü aynı tahtaya şu şekilde bağlayıp “Hadi, yarışın.” demek mantığı bile zorlayan bir şey.

Son zamanlarda da “geleneksel” adı altında “Geçen sene yaptık, bu sene de yapıyoruz.” gibi gelenekselleştirilmeye çalışılan hayvan hakkı ihlalleri var; sokaklarda -ki bu, mevcut 5199’da da yasaklanmıştır- kaz ciğeri festivali, işte, deve güreşleri, vesaire gibi. Geçen sene yapıldı, bu sene de yapılnca bu geleneksel hâle gelmiyor. Bizim geleneğimizde canlıya zulüm yok, hayvana zulüm yok; ne inancımızda ne geleneğimizde insana, hayvana, hiçbir canlıya, doğaya zulüm yok. Bu yüzden, yasa dışı dövüşlerin ve boğuşların kesinlikle sert cezalarla karşılanmasını, şu anda yasal olarak sürmekte olan ihlallerin de bu görüşler çerçevesinde peyderpey kültürümüzden ve geçmişimizden silinmesini talep ediyoruz, hukuki çalışmalarımız bu yönde olacak.

İrklara geçmeden önce, bazı kanunlarda hayvanlarla ilgili bütün cümlelerin lafzı ve ruhuyla “hayvanlar ve benzeri eşyalar” olarak geçtiğini görüyoruz. Tamam, bu bütün hukuk sistemini temelinden sarsacak bir şey; hayvana “eşya” değil de “canlı” dediğiniz anda üretim sektörleri, inekler, kuzular, tavuklar ayağa kalkacak ki bir gün o da olacak, biz istemesek de doğa zaten bu süreçte doğru gidiyor. Hayvana Avrupa Birliği Anayasası çerçevesinde “Duygulu varlıklardır.” diye zaten tanımlama yapılmış ki buna bile gerek yok, biz empati olarak biliyoruz. Karşımızda yolda mesela bir köpeğe araba çarptığında hepimiz -gözünüzü kapatın- ne düşünüyorsunuz? “Ay, evvah!” Demek ki empatik olarak zaten şurada o acıyı hissediyoruz ama bu acıyı başka insanlara da hissettirebilmek için bu kadar zaman, mesai ve enerji harcamak gerçekten üzüntü verici. Herkesin bunu bildiğini varsaymak da biraz safdillik oluyor.

İrkların yasaklanması konusunda, yıllar önce Beykoz tarafında bir şahsa köpek saldırı olmuştu. Köpek saldırısı demek de çok hoşumuza gitmiyor ama hayvanlar agresyon gösterebilir. Üç bakanlık bir araya geldi ve bir ırkı yasakladı, bu olası bir şey değil. Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Orman Bakanlığı; üç koskoca bakanlık bir hayvan ırkını yasakladı; bu, utanç verici bir şey. Irk yasaklanamaz; bu ırkla ilgili kötü sonuçlara yol açan insan faaliyetleri yasaklanmalı. Sırf bir hayvan daha güçlü olduğu için -bu, Türk hukuk tarihinin de kötü bir hatırasıdır- yasaklanamaz. Ve bu yasak öyle veya böyle kalkacak, biz buna davalar açtık. Bu yasak ırkların şeyini savunmuyorum hani “Çok tatlı hayvanlardır, aman da ne güzellerdir, kucağımızda oturur.” Hayır, her türlü agresyon gösterebilir; benim minicik kedim var, aç bıraksam ve itelemem bir pençe darbesiyle saldırabilir. “Hayvanların hepsi çok şekerdir, hiç tehlikesi yoktur.” demiyorum, en az bir insan yavrusu kadar; bizim bunları tolarize etmemiz gerekiyor.

Hayvan hakları mevzuatının değiştirilmesini ve revize edilmesini istemiştik. Diğer her şeyden arkadaşlarımız bahsetti ama 6'ncı maddeyi bir kere daha özellikle altını çizerek söylemek istiyorum. 6'ncı madde çok dolanıldı, uygulanamaz hâle getirilmeye çalışıldı. İşte parklar, bahçeler, gıda yerleri, hastaneler, ibadet yerleri dışındaki yerlere bırakılması ki az buçuk sorgulama yeteneği olan herkes bilir ki hayvanlar mobildir ve buralara giderler, alıştıkları yerlere. Daha sonra "Çiple izle, takip et." gibi bir şeyler oldu, o da olmaz çünkü hayvanlar sokakta yaşıyor, bizimle yaşıyor. Durağa kadar gelebilen, fırının önünde alıştığı insanı bekleyebilen bir canlı zeki bir canlıdır, siz onu sadece öldürerek veya tecrit ederek yok edebilirsiniz. Biz diyoruz ki: Hayvanların yaşam alanları hâlen yaşamakta oldukları sokaklarımızdır. Ha bu demek değildir ki gelene geçene saldırın, sürüleşsin. Bunların çözümlerin bulalım hayvanları tecrit etmeden. İstanbul'daki devasa kamplar gerçekten ölümcül, yaşanacak yerler değil ve bizim hiçbir canlıyı ömrünün sonuna kadar tele, betona mahkûm etme hakkımız yok. Vicdani sorumluluğumuz... İnsan olarak ben böyle bir veballe ölmek istemem açıkçası.

Yasak fiiller ve yaptırımlarının bizimle birlikte, hukuk tekniği açısından özellikle bizimle birlikte yapılmasını istiyoruz çünkü hayvan -mesela demin bahsetmiştim- eşya değil de canlı dediğimizde bütün hukuk sisteminin bir sallanması gerekecek. Ha en son nereye kadar gidebiliriz de bu ihlalleri önleriz daha insani daha çağdaş bir hak koruma noktasına geliriz? Bunu birlikte çalışarak yapabiliriz ancak.

Yükümlülükler ve müeyyideler konusunda, zaten taleplerimiz bölümünde ondan bahsedeceğiz.

Eğitici yayınlar... RTÜK'ten bahsetmek istiyorum burada. Biz RTÜK'le hem Türkiye Barolar Birliği olarak hem diğer oluşumlarla, dâhil olduğumuz pek çok oluşumla bir kaz kez görüştük. "Hayvanlara zarar verilmemiştir." ibaresi yeterli bir ibare değil. Dikkatli bakan bir göz orada hayvanlara zarar verildiğini anlıyor. Yeri geldiğinde dayak atılıp öldürülmüş gibi sahneler çekilmesinden bahsetmiyorum, hayvanın orada aç susuz ışıklar altında saatlerce durması da hayvana zarardır. RTÜK burada biraz sanırım es geçiyor, daha eğitici yayınlar yapması lazım. Ne zaman toplu CİMER yapsak "prime-time"larda veya haber öncesi kuşakta sevimli üç beş kedi videosu gösteriyor. Bizim için iyi oluyor gerçi, ilk defa sevimli hayvan videolarını orada görüyoruz, onun dışında hep kan revan ama daha ciddiye alması lazım. RTÜK Kanunu'nda küçük değişiklikler yapılarak ihlal konularında hayvanı hedef gösteren yayınlara dikkat etmesi lazım ki bunu içerden sanırım başkan yardımcısıydı söyledi, "Hayvana karşı nefret uyandıran yayınlarda cezai müeyyide uygulayacağız." dedi. Miktarlarının artırılması lazım.

Türk Ceza Kanunu'nda hayvanla ilgili bizim yıllardır yapıştığımız tek madde hayvan sahipliye korunmaya hakkı var ceza kapsamında, sahipli değilse para cezasıyla ihlal yapan kişi kurtulabiliyor. Sahipli ve sahipsiz hayvan ayırımının kaldırılması zaten hepimizin ortak talebi. Mala zarar verme ayıbından çıkarıp ya Türk Ceza Kanunu'na dercedilecek ya Türk Ceza Kanunu'ndan bir maddeyle 5199'a atıfta bulunacak. Aynı şekilde Borçlar Kanunu, İcra İflas Kanunu ve diğer bütün kanunlarda 5199'la entegreyi yaparsak biz bu işi başarırız diye düşünüyorum. 5199'da karşılığını bulamadığım bir ihlalde "A, Borçlar Kanunu'nda varmış diyebilirim." Kaldı ki hayvan aleyhine hükümler -tabii ki burada onları tek tek söylemeyeceğim, lehe olan hükümleri kabul ediyoruz- tek tek, tek tek kanunlarda belirtilmiş. Biz lehe olan hükümlerin de diğer kanunlarda tek tek yer almasını istiyoruz.

Çok önemli bir konu da Kat Mülkiyeti Kanunu. Bu çok can yakıcı bir konu ama çok kan, vahşet ve anında reaksiyon içermediği için sanırım bilinmiyor. Hayvanın taşınmazdan uzaklaştırılması 5199 sayılı Kanun'a da aykırı bir ihlaldir. Ne diyoruz? "Sahiplenin, evinizde bakın, sorumluluğunu alın." Bir yönetim planı çıkıyor, ta yıllar önce kırsaldan kente göçerken planlanmış bir yönetim planı çıkıyor. Bir muhabbet kuşu için bile tahliye davası açılabilir. Aslında hakkın kötüye kullanılması usul ekonomisine aykırı, hukuk tekniğine aykırı. Bizim bir talebimiz de yönetim planlarının tamamen iptal edilmesi, matbu ve uygulanabilir bir form yapılması.

Borçlar Kanunu, Medeni Kanun ve diğer bütün kanunlarda hayvanı mal olarak nitelendiren hükümlerin ayıklanması.

Taleplerimiz... Kanunun her maddesinin sivil toplum kuruluşlarıyla ve hukuk tekniği açısından özellikle hukukçuların katılımıyla hazırlanması. Bu talebimiz çok net çünkü uygulanamayan bir kanun çıktığında biz toplumda hesap veremiyoruz. “Hem kanun çıktı hem mahkemede neden eliniz zayıf.” denmesin bize ki onun için burada sesimizi yükseltiyoruz.

6’ncı madde konusunda -kırmızı çizgimiz- söyleyecek başka bir şey yok. 6’ncı madde altın maddemizdir diyelim ve asla dokunulmasını istemiyoruz.

Tüm fiillere hapis cezası yaptırımı... Bunun aslında sosyal bir yanı da var. Hayvanlara şiddet uygulanması bir aşama sonra insana şiddet uygulanması demektir. Eminim çok kere anlatıldı, kaynaklardan da örnekler verildi. Bu, yüzde yüz kesin, bir şey. Biz Komisyon döneminde -Sera Hanım biliyor- bir pilot çalışma başlatmıştık, cezaevlerinde yüz kızartıcı suçlar, tecavüz ve ağır cezalı suçlardan kalan insanların hayvanla diyalogunu ortaya çıkarıp bir istatistik alacaktık ama bir nedenle yarıda kaldı, durduruldu ama biz onun sonucunu tahmin edebiliyoruz.

Özellikle işkence, cinsel şiddet fiillerinde hapis cezasının iki yıl bir aydan ağır olmasını, daha aşağıda olmamasını istememizin sebebi, bu suçların toplumda genellikle ayıp veya duyulması şeklinde kapatılması ve cezasız kalması. Asla bu sınırın altına düşmeyecek ki bu kişilerin cezalandırıldığından emin olalım. Bir diğer sonucu da nedir? Biz mesela demiyoruz “Hayvana şiddet insana da yöneleceği için durduralım.” Sadece hayvana şiddet olduğu için de durdurmak zorunluluğumuz var ama bu suçların üstü kapandığında toplumda bir kaos başlıyor. İnsanlar nedir? İhkak-ı hak vardır hukukta. “Eğer adalet sistemi, hukuk sistemi benim hakkımı almaya götürmüyorsa ben yolda kendi hakkımı kendim alırım, ölürtüm de gene alırım.” noktasına geliyor. Bunu Orman Bakanlığında katıldığımız bir toplantıda da dile getirmiştik. Biz toplumsal olarak hayvanlara düşman olan, bilerek veya bilmeyerek hayvanlara zarar veren insanlarla ihkak-ı hak noktasında, bir kaos noktasında olmak istemiyoruz. Kendimizi o noktada görmek istemiyoruz ki sosyal medyada çok sık rastlıyoruz: “Oraya gidiyoruz hesabını soracağız.” Hâlbuki hukuk sistemine güvenseniz şunu diyeceğiz: “Asla oraya gitme, hukuk sistemini çalıştır.” “İşte, çalıştır hukuk sistemini ve adalete ulaştır.” diyebilmemiz için bu kanunun çok iyi revize edilmesi gerekiyor. Dövüşlerde de aynı şey, evet. Hayvan dövüştürmek zaten yasak ama cezalarının çok ağır olması gerekiyor, en az iki yıl bir ay.

İndirim nedenleri... Takdiri indirim nedenleri, insanlarla ilgili davalarda da biliyorsunuz çok tartışma konusu. Takdiri indirim nedeni diye bir uygulamanın özellikle bu konuda tamamen mülga edilmesi talebimiz.

Bir şeyi bir kişiye emanet ettiğinizde emanetten dolayı sorumluluğu artar. Belediyelerin bu anlamda sorumluluğu çok yüksek. O yüzden özellikle belediyeler ihlal yaptığında hem emanete hıyanet ettiği için hem sorumluluğunu yerine getirmediği için hem de suç fiili olduğu için misliyle cezalandırılması gerekiyor. Rücuen cezada biraz sıkıntı var, onu geçeceğiz.

İzin şartının kaldırılması... Evet, yerel yönetim görevlileri hakkında görevi kötüye kullanma nedeniyle pek çok suç duyurusunda bulunduk, pek çok izin talebimiz oldu, asla soruşturma izni verilmiyor. Bu, aslında idare için de kötü bir şey. Yani çürük bir elmanın, suç işleyen bir elemanın içinde barınması, kangrene dönüştürüyor suçluyu. Bu yüzden de bu kişilere soruşturma izni verilmesi nihai olarak hem bizim hedefimizi gerçekleştirecek hem kurumu aklayacak. Kurumun aklanmasının da bir yolu bu ama suç işlemişse elbette ki cezasını çekecek.

Tarım ve Orman Bakanlığının yerel yönetim üzerindeki yükümlülükler bakımından denetim ve idari yaptırım uygulama yetkisinin net olarak belirlenmesi... Evet, burada biraz kaosa girmeden çok net tanımlarla belirlenmesi ve yaptırımlarının da tam olarak karşılığını bulması anlamında gene hukuk tekniği veya idari çalışma sürecinde birlikte çalışma talebimiz var her zaman nerede nasıl istenirse yeter ki bir kanun çıksın.

Bu -evet geçelim ayımıza- örnek olarak ve “umut ayısı” diyelim biz buna. Yıllar önce -yaşı bize yakın olan arkadaşlar bilir- burnuna çengel takılmış, kanlar içinde ve ayaklarının altında sürekli kızgın sac acısını hissettiği için sokak sokak oynatılan ayılar vardı. Şu anda biz okullarda diyoruz ki: “Artık bu ayıları filmlerde görebilirsiniz sadece.” Çünkü bizim gibi insanlar çok uğraştılar ve 1994 yılında bu ayıba, bu zulme son verildi. Umuyoruz ki bundan beş on sene sonra da insanlar, eskiden hayvanat bahçeleri vardı, yunus parkları vardı, sirkler vardı hayvanlara ne de zulmediliyordu ama bazı insanlar çok çalıştı, bu mücadeleler kazanıldı, hayvanlar özgür, biz daha öteki bir seviyede mücadele verebiliriz diye düşünürler.

Çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Biz teşekkür ederiz, sağ olun.

HAYVANLARA ADALET DERNEĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI AV. HÜLYA YALÇIN - Umarım dokunabilmişimdir herkese.

BAŞKAN - Gayet güzel, gayet güzel.

HAYVANLARA ADALET DERNEĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI AV. HÜLYA YALÇIN - Çok teşekkürler.

BAŞKAN – Evet, diğer arkadaşımız, buyurun.

8.- Hayvanlara Adalet Derneği Yönetim Kurulu Üyesi Av. Melike Özdemir Ballı'nın, hayvanlara karşı işlenen suçlarda cezalar hakkında sunumu

HAYVANLARA ADALET DERNEĞİ YÖNETİM KURULU ÜYESİ AV. MELİKE ÖZDEMİR BALLI – Sayın Başkan, değerli katılımcılar; şimdi, cezalar bakımından birkaç husus eklemek istiyorum. Öncelikle kasıt ve taksirden bahsetmek istiyorum. Yani hayvanlara yönelik şiddetlerde herhangi bir ihlalde kasten öldürme şeklinde bir düzenleme yapıldığında taksirle öldürme cezasız kalıyor. Ne yazık ki karşılaştığımız birçok dosyada aslında taksirle öldürmeden kaynaklı birçok suç da var, şu an suç olarak tanımlanmamış olsa da. O yüzden özellikle biz taksirle olan ihlallerin de ceza kapsamına eklenmesini talep ediyoruz, aksi durumda yine bir cezasızlık hâli ortaya çıkacaktır. Kendi dosyamdan ufak bir örnek vermek isterim: Bir köpek eğitim merkezi yasal değil, kapattıramıyorum çünkü yasal değil, yasal olmadığı için kapanacak herhangi bir durumu da olmuyor. Ama bu köpek eğitim merkezinde bir virüs bulaşıyor, bütün hayvanlar ölüyor fakat kasten mala zarar verme suçu -sahipli hayvan olmalarına rağmen- kasten bir suç olduğu için, kasten işlenebilen bir suç olduğu için cezasızlıkla kovuşturmaya yer olmadığına dair bir kararlar karşı karşıya kalıyoruz yani hayvan sahiplikeyen bile aslında yine korumadan yararlanamıyor mevcut bu hâliyle bile.

BAŞKAN - Trafik kazaları nasıl değerlendirilebilir peki bu durumda?

HAYVANLARA ADALET DERNEĞİ YÖNETİM KURULU ÜYESİ AV. MELİKE ÖZDEMİR BALLI - Trafik kazalarının da insanda nasıl taksirse, bilinçli taksirse yine en azından bir yaptırıma tabi tutulması gerektiğini düşünüyoruz çünkü çok fazla karşılaşıyoruz yani trafik kazaları en çok karşılaştığımız ihlallerden biri. O yüzden herhangi bir yaptırıma tabi tutulmazsa yani taksir düzenlenmezse -çünkü hep daha önceki tasarımlarda hep kasten olarak gördük bütün düzenlemeleri- yine bir cezasızlık durumu söz konusu olacak.

Sonrasında yine bir tasarıdan daha bahsetmek isterim, önceden karşımıza gelen tasarıda, şikâyetle bağlı olarak düzenlenmişti bu suçlar. Biz diyoruz ki: Hayvanı öldürme, hayvana işkence etme, tecavüz etme, cinsel şiddet -ne yazık ki “cinsel ilişki” olarak geçiyor kanunda, ilişki bir rızadır, “cinsel ilişki” yazması büyük bir ayıptır- suçlarında öldürmelerde, tecavüzlerde, dövüştürmelerde en az iki yıl bir ayın alt sınır olması gerekiyor TCK 62 uygulanmayacaksa, uygulanacaksa mümkünse üç yıl. Çünkü ne olacak? Hükmün açıklanmasının geri bırakılması –Hülya Hanım da bahsetti- cezanın ertelenmesi, bunların yolu açıldığı zaman yine cezasızlık durumu ortaya çıkacak. Bu sefer alternatif çözümler gelmemesi önem arz edecek. Şikâyetle bağlı olması şöyle karşımıza çıktı eski tasarıda: “Hayvan sahibinin şikâyetine bağlıdır.” dedi ya da “Bakanlığın cumhuriyet başsavcılığına yazılı başvurusu...”

Şimdi, hayvan sahibinin şikâyetine bağlıysa hayvanın sahibi, tırnak içinde sahibi, hayvana şiddet uyguladığında yine bir cezasızlık durumu ortaya çıkıyor. Üzerine bakanlığın cumhuriyet başsavcılığına yazılı başvuruda bulunması, gerçekten şu anki iş yüküyle biz idari para cezalarını bile kestiremediğimiz bakanlığın bir suçu tespit edip de yazılı başvuruda bulunup da hukuk sistemini harekete geçirmesi uygulanabilir bir durum değil. O yüzden karşımıza şöyle seçenekler de çıktı: “Eğer şikâyetle bağlı olmazsa hapis haneler çok dolu, çok fazla hapis yatması gerekecek insan ortaya çıkacak, o yüzden hani bir kesme yapmamız gerekiyor.” Ya da dediler ki: “Komşusuna iftira atar, şikâyet eder sırf kendi kişisel husumeti sebebiyle.” O yüzden bunu da şöyle tamamlayabiliriz: İftira atmak zaten bir suçtur, şüpheden sanık yararlanır, elinde bir delil yoksa buna rağmen şikâyet ettiyse zaten bir sorun kalmayacaktır. Yani şikâyetle bağlı olarak düzenlenmesinin bir mantığı yok çünkü uygulanabilirliği yok, bunu özellikle belirtmek isterim.

Aynı zamanda 6’ncı maddeden hep bahsediyoruz, 6’ncı maddenin eğer herhangi bir değişikliğe uğraması söz konusu olursa 6’ncı maddede istersek hayvana şiddete müebbet hapis cezası getirelim hiçbir uygulanırlığı olmayacak çünkü ne olacak? Zaten hayvanlar olmayacak sokaklarda barınakları ölüm kamplarına ya da belli alanlara hapsedilmiş olacaklar, ortada hayvan yokken kimse hayvana şiddet uygulayamayacak, tecavüz edemeyecek dolayısıyla isterse müebbet hapis cezası getirelim “Hayvana şiddete hapis cezası geldi.” cümlesi sadece bir kanun maddesinden ibaret olacak, bunu da özellikle belirtmek isterim.

Alternatif hiçbir çözüm olmasın, bizim tek dileğimiz bu Sayın Başkan. Hapis cezası gelsin çünkü biz diyoruz ki: “Öldürdüyse gelsin, cinsel şiddet uyguladıysa gelsin, hayvan dövüştürüyorsa gelsin ve aynı zamanda işkence ediyorsa gelsin.” Bu fiiller insana da yönelse, hayvana da yönelse, kadına da yönelse hapis cezası yaptırımına tabi tutulması gereken fiiller olduğunu biz özellikle düşünüyoruz. Onun haricinde eklemek istediğim...

BAŞKAN – Buradaki hayvan öldürmedeki kapsamı hangi hayvanlar için söylüyorsunuz peki yani onun değerlendirmesi var mı?

HAYVANLARA ADALET DERNEĞİ YÖNETİM KURULU ÜYESİ AV. MELİKE ÖZDEMİR BALLI - Tabii ki sahipli/sahipsiz hayvan ayrımı olmaksızın.

BAŞKAN – Yani mesela yediğimiz hayvanlar var, koyun, inek gibi mesela onlar da bunun içinde mi? Sizin öneriniz nedir bu konuda? Fare mesela çıkıyor evde, gidiyor vatandaş öldürüyor, birisi şikâyet etse gibi, böyle bir ayrımınız var mı sizin açınızdan soruyorum?

HAYVANLARA ADALET DERNEĞİ YÖNETİM KURULU ÜYESİ AV. MELİKE ÖZDEMİR BALLI - Yani gönül ister ki benim açımdan soruyorsanız benim açımdan bir ayrım yok, yaşam hakkı yaşam hakkıdır benim açımdan, her canlının yaşama hakkı vardır. O nedenle herhangi bir ayrıma tabi tutulmamasını tabii ki isterim ama ne yazık ki bu aşamada değiliz, az önce Hülya Hanım da bahsetti, hep kedi, köpek aşamasında kalıyoruz ne yazık ki çünkü hep karşımıza bir 6’ncı madde tehdidi çıkıyor,

sokaklarda hayvan kalmayacağı endişesiyle başka konulara çok fazla yönelemiyoruz. O yüzden tabii ki de gönül ister ki her hayvana tabi olsun ama mevcut durumda bunun mümkün olacağını çok düşünmüyorum. Ama yine de eğer yine kedi, köpekten bahsedeceksek evcil hayvanları dâhil edebiliriz diye düşünüyorum, evlerde beslenen hayvanları mutlaka dâhil edebiliriz herhangi bir ayrıma tabi tutulmadan.

Hülya Hanım bir şey ekleyecek galiba.

BAŞKAN – Buyurun.

HAYVANLARA ADALET DERNEĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI AV. HÜLYA YALÇIN - Fareyle ilgili...

BAŞKAN – Mesela dedim.

HAYVANLARA ADALET DERNEĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI AV. HÜLYA YALÇIN – “Fare” demiştiniz mesela, bunlar çok spesifik örnekler zaten kimse de fare öldürdü diye hukuki süreç işletmeye çalışmaz. Biz burada yaşam hakkı üzerinden ve koruma üzerinden tespitler yapıyoruz ki yolumuzu görebilelim diye. Bunlar çok alt başlıklar ama dilerim bir gün bunları da detay detay tartışabiliriz inşallah.

BAŞKAN – İnşallah.

Tamam mı, sunumunuz bitti mi?

HAYVANLARA ADALET DERNEĞİ YÖNETİM KURULU ÜYESİ AV. MELİKE ÖZDEMİR BALLI - Ben teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Teşekkür ederiz biz de.

Sıradaki sunumu alalım.

6.- Dayanışma Hayvan Hakları Federasyonu Yönetim Kurulu Başkanı Timur Ugan'ın, mobil kısırlaştırma uygulaması ile avcılığın ve hayvan dövüşlerinin yasaklanması hakkında sunumu(Devam)

DAYANIŞMA HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU YÖNETİM KURULU BAŞKANI TİMUR UGAN – Sayın Başkanım, değerli milletvekilleri, değerli arkadaşlar; size sunduğumuz, biraz sonra sunacağımız toplu raporda da belirttiğimiz gibi biz avcılığın süresiz olarak yasaklanmasını talep ediyoruz çünkü hepimizin bildiği gibi Türkiye’de yaban hayat bitme noktasındadır. Bakanlık da bunun çok iyi farkındadır, öyle bir farkındadır ki avlanmasına izin verdiği hayvan sayısı yalnızca 39’dur, bunlardan 7’si memeli, geri kalan 32’si de kanatlı hayvandır. Ve bu izin verilen, av hayvanı olarak izin verilen, bakanlığın sirkülerle avcılara izin verdiği hayvanların memelilerden yalnızca tavşan vardır yenilebilir, tırnak için yenilebilir diyorum, kuşlarda da bir tek ördek benzeri bir iki tane kanatlı vardır. Diğerleri yenilemediği hâlde, kürkünden faydalanılamadığı hâlde memelilerde tavşanın dışında çakal, tilki, yaban domuzu, ağaç ve kaya sansarı ve izne tabi bozayı.

Avcılığın bir ihtiyaç olmadığını, artık çağımızda bir ihtiyaç olmadığını, bir besin amacıyla ava çıkılmadığını, spor amacının da hiç olmadığını... Spor yapmak isteyen alır eline fotoğraf makinasını, çıkar fotosafarı yapar, güzel hayvanların fotoğraflarını çeker, ağaçların, yeşilliğin fotoğrafını çeker. Ne spordur ne ihtiyaçtır. Buna rağmen Türkiye’de kaçak avcılık öyle bir boyuttadır ki artık Orman Bakanlığının izin verdiği av hayvanı statüsünde olan ve vurulması izne tabi olmayan, belli zamanlarda vurulabilecek hayvanları bile duayen avcılar bulamamaktan şikâyet etmektedir.

Trakya’yı en az benim kadar biliyorsunuz, bir tavşan en az 24 yavru yapar yılda, artık tavşan bulmak mümkün değil, tavşanın neslini tükettiler. Tilki, işte, av hayvanı, vurulması sirkülerle serbest hayvan olarak gözükmüyor, zehirlerle, siyanürle, kürkünü almak için öyle bir kırım yaptılar ki Trakya’da tilki

kalmadı. Ve tilki kalmayınca, kurt kalmayınca, yırtıcılar öldürülünce ne oldu? Domuz popülasyonunda patlama oldu, şimdi bütün çiftçi domuzdan şikâyet ediyor ve domuzları vuracak da yürekli avcılarımız maalesef yok.

Bunun dışında, kaçak av inanılmaz boyutlarda, Orman Su Bakanlığının kayıtlı avcılarını kaçak avlanırken, yakaladığı yasaklı türleri vururken yakaladığı sayı 2018 yılında 6.972, bunların birçoğu kayıtlı avcı, kaçak avcı değil. Vurdukları hayvan sayısı 7.170 ortalama kesilen ceza 933 lira hayvan başına, savcılığa sevk edilen bir tek avcı yok. Aktif avcı sayısı 219 bin, yıllık ödedikleri harç iki yüzer lira, toplam devlete getirileri de bunların 40 milyon lira civarında yani 50 milyon liraya, av turizmi de dâhil, av turizmi gibi bir çağ dışı, uygulanamaz, herkesin protesto ettiği bir sistem de dâhil ki 1.200 hayvanımız da öyle av turizminde öldürüldü geçen sene, 200 liraya koca bir doğayı, koca bir yaban hayatını yok eden bir güruhla karşı karşıyayız. Eline tüfeği alıp rastgele ateş eden, artık av hayvanı bulamadığı için atmacıyı, şahini, altın kartalı, pelikanı, flamingoyu vuran, leyleği vuran bir –çok affederseniz- kafası çok iyi atıcılar grubuyla karşı karşıyayız.

Bir de tabii, bunun yanında kaçak avcılar var ki artık kapınıza silah getirtmek mümkün. İnternette siparişi veriyorsunuz, pompalı tüfeğiniz kapınıza geliyor. Bugün denetimli av silahı sayısı 250 bin civarında, Orman-Suya kayıtlı av silahı sayısı 250 bin civarında ama insanların ellerinde 20 milyona yakın pompalı tüfek var. Hiçbir ruhsata bağlı olmadan, hiçbir denetime tabi olmadan bugün sipariş vereyim, yarın Meclisin kapısında bekleyeyim, o da kuryeyle gelir, 250 liraya, 300 liraya pompalı tüfek satıyorlar ve bunların içerisine koyacağınız mermi, yani bir domuz mermisi, her türlü mermiyi atabiliyor, domuz fişegi denilen mermiyle 7,65 ya da 9 milimetrelilik bir silahtan çok daha kolay insan öldürebiliyorsunuz. Tek fişekle bir insanın kafasını darmadağın edersiniz, o kadar tehlikelidir bu silahlar ve son dönemde bu eldeki 17-20 milyon lira arası hesap ediliyor, bunu ben söylemiyorum, duayan avcılar söylüyor, kaçak pompalı tüfeklerin özellikle gençlerin, mafya özentisi gençlerin elinde olan sayı 17-20 milyon arasında deniyor. İşlenen bütün gasp, cinayet, kadın cinayeti, çocuk cinayeti, sıradan kavgalarda, sıradan taramalarda, berber dükkânı basmalarda, kahvehane basmalarda, mahalle kavgalarında, asker uğurlamalarında, düğünlerde kullanılan tüfeklerin tamamı bu silahlar. Hiçbir denetime tabi değil, hiçbir ruhsat işlemine tabi değil.

Biz bu silahların ruhsatı olmayanlarının geri çağırılmasını, toplanmasını istiyoruz. Devlet bu silahları ruhsatsız olarak edinenlere çağrı yapmalı, “getir” demeli ya da çok ağır ruhsat şartları, en az bir tabanca kadar ağır ruhsat şartlarına bağlamalı. Dediğim gibi, bunlar bugün, geçenlerde Bayrampaşa’da bir ecza deposu basıldı, ecza deposunda 2 bin tane kaçak pompalı tüfek ele geçirildi, ecza deposunda satıyorlar artık. Tezgâhlarda, av malzemesi satan tezgâhlarda el altından satılıyor. İnternette zaten, diyorum, o da kuryeyle geliyor evinize. Yirmi dört saat ve istediğiniz yere istediğiniz sayıda pompalı tüfek getirebilirim. Tanesi 300 lira, 350 lira, siparişi olan varsa hemen alırız. Bu durumda ve toplumsal barışı da inanılmaz boyutta tehdit eden bir konuma gelmiştir pompalı silahlar. Emniyet amirlerimizin –eğer bir fırsat bulursanız, bir toplantılarına katılırsanız pompalı tüfekler konusunda ne düşünüyor diye sorun- hepsi isyan ediyor. Bütün soygunlarda onlar kullanılıyor, bütün cinayetlerde onlar kullanılıyor. Bıçak satın almaktan kolay. Avcılığın bu boyutlarda, kaçak avcılar özellikle... Yani 20 milyon denetimsiz av silahının olduğunu düşünün. Bunların her biriyle senede birer tane canlıya zarar verildiğini düşünün, 20 milyon canlı yapar. Birer fişek atıldığını düşünün, 20 milyon canlı yapar. Ormanda gürültü yapsanız, ormanda bu silahlarla gürültü yapsanız kuşlar yuvalarını terk ediyor, artık yumurtanın içerisindeki yavru çıkmıyor, gebe hayvanlar nisanda, mayısta düşük yapıyor, yavru olmuyor ve ne yazık ki gerçekten bitme noktasında olan kızılgeyiklerimiz, işte, birkaç tane bozayımız “av turizmi” adı altında tanesi 14 bin liraya ve hiç utanmadan altına şu haber yazılarak, Orman Su Müdürlüğünce şu haber yazılarak Bursa’da daha geçen hafta çıktı haberlerde, “Devletimiz de kazanacak, esnaf da kazanacak,

av turizminde 2 kızıl geyiği vurduracağız.” Ya, 28 bin lira! 28 bin liraya 2 kızıl geyiği vurduracaklarmış. Neymiş? Hasat yapıyorlarmış, yaşlı geyikleri vurduruyorlarmış. Olmayan tarlanın hasadı mı olur? Tarla yanmış, üzerinde anız yakılmış bir de, bir tek hayvan kalmamış, birkaç tane hayvanımız kalmış, sen onu da “av turizmi” adı altında Bay Trump’ın oğluna moral olsun diye Antalya’da vurduruyorsun, bir de poz poz fotoğraflarla yayınlıyorsun. Neymiş? Av turizmiymiş, 28 bin lira para kazanacaktı. Devlet de kazanacak, Bakanlık kazanacak, esnaf kazanacak diye reklamını yapıyor, ihaleye çağırıyor insanları ve bu 65 ilde eş zamanlı olarak protesto edildi. O yüzden de ormanları hastalıklar sardı, yaban hayatı bitti, ekinleri hastalıklar sardı, süne sardı, ağaçları mantar sardı, ormanların doğal çevre temizleyicisi olan, işte, ayılar, kurtlar, çakallar, tilkiler, domuzlar bugün birer katliam aracı olarak yok edildi. Bunu koruyabilecek, bu hayvanları koruyabilecek bir donanım da yok. İşte, on beş tane orman-su bölge müdürlüğü var. 15 tane bölge müdürlüğüne bağlı 81 ilde müdürlükler var. O müdürlüklerin onar tane personeli var, ikişer tane araçları var, Türkiye’nin yüzde 33’ü orman, bu ormanların arasında nasıl denetleyecekler, nasıl koruyacaklar, hangi araç gereçle... Fotokapanları bile yok, “drone”ları bile yok. Kaçak avcılığı nasıl takip edecekler? Yakaladıkları kaçak avcı sayısı belli: 6.972. Bu adamların vurduğu yaban hayvanı sayısı, yasaklı yaban hayvanı sayısı 7.170. Ekstradan yalnızca yaraladıkları, kaçak avcılarının yok olma tehlikesi altındaki türlerden yaraladıkları hayvan sayısı 12.178. Bu, Bakanlık raporu. 12.178’ini yaralamışlar, bunlardan 5.733’ü, Bakanlığın işte birkaç tane rehabilitasyon merkezi var, oralarda tedavi altına alınmış, 4.744 tanesi ölmüş, kurtarılamamış ve zaten Doğu Anadolu’daki bir orman-su müdürünün yaralı hayvan bulduğunda ona bakacak veteriner hekimi yok, hizmet alımı yapacak, belki özel veterinerden... Özel veteriner ne anlar yaban hayvanından? Yaban hayatı merkezi Diyarbakır’da, Diyarbakır’a götürene kadar hayvan yolda ölecek. Bakanlığın yaban hayvanı koruması konusunda, koruma konusunda çok az ve elinden geleni yapan, yapmaya çalışan namuslu, iyi niyetli bir kadrosu var ama yetmiyor, yetmez. Araç yok, donanım yok, kadro yok.

Lapseki’de, anlatmıştım Sayın Başkanım, 2008 yılında, sanıyorum, üniversitede yaban hayatı teknikerliği bölümü açılmış. Benim haberim yoktu, geçen sene haberim oldu. üç dönem mezun vermiş, çocukların hepsi pazarcılık yapıyor, işportacılık yapıyor, bir teki bakanlıkta iş bulamamış. Bu çocuklar yaban hayatta ilk yardımı da biliyorlar, ağaç korumayı da biliyorlar, hayvan korumayı da biliyorlar. Dört senelik üniversite mezunları, bir teki işe alınmamış. Bize toplu dilekçe gönderdiler –federasyona-değerlendirdik, konuştuk, “Bakanlığa taleplerinizi ileticeğiz.” dedik, dört seneden beri iletiyoruz, şimdi bir yeni mezun grubu daha gelecek, ne olur bilinmez ama rica ediyorum, ne olursunuz, Trakya’daki durumda, inanın, o Istanca ormanlarına girdiğimde artık gözlerim yaşıyor. Ardıç kuşunu kaçırdık ya, ardıç kuşu. Ardıç kuşu o kaçak avcılar yüzünden, onların patlattığı silahlar yüzünden Trakya’yı terk etti, artık ardıç ağacı yetişmiyor. Çünkü yalnızca onun kakasıyla yetişen bir ağaç türü ardıç, Trakya’nın geleneksel ağacı. Şimdi, ardıç kuşu olmadığı için, kaçak avcılar tarafından yok edildiği için, kaçmak zorunda, göç etmek zorunda bırakıldığı için laboratuvarı ardıç kuşu kakası üretecek duruma geldik, üretmeye çalışmak durumuna geldik, onu da başaramadılar zaten. Yaban hayatı felaket durumunda. Doğu Anadolu zaten tam başka bir âlem, çok farklı hikâyeleri olan bir bölge. Karadeniz Bölgesi’nde dediğim gibi kaçak avcılık almış başını gidiyor, herkes silahlı, kimin neyi vurduğu belli değil ve özellikle altını çiziyorum, av hayvanı diye bir hayvan türü kalmadı artık. Kalmadığından da yasaklı ırlara, yok olmakta olan türlere öyle bir yükleniyorlar, öyle bir vuruyorlar ki inanamazsınız.

İşte, Gala Gölü kıyısında, Enez’de kaymakamla birlikte avcılarının Gala Gölü Millî Parkı’nda yaptığı evleri yaktık ya, ev yapmış adamlar. Bırakın, güme falan değil, avlanmak için güme yaparsınız, içeride otururlar, yemek yerler, gizlenirler, güme değil, çalılardan yapılmış bir şey değil, ev yapmış adamlar. Kaymakamla beraber yaktık. Şimdi Erzincan Vali Yardımcısı o kaymakamımız. Öylesine... Ve burada vurdukları ne biliyor musunuz? Flamingo ya! Flamingo vuruyor. Yok, başka bir şey kalmamış.

Ne olur, bu taleplerimizi de iletirseniz raporunuzda sevineceğim.

Dövüşler meselesi var, arkadaşlarım da kısaca değindiler. Dövüş mafyası denilen bir tür oluştu. Bu dövüş mafyasının bulunduğu yerlere çoğu zaman Emniyet bile giremiyor. Yasaklı ırklardan çıktı mesele, artık kangalların ve çoban köpeklerinin dövüştürülmesine kadar geldi. Önemli ölçüde yasaklı ırklarla kangalları dövüştürerek büyük bahisler oynatıyorlar. Bu bahislerde evini, arabasını kaybedenler var yani öylesine büyük bahisler bunlar ve ne yazık ki bunları ihbar ettiğimizde, yerlerini öğrendiğimizde bunlara bildiren kamu görevlileri var, kamu görevlilerinin de bazıları bu kumarın içerisinde. Deve güreşleri ve boğa güreşleri folklorik diye izin verilen etkinlikler diyelim ama bu etkinliklerde şu hayvanlara çektilen eziyetin, dövüş öncesi ve dövüş sonrası çektilen eziyetin haddi hesabı yok. Bu hayvanları, bunları dövüştürenlerle diyalog kurmaya çalıştık ne anlıyorsunuz bu işten diye, “Onlar bizim evladımız gibi, biz onlara evladımız gibi bakıyoruz. Güreşe hazırlıyoruz, dövüşe hazırlıyoruz develeri, boğaları.” diye ifade veriyorlar. Peki, evladınızı kesip yiyor musunuz, yaşlanınca ne yapıyorsunuz dedik, “Kesip yiyoruz.” dedi. Herhâlde yaşlanmasını, ölmesini, ecelini görmesini beklemiyorsunuz. Şu hayvanlar orada arenada dövüştürülürken –boğalar ve develer- hemen arenanın yan tarafından güreşten ya da dövüşten düşmüş ya da yenilmiş hayvanların kebabı, sucuğu satılıyor. Bu bir iğrençlik.

Folklorik olan kısmı ne biliyor musunuz? Folklorik olan kısmı, bu hayvanları dövüştürenlerin her dövüş sırasında kazma saplarıyla birbirlerinin kafalarını yarmaları. Beni en çok bu sevindiriyor, hayvanlar dövüşüyor ama onlar kazma saplarıyla birbirlerinin kafasını gözünü her dövüşte yarıyorlar. Hah diyorum, işin folklorik kısmı bu, hayvanların dövüşmesi değil. Ya, Hayvan Hakları Evrensel Beyannamesi çok net: Eğlence amacıyla hayvanlar kullanılamaz, dövüştürülemez, izlettirilemez, seyrettirilemez, bu kadar basit. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi işimize geliyor da Hayvan Hakları Evrensel Beyannamesi mi işimize gelmiyor? Bunun folklorü mü var? O folklor için geçenlerde Meksika’da horoz dövüşünde 13 kişi öldü çıkan silahlı çatışmada kumar parası yüzünden. Bizde de yakında çok daha fazlaları ölecek, ölenler de vardır herhâlde. Ne olur, buna da el atmanızı rica ediyoruz. Horoz dövüşleri aynı biçimde, Söke Kaymakamı, horoz dövüşünde yakalandı. Jandarma gitti, Söke Kaymakamını yakaladı. Öylesine enteresan ki bir de horoz dövüşçüleri Ankara’da yürüyüş yaptılar “Horoz dövüşü folkloriktir, serbest bırakılsın.” diye, Ankara’nın göbeğinde Kızılay’da yürüdüler. Yani böyle garip işler ama hep içimizi acıtan işler ve bize yakışmayan işler bunlar. Yani hayvanlara bu kadar değer veren bir kökenden geliyoruz, inançlarımız belli, bilim anlayışlarımız belli; ne inançlarımıza ne bilim anlayışlarımıza, ne geleneklerimize ne göreneklerimize uymayan öyle saçma sapan işlerin içerisindeyiz ve bunların çözümleri de aslında çok kolay. O kadar kolay ki umuyoruz şu rapor emsal olacak ve güzel bir yasa tasarısı çıkacak. Eğer dünyaya örnek bir yasa tasarısı çıkartabilirsek –size manifestoyu vermiştim, aynı rapor genişletilerek şimdi verilecek Sayın Başkanım- inan bana dünya çapında kahraman olursunuz, yeter ki şöyle dünyaya örnek bir hayvan hakları kanunu çıkartalım. Yok çünkü bunun örneği yok. Bu işi yaparsak “İşte, Türkler bu.” desinler, görsünler. “Anadolu insanı bu.” desinler, görsünler.

Çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Biz teşekkür ediyoruz Timur Bey.

Komisyon üyemiz Hasan Hocamız söz almak istiyor.

Buyurun.

HASAN KALYONCU (İzmir) – Şimdi, burada Bakanlığa da o kadar hırpalamaya gerek yok. Geçen geldiklerinde personel yetersizliğini kendileri de söyledi zaten ve yanlış bir bilgi var galiba. Millî parkların tamamında fotokapanlar var, fotokapanlar hemen hemen millî parkların tamamında

vardır. Takip ediliyorlar, hatta Bakanlığın biyoçeşitlilik çalışmaları var. Bütün illerde bunu yapıyorlar, şu anda envanter tespiti ortada. Yaban hayatı için envanter tespiti bile yok. Hatta şöyle bir şey daha söyleyeyim size: Mesela omurgasız hayvanlarla ilgili Türkiye'nin envanteri yok yani ülkede ne yaşıyor tam bilmiyoruz. Bunun için Bakanlığın özellikle millî parklarda... Ama bütün ormanlarda bunu yapması birazcık zor, imkân açısından ama bütün millî parklara fotokapanlar yerleştirildi, çalışmalar var. Bu son üç dört yılda biyoçeşitlilik ve kirlilik çalışmaları da hız kazandı. Hatta hep karadan gidiyorsunuz suculla ilgili de Bakanlığın çalışmaları var. 25 havzada bütün çalışmaların hepsini, tamamını bitirdi hem kirlilik hem envanter açısından. Orman Su İşleri şimdi Tarım Bakanlığı oldu da o kadar da fazla hırpalamayalım yani arkadaşların biraz şeyleri var, hem de çalışmaların tamamını bilim adamlarıyla beraber yapıyorlar. Güzel bir çalışma sistemine girdi. O bilgiyi vermek açısından söz aldım.

BAŞKAN – Sağ olun.

Buyurun.

9.- Faytona Binme Atlar Ölüyor İnisiyatifi Temsilcisi Elif Narin'in, atlı faytonların kaldırılması gerektiği hakkında sunumu

FAYTONA BİNME ATLAR ÖLÜYOR İNİSİYATİFİ TEMSİLCİSİ ELİF NARİN – Sayın Başkan, sayın milletvekilleri ve değerli arkadaşlar; kısaca Türkiye'de faytonlar deyince aslında öncelikli olarak aklımıza İstanbul Büyükdada ve Adalar geliyor çünkü Türkiye'deki faytonların büyük kısmı İstanbul Adalar'da. Türkiye'de kullanılan faytonların tamamına baktığımızda atların hiç de doğasına uygun olmayacak şekilde asfalt zeminde, kışın soğukunda, yazın sıcakta çok dik yokuşlarda, insan kalabalığının olduğu yerlerde, trafik gürültüsünün olduğu yerlerde atların ölümüne çalıştırıldığını görüyoruz. Tüm bu olumsuz koşullar bir aradayken maalesef bu bölgelerin hiçbirisinde atlara sağlık hizmeti verebilecek hastane, tesis ve uzman kadro bulunmamakta.

Tam bu noktadan sonra özellikle Türkiye'nin en fazla faytonlarının bulunduğu yer olan İstanbul Adalar'dan bahsetmek istiyorum. Burada İBB UKOME'ye bağlı olarak 275 tane fayton var, 1.200 civarında at da Adalar'ın tamamında yaşamakta ve yine, yıllardan beridir burada faytonlar olmasına rağmen atlar için sağlık hizmeti verilebilecek bir hastane, tesis maalesef bulunmamakta. Atlar bir kaza sonrası eğer ölmez de sakat kalırsa, yaralanırsa bu hayvanların tedavileri hiçbir şekilde yıllardan beridir yapılmıyor. Maalesef faytoncular kaza geçirmiş, yaralanmış bir atı alıp Adalar'ın çok yüksek kesimlerine taşıyıp ölüme terk ediyorlar ya da çok şanslıysa, biz bunu sosyal medya üzerinden duymuşsak gidip almamız çok da mümkün olmuyor, çok nadir de böyle şeyler yaşanıyor ama büyük kısmı maalesef ki atların ölüp gidiyorlar. Bundan iki sene öncesine kadar, 2015 yılında yılda toplamda ölen at sayısı 400'ken bugün 2019'a geldiğimizde ölen at sayısı maalesef 2 katına çıktı sadece Adalar'da. En büyük nedenlerinden biri bu kazaların yaşanmasında, bir kere, burada büyük bir trafik kaosu var. Motorlu resmî araçlar haricinde motorlu araçlar yok. Motorlu araçlar, bisikletliler, yayalar, onun haricinde bireysel akülü araçlar, hepsi aynı güzergâh üzerinde trafik akışını sağlıyorlar. Bir de Adalar'ın çok dik coğrafi durumunu da eklersek kazaların birçoğu bu sebeplerden dolayı yaşanmakta. İnsanlarda artık her gün neredeyse bu haberlerle karşılaştığımız için orada atın çırpışını gören insanlar artık bu faytonculara da tepki göstermekteler ve maalesef ki neredeyse bir çeteye dönüşmüş faytoncular ile vatandaşlar arasında adli şekilde sonuçlanan çok büyük kavgalar da olmakta.

Tüm bunların yanında, Adalar'da ruam hastalığı karantinası var, tüm bu olumsuzlukların yanı sıra Haziran 2018'de ruam hastalığı karantinası nedeniyle Adalar'a at girişi yasaktı. Fakat tüm bunlara rağmen Anadolu'dan getirilen 209 at Büyükdada'ya sokuldu, 220 at da maalesef Beykoz'daki bir arazide

feci koşullarda, yağmurun, güneşin altında aylarca bekletildi. Bugüne kadar faytonların kaldırılması yönünde alınan bütün UKOME kararları hiçbir şekilde uygulamaya koyulmadı, senelerdir bu şekilde atların ölümüyle sonuçlanan bu facia devam etmekte.

2019 yılına girdiğimiz 1 Ocak günü Büyükkada'da İSPARK'ın yaptığı at ahırlarının bulunduğu alanın dışarısında -artık orası yetersiz geldiği için- adanın farklı bir yerinde faytoncuların yaptığı derme çatma ahırlar var, "ahırlar mevkisi" diyoruz oraya; burada çıkan yangında maalesef çok feci bir şekilde yanarak 9 at yaşamını yitirdi, 4 at da İstanbul Üniversitesinin fakültesine alındılar. Şimdi, burada hemen detaya girmek istiyorum ben: İstanbul Büyükşehir Belediyesinin İstanbul'un çeşitli yerlerinde... Dışarıda da atlar kaza geçirebiliyor, trafik kazasına uğrayabiliyor, bu olayda da Büyükşehir Belediyesi, Kısırkaya hayvan barınağında atlara bakacak hiçbir şekilde uzman olmadığı hâlde bu 4 atı Kısırkaya barınağına almak istedi. Bir kere burada uzman bir kadro yok, bu hayvanların tedavi edilebileceği hiçbir şey yokken buraya almaya çalıştı, hayvan hakları savunucularının da araya girmesiyle Yük Hayvanlarını Kurtarma ve Kurtarma Derneği tarafından bu 4 at alınıp fakültede tedavi altına alındı.

Faytonlar özellikle son yıllarda çok önemli toplumsal bir sorun hâline geldi çünkü hayvan sevsin, sevmesin; hayvan haklarını savunsun, savunmasın insanlar artık faytonları gerçekten görmek istemiyorlar çünkü çok fazla kazalar yaşanıyor. Bunun artık hayvan sevmekle de çok bir ilgisi kalmadı. Son olarak Kuşadası'nda ve sonrasında Antalya'da faytonlar kaldırıldı. Hayvanla hiç alakası olmayan insanlar buna çok olumlu tepkiler verdiler. İnsanlar artık gerçekten atların ölümünü görmek istemiyorlar. Faytonların bir an önce kaldırılmasını istiyoruz.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Biz teşekkür ederiz.

HAYVANLARA ADALET DERNEĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI AV. HÜLYA YALÇIN – Bu arada bir şey söyleyebilir miyim?

BAŞKAN – Buyurun.

HAYVANLARA ADALET DERNEĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI AV. HÜLYA YALÇIN – Bu adadaki yangınla ilgili olarak ayın 20'sinde duruşma var, onu duyurmuş olalım. Duruşmanın sonucundan da haberdar etmeye çalışırız.

FAYTONA BİNME ATLAR ÖLÜYOR İNSİYATİFİ TEMSCİLCİSİ ELİF NARİN – Önerilerimizden bahsedebilir miyim?

BAŞKAN – Buyurun.

FAYTONA BİNME ATLAR ÖLÜYOR İNSİYATİFİ TEMSİLCİSİ ELİF NARİN – Şimdi, Adalar'da resmî araçlar dışında motorlu araç olmadığı için çevreye de dost çok güzel bir çözüm önerimiz de var. Bu, Türkiye'de bazı yerlerde de kullanılıyor; elektrikli fayton. Hem estetik açıdan güzel hem çevreye ve doğaya dost, adanın doğası da bozulmamış oluyor böylelikle.

Ben şunu hızlıca okumak istiyorum, faytonlar ve yük taşıma aracıyla sömürülen hayvanlarla ilgili taleplerimiz var: Nostalji ve turizmin bir unsuru olarak pazarlanan ve ayakta duran faytonculuğun derhâl yasaklanmasını istiyoruz. Çok önemli. Burada çalıştırılan tüm atların emekliye ayrılmasını istiyoruz ama bu atların yaşam hakları güvence altına alınarak ömürlerinin sonuna kadar yaşamsal ihtiyaçlarının giderileceği, her türlü tehlikeden ve tehditten uzak bir barınak yapılmasını istiyoruz. Emekliliğe ayrılan atların bu güvenli merkezlerde yaşatılmalarını istiyoruz. Yük hayvanı, binek hayvanı olarak mevzuatta tanımlanan hayvanlar için de ciddi bir koruma politikası izlenmeli, altyapısı oluşturulmalı. Özellikle yük ve insan taşıma amacıyla kullanılan hayvanların yoğun olduğu bölgelerde sakatlanma, kaza, hastalık durumlarında bakımlarının yapılacağı rehabilitasyon merkezleri olmalı, bu

merkezlerde atlar için özel transfer araçları bulunmalı ve uzman kadro istihdam edilmeli. Yürürlükteki kanunun 14'üncü maddesinin (b) ve (ı) bentlerinde belirtilen fiiller için öngörülen idari para cezasında da artırımı gidilmeli ve bu ceza da 3 bin lira olarak belirlenmelidir.

Teşekkür ediyorum.

ANKARA BAROSU HAYVAN HAKLARI KURULU BAŞKAN YARDIMCISI AV. BURCU YAĞCI BİLGİÇ – Ben bir ekleme yapmak istiyorum.

BAŞKAN – Buyurun.

ANKARA BAROSU HAYVAN HAKLARI KURULU BAŞKAN YARDIMCISI AV. BURCU YAĞCI BİLGİÇ – “Şikâyeteye bağlı olmasın, hapis cezası dışında herhangi bir seçenek yaptırım olmasın.” dedim, dolayısıyla iş yükü sorunuyla karşılaşma olasılığımız var. Buna da küçük bir önerimiz var, hemen onu eklemek istiyorum, hukukçu olan meslektaşlarımız da bilirler, Sayın Zeynep Milletvekilimizle daha önce paylaşmıştık bu önerimizi: Hayvan soruşturma büroları kurulabilir. Yani savcılıklar bünyesinde nasıl ki çocuk soruşturma büroları vesaire varsa... Mesela şu an avukat olarak biz aynı zamanda savcının işini de yapmak zorunda kalıyoruz çünkü savılar bilmiyorlar ne yapmaları gerektiğini hayvan hakları ihlalleriyle karşılaştıklarında. O yüzden hem işinde uzman olur hem aynı zamanda hâkim ve savcı olmak isteyen çok sayıda meslektaşımız var; hem iş yükü böylelikle sadece bu hayvan soruşturma bürosuna geçmiş olur hem de gerçek anlamda bir hapis cezası yaptırımı gelmiş olur diye eklemek istedim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Sabah bu konuyu da tartıştık zaten, bir üniversiteden öğretim üyesi bir dekanımız vardı, aynen sizin dediğiniz gibi biraz iş yükünün artabileceği konusundaki endişelerini dile getirdi. Bu da iyi bir çözüm önerisi olabilir.

Sağ olun.

Buyurun.

10.- Deneye Hayır Platformu Temsilcisi Yağmur Özgür Güven'in, hayvan deneyleri, HADMEK ve HADYEK'in uygulamaları, vicdani ret hakkının tanınması gerekliliği hakkında sunumu

DENEYE HAYIR PLATFORMU TEMSİLCİSİ YAĞMUR ÖZGÜR GÜVEN – Merhabalar.

Öncelikle, biz Komisyona sunmak üzere deneyle ilgili bir dosya hazırlamıştık, izniniz olursa biz konuşurken dosyalar önünüzde olursa çok yardımcı olacağını düşünüyoruz.

Öncelikle bu sürece katkı sunmamıza fırsat verdiğiniz için teşekkür ediyoruz. Ben buraya Fethiye'den geldim, orada yaşıyorum ama gelirken yalnız gelmedim, yanımda küçük bir dostumla geldim. İsmi “Latte” kendisi deneylerde kullanılmış bir hayvan, on aydır benimle birlikte yaşıyor, bir üniversitedeki çalışmalarda kullanıldı. Aynı zamanda kendisi dünyada üzerinde en çok deney yapılan 3 türün bir mensubu ve aynı zamanda deney sonunda insancıl öldürme yöntemi olarak belirlenen “servikal dislokasyon” denilen boynu kırılarak öldürülen bir türün mensubu kendisi. Dolayısıyla biz burada bugün Latte adına söz almaya karar verdik izninizle.

BAŞKAN – Biz kendisini de getirdiniz zannettik.

DENEYE HAYIR PLATFORMU TEMSİLCİSİ YAĞMUR ÖZGÜR GÜVEN – Yok, o kadarını yapamadım. Ankara Üniversitesine götürdüm.

BAŞKAN – Bir dahaki sefere bekleriz efendim.

DENEYE HAYIR PLATFORMU TEMSİLCİSİ YAĞMUR ÖZGÜR GÜVEN – Öyle mi, girebiliyor muyuz öyle?

BAŞKAN – Getirin, olabilir tabii.

DENEYE HAYIR PLATFORMU TEMSİLCİSİ YAĞMUR ÖZGÜR GÜVEN – Olur, seve seve.

Şimdi, öncelikle şunu belirtmek istiyorum: Hayvan deneyleri konusu kesinlikle bir tabu değildir ve olmamalıdır; bu, tartışılmalı, masaya yatırılmalı ve eleştirilmelidir. Çünkü dünyada her yıl 100 ila 120 milyon arası hayvanın kullanıldığı bir şeyi masaya yatırmak gayet insani ve gayet mantıklı bir durumdur. Dolayısıyla buradaki bu fırsat için tekrar teşekkür ediyorum.

Şimdi, size verdiğimiz dosyalarda yıllık istatistik raporlarını göreceksiniz. Bu raporları biz Hayvan Deneyleri Merkezi Etik Kurulunun yıllık olarak hazırlayıp web sitesinde ilan ettiği istatistik raporlarından aldık. Bu rakamların hepsi bu raporlara ait. Yer yer yıllara göre azalma, yer yer çoğalma var rakamlarda, çok ayrıntıya girmiyorum. Fakat, ne yazık ki bu raporların hepsinde, yıllık tüm raporlarda birtakım sorunlar bulunuyor. Yani sayısal veriler birbirini tutmuyor. Mesela, üstteki kolonlarda amaçlara göre kullanılan hayvan sayılarını görüyoruz, fakat mesela 2010 yılı için toplam rakam 270.307 olarak belirtilmişken amaçlara göre olan tablolardaki toplam rakam 216.761 çıkıyor. Dolayısıyla, aradaki 53.546 hayvanın –ki bu deneylerde toplam kullanılan hayvanların yüzde 19’u demek yani büyük bir oran- hangi amaçlar için kullanıldığına dair bir bilgi sahibi olamıyoruz. Ne yazık ki yani bunu üzülererek söylüyorum ama her yıl HADMEK raporları yayınlandığında biz elimize hesap makinesini alarak önce buradaki sayısal verilerin doğruluğunu hesaplamaya çalışıyoruz. Bu arada 2018 verileri açıklanmadı yani neredeyse mayıs bitti ama, o yüzden bu raporda yok.

Diğer bir sorun da bu raporların her yıl çok geç açıklanıp genelde raporların içinde bilgi eksikliklerinin olması. Dolayısıyla, biz bu bilgi eksiklikleriyle ilgili, Cumhurbaşkanlığı iletişim merkezi üzerinden sürekli dilekçeler yazarak eksik bilgilerin tamamlanmasını talep ediyoruz ama takdir edersiniz ki bu da çok zor oluyor bizim için.

2013’te de bir azalma var 2012 yılına göre. Gene türler birbirini tutsa da seçilmiş amaçlara göre kullanım oranları ne yazık ki birbirini tutmuyor.

2014 yılı aynı zamanda 2006 yılında çıkartılan hayvan deneyleri etik kurullarının çalışma usul ve esaslarına dair yönetmeliğin revize edildiği yıl, 14 Şubat 2014’te Resmî Gazete’de yayımlanarak bu yönetmelik yürürlüğe girdi. Dolayısıyla, bu yönetmelikten sonra bir azalma bekledik biz. Ancak çok öyle olmadı ve artarak bu rakamlar devam etti.

Şimdi, 2016’da ayrıca bir sorun var, rapordaki türlere göre dağılım tablolarında 2.464 hayvanın hangi türden olduğu belirtilmemiş. Dediğim gibi, biz CİMER üzerinden sürekli dilekçe yazarak bunları sorgulama yoluna gitmek zorunda kalıyoruz.

2017’de de seçilmiş amaçlarla deneylerde kullanılan hayvan kullanım sayıları sayfasında sadece grafikler olup yanında herhangi bir rakamsal veri bulunmadığı için onu da yine CİMER üzerinden yazarak bilgi sahibi olmaya çalıştık. Sanıyorum yeni gönderdik dilekçemizi, henüz yanıt gelmedi.

Şimdi, kısaca, bu veriler elinizde olduğu için çok zamanı iyi kullanmak adına girmeyeceğim. Türkiye’deki deney merkezlerine ait Türkiye haritasını görüyorsunuz. Şu anda üstünde bulunduğumuz il Türkiye’deki en çok hayvan deneyi laboratuvarı merkezine sahip olan il aynı zamanda. İkinci sırada İstanbul, üçüncü sırada da İzmir var. Türkiye’de şu an nisan 2019 itibarıyla toplam 135 adet deney merkezi var. Bu 135 deney merkezinin 12’si özel kuruluş, yani özel kuruluş derken, ben bir şahıs olarak bununla ilgili bir şirket kuruyorum, gerekli yönetmeliklere göre prosedürleri tamamladıktan sonra HADMEK’e yönergemi hazırlayıp onaylatıyorum, Tarım ve Orman Bakanlığından da çalışma

iznini alıyorum ve dolayısıyla çalışmaya başlıyorum. İznimde tedarik, üretim ya da bizzat deneyde hayvan kullanma olarak üç seçeneğim var, bu üç seçenekten herhangi bir tanesini ya da istediğim üçünü de seçebiliyorum.

Deneylerde kullanılacak hayvan ünitesi olan her kuruluş, kendi içinde bir yerel etik kurul kurmalı, yönetmeliğe göre böyle bir zorunluluk var. Bunların ismi de kısaca bundan sonra HADYEK olarak bahsedeceğim. HADMEK, Bakanlığa bağlı olan deneyle ilgili en üst mercii diyebiliriz. HADYEK'lerse kurumların içindeki yerel etik kurullar. Şimdi, HADMEK ve HADYEK'le ilgili... Burada HADMEK'in görevleri, deneylerde kullanılan hayvanların kullanımına dair etik ilkeleri belirlemek. Bu arada yönetmelikte "deney hayvanları" geçer, biz bilinçli olarak "deneylerde kullanılan hayvanlar" tanımıyla bunu değiştirdik yani yönetmelikteki tam cümle burada yer almıyor. Çünkü bize göre "deney hayvanı" diye bir tür yok.

Hayvan Deneyleri Yerel Etik Kurullarının yani HADYEK'lerin yönergelerini onaylamak, gerektiğinde feshetmek, denetleyerek biraz önce gördüğümüz yıllık raporları değerlendirmek, personel eğitimleri yapmak, bunun dışında ülke çapında deneylerde kullanılan hayvanlarla ilgili istatistiki bilgiler toplamak.

HADMEK'teyse toplam 21 üye var. Bu üyelerin çoğunluğu Bakanlık bürokratları veya Bakanlığın araştırma laboratuvarlarından ya da meslek örgütlerinden oluşuyor. Bu yönetmeliğe göre 21 kişinin 1 kişisi hayvanları korumaya yönelik çalışan bir sivil toplum kuruluşu temsilcisi olmalı. Şimdi, 11 kişi Bakanlık bürokrati, 9 kişi üniversiteden ya da meslek örgütlerinden temsilci ve 1 üye de hayvanları korumaya yönelik sivil toplum örgütü temsilcisi olmak durumunda. Bu arada daimi üyeler zaten daimi, fakat daimi üyeler dışındaki meslek örgütü temsilcilerinin görev süresi dört yıl.

Bir önceki dört yıllık görev süresinde, bu hayvanları korumaya yönelik STK temsilcisi koltuğunda bir temsilci oturuyordu. Kendisinin temsil ettiği derneğin kuruluş amacı deneylerin kalitesini artırmaktı. Bu dört yıllık görev süresi bittikten sonra ki Bakanlık, hayvan koruma alanında çalışan sivil toplum kuruluşlarına haber de vermedi yeni seçim olacağını. Biz çok tesadüfî bir şekilde bu seçimin tekrar yapılacağını öğrenip 4 sivil toplum kuruluşu olarak bu koltuğa oturmak üzere 4 isim önerdik. Fakat, yaptığımız görüşmelerin sonucunda maalesef yine, kendisi de profesyonel olarak deneyin bir uygulayıcısı olan, bir meslek profesyoneli olan temsilci seçildi. Seçilen temsilciyle bizim tabii ki hiçbir sorunumuz yok, olamaz. Ancak işgal ettiği koltuk gerçekten de hayvanları korumaya yönelik bir sivil toplum kuruluşu temsilcisinin oturması gerektiğinden dolayı, Hayvanlara Adalet Derneği, kendileri de buradalar ve Burak Özgüner'in Başkanı olduğu, benim de üyesi olduğum Hayvan Hakları ve Etiği Derneği olarak Bakanlık aleyhine usulsüz üye seçimi dolayısıyla yürütmeyi durdurma talebiyle dava açtık. Dava henüz devam ediyor, sanırım bir ara karar henüz çıkmadı, bekliyoruz.

Bu arada kendisi sanıyorum burada yok, Ankara Milletvekili Nevzat Ceylan'a teşekkür etmek istiyorum. Çünkü daha önceki oturmalarından birinde, av komisyonunda da çoğunlukla avcılarının bulunduğu ve doğa korumayla ilgili bir STK temsilcisi olmamasından dolayı bir eleştiri getirmişti. Kendisine yeri gelmişken teşekkür ediyorum. Söylediği durumun aynısı maalesef ki burada da geçerli.

HADYEK'le ilgili de son bir şey söylemek istiyorum: Biraz önce söylediğim gibi ben bir şirketim, yönergemi HADMEK'e onaylatıyorum, Tarım ve Orman Bakanlığından çalışma iznini alıyorum, bir de yerel etik kurulumun olması lazım. Kurulumu da kimlerden oluşturuyorum? Kendi işe aldığım ve maaşını ödediğim sorumlu veteriner hekimimden, varsa veteriner teknikerleri ya da teknisyenlerinden oluşturuyorum ve kendi kendime izin veriyorum yani kendi başkanı olduğum yerel etik kurulu kurup deney yapma, yapmama konusunda kendi kendime izin veriyor durumuna düşüyorum. Peki, diyeceksiniz ki: "Bu kurulda hiç mi bağımsız üye yok?" Evet, var, yönetmeliğe göre diyor ki: Yönetici

ve sorumlu sağlık ve bakım personeli dışında bir kişi de dışarıdan bağımsız üye olmak zorunda. Bu bağımsız üye de hayvan deneyleriyle alakası olmayan ve kurum sahibiyle ya da personeliyle akrabalık ilişkisi olmayan bir bağımsız üye. Bunun yanında da ikinci bir bağımsız üye isteniyor yönetmelik uyarınca. İkinci bağımsız üye kısmında da sadece “bir sivil toplum kuruluşu temsilcisi” yazıyor. Dolayısıyla, daha önceki oturumlarda sanıyorum Burcu Hanım belirtmişti yani Kuyumcular Derneği temsilcisinin seçildiğini... Evet, bu doğru gerçekten, şaka ya da fıkra değildi gerçekten bunu gördük. Sonradan iptal edildi. Bizim önerimiz, Hayvan Deneyleri Merkezi Etik Kurulunun bölgesel birtakım yönetimlere, birimlere ayrılarak Türkiye’deki bu 135 –ki günbegün artıyor- merkezi denetleyebilmesi, bunların çalışmalarını inceleyebilmesi ve izleyebilmesi. Çünkü, HADMEK yılda sadece dört kez toplanan yani üç ayda 1 2-3 saatliğine toplanan bir kurul olarak mevcut 135 derneği denetlemesi ya da çalışmaları takip etmesi zaten mümkün değil. Dolayısıyla bölgesel yönetimlere ayrılırsa ve üzerine de bu özel şirket olan kuruluşların kendi kendine izin verme yetkisi iptal edilirse o zaman bu kuruluşların HADMEK’ten izin almasının önü açılabilir.

Ayrıca HADMEK konusunda son olarak tekrar üstüne basmak istiyorum: HADMEK’teki 21 üyenin 1 üyesinin hayvan koruma -hayvan refahı da değil- alanında çalışan sivil toplum kuruluşu temsilcisi olması kuruldaki bu polifonik yapının teminatı olacaktır diye düşünüyoruz ve bunu da burada sizlerin huzurunda dile getirmek istedik.

Şimdi, eğitimde hayvan kullanımı ve alternatif yöntemler konusu var. Ben sözü Oğuzcan Hoca’mıza bırakmak istiyorum.

Dinlediğiniz için çok çok teşekkür ederim. Sürçülisan ettiysem affola.

BAŞKAN – Biz de teşekkür ederiz.

Buyurun.

11.- Deneye Hayır Platformu Temsilcisi Dr. Oğuzcan Kınıkoğlu’nun, eğitimde hayvan kullanımı ve alternatif yöntemler hakkında sunumu

DENEYE HAYIR PLATFORMU TEMSİLCİSİ DR. OĞUZCAN KINIKOĞLU – Merhabalar. Ben Doktor Oğuzcan Kınıkoğlu, iç hastalıkları uzmanıyım. Artvin’den geliyorum, Artvin’de görev yapmaktayım, Yusufeli’nde.

Ben yaklaşık bir yıl önce tanıştım Deneye Hayır Platformuyla ve deney karışıklığıyla ama ilk tanışmam on sene önce tıp fakültesi 1’inci sınıfta olmuştu. O zaman tabii fakülteye yeni başlamışız, çok heyecanlıyız hepimiz ve bir gün fizyoloji hocamız dedi ki: “Laboratuvara gideceğiz.” Hep beraber laboratuvara toplandık ve ne yapacağımızı bilmiyorduk açıkçası. Ve az önce Latte’yi gördünüz, Latte’nin aynısından onlarca sıçan kafeslere konulmuş, hepsi yukarıya tırmanmaya ve kaçmaya çalışıyorlardı ve bize dediler ki: “Bu sıçanların hepsini keseceksiniz.” Ve böyle küçük bir alet var, giyotin aleti, el giyotini gibi, onların kafalarını kopartmak suretiyle, devamında da bütün toraks açılarak, onların kalpleri ve diğer organları çıkarılarak bizim organlarını incelememiz bekleniyordu. Ben tabii şok olmuşum ve hani, neticede bir insan kalbi ile bir sıçanın kalbi arasındaki benzerliğe ve onun bana ne katacağını, bunlardan neler öğrenebileceğime akıl sır erdiremiyordum açıkçası ve ben tabii ki yapmadım ama biraz kaçak göçek söylemişim yapmadığımı; sanki yapıyormuş gibi yaptım da yapmadım gibi. Ve benimle beraber başka arkadaşlarım da yapmadı hayvanlar, sıçanlar üzerinde bu kesme ve öldürme işlemini. Bunun üzerine, tabii hepimiz uzman olduk, fakülteyi bitirdik. O yapmayanlardan bazıları cerrah oldu, yapanlar da yine cerrah oldu, dahiliyeciler oldu ya da diğer branşları kazandılar. Ve ben bugün de düşündüğüm zaman yapmadım, ne kaybettim ya da diğer yapanlar ne kazandı, şu an onlar mesleki anlamda neden ileri olabiliyorlar diye düşünüyorum ve arada hiçbir fark bulamıyorum açıkçası.

Nitekim, bilimsel makaleler ve bilimsel veriler de aynı şekilde bunu gösteriyor. 1996 yılında yapılmış bir çalışma var hatta bununla ilgili. Bir grup öğrenci bilimsel alternatif metotlar... Bunda da bundan sonra hayvanlar üzerinde kullanılmayan ancak onun yerine kullanılabilen metotlar olarak kullanınca bu metotlarda hiçbir şekilde hayvanlara zarar verilmiyor. Bunlar gerek organ kültürleri olsun gerek üç boyutlu simülasyonlar olsun gerek bilgisayar programları olsun, bir sürü bu şekilde Avrupa’da ve dünyada bütün ülkelerde kullanılan bir sürü metotlar var. Bundan sonra onları alternatif metot olarak kullanacağım.

Öğrencilerin bir kısmına hayvanlar üzerinde deney yaptırılıyor, diğer kısmına bilgisayar programı üzerinde eğitim veriliyor ve iki grup karşılaştırıldığı zaman görülüyor ki bilgisayar üzerinde ve hayvanlara zarar verilmeden yapılan deneyler, yapılan çalışmalar ve yapılan eğitimler, hayvanlar üzerinde yapılan eğitimlerden daha başarılı oluyor ve çocuklar ve öğrenciler sınavlarda daha başarılı oluyorlar ve pratik anlamda da daha başarılı müdahalelerde bulunabiliyorlar. Bu 1996 yılında yapılmış bir çalışma. Düşünün ki aradan yirmi yıl geçti ve bu konuda çok daha büyük atılımlar ve çok daha büyük yenilikler yapıldı. O zaman bile bu sağlanmışken bugün bu Türkiye’de de sağlanabilir. Nitekim yine Amerika, Avrupa ve diğer ülkelerde bugün yapılan uygulama aslında bu şekil. Bir sürü eyalette, yine Avrupa’daki bir sürü ülkede bir öğrenci eğer bir hayvan üzerinde deney yapmak istemiyorsa eğer üniversite ona alternatif yöntemleri sunmak zorunda bırakılmış durumda. Türkiye’de maalesef ama bu şekilde değil. Türkiye’de öğrenciler mutlaka o derse girmek ve o derste hayvanlar üzerinde deney yapmak zorunda. Bu bence Türkiye’de yapılacak ve Türkiye’de bunun önünün açılacağı bir konu olarak düşünüyoruz bunu. Yani bir öğrenci eğer yapmak istemiyorsa deneyi hayvanlar üzerinde, üniversite ona bir şekilde alternatif yöntemleri sunmak durumunda olmalıdır. Ki bunu dediğim gibi diğer ülkeler de aynı şekilde yaptığı için bunu biz neden yapamayalım? Bunu biz de kesinlikle yapabiliriz diye düşünüyorum.

İkincisi, tabii ki yalnızca hayvan kullanımı üniversitelerde gerçekleşmiyor yani üniversitelerde öğrencilerin eğitimi anlamında olmuyor. Aynı şekilde tıbbın gelişmesi adı altında da hayvanlar kullanılıyor. Burada eminim birçok kişinin aklına gelen ilk soru: “Peki, hayvanlar olmasa tıp nasıl ilerleyecek? Yeni ilaçlar nasıl bulunacak? Yan etkilere nasıl bakacağız?” diye mutlaka öyle düşünenler vardır çünkü ben bu soruyla bir yıldır sürekli karşılaşıyorum ama maalesef işin gerçek boyutu da o şekilde değil. Yine, benim söylediğim bütün şeylerde genelde yani hepsinin arkasında bilimsel makalelerin ve bilimsel istatistiksel verilerin olduğu şeyleri söylemeye dikkat ediyorum.

Yine bugün dünyada kabul edilen, hayvanlar üzerinde yapılan deneylerin yüzde 95’inin insanlar üzerinde uygulanabilir olmadığını biliyoruz, aynı şekilde yan etkilerini de öyle. Bugün eğer bir hayvanın üzerinde bir ilaç, bir molekül yan etki gösteriyor mu, göstermiyor mu ve bu, insana uyarlanabilir mi diye baktığımız zaman sadece yüzde 52’sinin aynı özellikleri gösterdiğini görebiliyoruz. Gerek yanlış pozitiflikler olsun... Yani bir molekül yan etki gösterdiyse hayvanlar üzerinde, insanlar üzerinde yan etki gösterecek mi ya da tam tersi; yan etki göstermedi, insanlar üzerinde yan etki gösteriyor mu, göstermiyor mu kısmı. Bunun oranı da yüzde 50’dir. Aslında yani bir molekül, yazı tura attığımız zaman tutturmanızla aynı; bundan bir farkı yok, tamamen yüzde 50. Yazı tura atsanız da o molekül insan üzerinde yan etki gösterecek ya da göstermeyecek.

Nitekim yüzde 95 rakamını da vermiştik hayvanlar üzerinde yapılan araştırmaların insanlar üzerinde etki etmeyeceğine dair. Ve yine dünyadaki diğer ülkeler bunun da farkına vardılar. İsviçre bu konuda tıbbın gelişimi, yeni ilaçların bulunması ve medikal anlamda çok ilerleyen bir ülke ve her yıl kullanılan hayvan sayılarını gittikçe düşürüyorlar. Çünkü Avrupa’da, Amerika’da, diğer ülkeler de bunların artık farkına vardılar. Hayvanlar üzerinde yapılan araştırmaların insanlar üzerinde tamamen

kullanılamayacağını onlar da öğrendikleri ve gördükleri için bilimsel verilerle; onlar da bilimsel alternatif yöntemlere başvurmaya başladılar. O yüzden biz de kendi ülkemiz adına üniversiteleri teşvik ederek yeni çıkan bilimsel alternatif metotlarla hem akademisyenlerin hem diğer öğretim üyelerinin bilimsel yöntemlerle çalışmalarını teşvik edebiliriz diye düşünüyorum.

Ve Türkiye’de biz nasıl yüzde 95 işe yaramaz diye konuştuğumuz zaman Yağmur’la beraber 2011-2015 yılları arasında Türkiye’de sıçanlar üzerinde yapılmış uzmanlık tezlerini inceledik. 438 tane tez ve bunu bilimsel makale olarak da yazdık. Yaklaşık iki ay önce de dergilere yolladık ve yayımlanmak üzere araştırmada. 438 tane tezde totalde 16.500 tane fare, sıçan kullanılmış ve bu makalelerin yalnızca üçte 1’i bugün bilimsel anlamda işe yarar bir veri tabanında. PubMed, belki biliyorsunuz, bilmiyorum. Bütün araştırmacıların göz attığı, baktığı ve oradan yararlandığı bir site PubMed. Bu araştırmaların yalnızca üçte 1’i orada kendisine yer bulabilmiş ve bu üçte 1’in yalnızca 10 tanesi, 438 tanenin yalnızca 10 tanesi 10’dan fazla alıntılanmış ve en fazla alıntılanma sayısı 40. 900’lerde ve binlerde bahsettiğimiz alıntılanma sayısındaki hayvan deneylerinin bile insanlar üzerindeki uygulanabilirliğinin yüzde 95 olmadığı bir durumda bile bu kadar düşük şartlardan bahsederken burada yapılan uzmanlık tezlerinin tıbbın gelişiminde ve insan sağlığı üzerinde olan etkisinin 0 olduğunu çok rahatlıkla söyleyebiliriz.

Bugün hayvan deneylerine alternatif olarak söyleyebileceğimiz yöntemlerden, işte organ çipleri var, böbrek yetersizliğini yine bilimsel metotlarla yapabiliyoruz hayvanlara zarar gelmeden. Dedğim gibi, bu metotları üniversitelere eğitimlerini vererek, akademisyenleri bu konularda daha da bilgilendirerek, öğrencileri aynı şekilde bu konularda daha da iyi bilgilendirerek bütün çalışmaların bundan sonrasını, devamını alternatif metotlara kaydırabiliriz diye düşünüyorum.

BAŞKAN - Tabii, buyurun.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Merhabalar.

Deney çok hâkim olduğum bir alan değil hocam ama çok yakın zamanda da yaşadığım bir şey var, bir soru sormak istedim bu nedenle. Benim eşim de kanser araştırmacısı, akademisyen ve gerçek bir hayvan hakları savunucusudur. Çok yakınlarda büyük, önemli de bir makale yazdı kanser alanında ve bu makaleyi yayınlamak üzere çok büyük dergilere yolladı; Science vesaire. Ve makale tamamı, bir sorun yoktu. Yolladığı bütün büyük dergilerden hayvan deneyleri yapılmadığı gerekçesiyle ret geldi ve eşim şunun çok farkında, konuşuyoruz da: Mecbur musun bunu yapmaya? Mecbur. Peki, bunun bir faydası olacak mı? Yani bir hayvanda, bir farede çalışan bir kanser tedavisi insanda çalışacak mı? Cevabı çoğu zaman “Hayır.” Hiçbir şey bilmiyor. Ama okulu kendisini zorlamamasına rağmen, kendisi bunu istememesine rağmen, uluslararası camiada saygınlığı olan ve atıf alabilecek bir dergide yayın yapabilmek için hayvan deneyini şart koşuyorlar. Bu da bana şunu gösterdi: Bizim mevzuatımızla sadece düzeltebileceğimiz bir şey mi acaba bu? Yurt dışındaki bu bilimsel makalelerle de ilgili bir çalışma yapmak gerekir mi ya da yapılan var mı? Yani bu alanda yurt dışında ne dönüyor ve nasıl önlem alınmaya çalışılıyor? Biraz bilgilendirirseniz çok sevinirim.

DENEYE HAYIR PLATFORMU TEMSİLCİSİ DR. OĞUZCAN KINIKOĞLU – Yurt dışında da, yine yabancı makalelerde de aslında aynı sorundan bahsediyorlar. Bugün bilimsel alternatif metotların bu kadar aslında dünya çapında yaygınlaşmamasının bir sebebinin de bu yöntemleri uygulayan kişilerin, dediğiniz gibi iyi dergilerde yalnızca hayvan deneyi yapmadıkları için önlerinin kesilmesi, bu anlamda akademik olarak önlerinde durmamaları oluyor aslında. O konuda çok haklısınız gerçekten. Bunun için yine uluslararası camiada öneriler kısımlar, kanıtlanmış bazı durumlar var. Mesela az önce bahsettiğim gibi akut böbrek hasarında, ARDS dediğimiz akciğer hastalığında, bu tarz durumlarda diğer bilimsel yöntemleri uygulayarak akademik anlamda çok yüksek bilimsel puana sahip olan dergilerde de yayınlar yapılabilir. Keza, İngiltere’de yine devlet tarafından fon sağlanmış bir kanser araştırma

laboratuvarına da yine milyon dolarlarca devlet tarafından destek sağlanmış ve kanser araştırmalarını yürüten bir örgüt. Ama şimdi baktığımız zaman tabii ki biz burada nihayetinde hayvanlar üzerinde yapılan deneylerin son bulmasını istiyoruz ancak bu tabii ki bir süreç olacaktır. O yüzden bu süreç dâhilinde gittiğimiz zaman bunu basamak basamak gerçekleştirebileceğimizi düşünüyorum.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Sience da yola gelecektir.

DENEYE HAYIR PLATFORMU TEMSİLCİSİ DR. OĞUZCAN KINIKOĞLU – Baktığımız zaman yine hayvan deneylerinde de mesela şu ana kadar 102 tane ilaç bulundu sadece inme için. Hayvanlar üzerinde, bakılıyor, 102 tane ilaç bulunuyor ve deniyor ki: “Evet, bunlar işe yarayabilir. İnsanlar üzerinde de kullanalım ve bunlar insanları tedavi etmekte kullanılsın.” Yalnız, bugün bizim kullandığımız sadece 2 ilaç var. E, 102 ilaç bulmuştuk biz hayvanlar üzerinde. Şu an konuştuğumuz sadece 2. Keza, yine fareler üzerinde yaptığımız tedaviler, kanser tedavileri. Yine kanser araştırmacılarının söylediği şey, bu kadar yatırım yapıyoruz, bu kadar çaba harcıyoruz ve o kadar çok fareleri kanserden kurtardık ki keşke bunu insanlarda da başarabilsek ama insanlarda başaramıyoruz. Birçok kansere aslında çare bulunabildi ama hayvanlar üzerinde, hiçbirini insanlara uyarlayamıyoruz. O yüzden, bir de tabii ki arada yüzde 95’ten bahsettik hiçbir işe yaramadığına dair, geriye kalan yüzde 5 gibi bir oran var ve bu yüzde 5 oran çok düşük bir oran tabii ki. Durmuş bir saatin bile günde 2 kere doğruyu göstereceğini düşünürsek, yılda milyarlarca hayvanın deney endüstrisinde kullanıldığını gösterirsek belki bir x molekülünü bir betonun üstünde ya da duvarda da denediğimiz zaman belki onda da bir çürüme yapıp “A, bu da insanlar üzerinde yan etki gösterir mi?” diye yapıp, onları da insanlara yapsam belki yine yüzde 2’lik, yüzde 3’lük oranı sağlayabiliriz diye düşünüyorum.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Hocam, yanlış anlamayın yani böyle bir yönü var, yapılması lazım gibi algılanmaması gerektiğini düşünüyorum, beni tanıyorsunuz az çok. Söylemek istediğim, biz bununla mücadele edeceksek ki yüzde 100 olarak arkanızda olduğumu da söylemek isterim ama bu mücadeleyi kendi kendimize veremiyoruz belli ki, ülke olarak konuşuyorum. Yani Türkiye Cumhuriyeti tek başına deneye mücadele edemiyor çünkü uluslararası camiada da “Böyle gelmiş, böyle gider; aman iki fare.” gibi bir yaklaşım var hâlâ. O yüzde uluslararası düzlemde de hani ilişki kurmamız gereken, temas etmemiz gereken bir oluşum, bir kuruluş vesaire varsa onu öğrenmek için sormuştum.

DENEYE HAYIR PLATFORMU TEMSİLCİSİ DR. OĞUZCAN KINIKOĞLU – Yani uluslararası kuruluş tek başına şey anlamında, bilmiyorum belki Yağmur biliyordur.

DENEYE HAYIR PLATFORMU TEMSİLCİSİ YAĞMUR ÖZGÜR GÜVEN – Avrupa Birliğinin sırf konuyla ilgili kurduğu komisyonlar var. Hatta bu kozmetik ürünlerin hayvanlar üstündeki testine yasak getiren o durum da o komisyonun hazırladığı rapor. Şimdi aklımda o regülasyonların numaraları yok, sonra ulaştırayım ben size bir şekilde.

Çok kısa bir şey söylemek istiyorum: Şimdi, dediğiniz gibi uluslararası arenada deneye mücadele etmek tabii ki çok daha zor. Ancak biraz önceki rakamları yıllık ortalamaya vurduğumuzda ülkemizde her yıl 266 bin hayvan deneylerde kullanılıyor. Evet, belki Londra’daki ya da Amerika’daki deneylerin önüne geçemeyebiliriz ama ülkemizde bunu yasal metinlerle destekleyerek biz yapılabileceğine inanıyoruz. Burası da bence bunun için doğru bir yer.

HAYVANLARA ADALET DERNEĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI AV. HÜLYA YALÇIN – Çok kısa bir şey ekleyebilir miyim izniniz olursa?

BAŞKAN – Tabii, buyurun.

HAYVANLARA ADALET DERNEĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI AV. HÜLYA YALÇIN – Bu anlamdaki mücadelenin bir ayağı da eğitimden başlayarak “eğitimde etik, vicdani ret” kavramını geliştirmek. Sanıyorum yurt dışında da bu tür oluşumlar var. Henüz resmî bir sürece girmemiş olabilir, belki girenler de vardır ama hayvanlara ve canlılara yararlı bir yaşam sağlamak için bir meslek seçen insanların eğitimde öldürmeyi reddetme hakkı var ve bu vicdani etik ret, bayağı etkili bir sivil toplum hareketi hâline geliyor. Ondan faydalanılabilir ama oluşumların adını şu anda bilmiyorum, iletişim kurulabilir. Biz onu takip ediyoruz.

BAŞKAN – Devam ediyor muyuz?

DENEYE HAYIR PLATFORMU TEMSİLCİSİ YAĞMUR ÖZGÜR GÜVEN – Burak, tam da vicdani ret konusunda bir şey söyleyecekti.

BAŞKAN – Buyurun.

HAYVAN HAKLARI VE ETİĞİ DERNEĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI HAMDİ BURAK ÖZGÜNER – Ben de aslında bir veteriner sağlıkçı olarak üniversite boyunca herhangi bir deney yapmadım ama hocaların biraz iltimasıyla açıkçası okuldan mezun olabildim.

2015 yılında hayvan hakları aktivistleri İstanbul Üniversitesinde bir dersi ziyaret ettiler. Dersin ismi et muayenesi dersi idi ve bu ders için iki tane koyun öldürülecekti. Aslında bir ders için spesifik olarak iki tane hayvanın öldürülmesini çok çok etik dışı olarak buluyorum açıkçası. Çünkü bize üniversitedeyken mezbaha atıkları geliyordu ya da kadavra incelemesi yapabiliyorduk ancak bu ders için iki tane koyun öldürülecekti. Aslında Türkiye’de de ilk eğitimde vicdani ret hakkı kampanyasını 2015’te ilk defa gündeme getirdik. Ancak öğrencilere karşı akademisyenlerin yaptığı baskılardan kaynaklı biz bunu çok devam ettiremedik çünkü çok ciddi sıkıntılar yaşıyor öğrenciler. Örneğin bir öğrencinin aktarımını ben Komisyona iletmek istiyorum: “Sistosentez dersinde, gerektiğinde bir hayvandan nasıl idrar alınacağını öğrenmemiz gerekiyor. Hoca, öğrencilerden birine dışarıdan bir köpek getirmelerini söyledi. O an dışarı çıkıp buldukları bir köpeği derse getirdiler, o köpek de benim her gün gördüğüm bir arkadaşım. İdrar yollarında bir sıkıntı olmamasına rağmen kateterle köpeğin penisine girdiler, köpek acı içinde bağıırıyordu, ben bakamadım. Büyük bir travma yaşadım. Benim yaşadığım travma onun yaşadığı acının yanında hiçbir şey değil. Ders bitiminde onunla vakit geçirdim, acısını paylaştım.” Bu arkadaş bir veteriner fakültesi öğrencisi.

Ben de üniversiteden bir anımı paylaşmak istiyorum. Açıkçası kimse üzerinde bir travma yaratmak istemem ama hayvan hakları aktivisti olduğum için ve hayvanların bizlerden başka kimsesi olmadığını için bunu aktarmayı bir yükümlülük olarak görüyorum. Yine bir derste, üreme sağlığı ya da hijyeni dersi idi galiba, 40 kişiyi, bizi üniversitede topladılar, bir mezbahaya götürdüler -suni tohumlamayı bilir belki bazılarınız- ve 40 öğrenci hayvanın üzerinde suni tohumlama uygulaması yaptı -tırnak içinde “uygulaması”- ve kısaca bahsedeyim: Suni tohumlama hayvanın rektumuna kol, vajinasına da demir bir çubuk sokularak yapılan bir uygulama. Çok kötü durumdaydı hayvan, fazlasıyla ajite vaziyetteydi ve bu hayvan kesime sevk edildi.

Şimdi, bunun bu şekilde olmaması gerekiyor. Bu çok acı verici bir uygulama. Ve bu öğrenciler bu şekilde yetişip meslek profesyoneli olduklarında onlardan açıkçası çok yaşatmayı bekleyemeyiz diye düşünüyorum ben çünkü orada hayvana cansız bir meta muamelesi yapılıyor. Dolayısıyla bunun, bu anlayışın da fakültelerden silinmesi gerektiğini düşünüyorum. Yani hocalara o dönem dediler ki: “Bu bütün dünyada böyle.” Bu bütün dünyada böyle değil. Buna dair eğitimde vicdani ret hakkını tanımış ülkeler var. Brezilya, İtalya, Almanya, Belçika gibi ülkeler. Kanada’da sanırım yine benzer uygulamalar var. Türkiye’de neden bu uygulanmasın? Bunun başlı başına bir insan hakkı ihlali olduğunu düşünüyorum. Örnek verecek olursam, 1995 yılında Colorado Üniversitesinde Müslüman

bir tıp öğrencisi anestezi altındaki köpeklerde laboratuvar çalışmasını reddediyor ve başka bir üniversiteye nakloluyor, mecbur bırakılıyor. Bir dava açıyor ve üniversiteden tazminat kazanıyor. Dinimiz açısından ya da inancımız açısından ya da hayat görüşümüz, felsefi görüşümüz açısından bir hayvana zulmetmemeyi seçebiliriz. Bu en temel insan haklarından bir tanesi. Aynı zamanda çok ciddi bir -dediğim gibi- hayvan hakkı ihlali deneyler, özellikle eğitim ve öğretim amacıyla kesilip biçilen, bir hiç uğruna kesilip biçilen hayvanlar. Alternatif metotlar var. Bunlar varken hayvanların bir hiç uğruna öldürülmesi açıkçası birçok insanın vicdanını yaralıyor ama dediğim gibi özellikle öğrenciler açısından başlı başına bir psikolojik işkence süreci.

Komisyonlardan talebim bir meslek profesyoneli olarak, bu şekilde birçok öğrenci var, binlerce öğrenci olduğunu düşünüyorum ve üniversitelerde baskı görecekları ya da diploma alamayacakları gerekçesiyle ya da bu yönde görüşte oldukları için, düşündükleri için bu haklarını kullanamıyorlar ve Türkiye’de maalesef bu yönde yasal bir düzenleme yok. Dolayısıyla belki Komisyon, Yükseköğretim Kurumuna tavsiye niteliğinde bir yazı yazarsa ya da raporda bu yönde bir ibare geçerse çok faydalı olacağı düşüncesindeyim. Hem deneylerde kullanılan, öldürülen binlerce hayvan için hem de psikolojik şiddete maruz bırakılan öğrenciler için.

Türkiye’de örnekleri var, yok değil. Aksaray Üniversitesi -tam tarihinden emin değilim şimdi- temel sağlık bilimleri ile ilgili eğitim öğretim amacıyla yapılan deneyleri üniversite senatosu kararıyla yasakladı. Ülkemizde de bu tür uygulamalar yapılıyor. Zor değil ve sadece bu uygulamayla binlerce hayvanın yaşamı kurtarıldı. Önemli bir gelişme ülkemiz açısından. Aksaray Üniversitesi Senatosunun aldığı bu karar diğer üniversitelerde de uygulanabilir. Önemlidir ülkemizin etik anlamda gelişmesi açısından. Aynı şekilde Ankara Üniversitesinde de ve başka üniversitelerde de bu tür, hayvan kullanılmadan öğrencilerin pratik kazanabilecekleri uygulama laboratuvarları tesis edildi. Yani niyet meselesi biraz. O yüzden üniversitelerin alternatif yöntemler yönünden de teşviki, mevzuatta da aslında bahsedildiği gibi bu yöntemlerin teşvik edilmesi son derece önemli.

Teşekkürler.

BAŞKAN – Sağ olun.

10.- Deneye Hayır Platformu Temsilcisi Yağmur Özgür Güven’in, hayvan deneyleri, HADMEK ve HADYEK’in uygulamaları, vicdani ret hakkının tanınması gerekliliği hakkında sunumu(Devam)

DENEYE HAYIR PLATFORMU TEMSİLCİSİ YAĞMUR ÖZGÜR GÜVEN – Bunu da dosyamıza koyduk.

Daha önceki oturumlardan hangisinde hatırlamıyorum ama en çok işte ülkemizde hayvanlar kozmetik alanında kullanılıyor gibi bir bilgi vardı. Ben, bari bu kadar üzücü şeyin arasında güzel bir şey söyleyelim diye bunu özellikle ekledim. Ülkemizde kozmetik ürünlerin ya da ürün içeriklerinin ya da bitmiş ürünlerin hayvanlar üzerinde test edilmesi yasak. 15 Temmuz 2017 günü yapılan değişiklikle bu yasaklandı. Burada da zaten görüyorsunuz harita üstündeki ülkeleri. Biz de bu ülkelerden bir tanesiyiz. Dolayısıyla bu yasağın arkasında da bir yönergeye benzer bir metin yayınlanıp bunda da kullanılması gereken hayvan alternatif yöntemler çok teknik şekilde detaylandırıldı. Dolayısıyla eğer kozmetikte biz bunu yapabiliyorsak tıp eğitiminde de herhâlde bunu yapabiliriz diye düşünüyorum.

Taleplerimizi kısaca okuyarak bitirmek istiyorum izninizle. Hayvan deneyleri etik kurullarının teşekkülü ve işleyişindeki sorunlar giderilmeli. Hayvan koruma alanında çalışan sivil toplum örgütleri, baroların hayvan hakları oluşumlarının temsilcileri, etik alanında uzman kişiler de kurula dahil edilmelidir. Hayvan deneyleri yerel etik kurulları bölgesel çalışan merkez etik kurullar tarafından denetlenmeli, özel kuruluşlar projelerle ilgili izinleri resmi kuruluşların yerel etik kurulları ya da

merkez etik kurulundan almalıdır. Deney sonunda aile yanına verme programları uygulanmalı, bununla ilgili olarak sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği ve eş güdüm hâlinde çalışılmalıdır. Parantez açmak istiyorum. Aynen Latte örneğinde olduğu gibi deneyin sonunda sorumlu veteriner hekim tarafından yaşamına devam edebileceğine karar verilen hayvanlar bu konuda çalışan yani hayvan hakları alanında çalışan sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği içine giderse biz bu hayvanları yuva sahibi yapabiliriz. Latte bizim için simgesel bir örnek.

Tıp eğitiminde hayvan kullanımı yerine hayvansız alternatif bilimsel yöntemlere geçilmeli, alternatif yöntemleri kullanmak isteyen üniversiteler desteklenmelidir.

5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'nda "Hayvan deneyleri ve yasaklar" başlığı altında -yani 9'uncu ve 14'üncü maddeler oluyor- "Kedi, köpek gibi evcil türlerin sokak ya da barınakta yaşayanları üzerinde hiçbir şekilde deney yapılamaz" ibaresi eklenerek bu hayvanların denek olamayacakları garanti altına alınmalıdır. Şu anda bu yasal. Yani sokaktaki hayvanlar üstünde -kedi, köpekler üstünde daha doğrusu- ya da barınaktan alınarak deney yapmak yasal ve örnekleri görüldü. 2013 yılında Kayseri Erciyes Üniversitesi, Kayseri Büyükşehir Belediyesi barınağından 10 tane köpeği üzerinde deney yapılmak üzere uzmanlık tezi hazırlayan akademisyen kişiye teslim etti ve bununla ilgili de girişimlerde bulunduk ama tabii sonuç alamıyoruz çünkü yasal.

Ve son olarak, hayvan deneylerine karşıtlığını, din, kanaat ve vicdan özgürlüğü kapsamında koruma altına alınmış, samimi bir vicdani kanaat olarak kabul etme gerekliliği vardır. Bu yüzden tıp eğitiminde vicdani ret hakkının tanınmasıyla ilgili YÖK'e tavsiyede bulunulmalıdır.

Çok çok teşekkür ediyoruz dinlediğiniz için.

BAŞKAN – Biz teşekkür ederiz, sağ olun.

Yunus balıklarıyla ilgili değil mi sizin?

DAYANIŞMA HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU KURUCU ONURSAL BAŞKANI ŞEBNEM ASLAN – Evet.

BAŞKAN – Buyurun.

DAYANIŞMA HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU KURUCU ONURSAL BAŞKANI ŞEBNEM ASLAN – Deneye Hayır Platformunun çalışmaları çok değerli çünkü onlar gözümüzün önünde olmayan hayvanların haklarını savunuyorlar.

Bu arada ben de bir şey söylemek istiyorum Eşimin bir arkadaşı eczacılık fakültesinde çok iyi bir profesör. Hayvan deneyleri kullanılmadan yapılan ilaçlar üzerinde çalışıyor ve Deneye Hayır Platformuyla çalışmak istiyor. Belki bu grubu bakanlık bünyesinde bir çalışmaya sevk edebiliriz Başkanım.

BAŞKAN – Evet.

DAYANIŞMA HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU KURUCU ONURSAL BAŞKANI ŞEBNEM ASLAN – Şimdi Yunuslara Özgürlük İnisiyatifi Platformundan Öykü Yağcı, yunus parkları, hayvanlı sirklerle ilgili sunumunu yapacak.

12.- Yunuslara Özgürlük Platformu Temsilcisi Öykü Yağcı Tonay'ın, yunus parklarının, hayvanlı sirklerin kapatılması ve yasaklanmasının gerekliliğinin etik, ahlaki ve bilimsel boyutları hakkında sunumu

YUNUSLARA ÖZGÜRLÜK PLATFORMU TEMSİLCİSİ ÖYKÜ YAĞCI TONAY – Ben de dosya getirdim beş adet, farklı parti temsilcisine dağıtılmak üzere.

Öncelikle bizi ağırladığınız ve katkı sunmaya destek olduğunuz için ben de teşekkür ediyorum. Bugün burada amacımız, aslında, yunus parklarının, hayvanlı sirklerin ve kara sirklerinin neden kapatılması gerektiğini, yenilerinin açılmaması gerektiğini etik, ahlaki ve bilimsel boyutlarıyla size aktarmak. Hem hayvanların lehinde hem de insanların lehine bir yasa çıkarılması için sizin duyarlılığınızı aslında görmek istiyoruz ve bu yönde sizi davet ediyoruz. Ve Türkiye'nin de örnek bir yasa çıkarmasını, gerekli yönetmelikleri ve yasayı buna göre düzenlemesini talep ediyoruz.

Ayrıntılara girmeden önce ben iki video izlemek istiyorum. Maalesef izlemesi zor birkaç videodan biri bugün gördüğümüz. İlk hayvanlı sirkler ve hayvanlı gösterilerle ilgili. Aslında yunus parkları da bunlardan biri ama ilkini, hayvanlı sirkleri aktarmak istiyorum. SETA'nın gizli çekimlerle yaptığı görüntülerden biri.

(Video gösterimi yapıldı)

YUNUSLARA ÖZGÜRLÜK PLATFORMU TEMSİLCİSİ ÖYKÜ YAĞCI TONAY – Ne yazık ki bu görüntüler aslında ya pek çoğumuzun görmek istemediği, kafasını çevirdiği ya da bizlerden gizlenen görüntüler. Ne yazık ki şov dünyasında sahnede bunları görmüyoruz. Bu nedenle de çocuklarımızı hiçbir endişe duymadan götürüyoruz. Bazen çoğumuz da bilmiyoruz aslında perde arkasında bunların döndüğünü ama bugün teknoloji bu kadar ilerlemişken, internette bilgi kaynaklarımız bu kadar yoğunken aslında bilgisiz, ilgisiz ve duyarsız kalma lüksümüz ve özgürlüğümüz olmuyor. Bu nedenle duyarlılık bekliyoruz herkesten.

Şu anda Türkiye'de yalnızca tek bir sirk var, hayvanlı sirk var, orada da yalnızca bir piton yılanı var. Türkiye'deki sirklerin sorunu, Türkiye'ye yurt dışından hayvan gösterilerinin giriş yapması ve buna izin verilmesi. Bu, Türkiye'de çokça protesto ediliyor, yerelde belediyeler, aynı şekilde bakanlıklar da gerekli izinleri verebiliyor yurt dışından hayvanlı sirklerin girmesine. Dolayısıyla, bunu sonda da belirteceğim ama hayvanlı sirk ve her türlü hayvanlı gösterinin yasaklanması, Türkiye'ye de girişinin yasaklanmasını özellikle talep ediyoruz.

Bu hayvanlı sirk ve gösterilerin bir parçası da aslında son zamanlarda çok popüler olan ama son on yılda da ciddi protestoları gördüğümüz yunus gösteri ve terapi merkezleri. Bunun da çok kanlı bir yüzü var. Bunu da Bana Göz Kulak Ol Derneğiyle bu videonun Türkçesini gerçekleştirdik. Belki duymuşsunuzdur Japonya'nın Taiji koyunu. Ciddi bir katliam yaşanıyor, hayatta kalanlar ve tutulanlar da dünya çapındaki yunus parklarına getiriliyor ve ne yazık ki Türkiye de, yanlış hatırlamıyorsam, 2008 yılında Taiji'den 18 yunus ithal etti, gerekli CITES belgelerini ayarlayarak. Fakat CITES belgelerinde de ciddi sahtecilikler yapılıyor, bunu da ileride göreceğiz.

Bu videoyu da isterseniz çok kısa izleyelim, yaklaşık iki, iki buçuk dakika.

(Video gösterimi yapıldı)

YUNUSLARA ÖZGÜRLÜK PLATFORMU TEMSİLCİSİ ÖYKÜ YAĞCI TONAY – Evet, bu video milyonlarca kez paylaşıldı, çok ciddi destek topladı fakat ne yazık ki 2014'teki Çevre Komisyonunda ve ilgili bakanlıklar tarafından ciddiyle karşılanmadı ve aynı etkiyi yaratmadı maalesef.

Öncelikle şunu belirtmek istiyorum: Sunumumda anahtar kelimeler kullandım, merak ettiğiniz noktalarda Google'da arama yapıp çok daha fazla sayıda bilimsel makale bulabilirsiniz, örnek bulabilirsiniz.

Aynı zamanda yunusları aslında örnek tür olarak kullandım fakat yunus gösteri merkezlerinde ve hayvanlı her türlü gösteride sadece yunuslar değil, belugalar, foklar, başka balinalar ve nesli tükenmekte olan bir sürü hayvan türü de aslında kullanılıyor. Nesli tükenmekte olmasına gerek de yok aslında, her türlü hayvan aynı sorunları yaşıyor.

Her şeyden önce yunus parkları, hayvanlı sirkler neden yasaklanmalıdır? Çünkü bunlar en başında etik sorunlar doğuruyor; hukuki ve bilimsel zorlukları geçtik, en başında hayvanlar açısından ciddi sorunlar var. Örneğin, yunuslar saatte 60 kilometre yüzebilen, 500 metre derine dalabilen ve sadece zamanlarının yüzde 10-20'sini suyun yüzeyinde geçiren hayvanlar, esaret altında, bu tesislerde 2 metre derinlikte bir suya hapsedilebilir. Sürekli küçük bir havuzda dönüyor ki bu hayvanlı sirklerde çokça rastladığımız bir davranış biçimi var, davranışsal bozukluk geliştiriyor; volta atıyor, stres yoğunluğu çok yüksek oluyor ve psikolojik olarak da ciddi zarar görüyor. En önemlisi bu hayvanlar ne yazık ki doğada canlı balık avlayıp sürüleriyle gezebilirken doğal yaşam ortamlarından koparılıyor ve ömür boyu hapse mahkûm ediliyor. Bunu aslında en kolay empatiyle anlayabiliriz. Ailenizden, sürünüzden koparıldığınızı düşünün ve ufak bir alanda insanlara gösteri yaptığınızı, aç bırakıldığınızı ve zorla çalıştırıldığınızı düşünün. Aynı şekilde doğada tehditlerden kaçabilirken ne yazık ki havuzlarda anlaşılmadığı hayvanlarla veya kızgınlık dönemlerinde kavga edebilir, ciddi yaralanmalar doğurabiliyor.

Bu, Türkiye’de bir yunus parkı, anne yunus yavrusunun ölümünü izliyor bu fotoğrafta. Çünkü bir sonraki slaytta göreceğiz, yunuslar esaret altında üreyemiyor, pek çok hayvan gibi, balinalar gibi çünkü ciddi stres var. Aynı zamanda denizde kilometrelerce yüzerken aynı vajinal açıklığı elde edemiyor ve hayvan sıkışıyor, nefes alamıyor. Dolayısıyla, esaret endüstrisinin, işletmecilerin kullandığı ciddi bir tez var, bu hayvanların çoğu esaret altında üretiliyor ve Türkiye’ye ya da dünya ülkelerine bu şekilde pazarlanıyor. Ama aslında o esaret altındaki ilk birkaç birey de doğadan yakalanmış oluyor ve ne yazık ki bu hayvanların çoğu yine doğadan yakalanıyor çünkü hayatta kalamıyorlar. Aynı zamanda canlı yakalamalar sırasında pek çok hayvan hayatını kaybediyor ve bu denizdeki dengeyi de bozuyor.

Burada çok da akla hayale gelmeyecek bir başka unsur da strese bağlı hastalıklara maruz kalıyorlar. Ülser hapları ve sakinleştiriciler, antidepresan ilaçlar veriliyor ölü balıklar arasında. Bu, bizim zaten söylediğimiz bir şey değil, veteriner hekimlerin, Türkiye’deki ve dünya çapındaki veteriner hekimlerin makaleleriyle de ortaya çıkabilir, internette araştırabiliriz.

Bu da Türkiye’deki bir yunus parkı. Kaş, özellikle bunu belirtiyim çünkü Kaş yunus parkını ciddi bir mücadele sonucunda, iki senelik zorlu bir mücadele sonucunda kapattırabildik ne yazık ki hayvanları koruyamadık. Dişleri tel ve betonu ısırmaktan kökten çürümüş ve zedelenmiş durumda ve bunu maalesef parklardaki birçok yunus yaşıyor, orkalar da. Türkiye’de yok ama “dorsal fin” dediğimiz yüzgeçleri, tutunmaktan yamulabiliyor veya stresten yamulabiliyor, kullanılmadığı için, sabit durmaktan. Etik sorunlar bu şekilde özetlenebilir, tabii ki daha çok var.

Hukuki sorunlara geldiğimizde, aslında, bu da Türkiye’de bizim en çok zorlandığımız süreçler. Uluslararası sözleşmelere Türkiye taraf olmuş bir ülke, ACCOBAMS, Barcelona Sözleşmelerine ek olarak, Bern ve CITES sözleşmelerine tarafız. Aslında yunuslar, deniz memelileri ve pek çok hayvan koruma altındayken bazı belgelerle bu hayvanlar Türkiye’ye giriş yapabiliyor. Nitekim CITES Sözleşmesi doğadan -mesela yunusları örnek aldığımızda- yakalanan yunuslara belirli bir sınırlama ve sadece belirli istisnalar durumunda izin veriyor, çok kısıtlı sayıda, özel izinle. Eğitim ve bilimsel amaçlı ancak olabilir. Türkiye ne yazık ki -sadece Türkiye diye genellemeyeyim- bazı yerel belediyeler ve işletmeciler bunu çok, maalesef, kullanabiliyor.

Yine, Hayvanları Koruma Kanunu'na baktığımızda 4, 8, 14 ve 24'üncü maddeler aslında temelde hayvanları korurken, bakalım, doğada serbestçe yaşayan bir hayvan yakalanıp özgürlükten yoksun bırakılamaz. Bu yunus parklarına, hayvanlı sirkelere, hayvanat bahçelerine aslında temelde aykırı bir yasa. Bir yasamız var, evet, ama ne denetleniyor ne uygulanıyor pek çok düzeyde.

Evet, ilaç vermek, hayvanların türlerine has davranış, fiziki özelliklerini yapay yöntemlerle değiştirmek, ki bunu değiştiriyor yunus parkları eğitimlerle, aç bırakarak hayvanları insanlara bağımlı hâle getiriyor ve tekrar çoğu doğaya geri dönemeyecek hâle geliyor.

24'üncü maddeyi ne yazık bugüne kadar Türkiye'de işletemedik kapattığımız yunus parklarında, Fethiye ayrı olmak üzere, Kaş'ta ve Bodrum'da. Bodrum'u daha kapatmadık maalesef. Fakat bu hayvanlara koruma talep ediyoruz. İnsandan, sömürden uzak, deniz alanlarında, belki bir rehabilitasyon merkezi kurulması, karaya vuran yunusların da buraya getirilerek aynı zamanda, uzmanlar tarafından koruma altına alınması gibi bir talebimiz de hep oldu fakat gerçekleştiremedik ne yazık ki bugüne kadar.

Aynı şekilde Su Ürünleri Kanunu'nca 1983'ten beri Türkiye'de yunus avı yasak olmasına rağmen bize hâle yunus parkı işletmecilerinin yasa dışı yunus avcılığı yaptığı, bazı balıkçılarla iş birliği hâlinde bunu yaptığı bilgisi geliyor. Fakat bunu denetleyemiyoruz, belgeleyemiyoruz. Ama bu devam ediyor. Çünkü yurt dışından giren 18 yunus nerede? Şu anda Türkiye'deki yunus parklarında 100'ün üzerinde deniz memeli ve hayvan var. Fakat yerlerine yenileri geliyor, örtbas ediliyor, bakanlıklar haberdar edilmiyor hayvanlar öldüklerinde. Bunları, maalesef, takip edemiyoruz.

Aynı şekilde yüzme havuzlarının tabi olacağı sağlık esasları. Bu madde, yüzme havuzunda insan ve hayvanlar bir arada yüzemaz diyor. Fakat bu tesislere yüzme havuzu olarak ruhsat verilmediği için buradaki açıktan da faydalanabiliyor. Aslında insan ve hayvanın bu kadar yakın etkileşim hâlinde olmasının çok ciddi zararları da var. Maalesef, bu maddeyi de işletemiyoruz çünkü resmi olarak yüzme havuzu olarak tanımlanmıyor ruhsatlarda.

Burası Kaş Yunus Parkı. 2011'den bu yana yerel sivil toplum kuruluşlarıyla çok ciddi bir örgütlenme gerçekleştirdik ve onların da çabaları sayesinde yunus parkını kapatabildik. Fakat gördüğümüz yunusa sağlık kontrolü yapıp koruma altına alınmasını -2 yunus vardı burada- talep ettiğimizde, ne yazık ki bu hayvanlar başka bir tesise gönderildi.

Video da gördüğümüz kişi ise Kaş Yunus Parkı'yla ilgili mücadeleimizdeki ilk toplantılarda, bilgilendirme toplantılarında Kaş Yunus Parkı'yla ilgisi olan ve yunusların ticaretiyle ilgisi olan biri. İbretlik bir video. Ben bunun sadece çok kısa bir kısmını göstereceğim çünkü yetkililerin aslında ne kadar hukuksuzluklarla bu işi yürüttüğünü anlatıyor.

(Video gösterimi yapıldı)

YUNUSLARA ÖZGÜRLÜK PLATFORMU TEMSİLCİSİ ÖYKÜ YAĞCI TONAY – Bu videoda kendisi, Türkiye'de yunus parkı açmanın hiçbir yasayla ve yönetmelikle bağlanmadığını, çok kolay açıldığını ve bu hayvanların Türkiye'ye akvaryum balığı olarak sokulduğunu söylüyor. Bunun devamı da var, size verdiğim USP'lerde de videoyu görebilirsiniz. Videonun tamamı aslında tüm bu süreçleri ortaya koyuyor.

Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler Anayasa'nın 90'ıncı maddesine göre aslında kanun hükmünde fakat uygulanmıyor.

Bu hukuki sorunlardan başka bir örnek de –birçok var ama ben özellikle bunu seçtim- ruhsat sorunu. İlçe belediyeleri yunus parkları açma izni verebiliyor aynen bu şekilde. Gördüğümüz gibi ruhsatı bize Mumcular Belediyesi temin etti, Bodrum Belediyesinden istediğimizde bir türlü alamamıştık.

Sanıyorum 2011 tarihli ya da 2012 tarihli. İçki, lokanta faaliyet alanı olarak görülüyor. Tali faaliyet de yunus gösteri merkezi. Burada sadece yunuslar da yok, deniz aslanı ve mors gibi hayvanlar var. Biz bunu sayısız kez şikâyet ettik. CITES'e de yazdık. Fakat ne yazık ki Bodrum'dan cevap gelmedi fakat CITES ve Avrupa Konseyi zaten Türkiye'yi izlemeye almış durumda. Çünkü Türkiye'de yasak olmasına rağmen, uluslararası sözleşmelere rağmen, Bakanlıkça çıkarılan 2006-2007 yılları –yanlış hatırlamıyorsam- 23 yunus Türkiye sularından yakalandı sadece özel izinle ve sadece bu tesislerde, işletmecilerin ticari çıkarları yüzünden.

Ve bu tesis, Bodrum Güvercilik'teki bu tesis aynı zamanda yunus terapisi yaptığını iddia eden, otizm çocuklara, gelişimsel bozuklukları olan çocuklara yunus terapisi yaptırdığını iddia eden bir tesis. En zorlu tesislerden biri. Ne yazık ki buna hâlâ izin veriyor yetkili kurumlar. Bu videoyu size çok kısa izleteceğim. Bu yunus terapisinin yorumunu size bırakıyorum.

(Video gösterimi yapıldı)

YUNUSLARA ÖZGÜRLÜK PLATFORMU TEMSİLCİSİ ÖYKÜ YAĞCI TONAY – Göremiyoruz ama yunuslarla horon tepiliyor. Yunuslara horon oynatılıyor ve bu sadece tek bir video da değil, internette “Bodrum Güvercinlik, horon” gibi kelimeler girince bir sürü başka göreceksiniz. Çünkü hayvanların doğasında bu tür davranışlar yok. Bunu medyanın sunma biçimi de çok yanlış. Normalde yunuslar bu şekilde durmaz. Ancak aç bırakılarak eğitilip bu hâle getiriliyor maalesef.

Bodrum Yunus Parkı da diğer parklarda olduğu gibi bunu her seferinde çok ciddi turizm malzemesi hâline getiriyor ve turizm anlayışımız da bu olmamalı aslında. Doğal kaynakları ve zenginlikleri koruyarak bunu yapmanız gerekir. Aslında tüm bu yasal hukuki ve bilimsel sorunlara rağmen Türkiye'de şu anda 10 park var. 2014 Çevre Komisyonu toplantısında yasaklanmaya yönelik taleplerimiz reddedildikten sonra da, yaklaşık birkaç ay sonra da -yanlış hatırlamıyorsam- Land of Legends açıldı. Aynı zamanda, Kemer'de mühürlenmiş park tekrar açıldı. Şu anda -10 tesiste 100'den fazla deniz memelisiyle- en kötü karnesi olan şehir olarak Antalya başta olmak üzere Muğla, İstanbul ve Aydın'da tesisler var. Ne yazık ki bu tesisler de denize en yakın olan tesisler aslında.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Teşekkürler Sayın Başkan.

Bunları kapatma yetkisi belediyelerde mi? Belediyeyse il belediyesi mi, büyükşehir belediyesi mi, ilçe belediyesi mi? Yoksa Bakanlık mı? Görevini yapmayan kurum kimdir tam olarak, bu eziyete göz yuman kimdir?

YUNUSLARA ÖZGÜRLÜK PLATFORMU TEMSİLCİSİ ÖYKÜ YAĞCI TONAY – Tabii, bakanlıklar farklı düzeyde, yerel yönetimler farklı düzeyde. Bu tesislere bu ruhsatları verenler ilçe belediyeleri olabiliyor, il belediyeleri olabiliyor. Örneğin, Bodrum'dakini Bodrum Belediyesi verdi. Sealanya'dakini yine başka bir ilçe belediyesi verdi, tam hatırlamıyorum şu anda ama onların bilgileri var, gerekirse yine sizinle paylaşabilirim. Fakat yerel düzeyde bu tesislerin açılması için çalışma ruhsatının verilmesi bir tarafa, gördüğümüz gibi herhangi bir mantıklı bir tanımlaması da yok. Yani içkili lokanta sahibi olan biri denizde hiçbir uzmanlığı olmadan yunus gösterisi yapabiliyor, hatta yunus terapisi diye engelli bireylerin ailelerini de, umutlarını da sömürüyor ne yazık ki.

SALİHA SERA KADIGİL SÜTLÜ (İstanbul) – Dolandırıcılık.

YUNUSLARA ÖZGÜRLÜK PLATFORMU TEMSİLCİSİ ÖYKÜ YAĞCI TONAY – Bakanlıklara gelince de, maalesef Tarım Bakanlığı, zamanında Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Orman ve Su İşleri Bakanlığı CITES belgelerinde sahteciliğe göz yummuş, bu hayvanların Türkiye'ye girişine de göz yummuştur. Dolayısıyla yetkili aslında yetkili tüm kurumlar gereğini yapmıyor. Yasalarımız ve uluslararası sözleşmelerimiz var ama uygulanmıyor, denetlenmiyor. Bunu daha önce başka veteriner

hekimlerle ilgili de arkadaşlarımız da söylemişti, uzman veteriner hekimlerin girmesine izin vermiyor. Deniz memelisi veteriner hekimlerinin uzmanlığı çok farklı. Yani bunu bir kara memelisi ya da başka bir hayvanın uzmanlığına sahip bir veteriner hekim maalesef anlamıyor. Nitekim, Kaş'taki 2 yunusa sağlık kontrolü talep ettiğimizde çok zor bunu gerçekleştirdik fakat oraya yine yerel belediyeden görevli gönderildi, "Yunuslar sağlıklıdır." dendi ve maalesef tam iki ay sonra o yunus öldü. Bunu da biz medyadan öğrendik, Bakanlık aracılığıyla değil. Maalesef bu tür hukuksuzluklar yapılıyor. Bu süre içinde Fethiye ve Kaş'ta 2 yunus parkını kapamayı başardık çok ciddi mücadeleler sonucunda ama bunu yapan da yine ruhsatını vermeyen, ruhsatsız bir şekilde Kaş Yunus Parkı müşteri kabul ediyordu, bunu kanıtladık ve mücadele ettik. Bunu yapan yine Kaş Belediyesiydi yani ruhsatını yenilemedi ama çok büyük yerel ve uluslararası destekle, ileride de görecekiz.

Açılmasını engelleyebildiğimiz tesislerden bazıları şunlar: Bir tanesi İzmir'de, İzmir Ticaret Odası düşünüyordu, bunu engelledik ve duyarlı davrandılar, iki sene takip ettik, Tuzla Bayraktar İnşaat & Via Properties aracılığıyla açılacaktı. İyi ki yunus parkı açılmadı ama hayvanat bahçesini engellemedik. Şu anda Aslanpark ve orada bir akvaryum var. Tematik akvaryumlar da aslında çok ciddi sorunlar barındırıyor fakat şu anda gittikçe popüler hâle geliyor. Bu yüzden kara ve su sirkleri gösteriler olarak adlandırılarak genişletilmesini talep ediyoruz. Çünkü köpekbalıkları, vatozlar, kaplumbağalar da aynı sorunu yaşıyor, bir sürü tropikal balık ölüyor.

Tom ve Misha, Latte gibi bizim umudumuz oldu, belki duymuşsunuzdur, Türkiye sularında yakalanan yunuslardan biriydi ve yurt dışından gelen Born Free ciddi bir fon sağlayarak bu yunusları aldı ve Türkiye sularında, Gökova'da rehabilite ederek denizlere saldı. Tom ve Misha bizim için de çok güzel bir örnek. Maalesef tüm yunuslar rehabilite edilemiyor ama onların insan sömürsünden uzak alanlarda da tesisler kapatıldıktan sonra koruma altına alınmasını istiyorum. Çok güzel bir video var "Maviye Dönüş" diye, isterseniz izleyin, bunu izletmeyeceğim.

BAŞKAN – Süre ne kadar?

YUNUSLARA ÖZGÜRLÜK PLATFORMU TEMCİLCİSİ ÖYKÜ YAĞCI TONAY – Yok, yok, bunu şimdi izletmeyeceğim yani süre biraz uzun, siz izleyin.

BAŞKAN – Tamam.

YUNUSLARA ÖZGÜRLÜK PLATFORMU TEMCİLCİSİ ÖYKÜ YAĞCI TONAY – Umut olur ve özgürlüğün ne kadar güzel bir şey olduğunu görebiliriz.

Türkiye'deki yunus parkları eğitim, bilim, hayvan sevgisi, sosyal sorumluluk maskesi altında ne yazık ki bunları yürütüyor. Yani bu fotoğrafları da size bırakıyorum. Bir tanesi Belek, ortadaki foklu olan Gaziantep, alttaki İBB'ye ait olan İstanbul Dolphinarium, alt orta Bursa'daki kapatılan Korupark AVM içerisindeki yunus parkı, onu özellikle vurgulamak isterim. Yine, sağdaki, bir morsun flüt kaldırılmaya çalışıldığı İstanbul Dolphinarium. Yani neresi bilimsel, neresi eğitim, neresi hayvan sevgisi ve bu çocukların çoğu da maalesef empatiden uzak bir çocukluk geçiriyor bu tesislerde. Mesela sosyal sorumluluk adı altında engelli çocukları bu tesislere götürüyorlar, belediyeler çok yapıyor bunu; bu, tesislerin maskeleri.

Buradaki en ciddi sorunlardan biri de, neden kapatılmasını istiyoruz bu tesislerin? Yunus terapisi aldatmacası. Dünya çapında ve Türkiye'de hiçbir bilim insanının kabul etmediği bir uygulama bu. Yunus terapisi, yunusla terapi, yunus rehabilitasyonu olarak geçiyor. Biz sorduk Tohum Otizm Vakfı uzmanlarına, psikiyatristlere ve gelişimsel bozukluklar konusunda uzmanlara. Gördüğünüz gibi, pek

çok geçerli kabul edilemeyecek yöntemsel sınırlılıklar sorun barındırıyor ve terapötik yararı olmadığı yönünde bütün görüşler. Aynı şekilde, Profesör Yankı Yazgan'ı pek çoğumuz biliyoruz, kendisi de "Batı tıbbi çerçevesinde herhangi bir belgelenmiş bir tedavi yöntemi değildir." diyor.

Profesör Binyamin Birkan, Tohum Otizm Vakfı Biruni Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü Öğretim Üyesi. Binlerce euroluk sözde bir tedavi biçimine ve cinci hocalara gönderme gibi çağ dışı bir kandırmaca olduğunu söylüyor, ölümle sonuçlanabilecek riskleri olduğunu söylüyor. Nitekim, ona da birazdan detaylı gireceğim.

Burada can alıcı başka bir şey daha var. 2010'un Aralık ayında biz -o zaman BİMER'di- BİMER aracılığıyla yaptığımız başvuruda dönemin Sağlık Bakanlığı bilirkişi raporu istedi Hacettepe Üniversitesinden ve FDA yani Amerika Gıda ve İlaç Daire Başkanlığının hiçbir şekilde onaylamadığı bir şey ve "Bu tür tedavilere izin verilmemesi uygundur." diye görüş belirtildi, bize de bu metin yollandı, "web" sitemizde, "Bilimsel Veriler" kısmında bulabilirsiniz. Fakat kabine değişiklikleri ve diğer süreçlerden dolayı bu da aksadı, takip edilmedi. ABD Ulusal Otizm Merkezinin raporlarında da hiçbir şekilde "kanıta dayalı veya umut vadeden tedaviler" kategorisinde gözüküyor "tartışmalı müdahaleler ve tedaviler" başlığı altında yer alıyor.

Bir diğer sorun da -az kaldı- kaza ve ölüm riskleri. "Oceanic Preservation Society" dünya çapında bilimsel çalışmalar yürüten bir kuruluş. 1970'lerden günümüze kadar yunus parklarında, tematik akvaryumlarda, insanlar ile hayvanların etkileşim içinde olduğu parklarda 70'in üzerinde kaza gerçekleşti. Bunların 15'i ya hayvanların ya insanların ölümüyle sonuçlandı, daha çok eğitmenler, ziyaretçilerin de ciddi yaralanmalarından oluştu ve daha da acısı, bunlar yalnızca basına yansıyanlar ve rapor edilenler. Burada bir orkayı görüyorsunuz, aynı şekilde, yunuslarla yüzme programında insanların üstüne büyük bir şiddet ve ağırlıkla düşen bir yunus görüyorsunuz.

Biraz da insanların açısından baktığımızda da, bulaşıcı hastalıklar... Bununla ilgili çok ciddi makaleler var internette, bir kısmını çevirdik, bir kısmını henüz çeviremedik. Fotoğrafta gördüğünüz Sea World'teki bir yunus, çiçek hastalığına yakalanmış. Dışkı ve sudaki bakteriler insandan hayvana, hayvandan insana geçebiliyor. Bunların arasında kuduz, salmonella, tüberküloz, brusella gibi bakteriler var; aynı zamanda, egzama, deri iltihabı, şişlik, viral hastalıklar da geçebiliyor. Pek çok bilim insanı, eğitmenler de bunlara yakalanabiliyor, o yüzden özellikle inceleniyor bu alan. Bunu kapamak zorundayız ve kapamak istiyoruz çünkü aslında pek çok insan da artık bunun farkında, buradaki esaret endüstrisinin, hayvanlı sirklerin, yunus parklarının. Çokça imza kampanyası gerçekleştirdik, bunlardan bir kısmı, topladığımızda belki 500 bini geçti, bugüne yetiştiremedik ama bir sonrakine teslim etmek istiyoruz.

Aynı şekilde, çok ciddi boykotlar...

BAŞKAN – Toparlayabilirsek, 3 konuşmacımız daha var çünkü, bir an evvel...

YUNUSLARA ÖZGÜRLÜK PLATFORMU TEMSİLCİSİ ÖYKÜ YAĞCI TONAY – Tamam.

Boykotlar yapıldı, artık kamuoyu farkında ve okullarda çocuklara çok farklı şekilde hayvan ve doğa sevgisi aşılayabiliriz. Uluslararası hayvan hakları kuruluşları devreye girdi bu süreçlerde. Recovery, Erol Kaya'ya, bir önceki Çevre Komisyonu Başkanı'na mektup bile gönderdi. Medya bu konuya çok duyarlı. Dolayısıyla vereceğimiz kararda da bunu hem uluslararası medya hem de Türkiye medyası çok özel bir şekilde duyuracaktır.

Talebimiz, hayvanların kullanıldığı kara ve su sirkleri ile yunus ve deniz memelileri gösteri ve terapi merkezlerinin kurulması, işletilmesi, bu hayvanlara gösteri ve terapi yaptırılması, hayvanların sergilenmesi, bu tesislere yurt içinden veya yurt dışından hayvan temin edilmesi, bu ve benzeri

tesislerde hayvanların herhangi bir amaçla esaret altında tutulması yasaklanmalıdır. Hayvanlı sirk ve muhteviyatında karada veya suda hayvanlara gösteri yaptırılan etkinlikler ile mevcut sirk, panayır, eğlence gösterisi ve benzeri seyyar işletmelerin de yurt dışından Türkiye'ye girişinin yasaklanması, yapılacak yasal düzenlemenin yayımını takip eden altı ay içinde mevcut yunus gösteri ve terapi merkezlerinin ruhsatlarının iptal edilmesi ve yenilenmemesi, hayvanların kullanıldığı su ve kara sirklerinin faaliyetine ve yenilerinin kurulmasına izin verilmemesi. Aynı şekilde, teşvik ve reklamların yapılmasının yasaklanması ve bu tesis ve işletmelerdeki hayvanların 24'üncü madde gereğince koruma altına alınması. Göreceksiniz, örnek ülkeler İsviçre, İngiltere, Avusturya, Yunanistan, pek çoğu hayvan sirkleri ve/veya deniz memelisi ticaretini yasaklayan ülkeler. Türkiye'nin de bu yönde doğru karar alacağını umuyoruz.

Ben çok teşekkür ederim dinlediğiniz için.

BAŞKAN – Biz teşekkür ederiz, sağ olun.

ANKARA BAROSU HAYVAN HAKLARI KURULU BAŞKAN YARDIMCISI AV. BURCU YAĞCI BİLGİÇ – Ben çok kısa bir şey söyleyebilir miyim?

BAŞKAN – Buyurun.

10.- Deneye Hayır Platformu Temsilcisi Yağmur Özgür Güven'in, hayvan deneyleri, HADMEK ve HADYEK'in uygulamaları, vicdani ret hakkının tanınması gerekliliği hakkında sunumu(Devam)

ANKARA BAROSU HAYVAN HAKLARI KURULU BAŞKAN YARDIMCISI AV. BURCU YAĞCI BİLGİÇ – “Deneye Hayır” platformundan Yağmur Özgür Güven'in güzel sunumuna ilişkin kısa bir şey söylemek istiyorum. Hayvan Deneyleri Merkez Etik Kurulu Yönetmeliği'nin 11'inci maddesinin (c) fıkrası der ki: “Kedi, köpek gibi evcil türlerin sokakta başıboş olanları, deneylerde kullanılmaz. Ancak, hayvanların sağlık ve refahı ile ilgili çalışmalara ihtiyaç duyulması, çevre, insan ve hayvan sağlığına karşı ciddi tehlike oluşturması ve çalışmanın amacının sadece başıboş hayvan kullanılarak gerçekleştirilebileceğine dair bilimsel gerekçeler sunulması hâllerinde bu hayvanlar deneylerde kullanılabilir.” Yağmur Özgür Güven bunun yasal olduğunu söyledi. Aslında yasal değil ama buradan yola çıkarak şunu söylemek istiyorum Sayın Başkan, sizin getireceğiniz bir düzenleme hiçbir ihtilafa yer vermeyecek kadar açık ve net olmalı. Şu “ancak”tan sonraki boşluktan yararlanarak sokak hayvanları üzerinde çok ciddi deneyler yapılıyor şu anda. En azından bu yasayla “Sokakta veya evlerde bakılan sahipli, sahipsiz kediler üzerinde deney yapılamaz gibi bir ibare kullanılabilirse en azından bu tip kötüye kullanmaların önüne geçilebilir diye düşünüyorum, aslında yasal değil, yasayı dolaşıyoruz.

BAŞKAN – Teşekkür ederim.

ANKARA BAROSU HAYVAN HAKLARI KURULU BAŞKAN YARDIMCISI AV. BURCU YAĞCI BİLGİÇ – Ben teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Burak Bey, buyurun.

13.- Hayvan Hakları ve Etiği Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Hamdi Burak Özgüner'in, vicdani ret hakkının tanınması gerekliliği, ülkemizdeki hayvanat bahçelerindeki mevcut durum ve yapay hayvanat bahçeleri ile mezbahanelerdeki uygulamalar hakkında sunumu

HAYVAN HAKLARI VE ETİĞİ DERNEĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI HAMDİ BURAK ÖZGÜNER – Ben hayvanat bahçeleriyle ilgili bir sunum yapacağım. Ardından da mezbahalarla ilgili bir video göstereceğim.

Sunuma aslında dünya çapında tanınmış akademisyenlerin, nörofarmakologlardan, nörofizyolojistlerden, nöroanatomistlerden ve nörologlardan oluşan uluslararası bir bilim insanı grubunun 2012’de yayınladığı Cambridge bilinç deklarasyonu ile başlamak istiyorum. “Bir neokorteksin bulunmaması, bir organizmanın duygulanım hâllerini yaşamasını engellemektedir. Aynı noktada bulunan ortak kanıtlar, insan harici hayvanların nöroanatomik, nörokimyasal ve nörofizyolojik bilinç durumlarının substratlarına ve kasıtlı davranış sergileme kapasitesine sahip olduklarını gösterir. Sonuç olarak delillerin ağırlığı göstermektedir ki insanlar bilinç oluşturan nörolojik substratlara sahip olma konusunda benzersiz değildir. Aralarında tüm memelilerin, kuşların ve ahtapotlar da dahil olmak üzere birçok varlığın da bulunduğu insan harici hayvanlar da bu nörolojik substratlara sahiplerdir.” Birçok bilinmiş, tanınmış bilim insanı hayvanların hissedebilir, duygulu bireyler olduğunu bu Bilinç Deklarasyonu’yla 2012 yılında deklare ettiler.

Bu sunum da hayvanat bahçeleriyle ilgili, Türkiye’nin aslında kanayan yaralarından bir tanesi. Her ne kadar Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından hayvanat bahçeleri teşvik edilmeye çalışılsa da ve bu, hayvan hakkı ihlali sektöründe herhangi bir sıkıntı görülme de Türkiye’deki hayvanat bahçelerini incelediğimizde... Ben mümkün olduğunca, her gittiğim ilde varsa hayvanat bahçesi gezerim, oradaki hayvanlar ne durumda diye, mevzuata aykırılıklar neler diye ziyaret ederim. Bu, ilk sayfada yer alan da -şimdi kadının ismini hatırlayamıyorum, tanınmış birisi Türkiye’de sanırım- bir aslanla beraber olduğunu görüyoruz. Muhtemelen aslana antidepresan verilmiş ve bu şekilde aslanla birtakım insanlar poz vermek suretiyle bu hayvanat bahçesindeki hayvanları kullanıyorlar. Tuzla’daki, Aslanpark’taki hayvanlardan bir tanesi, 9 aslan getirildi.

Türkiye’de 36 tane ruhsatlı hayvanat bahçesi mevcut -bakanlıktan bilgi edinme yoluyla elde ettiğimiz bilgi bu şekilde- ve 36 tane hayvanat bahçesinde en az 16 bin hayvanın tutsak edildiğini düşünüyoruz. Balıklar bu sayıya dâhil değil. Bakanlık, yaptığımız bilgi edinme başvurularında 36 ruhsatlı hayvanat bahçesinde tutsak edilen hayvan sayısını maalesef paylaşmıyor. Tabii, ruhsatlı hayvanat bahçeleri mi var sadece? Birçok yerde ruhsatsız hayvanat bahçelerini görmek mümkün. Otellerde, dinlenme tesislerinde, akaryakıt istasyonlarında, hobi amaçlı ticari işletmelerde ruhsatsız küçük çaplı hayvanat bahçeleri görüyoruz ve şikâyet hâlinde bakanlık denetçileri buraları mühürlüyorlar. Maalesef son beş senede şunu gördük: Özellikle Ankara Mamak’ta Natavega AVM’de ve İstanbul’da da Emaar Square diye bir alışveriş merkezi gibi bir ortamda hayvanat bahçesi kuruldu. İkiye ayrılıyor hayvanat bahçeleri A tipi ve B tipi diye. A tipi daha büyük ve belli standartları olması gereken hayvanat bahçeleri ve bu iki hayvanat bahçesi de A tipi şeklinde, bakanlık tarafından ruhsatlandırılmış. Bakanlığa başvuruyoruz “Buraya nasıl ruhsat verdiniz?” diyoruz çünkü biz açık ortamdaki hayvanat bahçelerini eleştirirken son beş senede maalesef başımıza AVM tarzında, böyle eğlence merkezlerinde, kafe tarzı işletmelerde de hayvanat bahçeleri çıkmış durumda. Hatırlarsınız, Mevzu diye Beykoz’da bir kafe, burada hayvanları yine teşhir ederek, aslanları bir cemekeân yere kapatarak şu kadar bir delikten oradan ziyaretçilerine aslanları beslettiriyordu. Araştırdığımızda, aynı zamanda bu ruhsatlandırılmış hayvanat bahçesinin aynı zamanda da yaban hayvanı ve rehabilitasyon merkezi statüsünde olduğunu öğrendik. Bir de Öykü arkadaşım bahsetti, Gaziantep Hayvanat Bahçesi bünyesinde maalesef bir fok evi var ve haftada iki kez bu foklara zorla gösteri yaptırılıyor.

Geçmişte ne oldu hayvanat bahçelerinde? Bilirsiniz hepiniz, Gülhane Hayvanat Bahçesi... 1950’li yıllarda açılan, hatta, işte, yurt dışından Türkiye’ye gelen hayvanlı sirklerin yaşlı hayvanları ya da engelli yaban hayvanlarını İstanbul sokaklarına salmasıyla Gülhane Hayvanat Bahçesi oluşuyor ve 2001 yılına kadar Gülhane Hayvanat Bahçesi faaliyetini sürdürüyor. 2001 yılında 1.172 hayvanla birlikte kapatılıyor. Hayvanların çoğunun öldürüldüğünü biliyoruz, doğru düzgün bir kayıt sistemi

olmadığı için ne kadarının öldürüldüğünü bilmiyoruz ancak burada Atatürk Orman Çiftliğine nakledilen hayvanlar olduğunu biliyoruz ve Atatürk Orman Çiftliği de kapatıldı biliyorsunuz ve bu hayvanların birçoğu ihale yöntemiyle satıldı.

Yine kapatılan başka bir hayvanat bahçesi Eğirdir Hayvanat Bahçesi, son derece kötü bir hayvanat bahçesiydi. Buradaki hayvanlar da Isparta Valiliğinin kapatma kararından sonra ihale usulüyle satıldı.

Ve tabii böyle bir sunumda bahsetmemek olmaz, İzmir'in elliden fazla yılını Pakistan'dan İzmir'e gönderilen, İzmir'de müebbet hapse mahkûm edilen "Pak Bahadır" isimli fil. Elli yılını çok küçük bir beton alanda geçirdi ve bu uzun yıllar sonucu bu hareket alanlarının azlığı, doğru düzgün bir tıbbi bakım görememesi gibi nedenlerle eklemelerinde ve ayaklarında bir enfeksiyon patlak veriyor ve operasyona alınıyor ve Pak Bahadır ölüyor. Elli sene boyunca düşünün, küçücük bir alandasınız ve ne uğruna tutuluyorsunuz?

İllere göre hayvanat bahçeleri İstanbul'da 8 -burada ama sanırım bir yunus parklarıyla çünkü tam bir ruhsatlandırma süreci... Bazı yunus parklarında hayvanat bahçesi ruhsatı da verildiğini biliyoruz- Antalya'da 5, Ankara'da 3, Kayseri'de 2, Bolu'da 2, Kocaeli'de 2, Zonguldak'ta 2, Adana, Mersin, Kırşehir, İzmir, Balıkesir, Eskişehir, Kahramanmaraş, Gaziantep, Giresun, Samsun, Konya, Aydın ve Bursa'da hayvanat bahçesi var.

Ne gibi sorunlar var? Bir kere hayvanlar çok kısıtlı yaşam alanlarında –yaşam alanı denilemez- tutsak edildikleri -alanlar çok çok kısıtlı olduğu için- için hayvanlarda anormal tekrarlayan davranış olarak bilinen bir davranış bozukluğu ortaya çıkıyor. İşte, Öykü'nün de bahsettiği gibi hayvanın kendi etrafında dönmesi, kafasını sallaması, depresyon, işte depresyondan kaynaklı iştahsızlık, psikozlar gibi şeyler ortaya çıkıyor. Yine burada aynı yöntem devreye giriyor. Antidepresanların verildiğini, sakinleştiricilerin verildiğini biliyoruz.

Hayvanat bahçelerini incelediğimizde doğal ortamın kesinlikle sağlamadığını görüyoruz, bütün hepsinde böyle. Yani istedikleri kadar işte arkaya ağaç resmi çizsinler ya da dal koysunlar ya da işte birtakım bitkiler koysunlar, o hayvanın yeri orası değil hepiniz takdir edersiniz ki. Yapay ortamlar metabolizmayı çok olumsuz etkiliyor. Bunu özellikle Gaziantep Hayvanat Bahçesinde gördük. Ayılar kış uykusuna yatamadı. Hayvanları hem kapatıyoruz, kış uykusuna bile yatmalarına engel oluyoruz. Mahrem alanların azlığı. Hayvanlar sürekli bir teşhir malzemesi muamelesi görüyor hayvanat bahçelerinde. Bu da sürekli bir ilgiden, hatta ilgi değil tacizden, ziyaretçilerin tacizleri de düşünüldüğünde bu çok ciddi bir stres faktörü hâline geliyor ve literatürde "zoochosis" diye geçen bir hayvanat bahçesindeki hayvanlardaki psikolojik sürmenajı tanımlayan bir sendrom. Sallanma, daire çizme, ileri geri hareket etme, boynunu bükme, kendi kendine zarar verme, aşırı kaşınma, kemirme, kendini kemirme, kusma ve "kaprofa" diye bilinen dışkı tüketme görülüyor. Uzman sağlık personeli maalesef yok. Anestezi konusunda çok ciddi sıkıntılar yaşanıyor. Komisyonun da dinlediği akademisyenler de zaten bu yönde görüş bildirmişler. Türkiye'de bu yönde bir uzmanlık maalesef çok çok yeni görülen bir gelişme diyeyim (VUS) Veteriner Uzmanlık Sınavı'yla birlikte. Uygun rasyon maalesef sağlanamıyor. Rasyon beslenme yeterli ve dengeli bir şekilde beslenemiyor hayvanlar. Bu da kaşeksi, aşırı zayıflık ve başka sağlık problemlerine neden oluyor ve dediğim gibi ziyaretçilerin tacize varan davranışları hayvanları hem fiziksel hem de psikolojik ciddi zararlar veriyor.

Ve hayvanat bahçesindeki sorunlara baktığımızda sadece Türkiye'de değil Avrupa'da da aynı uygulamadan bahsedebiliriz. Tutsak hayvanlar çiftleşiyorlar, üreyen hayvanlar üretim fazlası, damızlık olmayan gibi sıfatlarla dışarıya satılıyorlar hem hayvanat bahçelerine hem şahıslara.

Mevzuat var. 2007 yılında yürürlüğe giren 5199 kapsamında bir yönetmelik var. Yönetmeliğin amacını görüyorsunuz, “biyolojik çeşitliliğin korunması kapsamında” diye bir hüküm yer alıyor. Ancak maalesef bunun bütün Türkiye genelindeki hayvanat bahçelerini izlediğimizde böyle bir amacının olmadığını rahatlıkla görüyoruz.

Denetim... Hayvanat bahçeleri yılda en az bir kez denetleniyor. Denetimlerde mevzuata aykırı durumlar tespit edildiği takdirde yazılı olarak ikaz ediliyor ve hayvanat bahçesinin faaliyetinin geçici olarak durdurulması ve hayvanat bahçesi ruhsat iptaline kadar gidebiliyor. Mevzuattan alınılmadığım şeyler.

Ve cezai yaptırım... 2019 yılı itibarıyla idari para cezası öngörülüyor. Hayvanat bahçesinde kötü koşullarda barındırılan hayvanlara hayvan başına 1.816 TL'lik bir idari yaptırım söz konusu. Bakanlığa sorduğumuzda “Son beş senede hangi hayvanat bahçelerine idari yaptırım uygulanmıştır?” diye. Bakanlıktan herhangi bir hayvanat bahçesine yaptırım uygulanmadığı cevabı geliyor.

Yine yönetmelikten yasaklar kısmı... Birçok yasak yer alıyor ama burada özellikle tutsak edilen hayvanları ilgilendiren iki bent var. Hayvanlara zarar vermektan ceza almış kişiler hayvanat bahçelerinde çalıştırılmaz. Maalesef Türkiye’de hayvanlara zarar veren kişilerin ya da hayvanlara karşı suç işleyen kişilerin kaydedildikleri bir veri tabanı yok. Dolayısıyla bu maddenin uygulanabilirliği de yok yani göstermelik bir madde maalesef.

Ve diğer bir bent de hayvanat bahçelerinde hayvanlara acı ve ızdırıp verecek davranışlarda bulunulamaz. Burada tabii ızdırabı sadece fiziksel bir şekilde değerlendirmemek lazım. İlla hayvanların işkence görmesi, madden zarar görmesi gerekmiyor. Psikolojik şiddet, psikolojik işkence olarak tanımladığımız birçok fiil hayvanat bahçelerinde tutsak edilen hayvanların başına geliyor.

Bakanlık da, özellikle 24’üncü Yasama Döneminde, 2014’te Çevre Komisyonunda yasa tasarısı müzakere edilirken -o zaman Orman ve Su İşleriydi- hayvanat bahçelerinin çocuklar açısından eğitici olduğu için ve çocuklara hayvan sevgisi aşıladığı için teşvik edilmesi gerektiği yönünde görüş bildirmişti ancak “Hayvanlar İçin Özgürlük” diye bir hayvan hakları grubu var. Bunların araştırmalarında, örneğin, İngiltere akvaryumlarında sergilenen hayvanların yüzde 41’inin doğal olmayan, türleriyle hiçbir alakası olmayan davranışlar sergiledikleri tespit edilmiş ve çok ciddi bir kamunun zarara uğratılması mevzuu var çünkü dediğim gibi hiçbir yararı olmayan, sadece bir hapishane projesi, herhangi bir koruma faaliyeti, mevzuatta belirtildiği gibi bir faydası yok ve hayvanları kapalı tutmak için milyonlarca lira harcanırken bu para doğal yaşam alanlarının, rezervlerin korunması için harcanabilir. Yine bir örnek verecek olursam, Londra’da Londra Hayvanat Bahçesi yeni bir goril kasası için 5,3 milyon sterlin harcadığında Birleşmiş Milletler Büyük Maymun Hayatta Kalma Projesi’nin başdanışmanı bu savurgan harcamalarla tehdit altındaki türlerin korunması yönünde harcanan parayı karşılaştırıyor ve bundan ciddi şekilde rahatsızlık duyduğunu ifade ediyor.

Dediğim gibi, yine yönetmelikte biyolojik çeşitliliğin korunmasının yanında türlerin korunmasına ilişkin araştırmaların yapılması ya da yapılmasının teşvik edilmesi, nesli tehlikede olan türlerin sayılarının artırılması gibi ifadeler var ancak bunun herhangi bir gerçekliği yok. Esir Hayvanları Koruma Derneğinin yaptığı bir araştırmada Avrupa Birliğindeki ıslah programlarında yani neslin devamını sağlama programlarında, iddia edilen programlarda hayvanların neredeyse yarısının vahşi doğada bile tehlike altında olmadığı tespit ediliyor ve bugüne kadar dünyadaki hayvanat bahçeleri incelendiğinde sadece 16 türün vahşi seviyeye geri döndürüldüğü tespit ediliyor. Yani öyle bir aman aman bir başarı söz konusu değil.

Ve tabii, ıslah yetiştirme programları hayvanat bahçelerinin dediği asıl olay şu: Bebek hayvanları teşhir ediyorlar ki daha çok ziyaretçi çekebilsinler diye. Alternatifler son derece fazla, özellikle yaban hayvanı alanında çalışan kişiler için devlet doğa koruma alanlarını çoğaltıp, yaban hayvanı koruma alanlarını çoğaltıp buralarda bu kişilere araştırma imkânı verebilir. Yine aynı şekilde Yunuslara Özgürlük Platformu'ndan arkadaşımın da söylediği gibi, teknolojik yönde alternatif birçok gelişme var. Hologramlarla ya da 7 boyutlu görüntülü lazer teknolojileriyle bu tür yapay hayvanat bahçeleri yaratılabilir.

Yasa değişikliği konusundaki talebimiz... Eskiden şunu talep ediyorduk, hayvanat bahçeleri topyekûn kapatılsın diydük ama bir de işin reel politik kısmı var. 36 ruhsatlı hayvanat bahçesinde 16 bin yaban hayvanından bahsediyoruz en az ve bu hayvanların Gülhane Hayvanat Bahçesi'nde olduğu gibi öldürülmemesi için, maalesef, bu talebimizi şu şekilde artık düzenliyoruz: Yenilerinin açılmasının engellenmesini ve mevcut hayvanat bahçelerinin şu anda ilgili mevzuata göre tanımlanan yaban hayvanı kurtarma ve rehabilitasyon merkezi statüsüne dönüştürülmesini öneriyoruz. Mevcut hayvanat bahçelerinin kapasitesi tesislere yeni hayvan eklenmesi suretiyle geliştirilemez. Mevcut tesislere ilaveler 6831 sayılı Kanun'a -Orman Kanunu oluyor- tabi alanların tahsisi şeklinde yapılabilir. Ancak, dediğim gibi, hayvanat bahçelerinin tesisi için bedelli ya da bedelsiz arazi tahsislerinin yapılmaması yönünde talebimiz var.

Yine aynı şekilde, birbiriyile çok iç içe geçmiş bir alan olduğu için esaret konusu, biz de hayvanat bahçelerinde hayvanların gösteri, film çekimi, eğlence gibi ticari ve keyfi amaçlarla kullanılmasının kesinlikle yasaklanması gerektiğini düşünüyoruz. Bu fiiller İl Hayvan Koruma Kurulu iznine ve Bakanlık iznine tabi olmasına rağmen Bakanlık bu konuda denetimleri de maalesef yapamıyor.

BAŞKAN – Toparlıyoruz değil mi Burak Bey?

HAYVAN HAKLARI VE ETİĞİ DERNEĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI HAMDİ BURAK ÖZGÜNER – Evet toparlıyorum.

Ve geçici madde eklenmesi... Üç ay içerisinde mevcut hayvanat bahçesindeki tür, ırk ve sayıların Bakanlığa bildirilmesi, bu anlamda kayıt altına alınması bu hayvanların ve mevcut hayvanat bahçelerindeki hayvanların satışının ve öldürülmesinin yasak olması. Yine altı ay içerisinde hayvanat bahçelerinin kurtarma merkezi şeklinde dizayn edilmesini talep ediyoruz.

Şimdi mezbaha konusunda bir video var, onu gösterip bitireceğim ve bu yöndeki farklı örgütlerin Türkiye'ye önerdiği bir dosyayı da sunacağız Komisyon.

(Video gösterimi yapıldı)

DAYANIŞMA HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU KURUCU ONURSAL BAŞKANI ŞEBNEM ASLAN – Burası Tuzla mezbahası.

HAYVAN HAKLARI VE ETİĞİ DERNEĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI HAMDİ BURAK ÖZGÜNER – Balkanların en büyük mezbahası ve günde 2 bin küçükbaş hayvan kesimi yapıyor.

DAYANIŞMA HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU KURUCU ONURSAL BAŞKANI ŞEBNEM ASLAN – İslam dinimizde hayvanlara eziyet, zulüm çektirmek günah.

HAYVAN HAKLARI VE ETİĞİ DERNEĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI HAMDİ BURAK ÖZGÜNER – Bu görüntülerle ilgili Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dekanı Ali Osman Ateş'ten bir görüş almıştık ve görüntülerin İslami usul olmadığı, helal kesim olmadığı yönünde gazetelere beyanları var.

Dediğim gibi, Komisyona bu yönde benim bir önerim olamayacak. Ben hayvanların nasıl kesilmesi gerektiğine dair beyanda bulunma gibi bir hakkı kendimde görmüyorum ama görüntüler birçok insanın vicdanını yaralamaktadır ve Diyanetin de 2011 yılında elektroşokla bayıltmayla yapılan hayvan kesiminin dinen uygun olduğu yönünde beyanı vardır.

DAYANIŞMA HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU KURUCU ONURSAL BAŞKANI
ŞEBNEM ASLAN – Sanırım, Mecliste ilk defa bir mezbaha videosu seyrediliyor.

BAŞKAN – Muhtemelen öyle.

DAYANIŞMA HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU KURUCU ONURSAL BAŞKANI
ŞEBNEM ASLAN – Bu hayvanlar tamamen her şeyi hissediyorlar çünkü onların da duyguları var; acının yanında korkuyorlar da.

HAYVAN HAKLARI VE ETİĞİ DERNEĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI HAMDİ BURAK
ÖZGÜNER – Vücut ağırlığı zaten çok çok yüksek Başkanım yani o derece asıldığı zaman çok ciddi bir baskı oluşuyor vücutta.

DAYANIŞMA HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU KURUCU ONURSAL BAŞKANI
ŞEBNEM ASLAN – Hayvan özgürlüğünü, hayvan sömürüsünü bir yana bırakın, İslam dinimiz açısından da kesinlikle kabul edilebilir bir kesim yöntemi değil.

HAYVAN HAKLARI VE ETİĞİ DERNEĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI HAMDİ BURAK
ÖZGÜNER – Yine dönemin Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanı Sayın Eker’in 2011 Aralık ayından itibaren “ağrısız” diye anılan kesim şekline geçileceğine dair bir açıklaması vardı.

DAYANIŞMA HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU KURUCU ONURSAL BAŞKANI
ŞEBNEM ASLAN – Bunlar hâlâ canlı.

BAŞKAN – Yeterli sanırım çünkü bizi 18.30’da Genel Kurulda oylamaya davet ediyorlar. Bizim orada bulunma zorunluluğumuz var, kanun oylanacak çünkü.

HAYVAN HAKLARI VE ETİĞİ DERNEĞİ YÖNETİM KURULU BAŞKANI HAMDİ BURAK
ÖZGÜNER – Tamam, teşekkür ediyorum.

DAYANIŞMA HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU KURUCU ONURSAL BAŞKANI
ŞEBNEM ASLAN – Teşekkür ederiz.

BAŞKAN – Biz teşekkür ederiz.

Diğer arkadaşlarımızı dinleyelim şimdi.

Buyurun.

14.- Anadolu Hayvan Hakları Federasyonu Ankara Temsilcisi Tülay Danacioğlu’nun, Hayvanları Koruma Kanunu ve sahipsiz hayvanlarla ilgili olarak belediyelerin uygulamaları hakkında sunumu

ANADOLU HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU ANKARA TEMSİLCİSİ TÜLAY
DANACIOĞLU – Kısa bir sunumum olacak Sayın Başkanım.

(Video gösterimi yapıldı)

ANADOLU HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU ANKARA TEMSİLCİSİ TÜLAY
DANACIOĞLU – Yalova Belediyesiindeki hayvanların katledilmesinden bir sahneyi göstermek istiyorum. “Ölüm ilmeği” denilen bir aparatla hayvanın öncelikle boynu sıkılarak ölümüne neden olunuyor. Görüyorsunuz, son aşamada artık hayvan can verirken idrarını yapma noktasına geliyor. Bir tane değil, ne yazık ki yüzlercesi bu şekilde orada katlediliyor. İnanın, bunları hazırlarken tabii ki her noktasına ayrı ayrı bakarak hazırlıyoruz ama bir ikinci sefer izlemeye yüreğimiz el vermiyor

çünkü artık bunları izlemekten -hemen başka bir konuya gireceğim- belki psikolojimiz bir nebze de olsa bozulmuş olabilir. Nitekim, belediye yöneticilerinin de adlandırdığı üzere, bundan önce -bir ay olmadı sanırım- İl Hayvan Hakları Kurulu toplantısında... Belediye yetkililerinin de katılmış olduğu, Sayın Vali Yardımcımızın da katılmış olduğu bir toplantı esnasında konuşulması gereken vahşet, o toplanan hayvanların dağa taş atılması söz konusu iken, konuşulması gereken konular bunlarken, orada konuşulan şey hayvanseverlerdi, ne yazık ki hayvanseverlerdi, akıl sağlıklarından şüphe ettikleri hayvanseverlerdi, bunları da zaten şifahen dile getiriyor kendileri.

Efendim, şimdi, şunu vurgulamak istiyorum: Aslında, arkadaşlarım gerekli açıklamaları yaptı, ben çok fazla uzatmak istemiyorum, zamanımız çok dar farkındayım; sadece ve sadece, mükerrere girmemek için, konu başlığı adı altında tekrar etmek istiyorum ki vicdanımın sesini dindirmek amacıyla.

6'ncı madde demiştik, Şebnem Hanım'ın da üzerine basa basa söylediği gibi, gerçekten bizim kırmızı çizgimizdir, hiçbir şekilde değişikliğe uğramadan aynen kalmasını talep ediyoruz efendim.

Belediyelerin ceza kapsamına alınması. Evet, dışarıda insanlar, bireysel olarak işkencelere maruz bırakıyor, katlediyor hayvanları ama kişiler bir tane yaparken belediyeler binlercesini yapıyor. Dolayısıyla belediyelerin ceza kapsamına alınmasını talep ediyoruz, hemen ardından yine Tarım ve Orman Bakanlığının belediyeler üzerinde ceza yaptırımının olmasını talep ediyoruz.

Burada, yine, yurdumuzda yaşanan on binlerce belediye vahşetine örnek olarak, yaşadığım başkentte, Ankara'da gerçekleştirilen, birkaç belediyeden somut örneklerle hemen özetle bahsetmek istiyorum. Bu son aşamalarda yaşanan olaylar.

2017 yılında bir arife gecesi, Keçiören Belediyesi tarafından tam 100 tane hayvan bilinmeze gitti ve bunlar karakol ve Tarım ve Orman Bakanlığında kayıt altındadır aynı zamanda.

Belediyenin buna istinaden yapmış olduğu açıklamada, ilk etapta, o talihsiz açıklamada dediler ki: "Sahiplendirildi." Şöyle anlatayım: Bir gün öncesinden, bizim Başkan Yardımcımız Sayın Haydar Özkan Bey barınağa bir iş için gidiyor, 100 tane hayvan orada, görüyor, ertesi gün o işin devamı için beklenmedik bir noktada tekrardan oraya gidiyor, 100 hayvan yok. Ne olduğunu sorduğunda hayvanların sahiplendirildiği söyleniyor.

Şimdi, efendim, böyle bir şey olabilir mi? Bir sokak hayvanı, sokak köpeği, 100 tane sokak köpeği sizce bir gecede sahiplendirilebilir mi? Bunun olmasının imkânı yok. Bırakın bir tanesi bile olsa biz amenna diyeceğiz, dua edeceğiz.

Bu açıklamanın talihsiz bir açıklama olduğunu ne yazık ki kendileri de anladıkları andan itibaren, hemen ertesi gün açıklamayı değiştirerek hayvanların çalındığını -barınağın gece bekçisi yok, olması gerekiyor, kamera olması gerekiyor, zaten yok- bir gönüllü tarafından gelinip barınağın kapısının açılıp 100 hayvanın çalındığını iddia ediyorlar. Bunlar da dediğim gibi somut örneklerdir ve kolluk kuvvetlerinin kayıtlarında ve Tarım ve Orman Bakanlığının kayıtlarında mevcuttur efendim.

Yine, aynı şekilde, Yenimahalle Belediyesinde, sanırım bu da yaklaşık dört beş ay önce gerçekleşen bir olay. Telefon hattım ihbar hattıdır efendim, Ankara içerisinde olan ihbarlar tarafıma ulaşır, biz de tabii ki gerek kolluk kuvvetlerini gerekse Tarım ve Orman Bakanlığını devreye sokarak eş güdümlü olayı çözme yolunda adım atmış oluruz. Bu süreç içerisinde, bir ihbara göre, bir bayan Yenimahalle Belediyesinde olduğunu ve hayvanların araçlara yüklendiğini ama kötü şartlarda yüklendiğini, bu hayvanların ne olacağını sormak için tarafıma ulaşıyor ve kendisi aracı takip ediyor. Bu süreçte de biz telefodayız. Araç hızla yol alıyor, Yenimahalle ilçe sınırlarını aştıktan sonra Kahramankazan ilçe

sınırlarına giriyor ve Kahramankazan'ın dağında, tepesinde, etrafında hiçbir yaşam alanı olmayan bir alana hayvanları bırakıyor. 16 tane köpek. Yalnız öncesinde de bırakılmış hayvanlar olduğu için orada görüntüleme yapıyor o bayan arkadaşımız.

Bunları anlatırken gerçekten duyulanıyorum çünkü bir köpek orada bir bebek bezini yiyor yani oraya çöp olarak atılmış bir bebek bezini.

Şimdi, her şey bir kenara, kanunu kuralı, burada avukat arkadaşlarımız çok güzel açıklamalar yaptı, biz bunların hepsinin uygulanmasını tabii ki talep ediyoruz ama bizim öncelikli işimiz sanırım vicdan ve merhamet. Vicdan ve merhametin olmadığı yerde de ne kanun işler ne yasa işler, ben bu düşünceye sahibim.

Yenimahalle Belediyesinin bu hayvanları oraya bıraktığı gün, telefonla konuşurken aynı zamanda ben de yola çıkmış bulundum ve orada, yolda arkadaş dedi ki: “Buraya bırakıp gittiler, ben görüntüledim, tamamdır.” Alana ulaştığında saat akşam altı civarı falandı ve aynı belediyei aradım, o hayvanların tekrar alınmasına dair ekip istedim. Oraya bırakılan hayvanların hepsi küpeliydi efendim. Onlar sokaktan, yaşam alanlarından, bulundukları yerlerden toplanıp oralara atılmıştı ve belediyenin bana vermiş olduğu cevap şuydu: “Mesai saati bitti, ekip gönderemem.” Ve o kadar soğuk bir havaydı ki nefes almanız bile, aldığımız nefesiniz bile soğuktu, o kadar soğuktu, o kadar perişanlık. Tabii ki sonrasında bu konu da yine il hayvan hakları toplantısında gündeme geldi ve oradaki belediyenin veteriner şube müdürleri Yenimahalle Belediyesinin şube müdürüyle, tabiri caizse dalga geçerek “Sen nasıl yakalandın yahu! Yapıyorsun, bari yakalanma.” modunda bir açıklamayla, orada, Büyükşehir Sağlık İşleri Daire Başkanı eşliğinde bir kahkaha yükseldi. Bu talihsiz açıklamaya bir kahkaha yükseldi. Bizler bunları sindiremiyoruz. Bizler -tekrar söylüyorum- merhameti, vicdanı yüreğinde, gönlünde yaşayan insanlarız.

Şahsım adına konuşuyorum, benim şu anda burada bulunma nedenim tamamıyla vicdanımın sesidir. Bu iş benim geçim kaynağım değil, bu iş benim sosyal anlamda zaman öldürme yerim değil; bu iş tamamıyla vicdanımla, merhametimle o yavrucakları, o masumları, o dilsizleri kurtarmaktır.

Yine, aynı şekilde, Çubuk Belediyesinde, yaklaşık bir ay kadar olmuştur, çöp poşetlerinin içerisinde -artık boğularak mı öldürüldü ya da herhangi bir iğne enjekteyle mi öldürüldü, bilinmeyen- 36 tane köpek ölüsü bulundu.

Yine, Çubuk Belediyesi sınırları içerisinde, şu anda “çöplük” diye adlandırdığımız alanda, 500, belki daha fazla hayvanımız var. Hepsi sanki belediyenin önderliğinde orada üreyerek çoğalmaya devam ediyor ve hiçbir şekilde kısırlaştırma söz konusu değil. Yavrular var. Çöplükteki mezbaha artıklarındaki o koskocaman içi patlamamış işkembeleri delerek yemeye çalışan yavru köpekler var bir lokma yiyebilmek adına ve hepsi yaralı, tedaviye ihtiyaçları var efendim.

Büyükşehir Belediyesine gelince, evet, şu anda çalışmalar yapılıyor, umutla bekliyoruz, umarım söylenenler yapılır ama kışın ortasında, İmrarhor'a, hiçbir korunaklı alan olmadan sadece tel örgüyle kenarları çevrilmiş bir alana 2 bin köpeği bırakmıştır. Yine, bizler, oradaki o masumların sesi olma adına orada olduğumuzda bizi yalancılıkla suçlamışlardır kendilerinin yemek verdiklerine dair. Oysaki önlerine konulan küflü, suyla ıslatılmış ‘yal’ dediğimiz -yiyecek diyemiyorum- maddelerle onları beslediklerini iddia etmişlerdir. Bugün Büyükşehir Belediyesine gittiğinizde, mutfağına girdiğinizde belki binlerce küflü ekmek vardır çünkü zamanı geçmiştir, zamanında verilmemiştir. Aynı zamanda, yine oraya bağış olarak olsun, kendi alımlarıyla olsun, yine binlerce kilogram buz tutmuş et parçacıkları vardır ama orada, dışarı tarafta o 2.000, 2.500 hayvan açtır ve sefildir ve tedaviye ihtiyaçları vardır. “Şu anda iyileştirme sürecindeyiz.” denildiği için bekliyoruz ama süreci yakinen takip ediyoruz.

Yine Gölbaşı Belediyesinden söz etmek istiyorum. Gölbaşı Belediyesi de yine aynı şekilde -Tarım ve Orman Bakanlığının tutanaklarında mevcuttur- yavrulu hayvanları alarak bilinmeze, dağa taş atmaktadır ve sürekli toplama yapmaktadır. Belediyenin içerisinde, barınağın içerisinde mevcut konum olmadığı hâlde yüzlerce hayvanı toplayıp bilinmeze atmaktadırlar.

Efendim, söyleyeceklerim şimdilik bu kadar diyeyim. İnşallah tekrar karşılaşacağız.

Bir tek ricam var sizden, son sözüm de bu olsun: Bayram süreci içerisinde her sene yaşadığımız o olayı yine yaşamak istemiyoruz. Bugün yapacağımız o basın açıklamasında sizden ricam, belediyelerin Tarım ve Orman Bakanlığı kontrolünde işçi sayılarını fazla olarak orada tutmalarını... Çünkü 1 işçi bırakılıyor. Bugün Büyükşehir Belediyesinde 3 bin hayvana 1 işçi ne su yetiştirebilir ne ekmek yetiştirebilir. Orada dokuz gün tatil boyunca o hayvanların açlık ve sefaletle maruz kalmamaları adına buna değinmenizi özellikle rica ediyorum.

BAŞKAN – Anladım. Olur tabii ki.

ANADOLU HAYVAN HAKLARI FEDERASYONU ANKARA TEMSİLCİSİ TULAY DANACIOĞLU – Teşekkür ediyorum efendim, sağ olun.

BAŞKAN – Biz teşekkür ederiz, sağ olun.

Buyurun.

15.- Hayvanları Kurtarma Derneği Temsilcisi Zekiye Taş Köklü'nün, sahipsiz hayvanlar konusunda belediyelerle yaşanan sorunlar hakkında sunumu

HAYVANLARI KURTARMA DERNEĞİ TEMSİLCİSİ ZEKİYE TAŞ KÖKLÜ – Sunum şeklinde yapmayalım da vaktimiz çok sınırlı, direkt anlatarak, gene slayta yansıtarak yapalım.

Biz otuz yıldır hayvanlarla ilgili bir çiftiz. Bir dernek kurduk ve belediyeden kiraladığımız alanda 455 hayvana, engelli, kronik hastalıklı olan, kör, 3 bacaklı hayvana şu anda ev sahipliği yapmaktayız.

Bizim sıkıntılarımız daha çok belediyelerle, gene dediğiniz gibi, her zaman herkesin konuştuğu gibi. Belediye başkanları maalesef padişah gibi davranıyor. Evet çoğunun imkânı yok, ilçelerde sıkıntılar çok büyük ama belediye başkanlarının talimatıyla yok edilme, başkan talimatıyla barınağa alınmama gibi olaylar yaşanıyor. Mesela başkan sevmediği için köpek toplanabiliyor. Yasa var, başkan sevmeyebilir, yasayı uygulamama gibi bir hakkı var mıdır? Bunu biz merak ediyoruz.

Mesela az önce bir soru sordunuz; köpekler sürü oluşturuyor ve insanlara saldırıyor. Evet, kısırlaştırma işini çözmezsek saldırı olayı olacak çünkü kızandaki bir dişi köpeğin peşine 10-15 tane erkek köpek düşer. Dişilerin kızan dönemi iki üç ayda bir olan bir şey. O sırada da oradan geçen herhangi bir şeyi tehdit olarak algılıyorlar. Bu kısırlaştırma işini çözmezsek evet saldırı olur. Doğuran bir anne köpek yavrularını korumak için insanlara saldırıyor. Bunlar içgüdüsel yaptıkları şeyler. Çözümü bizde. İnsanların bunu çözmesi yani belediyelerin ve Hükümetin bu olaya el atıp bunu çözmesi gerekiyor. Belediyelere hepimiz kızıyoruz, evet. Diyeceksiniz ki: Peki, bu hâle geldi bu iş, siz de otuz senedir bu işin içerisindesiniz, neden hiçbiriniz ağzınızı... Hepimiz her yere başvurularımızı sürekli yapıyoruz ancak bize matbu cevaplar geliyor “Evet, alıyoruz, kısırlaştırıyoruz, bırakıyoruz.” şeklinde. Gözümüze baka baka sürekli yalan söyleniyor ve iş bu hâle geldi maalesef. Ama hep beraber çözüleceğine de inanıyoruz.

Bizim istediklerimiz şunlardır: Kısırlaştırma merkezleri, tedavi merkezleri. Özel sektörü de bu işin içine koyarak... Nasıl yapılabilir? Çevre temizlik vergilerinden bir fon ayrılabilir; bilemiyorum bunun kanuni mevzuatını. Bakanlığın kestiği çok yüklü para cezaları var, oralardan bir fon ayrılabilir. Özel sektör de ilk başta bu işin içine alınarak en azından kısırlaştırma bir kampanya şeklinde olmalı, acil

çünkü. O şekilde bir çözüm yoluna... Ve tedavilerde de... Mesela bir gönüllü bir köpek buluyor, bir kedi buluyor, 4 bin lira, 5 bin lira tutuyor. Bu sefer, internette Facebook'a, Instagram'a bakın, sürekli bir yardım isteği var. Devlet bu konuya da el atmalı. Mesela biz de hayvanlarımızın sorumluluğunu aldık ama bizim öyle bir ilanımızı çok görmezsiniz çünkü eşimle ikimiz zaten elimizden geldiğince yapmaya uğraşıyoruz. Ancak artık aşıyor, herkes gırtlığa kadar batmış durumda. Hani bu şekilde fonlarla, onların da desteğiyle -yarı yarıya mı yapılır, ne yapılır- bu olaya el atabiliriz.

Mesela otobandan bana çok ihbar geliyor. Gece yarısı köpeğe araba çarpmış, saat üçte arıyorum, ben çıkıp gidemiyorum. Vatandaş alamıyor, ilçe belediyesi almıyor, büyükşehir gitmiyor, bu hayvanlar ortada kalıyor. Bunlara bir çözüm bulmalıyız. Yaralı bir şekilde otobanın... Mesela Sivrihisar'ın 30'uncu kilometresi. Büyükşehir "Benim alanım değil." diyor, oradaki belediye "Ben beşte kapattım, bitti olay." diyor. Vatandaş alamıyor. Mecburen biz gidiyoruz gene. Yani bu olaylar da çözmemiz gereken acil şeyler. Bir köpek orada ölsün şeklinde bakamayız bu olaya da. Onun öyle olmadığını da düşünüyorum zaten.

Barınakların hâlini resimlerden görüyorsunuz zaten.

Besleme odakları yapmalıyız. Neden? Şimdi, her yer Çankaya, her yer İstanbul değil maalesef. Ben Mamak'ta çalışıyorum. Oradaki çöpler konteyner şu anda. Konteyner olduğu için oradaki hayvanların hepsi sefalet içinde. Hani kapalı konteyner, kutu şeklinde. Hiçbir şey bulamıyorlar. İnsanlara mecburen koşturup yiyecek aramaya çalışıyorlar. Ama bu konuda da memurlar olmalı, görevli bir park bekçisi olabilir. Besleme odağı şeklinde olaya gidilmesi gerekiyor. Şu anda sayı çok fazla. Mesela 10 köpek, 5 köpek sürü oluşturup peş peşe... Ama semtin içinde olacak tabii, yanlış anlayıp da dağ başlarına değil de park alanı ayırır gibi besleme odakları yapıp orada beslenirlerse, gene semtin içinde durup yerine döner ve kısırlaştırma için de yakalanmaları kolay olur çünkü kısırlı olmayan köpek sayısı çok fazla maalesef.

Bir de iş yerleri, kampüsler, siteler bu hayvanlar konusunda kendi kanunlarını uyguluyorlar. Bu konuda da bir yaptırım olmalı. Mesela benim iş yerim de taşrada bir kampüs. "Ben köpek istemiyorum." diyor, topluyor. Belediye gelmiyorsa eğer kendi aracıyla dağ başına atıyor, ben bunu görüyorum. Şimdi, bunlara yaptırım, bir iç yayın... Hani "İş yeri de olsan burada böyle bir kanun var, küpeliyse bu hayvan orada yaşayabilmeli." şeklinde; besleyenler var çünkü. Kediyi, köpeği alıp da dağ başına atma yetkisi olmamalı. Ama diyor ki: "Benim kampüsüm, ben istemiyorum." Sitelerde kediler toplanıp atılıyor. Bu şikâyetler çok fazla. Bunlara da ne olur bu kanunda bir yer verelim.

Ormanlar konusuna geleceğim. Ormanlara çok hayvan atılıyor, İstanbul'da özellikle. Ankara'da pek o uygulama yok orman olmadığı için. Orada doğal dengeyi de bozuyoruz. Oradaki hayvanlara bizim attığımız hayvanlar zarar veriyor, onlar bunlara zarar veriyor ve haftada iki üç gün gönüllüler gidip besleyebiliyor bu hayvanları. Haftada iki üç günde yaşamaları zaten mümkün değil, soğuk var, sıcak var, su bulamıyorlar. Tam bir eziyet durumu hâlinde. Barınaklar zaten çözüm değil, siz de belki farkındasınız.

Bir de av olayı var. Avcılar ellerinde tüfeklerle maalesef, atmaca, doğan ne varsa avlıyorlar. Buna da engel olmaya çalışmalıyız. Yani nedir, ruhsat mı verilmez, av mı yasaklanır, prosedürünü bilemiyoruz tabii.

Kısırlaştırma dediğimiz gibi. Bir çift hayvandan 6 ya da 6 bin tane hayvan çıkıyor. Onun için kısırlaştırma önemli.

6'ncı madde önemli, ceza önemli.

Sadece bunları söyleyeceğim şimdi.

Sağ olun.

BAŞKAN – Teşekkür ederiz, çok sağ olun.

Evet, söz sizde, buyurun.

16.- Simorg, Empati Dohaysa ve Patiko Başkent Birlikteği Temsilcisi Hatice Neslihan Şener'in, yeni yönetmelik önerisi, Hayvanları Koruma Kanunu, barınaklar ve yaşam alanları hakkında sunumu

SİMORG, EMPATİ DOHAYSA VE PATİKO BAŞKENT BİRLİKTEĞİ TEMSİLCİSİ HATİCE NESLİHAN ŞENER – Merhabalar.

Bayağı yoruldunuz, çok vaktinizi almak istemiyorum.

Biz yaptığımız SİMORG Derneği ve Empati Dohaysa Derneği olarak birkaç ay üzerinde kelime kelime uğraş vererek hazırladığımız, çıkmasını umduğumuz yeni yönetmelik, yasa ve TCK kapsamında, avukat Tuba Gürsoy'la birlikte bir çalışma gerçekleştirdik. Bunun detaylı hâlini size umarız önümüzdeki günlerde ileteceğiz dosya hâlinde. Bunun bir özetini hazırladık.

BAŞKAN – Çok iyi olur.

SİMORG, EMPATİ DOHAYSA VE PATİKO BAŞKENT BİRLİKTEĞİ TEMSİLCİSİ HATİCE NESLİHAN ŞENER – Tabii, çok güzel sunumlar izledik. Her gün ağıladığımız gibi bugün daha da fazla ağladık burada, içimiz ağladı. Fakat yine de umudumuzu yitirmememiz gerektiğine inanıyorum. Başta, sizlerin takdirleriyle çıkması düşünülen bu yeni yasa ve yönetmelikle ilgili umudumuzu yitirmiyoruz ve biz umutla bu çalışmayı yaptık, aylar süren çalışmamızı; olacak diye yaptık. O yüzden de bu kadar sorunun dile getirildiği beş saatten sonra, ben belki biraz idealize edilmiş koşullar umudumu dillendirmek istiyorum. Bu koşulları kısaca özetlemek istiyorum çünkü hepsini anlatmam mümkün değil, vaktiniz yok.

Şimdi, biz Gül Hanım ve Tuba arkadaşımızla yaptığımız çalışma sonunda gördük ki 5199 sayılı Kanun ve ilgili yönetmelik aslında hayvanların korunması, daha doğrusu hem fiziksel hem haklarının korunmasıyla alakalı yeterli mevzuat içeriyor fakat ilgili kurumların, il hayvan koruma kurulu, Tarım Bakanlığı il müdürlükleri ya da ilçe müdürlükleri ve belediyelerin, yerel yönetimlerin yönetmelikte ayrıntılarıyla belirtilmiş olmasına rağmen görevlerini tam anlamıyla yerine getirmedikleri, yeterli personel istihdamının olmadığı -ki sadece belediyeye takılmıyoruz biz, amiyane tabirle, balık baştan kokar- il hayvan koruma kurulundan bahsediyoruz. En tepeden en aşağıya inmemiz gerektiğini öğrendik. Hâlbuki biz de hayvan savunucuları olarak zaman zaman belediyede çalışan personeli, veteriner hekimleri suçlar düşünce ve davranış içindeydik ama biz bu işin içine girdiğimizde, dernek kurarken okuduk ama çalışırken çok detayına inip bir kelime üzerine üç saat kafa yordüğümüzde anladık ki il hayvan koruma kuruludur bunun en üstünde duran birim, yetkili birim. Dolayısıyla, denetim ve artı yeterli personel istihdam edilmemesi ilgili kurumlarda... Bir Hacer Hanım'ımız var 9'uncu bölgede -Ankara için konuşuyorum- her yere yetişmeye çalışıyor. Her gün onu defalarca arayan yüzlerce gönüllü ya da dernek var. Hangi birine yetişsin? Ama yetişmeye çalışıyor ve gerçekten büyük fedakârlıklarla bu işi yürütüyor. Bu personelin çoğaltılması... Bu personelin, az önce Tülay Hanım'ın dile getirdiği gibi, işte "Gizlice yapamadın mı?" deyip alay konusu etmeyecek nitelikte ki daha doğrusu insani değerlere sahip, hayvan sevgisi demeyelim, insani değerleri, etik anlayışı olan, empati becerisi gelişmiş olan insanların görev yapacağı kişilerden seçilmiş olması gerektiğine inanıyoruz.

Özellikle de il hayvan koruma kurulunun aktif bir şekilde işlemesini, çok sık toplantılar yaparak biz STK'ların, yerel hayvan koruma görevlilerinin de sorunlarını dinleyerek, bize haber verilmeden yapılan yani kapı arkalarından duyduğumuz toplantılar değil de bizlere de Ankara'da bulunan ve kendilerinin belge verdiği bütün yerel hayvan görevlileri ve valilik tarafından bizlere verilen dernek

açma yetki belgemizin var olduğunu kabul ederek, bizleri tanıyarak, muhatap alarak bizlerin de katılımını sağlayarak derterimizi, problemlerimizi en fazla bence ayda bir dinleyerek ve bir sonraki ay için kendi denetim elemanlarınca çözüm çalışmaları oluşturarak bizlerin de görüşleriyle ve sonrasında da her ayın sonunda da bu raporların alınması...

Delegasyondaki arkadaşlarımdan çok çok bilgiler edindik, çok teşekkür ediyoruz. Tabii ki biz bu kadar detaylı bir çalışma yapamadık iki dernek olarak ve bir hukukçu olarak fakat ben şu an pratikte ne yapılabilirin; teorikte değil, ideallerimiz, isteklerimiz çok yüksek tabii ki fakat pratikte neler yapılabilirin üstünde duracağım için bir kere bu kurulun bizlerin de olduğu, itfaiyeden sorumlu bir temsilcinin -biliyorsunuz, kurulda yer alan temsilcileri şimdi saymama gerek yok- kolluk kuvvetlerinden bir temsilcinin olmasını... Ben aslında psikologum ve otuz beş yıldır okul öncesi eğitim kurumu işletmeciliği ve yöneticiliği yaptım. Dolayısıyla, 1 yaşından itibaren çocuklara eğitim verdim, ailelerini eğittim nasıl bireyler yetiştirmeleri konusunda bir sosyal bilimci olarak en başta, sonra bir psikolog ve eğitmeni olarak. Dolayısıyla, Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığından bir temsilcinin bu kurulda olmasını istiyoruz. Hani öğleden önce, saat 12.00'den önce hukuk adına konuşan hocamızın dile getirdiği gibi her şey eğitimden başlıyorsa, evet, başlasın ama kurulda şu anda hiç olmazsa yer verelim buradaki bir temsilciye gibi taleplerimiz var; bunları ayrıntılı bir şekilde size sunacağız sonra.

Şimdi, bizim en çok “saha” olarak nitelendirdiğimiz sokaklarda, çevremizde, dağlarda, ormanlarda, ıssızlarda baktığımız hayvanları anlatmayacağım ama geçici bakımevi olarak tanımlanan, halk dilinde “barınak” adı verilen, bazılarının “RM” dediği, hayvanlarımızın toplanarak istiflendiği, amacına uygun olarak girişte kaydının tutulmadığı, kısırlaştırmanın yapılmadığı, kısırlaştırma öncesinde tıbbi bir endikasyonunun olup olmadığı tespit edilmeden müdahale edildiği ve bu nedenle ölümlerle sonuçlanan -bırakalım hani ameliyatını yapıp daha ayılmadan dikişleriyle sokağa salıverilen- bu vakaları da görüyoruz sıkça ki belediyenin bütün bunları yönetmelikte tanımladığı gibi yerine getirmesi... Biz bunu biraz daha detaylandırarak gerekli personel, bilgi, beceriye sahip ve eğitim almış ve en başta insani değerleri olan, duyarlılığı gelişmiş insan yapısına sahip kişilerden oluşan yeterli sayıda ekiplerce ve o hayvanların oraya aylarca hapsi söz konusu olmadan sadece müdahale ve sonrasındaki bakım ve tedavilerinin bitimine kadarki süreçte ki bu, yerel, geçici bakımevlerinin sorumluluğundadır sahiplendirmeye çalışmak ve sahiplendiremediyse de aldığı alana geri bırakmak...

İşte, biz bu noktada biraz yeni kavramlar katmaya çalıştık yönetmeliğe. Bir kere şunu istiyoruz en başta: Bir hayvan eğer alınacaksa, şu an yönetmelikte “Yedi yerde eş güdümlü çalışır.” diyor gönüllü kuruluşlar ve yerel hayvan koruma görevlileriyle. Biz bunu belki on dörde çıkardık; saymadım, bilmiyorum ama her yerde olmak istiyoruz. Çünkü biz bunu hiçbir bedel olmadan, hiçbir karşılığı olmadan hatta cebimizdeki ki cebimizdeki de önemli değil, ev de satalım, araba da satalım, bir kulübe yapar orada da yaşarız hayvanlar sağ olsun ama bu dipsiz bir kuyu. Buna devlet el atmadıkça bizim buna maddi gücümüz yetmez. Manevi gücümüz ki bakın ben psikolog olmama rağmen arkadaşımı sakinleştiremiyorum bazı zamanlarda. Ne diyebilirim? Umut mu verebilirim? “Üzülme, bu kadar üzülmeni gerektirecek bir durum yaşamadık.” mı diyebilirim? Başka bir psikolojik problemi yok ki bu insanın buradan buraya atıfta bulundu da bu hayvanla yaşadığı o dramatik olayı kendi duygu ve davranışlarına ve ruh hâline yansıttı sentezine mi varmalıyım ve bu bağlamda ona destek mi olmaya çalışmalıyım? Hayır. Yaşadığımız net, açık. Açık yani insan olan, gözü olan, kulağı olan, ruhu olan herkes yaşanan vahşeti, ihmali, şiddeti gördüğü anda psikolojisi tamamen yerle bir oluyor. Ha, tekrar ertesi gün ya da o dakika ayağa kalkmak zorundasınız çünkü orada bir hayvanı daha kurtarmanız lazım. Dolayısıyla çözüm yolları aramaya çalıştık. Tabii ki biz yasa ve yönetmelik yapıcı, hazırlayıcı merciler değiliz, asla haddimiz değil; öneriler bizimkiler, ufak değişiklikler. En başta elektronik hayvan kayıt sistemine geçilmesini istiyoruz. Bir hayvanı toplamaya giderken en az bir gün önce, o çevrede

bulunan kayıtlı yani kaç tane dernek var, kaç tane yerel hayvan koruma görevlisi var? Atıyorum, Mühye barınağında bunların kaydının olması lazım. O bölgede ve gelebilirliği olan, destek verebilecek olan... Bizlere haber verilsin, biz onlarla... Çünkü yakalanabilir, bizim kucağıma gelebilir hayvanları da dozunu ayarlamadan ve vahşi... “Vahşi” diyorum gerçekten, çünkü örneklerini görüyoruz, sadece yakalamak için attıkları o iğnelerin fiziksel yapısı zaten, o anda o hayvanın yaşadığı stresten kaynaklı kalp krizi geçirme riski... Dozu daha elle tutulur bir şey, doz ayarlamadan. Bütün bunlara engel olabiliriz; kavgayla gürültüyle değil tabii ki, destek anlamında, biz onlarla olabiliriz. Kapı girişinde de bir elektronik hayvan kayıt sistemi olmasını istiyoruz ki biz bunu sahipli hayvanlar için de istiyoruz çünkü biliyorsunuz, pet shoptan alınıyor, üç ay sonra biraz boyu büyüyünce -ya da işte bebek, dişleri kaşınıyor- orayı burayı kemirince “Biz hayvanla yapamıyormuşuz.” deyip sokağa atıyorlar. Alınan -pet shopları onayladığımı düşünmeyin sakın burada, bitsin istiyoruz, şu an için konuşuyoruz- her hayvanın kayıt altına alınmasını istiyor ve bu, kayıt altına alınırken de yine, atıyorum, Ankara için konuşursak, Ankara’daki tüm dernek ve yerel hayvan koruma görevlilerinin de görebileceği bir kayıt sistemi olmasını istiyoruz. Neden? Çünkü sahiplendirme konusunda belediyeler hiçbir şekilde, aktif bir şekilde... Ki yönetmelikte diyor ki: “İnternet sitesinden duyuru yaparak sahiplendirir.” Böyle bir şeyi biz görmedik, duymadık. Detaylı bir kayıt defteri tutulmuyor. Kayıt altına aldığımızda hayvanların hepsini, zaten hem sahiplendirme hem tıbbi takipleri, hepsi çok daha kolay olacaktır. Fiziksel koşullarını iyileştirdik biz size sunacağımız çalışmada, onunla sizi çok meşgul etmek istemiyoruz. Bunu, elektronik kayıt sistemi ve bir de “rehabilitasyon merkezi” “sığınma evi” dediğiniz sizlerin, bizce rehabilitasyon... Yani nasıl insanlar için bir tedavinin sonrasında, uzun süreli de bir tedavi gerektiren durumlarda hastayı aylarca götürdüğümüz, rehabilite ettiğimiz... Duygu ve davranışlarını rehabiliteden bahsetmiyorum, onlar çok spesifik durumlar, bunlar tabii ki uzmanlar tarafından yapılır. Ama bahsettiğimiz rehabilitasyon merkezleri şöyle: Eğer fiziksel yapısı yani arazisi, metrekaresi uygunsa bir alan oluşturulup burada yine o bakımevinin sorumlu veteriner hekimi ve temizlik personeli tarafından mama desteğinin, tıbbi desteğin sağlanarak fakat o hayvanların öz bakımlarını tamamen gönüllülerin sağlayabileceği bir yer istiyoruz. Bunu da hangi hayvanlar için istiyoruz? Felçli, sakat kalmış ama organik olarak hiçbir problemi yok. Yani o hayvan ne bir viral enfeksiyona maruz kalmış... Yaşayabilir ama ne bileyim, işte, altının bezlenmesi gerekiyor, ne bileyim, bir bacağı yok. Yani sokağa bıraktığınızda, aldığınız bölgeye bıraktığınızda yaşaması mümkün olmayan, fiziksel eksiği olan hayvanlardan bahsediyoruz ve biz gönüllüler ve dernekler olarak bunlara destek vermeye hazırız. Bunun bir örneği Beylikdüzü’nde var zaten, İstanbul’u siz iyi biliyorsunuzdur.

Bir de yeni oluşturduğumuz -ki çok tepki alabiliriz eğer açılımını doğru yapmazsak şu anda- bir kavram daha kattık biz bu çalışmamızda; yaşam alanı. Yaşam alanı dediğimizde, yine, derneklerin yürüttüğü, yine hapis hayatı yaşayacakları tel örgülü bir hapishane gibi algılanıyor. Hayır, değil. Tuğba arkadaşımızın besleme yaptığı ve sorumluluğunu aldığı hayvanların bulunduğu bölge şu an çok güvenli ve kendi gücü yetiyor, besleyebiliyor, işte, ufak tefek yaralanmaların, hastalıkların tedavisini yaptırabiliyor. O hiç istemiyor böyle bir yaşam alanını. Örnekleyerek gitmek istiyorum. Bakımevinde de zaten bir hafta on gün ya da işte, tedavisi bitene kadar kalsın, sonra alındığı yere bırakılsın diyoruz. Peki, bir de şöyle hayvanlarımız var: Bebek, sokakta bulduk, götürdük, -benim var öyle hayvanlarım- sokağa tekrar bırakmam değil, daha sokak yüzü bilmiyor o hayvan, bilmiyor ve böyle çok hayvan var biliyorsunuz. Yani duygusal olarak ve yaşam becerisi olarak sokakta yapamaz, zaten bir alandan da alınmadığı için o alana da ait hissetmiyor, o alandakiler de o hayvanı kabul etmez. Dolayısıyla biz gönüllü olarak istiyoruz ki devletin bize tahsis ettiği arazilerde bizler, dernekler, tabii ki o yerel yönetim

kararı doğrultusunda ve aynen bakımevlerinin denetlendiği ya da bakımevlerinin il hayvan koruma kurulu ve Tarım Bakanlığı tarafından denetlendiği gibi denetime maruz kalarak ideal koşullarda oluşturacağımız yaşam alanları. Yani bunlar sağlıkları yerinde ama yaşam becerileri sokakta olmaya yeterli değil.

BAŞKAN – Bu arada, son beş dakikamız. Ayrılmak zorundayız biz, kusura bakmayın. İnşallah raporunuzu sunduğunuz zaman da ayrıca dinleriz.

SİMORG, EMPATİ DOHAYSA VE PATİKO BAŞKENT BİRLİKTELİĞİ TEMSİLCİSİ HATİCE NESLİHAN ŞENER - Bu üç kavram bizim için çok önemli yani hayvanlarımız, özellikle kedi, köpeği konuşuyoruz en çok çünkü zaten spesifik alanları biz bilemiyoruz, siz çalışmışsınız, ellerinize sağlık. Biz şu an gündemde olan konu için konuşacak olursak da hayvanlarımız ya bakımevlerinde geçici süre ya rehabilitasyon merkezlerinde ya bizlerin sorumluluğunu aldığı yaşam alanlarında ya da güvenliyse, yaşamlarında sıkıntı olmayan bir alandalarsa ve bakan gönüllüler varsa o bölgede kalsın istiyoruz. Bir de tabii ki en önemlisi -biz sabahki toplantının sonuna yetiştik- Türk Ceza Kanunu’na alınması, aynen burada da tartışıldığı gibi, her fiilde hapis, her fiilde -Tuğba arkadaşım da konuşmak istedi ama “Vakit de yok, tekrar da etmek istemiyoruz.” dedi- hapis demiyoruz ama caydırıcı para cezaları olabilir. Şimdiki gibi işte 300 lira ödeyip kişiler elini kolunu sallayarak karakoldan çıkmasınlar tecavüz olayından sonra. Böyle...

Sayın Başkanım, teşekkür ederim dinlediğiniz için.

BAŞKAN – Biz teşekkür ederiz.

Bugün gerçekten çok güzel bir gün oldu, yüreği yanık insanlarla, dertli insanlarla beraberdik ama inanın, bizim de gönlümüz bu anlamda acıyor, Komisyon üyeleri olarak da biz masanın öbür tarafında değiliz, hepimiz aynı taraftayız ve elimizden geldiği kadar da cesaretle olarak, sizlerden aldığımız tüm bu bilgiler ışığında da inşallah raporumuzu düzenleyeceğiz ve konunun tüm muhataplarıyla, sadece hayvansever derneklerle değil, işte akademisyenlerle, belediyelerimizle, barolarımızla ve daha başka bizlere ulaşmak isteyen farklı kitlelerle de bir araya gelerek tahminen ağustos ayı içerisinde raporumuzu bitirmiş olacağız ve sonrasında da ekim ayında Meclisimiz açıldığı zaman, bunun Türkiye Büyük Millet Meclisine yeni dönemde gelecek olan ilk yasalar arasında yer alarak, bir an önce, 2019 yılı sonuna kadar herkesin bizlerden beklediği bu sorumluluğu da omuzlarımızda hisseden kişiler olarak bunun bir an evvel çıkması konusunda da gerekli mücadeleyi vereceğiz diyorum ben.

Tekrardan, katıldığınız için teşekkür ederiz.

FAYTONA BİNME ATLAR ÖLÜYOR İNİSİYATİFİ TEMSİLCİSİ ELİF NARİN - Sayın Başkan, bir cümle efendim.

BAŞKAN – Tamam.

FAYTONA BİNME ATLAR ÖLÜYOR İNİSİYATİFİ TEMSİLCİSİ ELİF NARİN - Hayvan haklarının zorunlu ders olarak müfredata dâhil edilmesini talep ediyoruz.

BAŞKAN – Bunu da zaten öneriyoruz. Basından da belki duymuşsunuzdur, özellikle ilköğretim 4’üncü sınıf öğrencilerine ders olarak okutulmasını biz öneriyoruz.

FAYTONA BİNME ATLAR ÖLÜYOR İNİSİYATİFİ TEMSİLCİSİ ELİF NARİN - Biz elimizden geldiğince eğitime başladık ama bunun zorunlu ders olarak sizin Komisyon raporunuzda çıkmasını çok isteriz.

Teşekkürler.

BAŞKAN – İnşallah. biz de aynı şeyi düşünüyoruz.

Arkadaşlar, size de çok teşekkür ederiz.

Kapanma Saati: 18.20